CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रा.वे. ६६८

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Acc 1089/१०८९

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

S.R.
420

॥ [illegible] ॥

श्रीमद्भगव[illegible]

"मनोरमा" भषानुवादः

श्रा. प. 668

नेपाल निवासि पोखरेलोपनामक
विष्णुभक्तशर्म सम्प्रार्थित श्रीयुत
पण्डितवर "शिवपाणि" शर्म्म वि-
रचितो लोकोपकाराय

प्रतिपित्सूनां श्रीयुत विष्णुभक्त शर्म्मणामाज्ञानु-
सारेण [illegible] श्लोकं विरचैय कुत्रचित् पुर्णक-
त्वा भाषा संशोध्य डमरुवल्लभशर्मणा

श्रीकाश्यामम रयन्त्रालये अम्बिका
चरण चट्टोपाध्याय द्वारा मुद्र-
यित्वा प्रकाश्यंनीतः ।

यो पुस्तक हामिले परिश्रम गरि उलथा गरेको
हुनाले रजष्टरि गरेकोछ शुभम् ॥
REGISTERED UNDER ACT XX OF 1847.

सम्वत् १९४४ श्रावण शुदि ५ सोमवार ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥

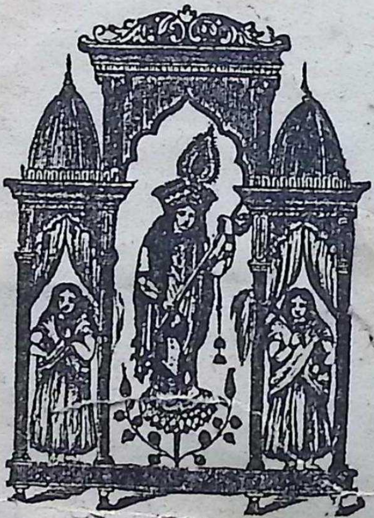

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ गीतामाहात्म्य ॥

श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः
श्रीसरस्वत्यै नमः

ऋषिरुवाच ॥ गीतायाश्चैव
हात्म्यंयथावत्सूतमेवद ॥ पुरा-
णमुनिना प्रोक्तं व्यासेन श्रुति-
नोदितं ॥ १ ॥

नत्वारामानुजंकृष्णं गीताचार्य-
जगद्गुरुम् गीतामहात्म्यसद्
व्याख्यांकुर्वे नैपालभाषया ॥१॥

अनेकप्रकारकाकथासुन्दा सुन्दाशौ-
नकऋषिसूतजीसगप्रश्नगर्दाभयेकी हे-
सूतजीजो श्रीमद्भगवद्गीताकोमाहा-
त्मा व्यासजीलेभनेकाछन् सोयथावत्-
हामिकनभन्नुहोवस् ॥ १ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सूत उवाच ॥ पृष्टवैभवता यत्त
न्महद्गोप्यंपुरातनं ॥ न केन श-
क्यतेवक्तुंगीतामाहात्म्य मुत्त-
मं ॥ २ ॥

शौनककोप्रश्नसुनेरसूतजीबोलेकि जो
तिमीलेमसगसोध्यौ अतिगोप्यप्राचीन
छअतिऊत्तमयोगीतामाहात्म्य कसैले-
पनि कहनामानआउन्या ॥ २ ॥

कृष्णो जानाति वै सम्यक् क्व-
चित्कौंतेय एवच ॥ व्यासोवा
व्यासपुत्रोवा याज्ञवल्क्योऽथमै-
थिलः ॥ ३ ॥

सम्यकअर्थात्‌बढियाप्रकारलेताकृ-
ष्णैमात्रजान्दछन् अथवाथोडाअर्जुन-
जान्दछन्तस्तैप्रकारलेव्यासशूकः या-
ज्ञवल्क्यअथवाजनकजान्दछन् ॥ ३ ॥

अन्ये श्रवणतः श्रुत्या लोके सं-
कीर्त्तयंति च ॥ तस्मात्किंचिद्व-
दाम्यद्य व्यासस्यास्या न्मया-
श्रुतं ॥ ४ ॥

अरुप्राणिकानलेसुनेर लोकमावर्णन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पनिगर्छन् परन्तुजान्दैनन् एस्कारण-
लेजस्तैमैलेव्यासजीकामुखारवृन्दबाट-
सुनेकोछतस्तैकेहिअलिकतिकहुंला॥४॥

सर्वोपनिषदोगावो दोग्धा गो-
पालनंदनः ॥ पार्थो वत्सः सु-
धीर्भोक्ता दुग्धं गीताऽमृतं म-
हत् ॥ ५ ॥

सबउपनिषद्तागोरूपहुँदिभइन् दु-
हुने श्रीकृष्णभया बाछारूपिअर्जुन
पैह्ले प्युंदाभये पछियोगीतारूपदुदबडो
मिठा लोकमाप्रकाशगर्दाभये ॥ ५ ॥

सारथ्यमर्जुनस्यादौ कुर्वन् गी-
तामृतंददौ ॥सर्वलोकोपकारार्थं
तस्मै कृष्णाय तेनमः ॥ ६ ॥

जोश्रीकृष्णभगवान्पैह्लेअर्जुनकोरथ-
हाकताहाकतासर्वलोक कोउपकारनि-
मित्त अर्जुनकनगीतारूपअमृतादिदाभ-
येयस्ताहजुरश्रीकृष्णलाइमेरोनमस्का-
रहवस् ॥ ६ ॥

संसारसागरं घोरं तर्त्तुमिच्छति
यो जनः ॥ गीतानावं समारु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ह्यपरं यातुसुखेनसः ॥ ७ ॥

जस्ताइघोरसंसार सागरतर्नचाहिंछ सोगीतारूपनावमावसेर सुखपुर्वकपारजाला ॥ ७ ॥

गीताज्ञानं श्रुतं नैव सदैवाभ्यासयोगतः ॥ मोक्षमिच्छति मूढा-त्मा याति बालक हास्यतां ॥ ८ ॥

जस्ले गीतासम्बन्धिज्ञ्यानसधैअभ्यासयोगले सुनेकोछैनअने तस्ताप्रकारको त्योमुर्खमोक्षचाहागर्नै त्योवालकहरूलेठट्टागरियाकोहुन्छ ॥ ८ ॥

ये शृण्वंति पठंत्येव गीताशास्त्रमहर्निशं ॥ न ते वै मानुषा ज्ञेया देव एव न संशयः॥ ९ ॥

जोरातदिनगीतापढ दछनसुन्छनति मनुष्यहोइनन् देवलैहुन्एस्मासंदेहछैन ॥ ९ ॥

गीताज्ञानेनसंबोध्य कृष्णः प्राह तम र्जुनम् ॥ अष्टादशपदस्थानं गीताध्यायेप्रतिष्ठितं॥१०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्रीकृष्णभगवान् अर्जुनलाइगीताका-
ज्ञानलेवुझ्ायेरथोलेकि योगीताको १ ।
। १ ॥ अध्यायमाअष्टादशपदजोवि-
ष्णु:भगवान् उन्कोस्थानजोपरमपद्
सोस्थापितगरियाकोछ: ॥ १० ॥

मोक्षस्थानं परं पार्थ सगुणं वा-
थ निर्गुणं ॥ सोपानाष्टादशैरेवं
परं ब्रह्मा-धिगच्छति ॥ ११ ॥

हेअर्जुनसगुणवानिर्गुण स्वइच्छाप्र-
माणमोक्षस्थानमा इ१८ अध्याय रूपसो
पानअर्थात्सिढिलेपर ब्रह्मकनप्राप्तहुन्-
छन् ॥ ११ ॥

मलनिर्मोचनं पुंसां जलस्नानं
दिनेदिने ॥ सकृद्गीतांभसि स्नानं
संसारमलनाशनम् ॥ १२ ॥

जोदिनदिनमाजलस्नानछ सोशरीर-
मलकोनाशकछ औयेगीतारूपजलस्ना
नलेसन्सारदु:खरूपमलकोनाशगर्छ॥१२॥

गीताशास्त्रस्य जानाति पठनं
नैव पाठनं ॥ परस्मान्न श्रुतं
ज्ञानं नैव श्रद्धान भावना॥१३॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स एव मानुषे लोके पुरुषो वि-
ड्वराहकः ॥ यस्माद्गीतां न जाना
ति नाधमस्तत्परो जनः ॥ १४ ॥

जो गिताशास्त्रकन पढन पढाउन जाद्दै-
ननकसैसितसुन्छन् नश्रद्धाछनभावना-
छसोपुरुषयेलोक मागाउकोसुकरतुल्य-
हुन्जुन्कारणलेकियेगीताजान्दैनन् त
स्भन्दासित्रा-यअर्कोअधमछैन १३॥१४॥

धिक्तस्यमानुषं देहंधिग्ज्ञानंधिक्कु
लीनतां ॥ गीतार्थंनविजानाति
नाधमस्तत्परो जनः ॥ १५ ॥

जोगीतार्थकनजान्दैन तेस्कोमनुष्यदे
हलाइज्ञानलाइऔकुलीनतालाइ धि-
क्कारछऔतेसभन्दा अधिकअधमअर्को-
छैन ॥ १५ ॥

धिक् सुरूपं शुभं शीलंविभवं स्गृ
हाश्रम ॥ गीताशास्त्रं नजानाति
नाधमस्तत्परोजनः ॥ १६ ॥

जोगीताशास्त्रकनजान्दैन तेस्ताको-
सुन्दःररूपलाइर शीलकनपनिधिक्कार-
छश्रेष्ठगृहस्थाश्रमलाइपनिधिक्कार तेस-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भन्दाअधिकअधमअर्कोछैन ॥ १६ ॥

धिक्प्रागल्भ्यंप्रतिष्ठांच पूजां-
मानंमहात्मतां ॥ गीताशास्त्रे र-
तिर्नास्ति तत्सर्वंनिष्फलंज-
गुः ॥ १७ ॥

जस्लाइगीताशास्त्रमाप्रितितछैन तेस-
कोहिम्मतप्रतिष्ठापूजामान औमाहा-
त्मताकनधिक्कारतेस्कोसवनिष्फलछ०१७

धिक्तस्य ज्ञानमाचारंव्रतं चेष्टां
तपो यशः ॥ गीतार्थपठनंना
स्तिनाधमस्तत्परोजनः ॥ १८ ॥

अस्लाइगीतार्थकनपठनछैनतेस्ता-
कोज्ञानआचारव्रतजेष्टातपयशसव धि
क्कारछतेस्भन्दाअधिक् अधमअर्काको-
हिछैन० ॥ १८ ॥

गीतागीतं न यज्ज्ञानं तद्विध्या-
सुरसंज्ञकं तन्मोघं धर्मरहितं
वेदवेदांतगर्हितम् ॥ १९ ॥

जोज्ञानगीतालेकह्याकोछैनतेस्ज्ञान-
कनराक्षसीज्ञान जानत्योव्यर्थधर्मरहित
बेदवेदांतलेनिन्दितछ० ॥ १९ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्माद्धर्ममयीगीता सर्वज्ञान-
प्रयोजिका ॥ सर्वशास्त्रमयी
गीता तस्माद्गीता विशिष्यते २०

जुन्कारणलेकिगीताधर्म मयीऔसब
ज्ञानलाइप्रवर्तगर्नेछ औसर्वशास्त्रमयी
छयसोभनेकोछ यस्कारणलेगीतासब-
शास्त्रभंदाश्रेष्ठछ ॥ २० ॥

योऽधीते सततं गीतां दिवारात्रौ
यथार्थतः ॥ स्वपन् गच्छन् व-
दंस्तिष्ठन् शाश्वतंमोक्षमाप्नुया-
त् ॥ २१ ॥

जोरातदिनगीताकाअर्थकन गीताक-
नसुत्ताहिंडदावोल्दाउठदार्पनि पढदै-
रहन्छभनेत्योवारम् वारमोक्षकनपा-
उछ ॥ २१ ॥

शालग्रामशिलाग्रेतुदेवागारे शि
वालये॥तीर्थे नद्यांपठेद्यस्तुवैकु
ठंयातिनिश्चितं ॥ २२ ॥

शालग्रामकाअगाडीदेवताकामन्दिर-
माशिवालयमातीर्थ मानदीतीरमाजो-
गीताकनपढदैरहंछसोनिश्चयवैकुंठजा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri:Funding: MIDF

न्छ ॥ २२ ॥

देवकीनंदनःकृष्णो गीतापाठेन
तुष्यति ॥ यथा नवेदैर्दानैश्च य
ज्ञतीर्थव्रतादिभिः ॥ २३ ॥

जस्तैश्रीदेवकीनन्दन श्रीकृष्णगीता-
पाठलेसन्तुष्टहुंछन तस्तैवेदपाठदानय-
ज्ञतीर्थऔव्रतादिलेसन्तुष्टहुदैनन् ॥२३॥

गीताऽधीताचयेनापिभक्तिभावे
नचेतसा ॥ तेनवेदाश्चशास्त्राणि
पुराणानिच सर्वशः ॥२४ ॥

जस्लेभक्तिभावपूर्वकचित्त लगायेर
गीतापाठगर्योतेस्लेसर्ववेदशास्त्र औ-
पुराणपनिपढिसक्योभनिजान ॥ २४ ॥

योगिस्थानेसिद्धपीठे शिष्टाग्रेस-
त्सभासुच ॥ यज्ञेच विष्णुभक्ता
ग्रेपठन् यातिपरांगतिं ॥ २५ ॥

योगीकास्थानमा बिँध्यस्वरीइत्या-
दिसिद्धपीठमाश्रेष्ठपुरुषकासन्मुखसाधु
कासभामायज्ञमाविश्नुभक्तका अगाडि
पाठगर्नालेमोक्षकनपाउला ॥ २५ ॥

गीतापाठंचश्रवणंयः करोतिदि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नेदिने ॥ क्रतवो वाजिमेधाद्याः
कृतास्तेनसदक्षिणाः ॥ २६ ॥

जोरोजगेजगीताकोपाठ औश्रवणगछंतेश्लेसबअग्निष्टोमादिकऔ अश्वमेधादिकदक्षिणासहितयज्ञगरिसक्यो २६॥

यः शृणोति च गीतार्थं कीर्त्तयेच्च
स्वयंपुमान् ॥ श्रावयेच्च परार्थं
वैसप्रयातिपरंपदं ॥ २७ ॥

जोगीताकोअर्थसुन्छऔ आफैभन्छअर्कालाइश्रवणगराउछःत्योपरंपदकनपाउला ॥ २७ ॥

गीतायाः पुस्तकंनित्यंयोऽर्चयत्यंत्रसादरं ॥ विधिनाभक्तिभावे
नतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ २८ ॥

जोआदारपूर्बकसधैगीताकापुस्तकलाइविधिपूर्वकभक्तिभावयुक्त पूजागर्छंतेस्कापुण्यकोफलसुन ॥ २८ ॥

सकला चोर्बरा तेन दत्ता यज्ञे भ
वेत्किल ॥ ब्रतानि सर्वतीर्थानि
दानानि सुबहून्यपि ॥ २९ ॥

त्योगीताकोपूजागर्नैपुरुष लेयज्ञमा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पृथ्वीदानगरिसक्योतैस्तैव्रतप्रयागादि सर्वतीर्थऔधेरैदानपनिदिसक्यो ॥२९॥

भूतप्रेतपिशाचाद्या स्तत्रनोप्रविशंतिवै ॥ अभिचारोद्भवं दुःखं परेणापिकृतं चयत् ॥ ३० ॥

जुन्घरमागीताकोपूजा हुन्छताहाभूत प्रेतपिशाचादिऔ अर्कालेगरेकोमंत्रयंत्रादिअभिचारिकदुःखपनिप्रवेशगर्नसक्दैनन् ॥ ३० ॥

नोपसर्पंति तत्रैव यत्र गीतार्चनं गृहे ॥ तापत्रयोद्भवा पीडा नैव व्याधिभयं तथा ॥ ३१ ॥

जुन्घरमा गीताकोपूजाहुंछ ताहादैहिकदैविकऔभौतिक इतीनतापकापीडाऔरोगकृतपीडापनिहुदैनन् ॥ ३१ ॥

न शापं नैव पापं च दुर्गतिं न च किंचन ॥ देहे रयः षडेते वै न बाधंते कदाचन ॥ ३२ ॥

वाँहाँकसैकोशापऔ पापऔदुर्गतितत्तैदेहमारहेकाजो ५ज्ञानेन्द्रिय एकमन इद्दशत्रुपनिपीडागर्दैनन् ॥ ३२ ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भगवत्परमेशाने भक्तिरव्यभिचा
रिणी ॥ जायते सततं तत्र यत्र
गीताभिनंदन ॥ ३३ ॥

जाहागीतार्थसधैंहुदैरहन्छ ताहोभग-
वानमाअतिउत्तमभक्तिरहन्छ ॥ ३३ ॥

प्रारब्धं भुंजमानोऽपि गीताभ्या
सेसदारतः ॥ स मुक्तःससुखीलो-
केकर्मणानोपबध्यते ॥ ३४ ॥

जोसबकालमागीताकैअर्थमानिरन् त
छंदयोप्रारब्धवशलेसंसारपनिभोगगर्छ-
तापनित्योमुक्तऔसो सुखीहो तस्तैक-
र्मलेपनिवंधनहुदैन ॥ ३४ ॥

महापापादिपापानि गीताऽध्या
यी करोतिचेत् ॥ नकिंचित्स्पृश-
तेतस्यनलिनीदलमंभसा ॥ ३५ ॥

गीताकनश्रवणपठनमननगर्दोहोस्ते-
सम्प्राणिलेदैवयोगलेभुलमा ब्रह्महत्यादि
महापापगरोस्तापनिजलले कमलपत्र
लाइलेपननगरेझैलेपनहुदैन ॥ ३५ ॥

स्नातोवायदिवास्नातः शुचिर्वाय
दिवाऽशुचिः ॥ विभूतिं विश्वरू-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पंचसंस्मरन्स सदा शुचिः॥३६॥

स्नानगरेकोहोस् अथवानगरेकोहोस्ता
पनिपवित्रहोस्अथवानहोस्बिभूतियो-
ग औबिश्वरूपाध्यायकोपाठगर्नेसधैप-
बित्ररहन्छ ॥ ३६ ॥

अनाचारोद्भवं पापमवाच्यादि-
कृतं च यत् ॥ अभक्ष्यभक्षजंदोष
मस्पर्शस्पर्शजं तथा ॥ ३७ ॥
ज्ञाताज्ञातकृतं नित्यमिंद्रियैर्ज-
नितंचयत् ॥ तत्सर्वं नाशमाया-
तिगीतापाठेनत त्क्षणात् ॥३८॥

जोअनाचारलेअथवा निन्दितशब्दबोल
नालेअभक्षखानालेनछुनेछुनालेपापभये
कोछसोतस्तैजांन औअजानलेऔइन्द्रि-
यादिहरुलेजोपापभयाकोछसो सबगी-
तापाठगर्नालेनाशहुन्छ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥

सर्वत्र प्रतिभोक्ताच प्रतिग्राही
च सर्वशः ॥ गीतापाठं प्रकुर्वा-
णो न लिप्येतकदाचन ॥ ३९ ॥

जोसबजग्गामाभोजनगर्छ सबप्रतिग्र-
हलिदोहोस् तेश्लाइपनिपाप्लेगीता-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पाठगर्नालेलपनहुदैन ॥ ३९ ॥

रत्नपूर्णां महीं सर्वां प्रगृह्याति
विधानतः ॥ गीतापाठेन चैकेन
शुद्धः स्फटिकवत्सदा ॥ ४० ॥

विधिहीनरत्नले पूर्णपृथ्वीकोदान प-
निलियेर गीतापाठगर्छे भन्या तेस्का-
प्रतापलेशुद्धस्फटिकमणि झैंनिष्पापहु-
न्छ ॥ ४० ॥

यस्यांतःकरणं नित्यं गीतायां
रमतेसदा ॥ सर्वाग्निकः सदाजा-
क्रियावान् स च पंडितः ॥ ४१ ॥

जस्कोअन्तःकरण सदागीतामारहंछ
त्यो सवअग्निहोत्रसधैजपगर्नेवो क्रिया-
वानसोहीपण्डितहो ॥ ४१ ॥

दर्शनीयः स धनवान् स योगी
ज्ञानवानपि ॥ स एव याज्ञिको
ध्यानी सर्ववेदार्थदर्शकः ॥४२॥

सोहिदर्शनयोग्यछ सोहीधनवान्सोही-
योगीसोहीज्ञानी सोहीयाज्ञिकसोही
ध्यानीसोहीसर्ववेदार्थकनदेखनेहो॥४२॥

गीतायाःपुस्तकं यत्र नित्यं पाठे

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri Funding: MIDF

प्रवर्त्तते ॥ तत्र सर्वाणितीर्थानि
प्रयागादीनि भूतले ॥ ४३ ॥

गीताकोपुस्तकनित्य जाहापाठमाप्रव-र्त्तनछ ताहापृथ्वीभरका प्रयागादि-सर्वतीर्थरहन्छन् ॥ ४३ ॥

निवसंति सदा गेहे देहदेशे स-
दैवहि । सर्वे देवाश्चऋषयो
योगिनः पन्नगाश्च ये ॥ ४४ ॥

औवाहाघरमा औदेहमापनिसव दे-वऋषियोगीऔपन्नगादि अर्थात् स-र्पादिपनिसदावासगर्छन् केवल सर्प होइननसर्परूपादेवताहुन्॥ ४४ ॥

गोपालबालकृष्णोऽपि नारदध्रु
वपार्षदैः ॥ सहायो जायते
शीघ्रयत्र गीताप्रवर्त्तते ॥ ४५ ॥

जाहांगीताप्रवर्तहुंछ ताहानारदध्रुव-औसवपार्षदसहितगोपाल बालकृष्ण-चाडैसहायहुंछन् ॥ ४५ ॥

यत्र गीताविचारश्च पठनं पाठ-
नं तथा ॥ तत्राहं निश्चितं पार्थ
निवसामि सदैव हि ॥ ४६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्रीकृष्णाअर्जुनसंगभन्छ न्किहेपार्थंजा हांनित्यगीतार्थविचार हुन्छताहांमानि- श्चलेस-दारहन्छु ॥ ४६ ॥

गीता मे हृदयं पार्थ गीता मे
सारमुत्तमं ॥ गीता मे ज्ञानमत्यु
ग्रंगीता मे ज्ञानमक्षयं ॥४७॥

हे अर्जुन गीतामेरोहृदय गीतामेरोउ- त्तमसार गीतामेरोअग्रज्ञानछ औअ- क्षयज्ञानपनीछ ॥ ४७ ॥

गीता मे चोत्तमं स्थानं गीता
मेपरमं गृहं ॥ गीता ज्ञानंसमा-
श्रित्य त्रिलोकीं पालयाम्यहं ॥४८॥

गीतामेरोउत्तमस्थानहो औंगीतामे- रोउत्तमघरहोंमगीताकाज्ञानलाइ धार- णगरेरतीनैलोककनपाल्दछु ॥ ४८ ॥

गीता मे परमाविद्या ब्रह्मरू-
पा न संशयः ॥ अर्द्धमात्राक्षरा
नित्यास्वनिर्वाच्यपदात्मिका४९

गीतामेरोउत्तमाविद्याहो गीताब्रह्मरू- पहोयेस्मासंदेहछैनअर्द्ध मात्रासनासन- नासरहितअनिर्वाच्यपदरूप यस्तीप

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रावाणीरूपमेरा ये गीताछ ॥ ४९ ॥

गीतानामानि वक्ष्यामि गुह्यानि शृणु पांडव ॥ कीर्त्तनात्सर्वपापानि विलयं यांति तत्क्षणात् ॥५०॥

हे पांडव गीताका जो गुप्तनामछन् सो मतिमी सग भन्छु जुननामकीर्तनले तत्काल्मा सव पाप छुट्न्छन् ॥ ५० ॥

अथ गीतानामानि ॥ ॥ गीता गंगा च गायत्री सीता सत्या सरस्वती ॥ ब्रह्मविद्या ब्रह्मवल्ली त्रिसंध्या मुक्तगेहिनी ॥ ५१ ॥

अर्द्धमात्रा चिदानंदा भवघ्नी भयनाशिनी ॥ वेदत्रयी परानंता तत्वार्थज्ञानमंजरी ॥ ५२ ॥

इत्येतानि जपन्नित्यं नरो निश्चलमानसः ॥ ज्ञानसिद्धिं लभेच्छीघ्रं तथांते परमं पदं ॥ ५३ ॥

अव गीताका नाउ भंछन् गीता १ गंगा २ गायत्री ३ सीता ४ सत्या ५ सरस्वती ६ ब्रह्मविद्या ७ ब्रह्मवल्ली ८ त्रिसंध्या ९ मुक्तगेहिनी १० अर्धमात्रा ११ चिदानन्दा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

१२ भवघ्नी १३ भयनासिनी१४ वेदत्रयी १५परा१६ अनन्ता१७ तत्त्वार्थज्ञानमंजरी१८॥५१॥५२॥ गीताकाइ१८ नामकन नित्यमनस्थिरगरे रजपतैरह्योभनेशीघ्र ज्ञानसिद्धिकनप्राप्तभयेरअंतमामोक्षप्राप्तहुन्छ५३

पाठेऽसमर्थः संपूर्णे तदर्द्धं पाठ-
माचरेत् ॥ तदागोदानजं पुण्यं
लभते नात्र संशयः ॥ ५४ ॥

जोसम्पूर्णपाठ् गर्नसक्तैनआधागीता अर्थात्नवैअध्यायकन पाठगन्योभन्याताएकगोदनको पुण्यछएस्मासंदेहछैन ॥ ५४ ॥

षडंशं जपमानस्तु गंगास्नानफ-
लं लभेत् ॥ त्रिभागं पठमानस्तु
सोमयागफलं लभेत् ॥ ५५ ॥

छैटोअंसकनअर्थात् तिन्अध्यायकर्नानित्यपाठगर्नयोभन्याता गंगास्नानकोफलपांउछतेस्रोभागकोअथात् छअध्यायनित्यपाठगर्नालेसो मयज्ञकोफलपाउछ ॥ ५५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तथाऽध्यायद्वयं नित्यं पठमानो
निरंतरं ॥ इंद्रलोकमवाप्नोति
कल्पमेकं वसेध्रुवं ॥ ५६ ॥

दुइअध्यायकोनित्यपाठ गर्दैरहोस्ताइ
न्द्रलोकनप्रापाभयेरवाहाएककल्पवास-
गर्छ ॥ ५६ ॥

एकमध्यायकं नित्यं पठते भ-
क्तिसंयुतः ॥ रुद्रलोकमवाप्नोति
गणो भूत्वा वसेच्चिरम् ॥ ५७ ॥

जोएकैअध्यायकन सधै नियंम्लेभ-
क्तिपूर्वक पाठगर्दैरह्योभनेतारुद्रलोक
कनप्राप्तिभयेर वाह्वाशङ्करकोगणभैढेरै
कालसम रहेरमुक्तहुंछ ॥ ५७ ॥

अध्यायार्द्धं च पादं वा नित्यं
यः पठतेजनः ॥ स प्राप्नोति रवे-
र्लोकं मन्वंतरशतं समाः ॥ ५८ ॥

जोमनुष्य गीताको आधा अथवा ए-
कपाउएकअध्यायकोपनि नित्यनियंते
पाठगर्दैरह्योभनेतात्यो सूर्यलोकमासये
मनुको वर्षपर्यन्तवाशगर्छ ॥ ५८ ॥

गीतायाः श्लोकदशकं सप्तपंच

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

चतुष्टयं ॥ त्रिकद्वैकैकमर्द्धं वा
श्लोकानां च पठेन्नरः ॥ चंद्रलो-
कमवाप्नोति वर्षाणामयुतायु
तं ॥ ५९ ॥

जोगीताको दशश्लोक अथवा सात
पांचचारतिनदुइएकअथवा आधाश्लोक
को पनिसधैंपाठगरोस्ता अयुतायुत
वर्षअर्थात् दशकोटिवर्षचन्द्रलोकमा-
वासगर्ला ॥ ५९ ॥

गीतार्थमेककालेपि श्लोकमध्या-
यमेव च ॥ स्मरंस्त्यक्त्वा जनो
देहं प्रयाति परमंपदं ॥ ६० ॥

जोएककालपनिगीताकाएक श्लोकको
अथवा अध्यायको अर्थस्मरणा गर्दो
देहकनत्यागोस्तामोक्षकनपावोस्॥६०॥

गीतार्थं वाऽपि पाठं वा शृणुया-
दंतकालतः॥महापातकयुक्तोऽपि
मुक्तिभागीभवेज्जनः ॥ ६१ ॥

जोअन्तकाल कासमयेमागीताकोअ-
र्थंअथवापाठसुन्दो देहत्यागोस्ता म-
हापातकिपनि मुक्तिभागिहोस् ॥ ६१ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गीतापुस्तकसंयुक्तः प्राणांस्त्यक्त्वा प्रयाति यः॥ स बैकुंठमवाप्नोति विष्णुनासह मोदते॥६२॥

जोगीताकोपुस्तकलेयुक्तभै प्राणकनत्याग्छत्यो विष्णुसमीपमाआनन्दगर्छा॥ ६२॥

गीताध्यायसमायुक्तो मृतो मानुषतां ब्रजेत्॥गीताभ्यासं पुनः कृत्वा लभते मुक्तिमुत्तमं॥६३॥

जोमरणसमयमा गीताकापुस्तककोएकअध्यायपनिसमिपमाहोस्ता मनुषेजन्मपायेर फेरगीताभ्यासगरेरउत्तममुक्तिकनपाउन्छ॥ ६३॥

गीतोच्चारणसंयुक्तो म्रियमाणो गतिं लभेत्॥ यद्यत्कर्म च सर्वत्र गीतापाठं प्रकीर्त्तयेत्॥ तत्तत्कर्म च निर्दोषं कृत्वा पूर्णमवाप्नुयात्॥ ६४॥

मर्दामापनिजोगीता यस्तीउच्चारणगरेरमरोस्तापनि गतिपाउछ जोजो कर्मगर्छतेसूतेस्मागीतापाठगरोस्तानि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

दोषकर्मकोसंपूर्णफलपाउला ॥ ६४ ॥

पितॄनुद्दिश्य यः श्राद्धे गीता-
पाठं करोतिवै ॥ संतुष्टाः पि
तरस्तस्य निरयाद्यांति सद्गतिं ६५

जोश्राद्धमापितृहरुका निमित्तगीता
कोपाठगरोस्ता पितृहरुसंतुष्टभयं काछ
दानरकवाठमुक्तहोलान् ॥ ६५ ॥

गीतापाठेनसंतुष्टाः पितरः श्रा
द्धतर्पिताः ॥ पितृलोकं प्रयांत्ये
वपुत्राशीर्वादतत्पराः ॥ ६६ ॥

गीतापाठलेप्रसन्नभयेका पितृहरुपुत्रला
इंआशीर्वाददिदाछदा पितृलोकमाजा
न्छ न् ॥ ६६ ॥

लिखित्वाधारयेत्कंठे बाहुदंडे च
मस्तके ॥ नश्यंत्युपद्रवाः सर्वे
विघ्नरूपाश्च दारुणाः ॥ ६७ ॥

गीताकोपुस्तकलेखे रगलामाभुजामा
अथवामस्तकमाधारणगस्योभने तेस्को
दुःखरूप भयंविघ्ननासहोस् ६७ ॥

गीतापुस्तकदानं च धेनुपुच्छ-
समन्वितं ॥ दत्त्वातत्सद्द्विजे स-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

म्यक्कृतार्थोजायते जनः ॥६८॥

गोदानगर्दागाङका पुछर्समाउदागीता-कांपुस्तकस्मेत्लियेर जस्ले दानदियोते-स्ले सवथोकगरीसक्ये ॥ ६८ ॥

पुस्तकं हेमसंयुक्तं गीतायाः शुद्धमानसः ॥ दत्त्वा विप्राय विदुषे जायते न पुनर्भवे ॥६९॥

सुवर्णसंयुक्तगीतापुस्तककोदान जस्ले-सुद्धमनले विद्वानब्राह्मणलाईदिन्छत्यो-फेरजन्मपाउदैन ॥ ६९ ॥

शतपुस्तकदानं च गीतायाः प्रकरोति यः ॥ स याति ब्रह्मसदनं पुनरावृत्तिवर्जितं ॥७०॥

जोगीताकाशतपुस्तकदानगर्छ भनेजुनलोकमाजानालेफेर जाहांजन्मनुपर्दैन उसलोकमाजान्छ ॥ ७० ॥

गीतादानप्रभावेन सप्तकल्पावधीः समा ॥ विष्णुलोकमवाप्नोति विष्णुना सह मोदते ॥ ७१ ॥

गीतादानकाप्रभावले विष्णुलोकमा सातकल्पसंमरहेरआनन्दगर्लां ॥ ७१ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सम्यक श्रुत्वा च गीतार्थं पु-
स्तकं यः प्रदापयेत ॥ तस्मै
प्रीतोस्मि भगवान् ददामि म-
नसेप्सितं ॥ ७२ ॥

श्रीकृष्णभन्छन्कि जोगीतार्थलाइसु-
नेरपुस्तकदानगर्छ तेस्लाइमनवान्छित
फलदिन्छु ॥ ७२ ॥

देहं मानुष माश्रित्य चातुर्व-
र्ण्येषु भारत ॥ न शृणोति प-
ठत्येव गीताममृतरूपिणीं ॥ ह-
स्तात्त्यक्त्वाऽमृतं प्राप्तं कष्टात्क्ष्वे
ळंसमश्नुते ॥ पीत्वागीतामृतं लो
केलवधामोक्षं सुखीभवेत्७३॥७४

जोमनुष्यदेहपायेरयो अमृतरूपिणी-
गीताकनपढेकोछैनभने औसुनेकोपनि
छैनभनेत्येहातमाआयेको अमृतकन-
त्यागेर विषकनकष्टलेपीउंछ योगीता-
रूपअमृतकनपानकरेरमोक्षकनपायेरसु
खीहुन्छ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥

जनैः संसारदुःखार्त्तैर्गीताज्ञानं
च यैः श्रुतं ॥ संप्राप्तममृतं तै-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्च गतास्ते सदनं हरेः ॥ ७५ ॥

संसारदुःखलेपीडितजुन्मनुष्यले योगीताज्ञानकनसुनेकोछत्योअमृतभयेर विष्णुलोककनप्राप्तहुन्छ ॥ ७५ ॥

गीतामाश्रित्य बहवो भूभुजो
जनकादयः ॥ निर्धूतकल्मषा
लोके गतास्तेपरमंपदं ॥ ७६ ॥

योगीताको आश्रयगरेरधेरैजनकादिराजापापरहितभयेर परमपदकनगयेकाछन् ॥ ७६ ॥

गीतासु न विशेषोस्ति जनेषूच्चावचेषु च ॥ ज्ञानेष्वेव समग्रेषु
समा ब्रह्मस्वरूपिणी ॥ ७७ ॥

गीतामानीचऊच्च जातकोविशेषछैन आत्मासवमासमानछ यस्कारणलेयो ब्रह्मस्वरूपिणीछ ॥ ७७ ॥

योभ्यसूयति गीतां च निंदां वा
प्रकरोति च ॥ प्राप्नोति नरकं
घोरं यावदाभूतसंप्लवं ॥ ७८ ॥

जोगीतालाइअपहेलननिन्दागर्छ त्यो प्रलयपर्यन्तनरकमारहन्छ ॥ ७८ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अहंकारेण मूढात्मा गीतार्थं
नैवमप्यतं ॥ कुंभीपाके स पच्ये-
त यावत्कल्पलयो भवेत् ॥७९॥

जोअहंकारलेगीतार्थकनमान्दैनसोप्रल-
यकालसंमकुंभोपाकनरकमापच्तछ ७९

गीतार्थं वाच्यमानं यो न शृणो-
ति समीपतः ॥ श्वसूकरभत्रां
योनिमनेकां सोऽधिगच्छति ८०

जोगीताबाचनलागे कोनगीचमागैसु-
न्दैनभनेत्योकुकुर्सूगुर्अनेकजन्म सम्म-
पाउछ ॥ ८० ॥

चौर्यं कृत्वा च गीतायाः पुस्त-
कं यः समानयेत् ॥ न तस्य स्या-
त्फलं किंचित्पठनं च वृथा भ-
वेत् ॥ ८१ ॥

जोगीताकोपुस्तक चोरिल्यायेरतेस्मा-
पाठगरोस्तातेस्लाइपाठको फलमिल्दै-
नऔव्यर्थपरिश्रमहुन्छ ॥ ८१ ॥

यः श्रुत्वा नैव गीतार्थं मोदते
परमादरात् ॥ नैवाप्नोति फलं
लोके प्रमादाच्च वृथा श्रमं ॥८२॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोगीताकाअर्थलाइसुनेरअतिआदरलें- आनन्दहुदैंनतेस्लाइ फल्मिल्दैनत्योप्र- माद्लेव्यर्थहुन्छ ॥ ८२ ॥

गीतां श्रुत्वा हिरण्यं च पट्टां-
बरप्रवेष्टनम्॥ निवेदयेच्च तद्वेष्टव
प्रीतये परमात्मनः ॥ ८३ ॥

गीताकनसुनेरसुवर्णऔरेसमीवस्त्रतेसपु स्तककनबाधेरपरमात्माकन प्रीतिगर्न कानिमित्तवाचनेलाइदिनु ॥ ८३ ॥

वाचकं पूजयेद्भक्त्या द्रव्यवस्त्रा-
द्युपस्करैः ॥ अन्नैर्वहुविधैः प्री-
त्या तुष्यतां भगवानिति ॥८४॥

द्रव्यवस्त्रगहना इत्यादिलेवक्तालाइपू- जागरेरनानाप्रकार्को अन्नदिनुकिभग- वान् प्रसन्नहुन्योबुद्धिलें दिनु ॥ ८४ ॥

माहात्म्यमेतद्गीतायाः कृष्ण-
प्रोक्तं सनातनं ॥ गीतांते पठते
यस्तु यथोक्तं फलमाप्नुयात् ८५

योश्रीकृष्णलेभनेकोसनातन गीताको माहात्म्ययस्लाइगीतापाठका अन्त्यमा पढ्योभनेयथोक्तफलपाउलाछ ॥ ८५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गीतायाः पठनं कृत्वा माहात्म्यं
नैव यः पठेत् ॥ वृथा पाठफ-
लं तस्य श्रम एव हि केवलं ८६॥

गीतापाठगरेरमाहात्म्य वाचेनभनेत्यो-
पाठगर्न्याकोव्यर्थश्रममात्रहुंछ पाठको-
फलपाउदैन ॥ ८६ ॥

एतन्माहात्म्यसंयुक्तं गीतापाठं
करोति यः ॥ श्रद्धया यः शृणो-
त्येव दुर्लभां गतिमाप्नुयात् ८७

जोयोमाहात्म्यसमेत् गीतापाठगरोस्
अथवासुनोस्तातयोदुर्लभ मोक्षपदकन
पाउला ॥ ८७ ॥

श्रुत्वा पठित्वा गीतां च मा-
हात्म्यं यः शृणोति वै ॥ तस्य
पुण्यफलं लोके भवेद्धि मनसे-
प्सितं ॥ ८८ ॥

जोगीताकनपढेरवासुनेर माहात्म्यकन
पढछन् सुन्छन्तिमनलेइच्छागरेकोफ-
लकनपाउंछन् ॥ ८८ ॥

इतिश्रीमद्वाराह पुराणे सूतशौनक सं-
वादे श्रीकृष्णप्रोक्तं श्रीमद्भगवद्गीतामा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हात्म्यं सम्पूर्णम् ।

श्रीगणेशायनमः ।

अथध्यानम्

पार्थाय प्रतिबोधिता भगवता नारायणेनस्वयं व्यासेनग्रथिता पुराणमुनिनामध्येमहाभारते ॥ अद्वैतामृतवर्षिणीं भगवतीमष्टादशाध्यायिनी मम्बत्वामनुसंदधामि भगवद्गीते भवद्वेषिणीम् ॥ १ ॥

आफैआफषड् ऐश्वर्यलेसम्पन्नभयेकानारायणलेपार्थअर्जुनकन माहाभारतकासमयमाबोधगरियाकि व्यासजीले ग्रन्थबाधियाकि एकामृतवर्षीब्रह्मसंबंधीसन्सारद्वेषी अष्टादशाध्यायलेयुक्तभयाकियस्तिहेभगवद्गीतेहेअम्बहेमातातिमिकनमनलेधारणागर्छु ॥ १ ॥

नमोस्तुते व्यासविशालबुद्धे फुल्लारविन्दायतपत्रनेत्रः ॥ ये-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नत्वया भारततैलपूर्णः प्रज्वा-
लितो ज्ञानमयप्रदीपः ॥ २ ॥

सूतजीभंछन् हेगुरो प्रफुल्लितभयाकाक-
मलकापत्रभंछन् दीर्घनेत्रकोशजस्का-
हेविशालबुद्धे हेव्यासतपाञिलाइनम-
स्कारछ जौन् तपाञिलेभारतरूप तेलले
ज्ञानाकारदीपजोछसो प्रज्वलितगर्नुभो
यस्ताहजूर्लाइनमस्कारछ ॥ २ ॥

प्रपन्नपरिजाताय तोत्रवेत्रैक
पाणये ॥ ज्ञानमुद्राय कृष्णाय
गीतामृतदुहे नमः ॥ ३ ॥

एस्प्रकारले गूरूवेदव्याशकननमस्का-
रगरेरश्रेष्ठदेवतारूप श्रीकृष्णाकननम-
स्कारगर्छन् कस्ताश्रीकृष्णाभन्येसरणा-
गतआयाकालाइ कल्पवृक्षभयाकामुर-
लिर्लाठुछन् एकआहुमाजस्का गीतारू-
पिअमृतकनदुहुन्याज्ञानमुन्द्राले युक्तभ
याकाएस्ताश्रीकृष्णालाइनमस्कारछ॥३॥

सर्वोपनिषदो गावो दोग्धागो-
पालनन्दनः॥ पार्थोवत्सः सुधी-
र्भोक्ता दुग्धंगीतामृतंमहत् ॥४॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गीतारूपअमृत दुहुनाकन गाइवत्सादि कल्पनागरिन्छ सकलउपनिसदगोरूप भय।गोपालनन्दन श्रीकृष्णादुहुनेभया पृथापुत्रबुद्धिवान्अर्जुन प्यूंन्याभयाय-सतवर्लेयडोगीतारूपअमृतकनदुह्या॥४॥

वसुदेवसुतंदेवं कंसचाणूरमर्द-
नम् ॥ देवकीपरमानन्दं कृष्णं
वन्देगजगद्गुरुम् ॥ ५ ॥

वसुदेवकापुत्रदेवकंसचाणूरकन मर्दन-गर्न्यादेवकीकनश्रेष्ठआनन्दगराउन्या-जगत्का।गुरुभयाका श्रीकृष्णाकननम-स्कारछ ॥ ५ ॥

भीष्मद्रोण तटाजयद्रथजला
गांधारनीलोत्पला शल्यग्राहव-
ती कृपेणवहनी कर्णेन वेलाकु-
ला ॥ अश्वत्थाम विकर्ण घोर
मकरादुर्योधनावर्त्तिनी सोत्ती-
र्णाखलुपांडवैरणनदी कैवर्त्तकः
केशवः ॥ ६ ॥

भारतरूपीरणनदी कल्पनागरिकनसो-रणनदीपाण्डवहरूका।शत्र द्वारतरदाभ-

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

याभन्याकुराकहिंछभीष्मरद्रोणइ दुइ तर्फकानदीकातटभयाजयद्रथजलभया गांधारनदीमा नीलकमलभयाशल्य-ग्राहभया कृपाचार्य वहनाकेर्णनदीका आकुलतरंगभयाअश्वत्थाम विकर्णघो-रमकर जलजन्तुहुदाभया दुर्योधनभ-मरिभयायस्ताप्रकार्किभारतरूपीरणन-दीकेशवश्रीकृष्णमाझिभयेकाछदातीर-णनदीकनपांडवहरुनिश्चयतर्दाभया ६॥

पाराशर्यवचः सरोजममलं गी-
तार्थ गंधोत्कटं नानाऽख्यानक
केसरं हरिकथासंबोधना बो-
धितं ॥ लोके सज्जनषट्पदैरह-
रहः पेपीयमानंमुदा भूयाद्भा-
रतपंकजं कलिमल प्रध्वंसिनः
श्रेयसे ॥ ७ ॥

पाशरार्यवचअर्थात्व्याशजिकावचनक स्ताभन्याकमलतुल्यानिर्मल् गीताका अर्थकासुवाशनाले अतिमनोहरअनेक अनेकप्रकारकाहरिकथाकोव्याख्यानरू-पि केशरलेयुक्त अर्जुनकन संवोधन्ले

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

बोधगरीयाकीलोक्ता-सज्जन रूपीभ्रम-रहरुलेमुदा हर्षलेदिनुदिन्पानगरीन्या भयाकीयेस्तिभरतरूपजोपंकजकमलत-द्रूप्भयाकी गीताकलिमलनासगन्याक नसमर्थकल्याणहवोस् ॥ ७ ॥

मूकंकरोति वाचालं पंगुंलंघयते गिरिम् ॥ यत्कृपातमहंवन्दे पर-मानन्दमाधवम् ॥ ८ ॥

जस्काकृपालेलाटोपनि सुन्दरवाक्यवो ल्छ जस्काकृपालेखोरन्डोपर्वत्कनना-घछतेस्ताकृपावान् परमानन्दरूपमाध-व लक्ष्मीपतिकनदगडवत्गर्छु ॥ ८ ॥

यंब्रह्मावरुणेन्द्र रुद्रमरुतःस्तुन्व-न्तिदिव्यैस्तवैर्वेदैः साङ्गपद-क्रमोपनिषदैर्गायंति यं साम-गाः ॥ ध्यानावस्थिततद्गतेनम-नसापश्यंति यं योगिनोयस्या-न्तन्नविदुः सुरासुरगणादेवायत-स्मै नमः ॥ ९ ॥

ब्रह्मावरुण इन्द्ररुद्रमरुतइसवैसुन्दरत-वकस्तुतिलेजस्कनस्तुतिगर्छन्सांगलेयु-

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

क्त अर्थात् पदक्रमादिउपनिषद्वेदक पदलेसामगाउन्याहरु जस्कोगानगर्छन् ध्यानमारहेरतेस्कनमनदियेर योगिहरू हृदयमाजपछन् अहृष्टिलेदेखदछन्जस्कोदेवनाअसुरगण अन्तकनजान्दैनन् तस्तादेवतालाइनमस्कारछ ॥ १ ॥

इतिध्यानम् ॥

श्रीगणेशायनमः

गीताप्रारम्भः ।

रामानुजंशिवं ब्रह्म नत्वासद्गुरु पण्डितान् । गीता व्याख्यामहं कुर्वे नैपालेहित काम्यया ॥ १ ॥ दृष्टापठित्वाविद्वद्भिरशुद्धं यचदृश्यते। दासोऽहंविदुषांनित्यं क्षन्तुमर्हथसत्तमाः ॥२ ॥दासोऽहं सन्नृणाम्चाद्य मुर्खाणामभिमान्यहं। इच्छेतामिचेयासन्तश्चिन्तां म स.हसम् ३॥

धृतराष्ट्रउवाच।धर्मक्षेत्रेकुरुक्षेत्रे समवेतायुयुत्सवः॥ मामकाःपाण्डवाश्चैव किमकुर्वतसंजय ॥१॥

नेत्रलेहीनभयाकाधृतराष्ट्रआफ्नु हितगर्न्याभयकासंजयसंगसोद्धाभये हेसंजयधर्मभूमिजोकुरुक्षेत्रताहामेराछोरादुर्योध-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नादिर पाण्डुकापुत्रयुधिष्ठिरादिसव् ल-
डनकाइच्छाले जम्माभयरकेगर्दछन् भ-
निसोढ्ढाभये ॥ १ ॥ कुरुक्षेत्रमाजम्माभ-
येभन्नाले योबुझिन्छकि धृतराष्ट्रकाअ-
घिकापुर्खामाकोही कुरुनाउंगरेकाराजा
थियेजस्कोयो कुरुक्षेत्रधर्मस्थानहो के-
हित्याहांधर्मबुद्धिभयेर लडनाकनछोडि
मेलगरेर राज्यभागतागर्दैनन् योभित्र
अभिप्रायहो फेरिमेराछोराढुर्योधनहरु
कुरुक्षेत्रमाजोगयेसोअन्यायहोइन पा-
ण्डुहरु सैन्यलिजो कुरुक्षेत्रमागयेसो
अन्यायहोकिनभनेमेराभाईपाण्डुरोगी
थियेदोस्रो मृगरूप धारणागरेरमैथुन
गर्न्याभया काऋषिलाइवाण लेहानेर
तिरिषिलेशापदियें आजदेखितिमिज
वस्त्रिसङ्गगरौला तत्कालैमामरौलातेसो
भयापाण्डुका पुत्रकसोगरिभया अ
र्थात् पाण्डुहरुजारपुत्ररहेछन् जार
पुत्रलाइ राज्यभागकसोगरिहुन्छ योप
निभित्रिअर्थयस्कारणलेराज्जेनदिनाको
धृतराष्ट्रकोभित्रिअभिप्राय जानेरफेरि
कोहि यस्कोयो पनिअर्थगर्छन् धर्म

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

क्षेत्र जोमनुष्य देहतेस्मा आत्मालाइ जितनाकन जम्माभयाकाजोइन्द्रियगण उनकादेवता जस्लाइतिमिआफूनुजान्द छौपरन्तुइतिम्म्राशत्रुहुनूइनलाइआफू-नाबुद्धिवलले जितइकुराधृतराष्ट्रभन्या-काजिवात्मालेमनलाइउपदेशगर्छन् ध-र्मक्षेत्रभन्नालेयोवुझीन्छकि जताधर्मप-क्षछतंतैजितहुन्छजताअधर्मछतेतैहार-हुन्छयस्कारण दुर्योधनादि अवस्यहार दछनूयुधिष्ठिरधर्ममूर्त्तिहुन् ॥ १ ॥

संजयउवाच ॥ दृष्ट्वा तु पांडवा-
नीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ॥
आचार्यमुपसंगम्य राजा बच-
नमब्रवीत् ॥ २ ॥

येतिधृतराष्ट्रका बचनसुनेर संजय आज्ञागर्छन् कि हेराजा पाण्डुका छोरा युधिष्ठिरहरूकासैन्यदल् कीलूलाकारव नियाकोयुद्धकानिमित्ततयार खडाभया कादेखेर राजादुर्योधनगुरुद्रोणाचार्यका नीकटसमिप्माग्येरकहिन्यायेस्ताबच-न् भने यसोभन्नालेयोबुझीन्छकीडर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रसंक्रातिम्रैछोरालाइभयाकोछ ॥ २ ॥

पश्यै तां पांडुपुत्राणा माचार्य
महतीं चमूं ॥ वयूढां द्रुपदपुत्रे-
ण तव शिष्येण धीमता ॥३॥

तिनैदुर्योधनलेभन्याका सबकुरा संजय
धृतराष्ट्रकाप्रतिनव श्लोकलेभन्दछन्की-
हेआचार्य हेगुरुहेर्नुहोस्त योयुधीष्ठरको
दलजउनूदललाइहजुरकासिस्यद्रूपदका
छोरावुद्धीमान् धृष्टद्युम्नलेरचियाकोछ-
तीमाहात्माधृष्टद्युम्न हजुरकासामान्य
वड़ोविस्तार कुरुक्षत्रमायुद्धगर्नाकानी-
मित्ततयारडरनमानिखडाछन् ॥ ३ ॥

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जु-
नसमा युधि ॥ युयुधानो वि-
राट श्चद्रुपद श्च महारथः ॥४॥

औइसेनाकावीचूमायुद्धगर्न माभीमसे-
नअर्जुनजस्ताधनुर्धारीमाहावलिअरु-
अरुकतियोधाथीयेतिनकानाम् राजादु
र्योधनूद्रोणाचार्यसंगभन्छन् कियुयुधा
नजोन्छंसात्यकी औराजावीराट्माहा-
रथि द्रुपदराजा ॥ ४ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

धृष्टकेतु श्चेकितानः काशिराज श्च वीर्यवान् ॥ पुरुजि त्कुंति-भोज श्च शैब्यश्च नरपुंगवः॥५॥

औधृष्टकेतुचेकीतान् राजाबलवान्का-सिराज्पुरुजित कुंतिभोज्सैब्यइसव्रा-जा नरनरमाश्रेष्ठबलवान्छन् ॥ ५ ॥

युधामन्यु श्च विक्रांत उत्तमौ-जा श्च वीर्यवान् ॥ सौभद्रो द्रौ पदेया श्च सर्व एव महारथः ६

पराक्रमीयुधामन्युना उगरीयाकाराजा बल्वान्उत्तमौजानाउगरीयाकासुभद्रा काछोराअभीमन्युद्रौपदीकागर्भबाटयु-धिष्ठीरादिपाच्जनाइदेषीउप्रन्नभयाका प्रतिवींद्रादीपाच्भाई इसव्माहारथीछ न्माहारथीकोलक्षणयाहोकीसस्त्रअस्त्र मानिपुणदसहजारधनुर्धारीयोधासगए कलैलडनसक्नेजोहोतसेलाइमाहारथी-भन्छन्औअसंख्ययोद्धासगअर्थात् दस-हजारदेखीमाथीका योद्धासंगलडनसक नेजोहोतेस्लाइ अतिरथीभछन्येक्यो द्धासंगजोलडनसक् छन्तसलाइरथीभ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्छन्तस्मन्दाम्लापनी कोहीअधीकूको-
हीकंभैलडनेजोहुन्तीन्लाइ अर्घरथीभ
न्छन् ॥ ६ ॥

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्नि
बोध द्विजोत्तम नायका मम
सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि
ते ॥ ७ ॥

जोप्रवलशत्रुकासेनालाइ देख्येरडराया-
भैभयेरबोल्छौमेल्किनगरेनौ लडाजि
लेकेफल्छभनिएस्तोद्रोणाचार्यलेनभनून्
भन्या यस्संकालेदुर्योधनभन्छन्कि हेद्वि
जश्रेष्ठमेरापक्षमापनिजाजे सेनापतिछ
न्तिसवहजुरदेखिगुप्तछैनन् तापनिति
निहरुकोनाउफ्गत् हजुरल इसमभ्भा
उनकानिम्तिमविन्तिगर्छु ॥ ७ ॥

भवान् भीष्म श्च कर्ण श्च कृप
श्च समितिंजयः ॥ अश्वत्थामा
विकर्ण श्च सौमदत्त स्तथैव
च ॥ ८

तिनैकोनाउइदुइश्लोकलेभन्छन्किसंग्रा
ममाबिजयीहजुर भिष्मपितामहकर्ण-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

संग्रामजेत्ताकृपाचार्य अश्वत्थामाविक र्णसोमदत्तकाछोराभूरिश्रवाजयेद्रथ् इ- सब्विरहाम्रातरफ्छन् ॥ ८ ॥

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थेत्य
क्तजीविताः ॥ नानाशस्त्रप्रहर-
णाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥

अवभन्छन्कि अरुअरुपनि सुरविरहरु मेरानिम्ति आफ्नुप्राणत्यागगर्नाको- निश्चयेगरिरहेछन्औअनेक्अनेक्प्रकार काअस्त्रशस्त्रचलाउ नसक्नेयुद्धविद्या- माअतिनिपुणः अरुअरुजनापनिहा म्रैतरफ्छन् ॥ ९ ॥

अपर्याप्तं त दस्माकं बलं भी-
ष्माभिरक्षितम् ॥ पर्याप्तं त्विद
मेतेषां बलं भीमाभिरक्षितं ॥१०

ताहांपछिदुर्योधनलेजोभन्यासोहिधृत- राष्ट्रलाइसंजयभन्छन्कियस्तायेस्तासुर विरलेयुक्तभिष्मपितापहले रक्षितभयेर पनिहाम्रोसेनापाण्डवका सेनासंगलड नअसमर्थजस्तोवुझिन्छऔविपक्षिपा- ण्डवकोदलअल्छि भिमसेन्लेरक्षित

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पनिसमर्थदेखिन्छअर्को अर्थदुर्योधन आफ्नाहृदयकोनिर्भयता प्रकासगर्दाछ-दाद्रोणाचार्यसंगभन्छन्कि हाम्रायेघार अक्षौहिणिसैन्येदल् माहात्माभिष्मपि-तामहलेरक्षित् कत्तिसंदेहनमानिशत्रु-जितनालाइसमर्थछनइ विचरापाण्डव् का७अक्षौहिणिथोरैसेनाफेरिचञ्चलबडा गमार भिमसेनलेपालियाकाहांम्रासामा न्येहुनकठिनछजितनलाइतादूरछ॥१०॥

अयनेषु च सर्वेषु यथांभाग
मत्रस्थिताः॥ भीष्म मेवाभिर
क्षंतु भवंतः सर्वएव हि ॥ ११॥

येस्कारणलेतिमिहरूसव्जनाभैयो काम गर्नुउचित्छकुनभन्याशत्रु सैनेकामाक्र-माप स्नाकानिमित्तक्रमैलेआफु आंफुल डाइकोजगामाउभियर भिष्मपितामह लाइरक्षागरशत्रुकातरफको कोइविरले-छलिपितामहलाइमार्ननपावस् भिष्म पितामहकोजिउन हामिहरुकोअवस्य लक्षणछ ॥ ११ ॥

तस्य संजनय न्हर्षं कुरुबृद्धः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पितामहः ॥ सिंहनादं विनाद्यो
च्चैः शंखं दध्मौ प्रतापवान् १२

ताहापछि येस्तादुर्यौधनकाबचनसुने र भिष्मलेजोगरेसोभन् छन् किदुर्यौधनलाइ खुसिगर्नानिमित्तकुरुवंसका बृद्ध भीष्म उफ्रेर१।२ कदम आगाडी सरिसिंहकाझैंगर्जिआफ्नुशङ्खको धुन्दुकार उचोशब्दगरिवजाया ॥ १२ ॥

ततः शंखा श्च भेर्य श्च पणवा-
नकगोमुखाः ॥ सहसै वाभ्यह
न्यंत स शब्द स्तुमुलो ऽभव-
त् ॥ १३ ॥

भीष्मको युद्धमा तेस्तोउत्साहदेखि सवैसेनापति जसरि लडाइमालागे सोभन्छन् कि शंख भेरि तुरहि पणव मृदङ्ग आनक् नगरा गोमुख इसय बाजाउतनिखेरैसवैलेवजायासोशब्दअतिभयानकधुन्दुकारभयो ॥ १३ ॥

ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महतिस्यंद-
ने स्थितौ ॥ माधवः पांडव
श्चैव दिव्यौशंखौ प्रदध्मतुः १४

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ताहापछिपांडवकासेनाको युद्धकोतयारिपाचस्स्लोकलेभंछनकिहांसजस्तावर्णभयाका ४ घोड़ालागेकासूर्यलेप्रकाशमानरथमाविराजमानश्रीकृष्ण औअर्जुनलेपनि आफ्नुआफ्नु शंखवजाये धुन्दुकार गरे ॥ १४ ॥

पांचजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं
धनंजयः ॥ पौंड्रं दध्मौ महाशं-
खं भीमकर्मा वृकोदरः ॥ १५ ॥

कसकसलेकुनकुन शंखवजायासोभंछन् श्रीकृष्णलेपांचजन्य अर्जुनलेदेवदत्तनामक शंखबडोभयानकभयाकाकर्मभीमसेनलेपौंड्रनामामहाशंखबजाया॥१५॥

अनंतविजयं राजा कुंतीपुत्रो
युधिष्टिरः ॥ नकुलः सहदेवश्च
सुघोषमणिपुष्पकौ ॥ १६ ॥

अनन्तविजय नामाशंखकुन्तीपुत्रयुधिष्टिरलेवजायासुघोषनामशंखनकुललेवजाया मणिपुष्पनामशंखसहदेवलेवजाया ॥ १६ ॥

काश्यश्च परमेष्वासः शिखंडी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

च महारथः ॥ धृष्टद्युम्नो वि-
राट श्च सात्यकि श्चा पराजि-
तः ॥ १७ ॥

अरुधनुर्धारीकाशीराजशिखण्डी धृष्ट-
द्युम्नविराटराजा युद्धमाअपराजितसा
त्यकी ॥ १७ ॥

द्रुपदो द्रौपदेया श्च सर्वशः पृ-
थिवीपते ॥ सौभद्र श्च महाबा
हुः शंखान् दध्मुः पृथकृथ-
क् ॥ १८ ॥

अरुद्रुपदराजातस्तैद्रौपदीकापाचपुत्रप्र
तिविन्ध्यादिसुभद्राकापुत्रमहाबाहुअभि
मन्युहेपृथिवीनाथइसब भिन्नभिन्नशं-
खध्वनिगर्नलागे ॥ १८ ॥

स घोषो धार्त्तराष्ट्राणां हृदया-
नि व्यदारयत् ॥ नभ श्चपृथि-
वीं चैव तुमुलो व्यनुनादय-
न् ॥ १९ ॥

तिनैसब्बलेगरियाको खध्वनिलेआकाश
पृथिवीतलमाव्याप्त गरेरहेमहाराजशब्द
ले तिम्राछोरा ति म्रापक्षपातिहरुकोहृद

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यचिरियाकैभयो ॥ १९ ॥

अथ व्यवस्थिनान् दृष्ट्वा धार्त्त
राष्ट्रा न्कपिध्वजः प्रवृते शस्त्र-
संपातेधनुरुद्यम्य पांडवः २०

तेसवेलामाअर्जुनले श्रीकृष्णसगजोबि-न्तिगरेसो ४ श्लोकलेसंजयप्रकाशगछन् कि हेमहाराजधृतराष्ट्र येसप्रकारलेशं-खध्वनिभये पछिपनितिम्राछोरोहरुला इलडाइमाउत्साहभयाकोदेखेर अर्जुन लेधनु चढ़ायेंर ॥ २० ॥

हृषीकेशं तदा वाक्यमि
द माह महीपते ॥ सेनयो रुभ
यो र्मध्ये रथं स्थापय मे ऽच्यु-
त ॥ २१ ॥

तेसवेंलामाभगवान श्रीकृष्णसगजोवा-तभयासोअगाड़ीभंछन् हेहृषिकेशदुवै सेनाकामध्यमामेरोरथस्थापनगर्नु होस हृषीकेसयोश्लोककोअर्थ हो ॥ २१ ॥

याव देना न्निरीक्षेहं योद्धुका-
मा नवस्थितान् ॥ कै र्मया सह
योद्धव्य मस्मिन् रणसमुद्य

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मे ॥ २२ ॥

तिमीआफैयोद्धाछौ योलडाइकाबीच-
किनरथखड़ागर्नुभन्नु होला तेस्माभंछ-
नकि तेतिज्यालसम्मरथखडागर्नू होब-
सुजतिनज्यालसम महेरुकियुद्धका इ-
च्छालेखडाभयाका सेनाकावीचमाको
सितमलाइलडनुउचितछ कोसितछैन
सोमैंलेबिचारगरुज्याल् ॥ २२ ॥

योत्स्यमानानवेक्षेयं ह य एते
ऽत्र समागताः ॥ धार्तराष्ट्रस्य
दुर्बुद्धे युद्धे प्रियचिकीर्षवः२३

दुर्बुद्धिदुर्योधनका मनोरथसिद्धगर्नाका
निमित्तजोराजाहरुयेसयुद्धभूमिमाआ-
येरजमम भयेका छन् तिनलाइजा संम
महेरिसकूछु तेतिसंम दुवैसेनाकामध्य-
मामेरारथथामित्रकासियोस् ॥ २३ ॥

संजय उवाच एव मुक्तो हृषी
केशो गुडाकेशेन भारत ॥ से-
नयो रुभयो र्मध्ये स्थापयि-
त्या रथोत्तमं ॥ २४ ॥ भीष्म-
द्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च मही-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

क्षितां ॥ उवाच पार्थ पश्यैता-
न् समवेतान् कुरू निति ॥२५॥

ताहादेखिकेभयोसोसंजयभन्छन्किहेमा
हाराजधृतराष्ट्रअर्जुनकायेतोप्रार्थनाका
वाक्यसुनिश्रीकृष्णजिलेदुवैसैनाकामा-
झमाउत्तमरथलगेरषडागर्नु भो ॥ २४ ॥
भीष्मद्रोणतस्तैअरुअरुराजाकासामा-
न्यजोषडागेरर श्रीकृष्णलेभन्नुभोकी
लडनाकानीमित्त यंकठ्ठाभयाकाइकुरु-
वन्सीका सेनालाई हेर जससगलडन
अनुचित्ठहरायेर मनमलीनभयाकोछ
निनसंगलडनुपर्ला किनभनेसंग्रामांह-
तियारलियाका राजाहरुकासामान्य
वाटहारनुयाठठ्ठा अथवालोकमानीन्दा
हुनेक्षेत्रिकोयोगयकर्महोईन ॥ २५ ॥

तत्रा ऽपश्य त्स्थिता न्पार्थः
पितृ नथ पितामहान् ॥ आ-
चार्या न्मातुलान् भ्रातृ न्पुत्रा
न्पौत्रान्सखीं स्तथा ॥ श्वशु-
रान् सुहृद श्चै व सेनयो रुभ
यो रपि ॥ ता न्समीक्ष्य स कौं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तेयः सर्वान् बंधून वस्थितान्
कृपया परया विष्टोविषीद
न्निद मब्रवीत् ॥ २६ ॥ २७॥

ताहाखडाभयाका काका कान्छावावु-
हरुगुरु मामा भाईभतिजा नातिमील्
दाज्यु भाईससुराईष्टमित्र हंरुलाइदु
वैतरफअर्जुनदेषदाभया ॥ २६ ॥

ताहापछिकुन्तीपुत्र अर्जुनले सबबंधु
लाइलड़नाकानिम्नित लडाजिमाख-
डाभयाकोदेखेरठुलो कृपालेयुक्तअति-
कातरभावभयेर खेदमानोमनमादुःख
गर्दाछदायेस्तवातभन्नलागे ॥ २७ ॥

अर्जून उवाच ॥ दृष्ट्वे मं स्वजनं
कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितं ॥
सीदंति मम गात्राणि मुखं च
परिशुष्यति ॥ वेपथु श्च शरी
रे मे रोमहर्ष श्च जायते २८२९

तेसवखतमाअर्जुनलेजोभनेसो संजय
धृतराष्ट्रसगभंछम् कीहेराजन् ताहा
कृष्णलाइभंछन्किहेकृष्णयुद्धकाइच्छा
लेलडाइभूमिमाखडाभयाकास्वजनवंधु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हरुलाइदेखतामेराहातपाउगलिगलि-
आउछन् सबशरीरमापसीनाआउछन्
मुखपनिसुकिसुकिआउंछ औशरीरका
मछ रोमठाडाठाडाहुछन् ॥२८॥ ॥२९॥

गांडीवं स्त्रंसते हस्तात्वक्चै
व परिदह्यते ॥ न च शक्नोम्य
वस्थातुं भ्रमती वच मे म-
नः ॥ ३० ॥

हातबाठगाडीवधनुपनिखसिजांछ सरि
रकोछालापोलेजस्तोहुन्छ अवमेराउभि
नाकोसमर्थछैन मनपनिभ्रमणहुंछ ३०

निमित्तानि च पश्यामि विप
रीतानि केशव ॥ न च श्रेयो
नु पश्यामि हत्वास्वजन मा-
हवे ॥ ३१ ॥

असुभशुचकपनि अनेकअनेकदेखिंछन्
वाँउआखावाउहातफुर्छ औमकल्याण
देखतीन कीनभमेस्वजनदाज्यूभाइला-
इमारेर मलाइहेकृष्णाकल्याणदेखतीन३१

न कांक्षे विजयं कृष्ण न च
राज्यं सुखानि च ॥ किं नो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

राज्येन गोविंद किं भोगै र्जी
वितेन वा ॥ ३२ ॥
येषामर्थे कांक्षितं नो राज्यं
भोगाः सुखानि च ॥ त इमे
वस्थिता युद्धे प्राणां स्त्यक्ता
धनानि च ॥ ३३ ॥

औविजयचाहिदैन राज्जपनिचाहिदै
नसुखकोइचछापनिछैन हेकृष्णराज्जर
सुख औवाचनुमलाइकं प्रयोजनकि
नभन्या जसकारनिमित्तराज्यसुखभोग
को इच्छागर्छौंतिनीहेरुनै कौरवादिप्रा
ण धनछाडीमेरासामान्यलडांयमाख-
डाछन ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥

एत्ता न्न हंतु मिच्छामि घ्नतो
ऽपि मधुसूदन ॥ आचार्याः पि
तरः पुत्रा स्तथैव च पिताम
हाः ॥ मातुला श्वशुराः पौत्रा
श्यालाः संबंधिन स्तथा ॥३४॥

कोकोभन्यागुरुपितावाज्याछोरा मामा
ससुरानातीशाला इसवलेमलाइमार्छ-
न्तापनिमारुनहैमधुसूदन ममार्नो को

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

इच्छागर्दिन ॥ ३४ ॥

अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किंनु महीकृते ॥ निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन ॥ पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः ॥ ३५ ॥

हेजनार्दनतिनलोककोराज्यसम्पत्ति हुन्छतापनि जस्लाइमार्नाकोमइच्छाराख्तिन भने खालिपृथिवराज्यकानिमित्त दुर्योधनादिलाइ नासगरेर मलाइ क्या प्रितिकुन्वडोकार्य होला भावार्थयोहोकि कुटुम्बहरुलाइमारेरमलाइसंसारमासुख छैनजाभनकिधर्माआगोलगाउनेविषख्वायेरमार्ने अथवामानंलाइखड्गउठाउनेधनहरणगर्ने जगाजिमिन्खोसने स्त्रीहरणगर्न्ये इछ आततार्इ भनिन्छन् इनलाइ मार्नामादोषछैन भन्या येस्तोनितिशास्त्रमाभनेकोछ एस्माअर्जुनउत्तरादिन्छन्कियो हजुरको अभिप्रायनितियुक्तहो परन्तु धर्मशास्त्रभन्दा तिनिशास्त्रदुर्वलछभनियाज्ञवल्क्यलेभनेकाछन्

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

किनितिधर्मकोजाहाँविरोध हुन्छ वाँ हां स्मृतिमूल युक्तिवलियाछं अर्थशास्त्रभन्दा धर्मशास्त्रप्रवलछ एस्काणाले आततायिरूपगुरु आदिको नास गर्नालेमलाइमहापापछइतिनिहरुलाइमार्नू अयोग्य अधर्म यहलोक परलोक मा अयस दुःखकोमुलछ भने हेमाधवमैले आफ्नाजनकोनासगरेरसुखिकस्वाँरिहैंला येस्कारणले धृतराष्ट्रहरुलाइ मार्नाको मेरोइच्छा छैन ॥ ३५ ॥

तस्मा न्ना र्हा वयं हंतु धार्त्त-
राष्ट्र न्स्वबांधवान् ॥ स्वजन हि
कथं हत्वा सुखिनः स्याम मा-
धव ॥ ३६ ॥

येस्कारणले दुर्योधनादिबन्धुहरुकन मार्नाकिनयोग्यछइन किनभनेहेमाधव आफ्नासोजनबन्धुलाइमारेरकसोगारि सुखिहोला अर्थात् भावार्थयेहोकि सोजनलाइमार्दामा यहलोकपरलोकमा अयसहुनेछ ॥ ३६ ॥

यद्यप्ये ते न पश्यंति लोभो-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पहतचेतसः ॥ कुलक्षयकृतं दो
षं मित्र द्रोहे च पातकं ॥३७॥

जोभनकि इकुरा दुवैतरफ समान छ-
न् परन्तु तिनिहरु एस्लाइनजानेर ज-
स्तोयुद्धगर्नतयारछं तस्तैतिमिपनि ति-
निहरुसंगसंग्रामगरन्येकुरामा खेदग-
र्नु क्याप्रयोजनछ एस्कुरामाभन्छनकि
राज्यलोभले विचारनभयेका दुर्योधना
दि कुलनासगरियाकोजोदोष मित्रद्रो-
हगर्नाले अशुभ जोपातक तेस्लाइ देख
तैननगर्नूदैनन् ॥ ३७ ॥

कथंन ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मा
न्निवर्त्तितुं । कुलक्षयकृतं दोषं
प्रपश्यद्भि र्जनार्दन ॥ ३८ ॥

तापनि हेजनार्दनहामिहरुले कुलक्षय
गऱ्याकोदोष जानिबुझि यो महापाप
देखिशान्तकिननहुनु अर्थात् मलाइयु-
द्धवाट निवृत्तहुनुउचितछ ॥ ३८ ॥

कुलक्षये प्रणश्यंति कुलधर्माः
सनातनाः । धर्मे नष्टे कुलं
कृत्स्न मधर्मो ऽभिभवत्युत॥३९

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तेहिकुलक्षय दोषभन्छन्की कुलक्षयग-
र्नाले जोकुलधर्म सवनष्ट हुन्छ औधर्म
कोहानि हुनाले बाँकिजोकुल तेस्लाइ
अधर्मलेग्रासगर्छ ॥ ३९ ॥

अधर्माभिभवा त्कृष्ण प्रदुष्यं-
तिकुलस्त्रियः । स्त्रीषु दुष्टासु
वार्ष्णेय जायते वर्णसंकरः४०

अधर्मकाबलले कुलस्त्रिभ्रष्ट व्यभिचा-
रिणिहुन्छन् स्त्रिकोभ्रष्टआचारभयाप
छिवर्णसंकर पैदाहुन्छन् ॥ ४० ॥

संकरो नरकायैव कुलघ्नानां
कुलस्य च । पतंति पितरो ह्ये
षां लुप्तपिंडोदकक्रिया ॥ ४१ ॥

ताहापछिफेरि वर्णसङ्कर कुलघातिहरु
काकुलको नरककाहेतुहुन्छन् तेस्कर्मले
कुलनास गर्नेकापितृहरु पिण्डतर्पण
नपायेकाछदानरक्मापर्दछन् ॥ ४१ ॥

दोषै रेतैः कुलघ्नानां वर्णसंकर
कारकैः । उत्साद्यंते जाति-
धर्माः कुलधर्मा श्चशाश्वताः४२

कुलघातिवर्णशंकरतुल्याउने हरुइसव्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

दोष्ले संनातनजातिधर्म कुलधर्म आ-श्रमधर्मसबटुटूछन् येस्कारणलेकुलना-सगर्नै युद्धवाट निवृत्तहुनै मेराविचार्लै कल्याणछ॥ ४२ ॥

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां
जनार्द्दन । नरके नियतं वासो
भवती त्य नुशुश्रुम ॥ ४३ ॥

औहेजनार्द्दन जौनमनुष्येलाई कुलधर्म जातिधर्म टुटेकोछ तिन्कोघोरनरकमा वासहुन्छ इकुरामैले पुराण इतिहास धर्मशास्त्रमासुनकोछु: ॥ ४३ ॥

अहोबत महत्पापं कर्त्तुं व्य-
वसिता वयं । य द्राज्यसुखलो-
भेन हंतुं स्वजन मुद्यताः ४४

हेर गुणदोषले ज्ञानिभयेरपनि जोरा-ज्यलोभलेआफ्नाजनबंधुहरुलाउमार्न सयारभयं एस्तोमहापापगर्नाको उद्योग्गस्यांकि हाइ हाइ योवडोकष्टखेद-भोकि बन्धुमारेरमहापापवाहेकअर्थोक्कू क्याहातलागनेछ ॥ ४४ ॥

यदि माम प्रतिकारम शस्त्रं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शस्त्रपाणयः । धार्त्तराष्ट्रा रणे
हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत् ४५
अरु जोभनकि युद्धबाटविमुखतिमिला
इ संग्राममा धृतराष्ट्रकाछोरा हरुलेसि-
कारमारेभ्कातिमिलाइमानान् उनहरुको
मार्नुमेरोमनुमलाइ कल्याणछ मर्नामा
पापकोसंसर्गछैन ॥ ४५ ॥

संजय उवाच ॥ एवमुक्त्वा ऽर्जुनः
संख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।
विसृज्य सशरंचापं शोकसं-
विग्नमानसः ॥ ४६ ॥

इतिश्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्र-
ह्मविद्यायांयोगशास्त्रे श्रीकृ-
ष्णार्जुनसंवादे अर्जुनविशादयो
गोनाम प्रथमोध्यायः ॥ १ ॥

अर्जुनलेभनेकावृन्त्तान्त धृतराष्ट्रसंगसं-
जयभन्छन्की हेराजनधृतराष्ट्रफेरि अ-
र्जुनलेभगवानसंग एस्ताबातभनेर अरु
शोकसंतापलेव्याकुल पिडितमन महा
उदास् जितुलाभंने निरासभयेर धनुर
बाणपनिछोडेर रथमाथिबस्ताभये ४६

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

इति श्री गीता भाषाचन्द्रिकायाम् पोखेलोपनाम कविष्णुभक्ताख्ययाक्षतायाम् प्रथमोऽध्याय: ॥ १ ॥

अथ द्वितियोध्यायः ।

संजय उवाच ॥ तं तथा कृपया विष्ट मश्रुपूर्णा कुलेक्षणं । विषीदंतमिदं वाक्यमुवाच म धुसूदनः ॥ १ ॥

जीवद्घातनगर्नु जोहोसोपरमधर्महो येस्कारणे भिक् मागिनिर्वाहागर्नु- उचितछ भन्नगइकरा संजयेकामुख देखिअर्जुन्लेभनेकावाक्यसुनि युद्धमा विमुखजानि आफ्नाछोराकोराज्येअ- चलमानिमनप्रसन्नस्वस्थहृदयेभये का राजा धृतराष्ट्रलाइ देखेरफेरि संजय धृतराष्ट्र कातिदुष्टआसाकोफरकगर्दाछं दा एसोभनेकिहेराजन् येसप्रकालेकृपा युक्त आसुलेपूर्णाभयेकाछंलोचन् खेद मान्दाछंदा अर्जुन्लाइदुःख मोचन् ग- र्नानिमित्त भगवानश्रीकृष्णाजि ब्रह्म

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

विद्याजोज्ञान् ले बोधगर्दाछद्री एस्ता वचन् आज्ञागर्दाभये ॥ १ ॥

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितं । अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्त्तिकरमर्जुन ॥ २ ॥

अर्जुनलाइकातरदेखेर श्रीकृष्णआज्ञाग र्छन्किहेअर्जुन् एस्तोकुत्रखत्मालडा जि कोयिचमूर्खकातरशस्त्रलेहिन मनुष्यहरु कोयोग्यजन्लोकमा कुयेस् गर्नेकर्मछन् औअस्वर्गे जुन लेस्वर्गपाइ दैन रकहुन्छ येस्तामोहअर्जुन्भन्न्येना उप् थिनल्मा प्रसिद्धविरर्तामयस्तालाइ आ येरप्राप्तभोयोयइो आश्चर्येहो ॥ २ ॥

क्लैब्यं मास्मगमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते ॥ क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परं तपः ॥ ३ ॥

फेरिपनिभगवान अर्जुनसंगआज्ञागर्नु हुंछ हेशत्रुसंहारगर्नेभयाकाअर्जुनवी- रभावलाइ छोडि योनामर्दमामानजा उयोतिम्रोयोग्यहो इनयेस्आघार लेज गरमातिम्रोशोभाछैन यस्कारणलेयातु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

च्छुहृदयकोकातरपनाछोडेरउठधैर्यभये
रसमयकोकामगरकुन्तीपुत्रभन्नालेमाता
कोशीलकन्यामापिता कास्वभावपुत्र
माहुनूछ बिचारगरतिमीले अघिघेरै-
चोटजितेकाछौहे परन्तप ॥ ३ ॥

अर्जुन उवाच ॥ कथं भीष्म
महं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हा
वरिसूदन ॥ ४ ॥

येसरितलेसम्झाइयाकापनि अर्जुनतैप
निशोकग्रस्तमनोरथप्रकाशगर्दाकृष्णासं
गफेरभन्दाभयेकिहेमधुसूदनपूजागर्नमा
योग्यभीष्मद्रोणतिसितलडाइमाबाणक
सरिछाडुमारुजस्ताइबचनलेपनिबोल्न
सकिदैनहेअरिसूदन ॥ ४ ॥

गुरूनहत्वाहि महानुभावां श्छ्रे
यो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके ।
हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव भुं-
जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान् ५

फेरिअर्जुनभन्छन्कि वास्तवराजाको
लडाइंगर्नु धर्महो तैपनिलोभलेजिउन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वृत्तिका निमित्त अनर्थरूप पाप् गर्छन् औ कदाचित भन्नुहोला कि जिनिहरूलाइन मारे तिमीलाइ खान लाउन पनि पावैनौ निर्वाह कसरि गरौला येस्मा भन्छन् कि अ जुन निमित्त महानुभाव गुरुहरूलाइ न मारि भिक्षमागी खानु पनी लोकमा वढियाछ गुरुलाइ मारेरउन् कारगत् लेमुछियाका राज्यमलाइ चाहिदैन परलोकमा जो होला सो होला कसले देखेको छ परलोकमा मात्र दुख होइन जाहा पनि दुःख दुर्येश छ जा भनका राज्य सुख पाउला तुच्छ सुख का निमित्त मुक्ति सुख यस्तो कुन मूढ छोडला ॥५॥

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरी-
यो यद्वा जयेम यदि वा नो ज-
येयुः । यानेव हत्वा नजिजी-
विषाम स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे
धार्त्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥

औ म अधर्म स्वीकार गरु तापनि हामि जित्छौ कि शत्रुहरू जित्छन् योपनि म जान्दीन दुइमा के हुंछः अथवा लडाइमा म जितुकी उनीहरू जितुन परन्तु मैले जित्नु

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पनिबिचारगरेरहेरत्योमेरोहा रैहो किन भनेजस्लाइ मारेरसन्सारमामबाचनुचा- हिन्नउनैधृत राष्ट्रकाछोरासबलडाजीमा मेरासामान्यलडाजीगर्नतयारछन् ॥६॥

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः पृ-
च्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः ।
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहित-
न्मे शिष्यस्तेऽहं शाधिमां त्वां
प्रपन्नं ॥ ७ ॥

इकुटुंब हरुमारीमकसरिप्राणराखुलाय- सचिन्तालाइकार्पण्यदोषभंछन् कुलक्ष- यदोषइदुइदोषले मेरोसूरतानष्टभयोय स्कारण धर्मविचारमामेरो बुद्धिभ्रष्टभो संग्रामछोडिभिक्षान्नमा क्षत्रियलाइउ- चितकिअनुचित योसन्देहलेव्याकुलभै महजूसंग सोद्धछुकिजेलेअत्यन्तपरमक- ल्याणमलाइहुंछ सोउपायहजूरकृपाग रेरमलाइआज्ञागनुंहोस् किनभन्याम- हजूरकोशिष्यहु शरणपरिरहेछु शरण मापस्याकालाइमाहात्माहरुदयागर्छन् ७

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्या

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यच्छोकमुच्छोषण मिन्द्रिया-
णां ॥ अवाप्य भूमावसपत्न
मृद्धं राज्यं सुराणामपि चा-
धिपत्यं ॥ ८ ॥

जोभन्नु होस् कितिमिबिचारगर्नैकुराबि-
चारगरक्रिनगर्दैनौतेरुमाभंछन् किइन्द्रि-
यकोचैतन्यशक्तिनाशगर्नेजोयोशोकम-
लाइप्राप्तभैरहेछसोयस्उपायलेदूरह्नोला
भन्ने केहिदेख्तीनवास्तवनिष्कंटकपृ-
थीवीभरकोराज्य वाइन्द्रलोकादिस्वर्ग
राज्यगरुतापनियोशोकपारहुने उपाय
केहिदेखिन ॥ ८ ॥

संजय उवाच ॥ एव मुक्त्वा हृ-
षीकेशं गुडाकेशः परंतपः ॥ न
योत्स्य इति गोविंदमुक्त्वा तू-
ष्णीं बभूवह ॥ ९ ॥

यस्ताबातभगवानसंगअर्जुन लेगरेरफे
रिकेभोसोसंजयधृतराष्ट्रसंगभन्छन् कि-
निद्राजेताअर्जुन श्रीभगवानसंगभन्-
छन्हेगोविन्दमलडदिनजेहुन्छहोसूभनी
येतिबोलीफेरिचुपलागीरह्या ॥ ९ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्नि-
व भारत ॥ सेनयोरुभयोर्म-
ध्ये विषीदंतमिदं बचः ॥ १०॥

ताहापछिकेभोसोभंछन् दुवैसेनाकाबी
चमाखेदमानयाभयाका अर्जुनलाइबो-
लायेरभगवानूहासेकाछदा कहिन्याब
चनआज्ञागर्नलागेहेभारतधृतराष्ट्र ॥१०।

श्रीभगवानुवाच ॥ अशोच्यान-
न्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्चभाष-
से ॥ गतासून गतासूंश्च नाऽ-
नु शोचंति पंडिताः ॥ ११ ॥

योग्रन्थपैह्लाअध्यायका पैह्लाश्लोकदेखि-
द्वितीयअध्यायकोदशौ श्लोकसम्मतीन-
वाक्यछन्तेस्मध्ये पैह्लाअध्यायकोदोश्रा
श्लोकदेखिदोश्राध्यायकानौ श्लोकस-
म्मअर्थगर्नु योग्यछकिनभनेप्राणिहरुको
संसारदुःखकोकारण शोकमोहदोषरूप
कोउत्पत्तिकोहेतु अहंकारकारणरूपअ-
विद्यावर्णनगरेकोछ औराज्यमाममता
रूपभ्रान्तिकोज्ञाननिमित्तम्ले हऔतेस्का
बियोगले उत्पन्नस्ले हमोहपनिदेखाया

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कोछ अर्जुनलेक्षत्रियकोधर्मलडनेहो भ-
न्नेजानिकनपनि शोकमोहद्धाराविवेक
रूपज्ञानरहितभयेरयुद्धविमुखभै परधर्म
भिक्षामाप्रवृत्तभये ठीकहोकीशोकादि-
भयपछीप्राणीस्वधर्मछोडीपरमधर्ममा
अङ्गीकारगर्छजोस्वधर्मगर्छन्तिपनिक-
मफलकाइच्छालेअहंकारपूर्वकप्रवृत्तिहुं
छन्॥ तस्माधर्माधर्मकाहेतुलेउत्तमअघ-
मृयोनिमाजन्मभैसुखदुःखरूपीसंसारदे-
खिछुटतैनन्येस्निमित्त शोकमोहस-
न्सारकोकारणहो संन्यासपूर्वकआत्म
ज्ञानविनाशोकादिनिवारणहुन्याउपाय
नदेखिश्रीकृष्णलोककोअनुग्रहगर्नाका-
इच्छाले अर्जुनलाइभनेभैंगरियोगीता
शास्त्रमासोहीतज्ञाननिष्ठाको उपदेश
आज्ञागर्छन्येस्माकोहीभंछन्किसवक-
र्मत्यागगरेरआत्मज्ञानलेमुक्तिहुदैनपर-
न्तुबेदपुराणादिविहित कर्मनिष्ठासहित
तत्वनिष्ठालेकैवल्यहुंछयेस्माप्रमाणये-
सैअध्यायका ३३ ४७ श्लोकलेभनेकोछ
औयुद्ध गर्नुक्षत्रियकोअधर्म होइनभ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्ने कुरापनियसैका ३३ श्लोकमा नि-
श्चयभनेकोछभनेमाथीको अभिप्रायअ-
त्यन्त असत्होजुनकारणज्ञाननिष्ठा
कर्म निष्ठाइ२ पृथकभनेकाछन् येसैअ-
ध्यांको ११ श्लोकदेखि३१श्लोकसम्ममा
जोपरमार्थ तरफकोनिरूपणगरियाको
छतेस्मालागनेबुद्धिको नाउसांख्यहोये
हिसांख्यसुद्धिउतपन्नभै अघिदेहाति
रिक्तआत्मालाइ कर्तृत्वभोक्तृत्वधर्म
अधर्मपूर्वकजोवुद्धियुक्त सोहीपुरुष
नाउयोगीहोयेसप्रकारले दुवैनिष्ठादेखा
याकाछति २ कावीच मासांख्यनामयो
गनिष्ठाऔयोगरूपकर्म निष्ठाइदुवैपछी
फरकफरककहिन्याछंयेसैमासांख्यबुद्धि
कोआश्रये ज्ञाननिष्ठायोगबुद्धिको आ-
श्रयकर्मनीष्ठाइदुवैनीष्ठायेकवषतमायेक
पुरुसलेअनुष्ठानगर्नसकतैन इनैकुरासत
पथब्राह्मणमाभन्येकोछ जोज्ञानकर्मइ
दुवैअनुष्ठानगर्नु सक्नयाइसव पृथक्
वाकरलडदिनभंन्याइत्यादीप्रश्नठोक्हो
इनांकिनभन्याज्ञानकर्मएकैवखतमा एक

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पुरुषलाइ सधैअसम्भवयो पूर्वमाभन्ना
ले अर्जुनलेकसरि कर्मभन्दाज्ञानलाइ
श्रेष्ठजानिपरमेश्वसँगसोध्छौआक्षेपगर्थे
औसबउपदेशमाज्ञान कर्मदुवैकाबीच
माजुनश्रेष्ठहोसोहीमलाइ भनुहोसभ-
न्यायस्प्रकारकोएकविषयप्रश्नकसरिरह
न्थ्योपरमेश्वलेभन्याकावचन् कोअर्थन-
संझेरअर्जुनलेयस्ताप्रश्नगरे तापनिप-
मेश्वकायस्तावचन संभवहुदैन क्षत्रीके
स्वधर्मयुद्धरूपरमति विहितकर्मतयो
समेत ज्ञानसपादनगर्न विहित कर्महो-
इन किनभन्यात्योभयादेखि श्रीकृष्णा
काउपर अर्जुनलेयस्तो प्रश्नगर्नुकेन्ह्यै
हुदैनथ्यो यसैअर्थलेगीतामाकिञ्चित्प
लिश्रौतस्मार्तकर्मसहित ज्ञानअर्जुनग-
र्नालाइ कोहिसकेनन् अज्ञानवारोगा-
दिदोषलेकर्ममामनुष्यको यज्ञदान त-
पकाद्वाराले सत्वशुद्धिपूर्वक परमार्थ
तत्वज्ञानहुदा परन्तु परलोककानिमि-
त्त कर्ममाप्रवेशभये भन्या सोकर्मलेज्ञा-
नहुदैन जस्ताभगवान् श्रीकृष्णलाइक-

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

र्मछैन जस्तोकाम्यकर्महुदैन अर्थात्
फलकोइच्छाहुदैन तेसोहोभन्याराजा
जनकादिकर्मद्वारामुक्तभये भन्येयोव-
र्णनगरियाकोछ त्योकेवललोकसंग्रह
अर्थमात्रहो अर्थात् सवकर्मकात्यागहु
नालेपनिगुण गुणिज्ञानले कर्माभास-
संगउन्कोमुक्तभयेथ्यो अर्थात् कर्मत्या-
गगर्नामा अधिकारभयामापनि कर्म
त्यागनगरेर कर्मसहित निर्वाणपदमा
प्राप्तभया योभनेकीजनकादिराजा
अधीतत्वज्ञानीथियेनन् तापनिज्ञानको
साधनसकलकर्मइश्वरार्पणगर्नालेसत्वशु
द्धिद्वारा उनलाइ ज्ञानप्राप्तिथियोपरमे-
श्वलेयैगीताशास्त्रमा येहीकुराप्रतिपा-
दनगरेर पछिवाटसोही प्रकारले शु
द्धसत्वगुणमनुष्यलाइ ज्ञाननिष्ठनिरू-
पणगरेकोछ यस्लेजोमुक्तिहुन्छ औ-
उस्मांजोकर्मको अपेक्षानगरेस्र्वैयोगी
ताशास्त्रकोनिश्चयअर्थहोयोअगाडीअ-
गाडिकाप्रकरणप्रकरणमाभनिनेछ यस्
प्रकारलेगीताशास्त्रकोतात्पर्यार्थनिर्णय

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गरिये। परन्तु अवधर्ममाकुठोभ्रमवि-
शिष्ठयुक्तअर्थात् शोकसमुद्रमा डुबे-
का अर्जुनलाइआत्मज्ञानभैकनउद्धा-
रहैनाका निमित्त उपायनदेखेर भग-
वान् श्रीकृष्णअर्जुनप्रतितत्वज्ञानको
उपदेशगर्छन्कि पेह्लाअध्यायका२८श्लो-
कदेखितिमिजोकुटुम्बका निमित्तशो-
कगर्छौतिसवतिम्राशोकगर्नामा योग्य-
छैनन् दोस्राध्यायका २ श्लोकदेखिमैले
संझाइयंका तिमिजोपण्डित्छु मभन्ये
ठानेर यस्तावाक्यभन्छौ किभीष्मद्रो-
णलाइ संग्राममाकसरिमारु योवुझि-
न्छ कितिमियथार्थ पण्डितछैनौ यस्
कारणलेबुद्धिमान् पण्डितहरुजोछन्
तिमरेवाचेकाकोसोकगर्दैनन् किवन्धु-
हीनमकसरिजिउंला ॥ ११ ॥

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं
नेमे जनाधिपाः ॥ नचैव न भ-
विष्यामः सर्वे वयमतःपरम्१२

भीष्महरुकानिमित्तशोकगर्नुउचित् छै-
नभनि भगवान श्रीकृष्णकारण आ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ज्ञागर्छैन् किहेरहेअर्जुन् मपरमेश्वरलेश-
रिरधारण गर्नु फगत् खेलत्राड़हो ये-
स्काणले येस्देहेको जन्मनुमरणुप
र्याहुनाले कैह्लै अघिथियि नथिजेये-
स्कारणले मेराअंसदेखिजन्मन्या उत्पं-
न्नतिमि मेराअंसदेखिजन्मेकाति औ-
इसत्रराजाहरु कैह्लै थियेनन् संभवथिये
येस्कारणले हामिसवैजस्तापैह्लै थिज्युं
उस्तैअैह्लै छौ पछिपनि हामिसवैयेस्तै
हौला येस्कारणले आत्मस्वरूप्कोज-
न्मनुमर्नु स्वभावैहोभने फेरिपनि आ-
फ्नाजुदाभाइहरुको नासभोभन्ये शो-
कगर्नु पर्न्या कांहाछैन ॥ १२ ॥

देहिनोऽस्मिन्यथा देहे कौमारं
यौवनं जरा ॥ तथा देहान्तर-
प्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुह्यति ॥१३॥

जोभनकितिमिपरमेश्वरहौ तिमिलाइ
जन्मनु मर्नयौसवछैन परन्तुहामिहरु
जिवहौ हाम्रोजन्मनुमर्नु प्रसिद्ध छभ-
नौलायेस्माभगवान भन्नु हुन्छकिहेर
देहमा अभिमानिजिवको योस्थुल

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शरिरमाजस्तो कुमार यौवनवृद्धा अवस्थाप्राप्तहुन्छ परन्तु जिवआत्मालाइछैन औ यै जिवसबअवस्थामागयाकोछदो पनिपुर्वसंस्कार वसले सोहिमहूं भन्येज्ञानरहन्छ तेस्तै जिवकोस्थूलदेहनासभयेपछि लिंगशरीर कादूवाराले अर्कोदेहमाप्राप्तिहुंदा पनि आत्माकोनाशहुदैनहेर उतनौखेरैजन्मकोबालकपनि अधिकाशंस्कारले माताकाद्दुदप्युंन मालाग्याकोदेखिन्छ एसकारणलेस्थुल देहकोजंमनामहद्या मापुरुषहरु आत्माकोजन्ममरणको अङ्गिकारगर्दैनन् ॥ १३ ॥

मात्रा स्पर्शास्तु कौंतेय शीतोष्णसुखदुःखदाः । आगमापायिनोऽनित्या स्तां स्तितिक्षस्व भारत ॥ १४ ॥

हेकुन्तीपुत्रमात्राजो इन्द्रियादितिन्को स्पर्शजोशब्द स्पर्शरूपरसगंधइ शीत उष्न शस्त्रप्रहारादि औ संयोगवियोगादिदुःखदिने अनित्यजन्ममरण

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हुदरहने हेभारत तिमिभरतवंसीहौशी तोष्णादिलाइसहु ॥ १४ ॥

यं हि न व्यथयं त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ । समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥ १५ ॥

हेपुरुषश्रेष्ठसुखदुःख छन्समज रुका- यस्ताज्ञानिपुरुषलाइ इइन्द्रियहरुलेपी- डागर्दैनन् तिमोक्षहुनामासमर्थहुन्छ- न् ॥ १५ ॥

नाऽसतो विद्यते भावो नाऽभावो विद्यते सतः । उभयोरपि दृष्टोंत स्त्वनयोस्तत्वदर्शिभिः ॥ १६ ॥

जोगताशुन्नगतासूंश्च नानुसोचन्ति प- ण्डिताः योश्लोकले आत्माकोस्वभा- व नित्यत्वदेहेकोश्वभाव नासित्वरहेछ भन्याबुझेर सोकूनगर्नु भने तेसैलाइ अवनासतः इत्यादि श्लोकलेखुलाशा हुदतागरेरभन्छन् त्योयेस्तोकि असत् जोनासहुनेछ तेस्कोस्थिरताहुदैन- औसत् जोअविनासि आत्मातस्को

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नाशहुदैन तत्वदर्शिहरुलें इ दुवैकोसि-
द्धान्तदेखेकोछ सोहिसिद्धान्तअगाडीका
२ श्लोकमाखुलाशाभन्याछन् ॥ १६ ॥

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्व-
मिदं ततं । विनाशमव्ययस्या-
ऽस्य न कश्चित्कर्त्तुमर्हति ॥१७॥

जौन् आत्मातत्वलेंगरेर योसब् अचे-
तनतत्वव्याप्तछ तेस्लाइ अविनाशि-
जानयोअविनासिकोविनास गर्नकाहि
समर्थछैनन् ॥ १७ ॥

अंतवंत इमे देहा नित्यस्योा-
क्ताः शरीरिणः । अनाशिनो
ऽप्रमेयस्य तस्माद्युद्धस्व भा-
रत ॥ १८ ॥

जोयोजिव् अविनासिछ तैस्तैअप्रमेय
अर्थात् येस्तोछभनेर प्रमाणबुझिदैन
तस्तैनित्य अर्थातसधैंएथक्जस्तोछयं-
स्ताजिवको योदेहनासहन्याछ येस्का-
रणले हेअर्जुन् लडायिगर ॥ १८ ॥

य एनं वेत्ति हंतारं यश्चैनं
मन्यते हतं । उभौ तौ न वि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जानीतो नायं हंति न ह-
न्यते ॥ १९ ॥

जोयोआत्मालाइमान्यौ फलानुहोभ-
निजान्दछ औजोयेस् आत्माकनआ
र्कालिमाख्योभन्नयामान्दछ तिदुवैजा-
न्दैनन् योआत्माकनन कसैलेमार्दछ
नकसैदेखिमर्छ ॥ १९ ॥

न जायते म्रियते वा कदाचि-
न्ना यं भूत्वा भविता वा न
भूयः । अजो नित्यः शाश्वतो
यं पुराणो न हन्यते हन्यमाने
शरीरे ॥ २० ॥

योआत्माकुनै कालमापनिजन्ममरणछै
न योआत्माअजन्मनित्य सवकाल-
माछ अघिपलिथियो ऐह्लै पनिछअथ-
वाथियेन फेरिहुनेपनिछैन देहमख्या
पछिपनि आत्मामर्दैन ॥ २० ॥

वेदाऽविनाशिनं नित्यं य एन
मजमव्ययं । कथं स पुरुषः
पार्थ कं घातयति हंतिक-
म् ॥ २१ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोयोआत्माक न जन्मनेनघटने सधै रहनेऔनासनहुनेजान्दछभने हेअर्जुन त्योपुरुष कसरिकस्लाइमराउछ औ कसरिकस्लाइमार्छ ॥ २१॥

वासांसि जीर्णानि यथा वि-
हाय नवानि गृह्णाति नरो-
ऽपराणि । तथाशरीराणि वि-
हाय जीर्णान्यन्यानि संया-
ति नवानि देही ॥ २२ ॥

यद्यपि देहकोनासहुदा आत्माकोनास छैनतापनि देहवियोग्को दुःखहुन्छ येस्ताअर्जुनका आसयेजानेर भगवान् भन्छन्कि हेअर्जुन जस्तापुरानुवस्त्र लाइ छोडेरनजावस्त्रग्रहणगर्छन् तस्तै जिव्पनिपुरानु वस्त्रतुल्यदेहलाइछोडे-रनजावस्त्र तुल्यदेहमाप्राप्तिहुन्छ ॥२२॥

नैनं छिंदंति शस्त्राणि नैनं
दहति पावकः । न चैनं क्लेदयं
त्यापो न शोषयति मारुतः २३

सब शस्त्र पनियेस् आत्मा कन्तकाट्न सक्तैनन् आगोलेपनि आत्माकनपोल्-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नसक्तैनन् पानिलेयस्कनभिजाउन स-
क्तैन औवतासलेयस् आत्माकनसुका-
उनसक्तैनन् ॥ २३ ॥

अछेद्योऽयम दाह्योऽयमक्ले-
द्योऽशोष्य एव च । नित्यः स-
र्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सना-
तनः ॥ २४ ॥

जोआत्माकाटिनामाजोग्यछैन जोआ-
त्मापोलिनामायोग्यछैन औभिजाउने
सुकाउने मापनियोग्यछैन योआ-
त्मासवजीवमाप्रवेशछ स्थिरस्वभाव
अचलसनातनछ ॥ २४ ॥

अव्यक्तोऽय मचिंत्योयमविका
र्योय मुच्यते । तस्मादेवंविदि
त्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥२५॥

जोआत्माअतिसूक्ष्महुनाले अप्रगटछ
योविचारमाआउदैन योविकाररहित
भनेकोछ तेस्कारणलेयोआत्माकन य-
स्तोजानेर शोकगर्नामायोग्यछैन २५॥

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं
वा मन्यसे मृतं । तथापि त्वं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

महाबाहो नैनं शोचितु मर्हसि ॥ २६ ॥

जोकियस्कनानित्यजन्म अथवा नित्य मरेकोजानौला तापनि हेमहाभुज अर्जुन तिमियस् आत्माकोशोकगर्नाकनयोग्यछैनौ ॥ २६ ॥

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च । तस्मादपरिहार्य्येर्थे नत्वं शोचितु मर्हसि ॥ २७ ॥

यस्कारणलेकिजन्मेकाकोमर्नु निश्चय छ औमरेकाकोजन्मनिश्चयछ तेस्कारण लेयोउपायगर्नेनसकिनेमातिमीशोकगर्नामायोग्यछैनौ ॥ २७ ॥

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्त मध्यानि भारत । अव्यक्तेनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८ ॥

हेअर्जुन मनुष्यादि प्राणिजन्म काअघिप्रकाश थियेनन् जन्मेका पछिमरणा का आदि माझमा प्रकटदेखिन्छ मरेप

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MDF

छिपनिदेखिदैनन् यस्तोनिश्चयगरेर-
तेस्माशोककेछ ॥ २८ ॥

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनमा-
श्चर्यवद्वदति तथैव चान्यः ।
आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव क-
श्चित् ॥ २९ ॥

यस्तोदेहकाउपर आत्माकोझगडानि-
वारणगरेर अबभंछन् किदेहभन्दाफ
रक् आत्मामादेखनेसुन्नेभन्ने जान्नेपनि
दुर्लभछन् ॥ पैह्ले कहियाकालक्षणलेयुक्त
आत्मासबैभन्दा विलक्षणछतेस्माको
ही तपस्वीपुण्यवान् योआत्माकन
आश्चर्य झैंदेखदछन् तस्तै कोही
आश्चर्यझैंभन्छन् तस्तैअरुपुरुषयो
आत्माकन आश्चर्यझैंसुछन् औकोहि
आत्माकनसुनेरपनिजान्दैनन् ॥ २९ ॥

देही नित्यमवध्योऽयं देहे स-
र्वस्य भारत ॥ तस्मात्सर्वाणि
भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ३०

हेअर्जुनसबकादेहमायो जीवनित्यअ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वध्यन्छतेस्कारणले तिमि सबप्राणिका-
उपर्शोकगर्नु योग्यछैन ॥ ३० ॥

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकं-
पितुमर्हसि ॥ धर्म्याद्धि युद्धा-
च्छ्रेयोऽन्यत् क्षत्रियस्य न वि-
द्यते ॥ ३१

आफ्नाधर्मलाइपनिदेखेर दयागर्नामा-
योग्यछैनौ किनभनेक्षत्रियलाइधर्मस-
म्बन्धियुद्धभन्दा अर्कोकाल्याणकर्मछै
न ॥ ३१ ॥

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वार
मपावृतं ॥ सुखिनःक्षत्रियाः पाः
र्थ लभते युद्ध मीदृशम् ॥ ३२ ॥

हेपृथापुत्र अर्जुन आफसेआफू आइ
पस्याकोखुलाभयाको स्वर्गद्वार यस्तो
युद्धलाइ पुण्यात्माक्षत्रिहरुपाउछन् ३२

अथचेत्त्व मिमं धर्म्यं संग्रामंन
करिष्यसि । ततः स्वधर्मं कीर्त्तिं
च हित्वा पापमवापस्यसि॥३३॥

जोकदाचित् योधर्मरूपलडाइलाइ ग-
र्दैनौभनेनगर्नाले स्वधर्मकीर्तिलाइ प-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

निछोडियाका तिमिपापपाउला ॥३३॥

अकीर्त्तिं चापि भूतानि कथयि
ष्यंति तेऽव्ययां संभावितस्यचा
ऽकीर्ति र्मरणादतिरिच्यते ॥३४॥

औमनुष्यतिम्रोअखण्ड अकीर्तिपनिभं-
छनन् त्यो अकीर्तिसंभावित पुरुषलाइ
मरणभन्दाअधिकछ ॥ ३४ ॥

भयाद्रणादुपरतं मंस्यंते त्वांमहा
रथाः ॥ येषां च त्वं बहुमतो
भूत्वा यास्यसि लाघवं ॥ ३५ ॥
* अवाच्यवादांश्च वहून्वदिष्यं-
तितवाहिता॥निदंतस्तवसामर्थ्यं
ततो दुःखतरं नु किम् ॥ ३६ ॥

श्रीकृष्णजीले अर्जुन्को अभिप्रायजा-
नेकि जामदाज्यूभाइकाप्रेमलेदयालेल-
डानभन्या अकीर्त्तिकसरीहोला यस्तो
वुझ्या भनेकि हेअर्जुनजौनूकर्ण दुर्योध-
नादिमहारथीलाइ तिमीशुरशत्रुमान्द
थ्यौ तिनैसंगअवयुद्धनगर्नालेनिन्दागर्मा

टी० । * अवाज्यवादानिति॥जारपुत्ररहेछन् जारपुत्र
ले लराजिमाकहिहिललडनरुक् थियापनीभन्ने छन्मि-
थ्याकोमांचोर्भैझोनिछ एमकारणअकृतिकोनाशगर ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मायोग्यहलुकाहौला तिनैमहारथीशत्रु
तिमीलाइ डरलेलडाजिगरेनन् भंन्या
येस्तोमान्ननू तिनैतिम्म्राशत्रु तिम्म्रो
सामर्थको निन्दागर्दाभयाकाधेरै दुर्वा-
च्यवोल्नन् अर्थात् कातररहेछ सो
भावकानिमित्तढालतरवारवान्ध्यारहेछ-
न् जस्तै स्त्रिहरु गहनामा सर्प सृङ्गा-
रकुधियाको देखेर प्यारोमानिलगाउंछं
न्औप्रत्यक्षसिंह सर्पलाइदेखेर प्राणलि
भाग्छन् तस्तैगरिभागेभन्ये जवयेस्तो
निन्दागर्नान् तव्रतेसभन्दाठुलोदुःखकु-
न्छसोभन ॥ ३५ ॥ ३६ ॥

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा
वा भोक्ष्यसेमहीं ॥ तस्मादुत्ति-
ष्ठ कौंतेय युद्धायकृतनिश्चयः॥३७॥

तेस्त्निन्दालाइसुन्नु भन्दा संग्राममामर्नु
मार्नुनैश्रेष्ठछ येसोभन्छन् हेकुन्तीपु
त्रलडाइमाशत्रुलेमाऱ्याभन्यापनिस्वर्ग-
पाउला जित्यैभन्या पृथिवीकोभोगग-
रौला तेस्कारणले युद्धकानिमित्त निश्च
येगरेरउठ ॥ ३७ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सुखदुःखेसमे कृत्वा लाभालाभौ
जयाजयौ ॥ ततोयुद्धाययुज्यस्व
नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८ ॥

सुखदुःखलाइबरोवरगरेर तस्तैलाभहानि जित्नुअर्कालेजित्नुब ोत्रर जानेरफेरियुद्धकानिमित्त तयार हौ येस्तोपाप पाउँनौ ॥ ३८ ॥

एषा ते ऽभिहिता सांख्ये बुद्धि
र्योगे त्विमां शृणु ॥ बुद्ध्यायु-
क्तो यया पार्थ कर्मबंधं प्रहा-
स्यसि ॥ ३९ ॥

भगवान्श्रीकृष्णाले येस्तोआत्मास्वरूपदेखायेर अबआत्मास्वरूप ज्ञानपुर्वक मोक्षसाधनभयाको कर्मयोगभन्छन् सोयेसोकि हेपृथापुत्र योबुद्धितिमिसितभैले सांख्य जोआत्मादेहकोविवेकतेस्माभनेऔयेसैलाइकर्मयोगमासुनछ जुनयोगबुद्धिलेयुक्त कर्मबन्ध जोसन्सार दुःख तेस्लाइ छाडौला ॥ ३९ ॥

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो
न विद्यते ॥ स्वल्पमप्यस्य धर्म-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्यत्रायते महतोभयात् ॥ ४० ॥

जोअत्रज्ञानयुक्त कर्मयोगभन्याछन् ते-
स्कोमाहात्म्यभन्छन् योज्ञानयुक्त कर्म
योगमा अर्थात् निस्कामकर्मयोगमा प्रा-
रम्भकर्मकोपनिनासछैन अर्थात् प्रारं-
भगरियाकोकर्मसमाप्तिनभयापनि ना-
सहुदैन कर्मछुट्यापनिदोष योनिस्का-
मकर्मलवलेसमात्रपनि जन्ममरणरूप
दुखदेखिरक्षागर्छ ॥ ४० ॥

व्यवसायात्मिकाबुद्धि रेकेऽह कु-
रुनन्दन ॥ बहू शाखा ह्यनंता
श्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥

हेकुरुनन्दनव्यवसायानामाजोविष्णुति-
नमाछमन् जस्कायस्तापुरुषकोबुद्धियो-
निष्कामकर्मैमात्योएकहुन्छ अर्थात्मो-
क्षसाधनकैनिमित्तछ जोअव्यवसायिप-
रमात्माविना अनेकपदार्थ पशु पुत्रादि
मात्रचाहिनेछ तेस्कोबुद्धिघेरैछ अर्थात्
अनेककामनैमालागछ तेस्मापनिघेरै
शाखाअर्थात् एककार्यगरेरअनेकप्रकार
कोफलमागछन जस्तोपुत्रार्थयज्ञमाधन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

धान्य आयुष्य आरोग्यमाप्नुतस्तै ॥४१॥
या मिमां पुष्पितां वाचं प्रवदं-
त्यविपश्चितः ॥ वेदवादरताःपा
र्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥४२॥
कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्म
फलप्रदां ॥ क्रिया विशेषवहूलां
भोगैश्वर्यगतिंप्रति ॥ ४३ ॥
भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृत
चेतसां ॥ व्यवसायात्मिकाबु-
द्धिः समाधौन विधीयते ॥४४॥

हेपृथापुत्रजोअज्ञानी मनुष्यवेदोक्तक-
र्मलेस्वर्गादिफलैहुंछ यसोभन्नेस्वर्गसु-
खभन्दाअर्कोसुखछैन भन्याहरूकामनै
माचित्तदिनेहरु स्वर्गैलाइश्रेष्ठमान्येजो
भन्नालाइ मात्ररास्रौ जन्मकर्मरूपफल
दिनेजुन्मा भोगऐश्वर्यनिमित्तधेरैकर्मसा-
धनछन् जुन्मायस्ता वेदबाणीलाइभंछ
न्तेसैवाणीलेहरणभयाकोचितजस्काय
सैकारणलेतिभोगऐश्वर्यमाआसक्तरहं-
छन् तिन्कोमनमापरमार्थविषयिबुद्धि
हुदैन ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो
भवार्जुन ॥ निर्द्वंद्वो नित्यसत्व
स्थो निर्योगक्षेम आत्मवान्॥४५

हेअर्जुन त्रिगुणविषयमाछन् अर्थात् तिनगुणकाकर्मैलाइकहन्छन् तिमिनिर्द्वन्द्व अर्थात् सुख वा दुःख जय विजय प्राप्तिअप्राप्तिइद्वन्द्वहुन् इनदेखिअलग हौअर्थात् निर्द्वंद्वदेखिजन्म्यकाहर्षसुख देखि अलगहौ निन्त्यश त्वस्थहौ अर्थात् सात्विककर्मगरनिर्यौगक्षेम अर्थात् कौनैकुराको अभिलाषाऔ पायाकाकोयत्न ईश्वराधिन जानआत्मावान् अर्थात् परमात्मामाचित्तराखः येस्तोभयर निस्त्रैगुण्यहौ अर्थात् कर्मफलकोईच्छानगर ॥ ४५ ॥

यावानर्थ उदपाने सर्वतः संप्लु
तोदके ॥ तावान्सर्वेषु वेदेषु
ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ ४६ ॥

जोभनेकिवेदले बनायाकाकर्ममातिमिसात्विककर्मगर तेसैलाइ खुलागरेर भन्छन् जस्तोसर्वत्र थोरै थोरै जललेभ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रियाका तलाउकुवा कुपमा मनुष्यला
इ जतिप्रयोजनरहंछ तेतिलिन्छन् त-
स्तै बेदजान्याहरुलाइ शवबेदमा ता-
वान् अर्थात् सात्विक्कर्मगर्नू योग्यछ४६

कर्मण्येवाऽधिकारस्ते मा फ-
लेषु कदाचन ॥ माकर्मफलहेतु
र्भू र्मा ते संगोऽस्त्वकर्मणि॥४७॥

तिमिलाइ कर्मगर्नैमा अधिकारछ फ-
लमाछैन कर्मफलकोकारणतिमिमा को-
ई शमयमापनिमतिनहवस् तिमिलाइ
अकर्ममा अर्थात् सत्रधर्म योग्य लडा-
ईगर्नूपर्न्याकर्ममा नगरुभन्यामतिन-
हवस् ॥ ४७ ॥

योगस्थः कुरु कर्माणि संगं
त्यक्त्वा धनंजय ॥ सिध्य सि-
ध्योः समो भूत्वा समत्वं यो-
ग उच्यते ॥ ४८ ॥

दूरेणह्य वरं कर्म बुद्धियोगा द्ध-
नंजय ॥ बुद्धौ शरणमन्विच्छ
कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥

हेअर्जुन सिद्धि असिद्धि इदुवै मा बरो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

बर बुद्धिभयेर कर्मफल कनसङ्ग छोड़ेर योगमा रह्याका कर्म गरेर सिद्धि असिद्धि मा जोचरोबरछ तेसै लाइ योग भनेकोछ अर्थात् चित्तस्थिरभयेर चित्तस्थिर हुनु योगभनिकह्याकोछ तेस्को तातपर्ययोहोकि चित्तलाइ शमाधानगरेरयुद्धरूप जोआन्फुधर्मरूपीकर्मसोगर हेअर्जुन् जोबुद्धियोगभन्दाअरुजोसकामकर्मछ त्योनिश्चयगरेर अत्यन्तनिच्चछ येस्कारणले बुद्धियोगजोनिस्काम कर्म तेसैमा इश्वरप्राप्तिकोइच्छागर फलकोइच्छा गन्याहरु कृपणहुन् अक्षर स्वरूप ब्रह्मकनजानेर स्वर्गमाजाने हरु कृपणहुन् ॥ ४८ ॥ ४९ ॥

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ॥ तस्माद्योगाय युज्यस्व योगःकर्मसुकौशलं ॥५०॥

बुद्धिलेयुक्त जोनिस्कामकर्मगर्छ त्याएसैलोकमा सुकृति जोपुण्य दुस्कृतिजो पाप कर्मतिदुवैलाइत्यागगर्छ येस्कारणले बुद्धियोगजोनिस्कामकर्मतेस्का-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

निमित्ततयारहौयोयोगसत्रकर्मलाइ कु-
सलकारगर्छ ॥ ५० ॥

कर्मजं बुद्धियुक्ताहि फलं त्यक्
त्वामनीषिणः ॥ जन्मबंधविनि-
र्मुक्ताः पदं गच्छत्यनामयं ॥५१॥

जोबुद्धियुक्तछन् तिज्ञानिकर्मदेखिज-
न्मकाफलकोत्यागगरेर जन्मबन्धदेखि-
मुक्तभयाकाछदानिश्चयगरेर मोक्षप-
दमाजान्छन् ॥ ५१ ॥

यदाते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यति-
तरिष्यति ॥ तदागंतासिनिर्वेदं
श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥

जबतिम्रोबुद्धिमोहरूप् दुखलाइ नाघ्-
लातबजोफलादीसुन्नमायोज्ञछन्औ-
जोसुनेकाछौ उन्मावैराग्यप्राप्तहौला५२

श्रुतिविप्रतिपन्नाते यदास्थास्य-
तिनिश्चला ॥ समाधावचला
बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि॥५३॥

जबतिम्राबुद्धिश्रुतिमाघड्बढ् भयाको
छोडेर मैलेदियाकाउपदेस्मा अधिक्
आसक्तानिश्चल्मन्माठहर्ला तबयोगपा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उला ॥ ५३ ॥

अर्जुनउवाच ॥ स्थितप्रज्ञस्य
काभाषा समाधिस्थस्यकेशव ॥
स्थितधीः किंप्रभाषेत किमा-
सीत व्रजेत किम् ॥ ५४ ॥

येस्तोसुनेर अर्जुन भन्छन्की हेकेशव अर्थात् सवकाअंतस्कारण्मा रहन्या भयाका हेईश्वरस्थिरवुद्धिभयाका श- माधिमारह्याको प्राणिकोवचन् कुन्- हो स्थिरवुद्धि कसोरिवोल्छंकशरिवश्छं कशरिहिडछन् ॥ ५४ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ प्राजहाति
यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोग-
तान् ॥ आत्मन्येवात्मना तुष्टः
स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ५५ ॥

अवश्रीकृष्णभगवान् स्थिरवुद्धिहरुको- स्वरूपभन्छन तेस्मायस्तोन्यायछकि रहनिरितिले पनिस्वरूपनिश्चयेहुन्छये- स्कारणले रहनिरितिभन्छन् हेअर्जुन् जवत्योरहनिरिति जवआफ्नामनलेग- रेर अफैमासन्तुष्ठभयाकोमनमारह्या-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

काजो सबमनोरथविषयेसधै त्यागग-
छे त्योस्थिरवुद्धिकहिंछ ॥ ५५ ॥

दुःखे ष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु वि-
गतस्पृहः ॥ वीतरागभयक्रोधः
स्थितधी र्मुनिरुच्यते ॥ ५६ ॥

दुःखपरेमाजस्कोमन व्याकुलहुदैन सु-
खहुदानहर्षहुन्छ पुत्रादिमा प्रेमभय
क्रोधजस्लाइछैन त्योमुनिस्थिर वुद्धि
भनिकहिन्छ ॥ ५६ ॥

यःसर्वत्रानभिस्नेह स्तत्तत्प्राप्य
शुभाऽशुभं ॥ नाऽभिनंदति न
द्वेष्टि स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥५७॥

जोसबैमा स्नेहछैनततत् शुभअशुभ
लाइपायेरपनिनशुभले आनन्दहुन्छन्
अशुभले दुःखहुन्छ तवत्योस्थिरवुद्धि
मुनिभनिन्छ ॥ ५७ ॥

यदा संहरते चायं कूर्मोऽगानी
व सर्वशः ॥ इन्द्रियाणींद्रियार्थे-
भ्य स्तस्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता ॥५८॥

जवयोकछुवा जस्तै आफ्नासवअङ्ग
लाइ समेटिलिंछ तस्तैइन्द्रियका वि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

षयदेखि आफ्नाइन्द्रियलाइ खिचिलिं छन् जवतवतेस्कावुद्धिस्थिरहुन्छ॥५८॥

विषया विनिवर्त्तंते निराहार- स्यदेहिनः। रसवर्ज्जं रसोप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्त्तते ॥ ५९ ॥

इन्द्रियको आहार इन्द्रियविषयउन् लाइजोसेवनगर्दैन तेस्तालाइविषय मा नहुनाले विषयनिवृत्तिहुन्छ विषय हरुपनिस्वरूपमा आसक्त द्वेखेरनिश्चय- यनिवृत्तिहुन्छ ॥ ५९ ॥

यततोह्यपि कौंतेय पुरुषस्य विपश्चितः॥ इन्द्रियाणि प्रमा- थीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥ तानि सर्वाणिसंयम्य युक्त आ- सीत मत्परः॥ वशेहि यस्येंन्द्रि- याणि तस्य प्रज्ञाप्रतिष्ठिता॥६०६१

हेकुन्तीपुत्र आत्मदर्शन नहुंज्याल् वि- षयलेंछोडदैनन् औविषयनिवृत्तिवि- नाजोज्ञानी पुरुषत्योवुद्धिस्थिरतागर्ना निमित्त यत्नगर्छ तापनिवलवान् भ- याकाइन्द्रिय हरुजवर्दस्तीमनलाइ ह

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रणगर्छन् यस्कारणलेयोगयुक्तभयाको छदोलि इन्द्रियहरुलाइ खिचेरमेराआधारमारहोस्जस्काइन्द्रियवशछन् तिनूकोनिश्चयगरेरवुद्धिस्थिरहुन्छ६०॥६१॥

ध्यायतोविषयान् पुंसःसंगस्तेषूपजायते॥ संगात्सं जायते कामः कामात्क्रोधोऽभिजायते ॥ क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात्स्मृतिविभ्रमः ॥ स्मृतिभ्रंशाद्वुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥ ६२ ॥ ६३ ॥

वाह्यइन्द्रियलाइ वशनगर्नाले जोदोषहुन्छ सोकहियो अवमनसंवन्धी भन्छन् जोपुरुषमनलाइ वशनगरेर इन्द्रियजित्नुखोज्छ सोहुदैन जस्ताकि जुनपुरुषकोमन विषयमालागेकोछतेसपुरुषकोतिविषयमाकस्तैखिचो स्तापनि आसक्तहुन्छ त्योआसक्तभयापछिअभिलाषाहुन्छ अभिलाषाभयापछिक्रोधहुन्छ क्रोधलेमतिभ्रमहुन्छ मतिभ्रमभयापछि स्मरणरूपशक्तिमाभ्रमहुन्छ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्मरणरूप शक्तिभ्रमभयापछि ज्ञान-
नाशहुंछ ज्ञाननाशभयापछिसन्सा-
रमाहुन्छ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥

रागद्वेषवियुक्तै स्तु विषयानि-
न्द्रियैश्चरन् ॥ आत्मवश्यैर्वि-
धेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥
प्रसादे सर्वदुःखानांहानिरस्यो-
पजायते ॥ प्रसन्नचेतसोह्याशु
बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥६४॥ ६५ ॥

वशमाछमनजस्का यस्तापुरुष राग-
द्वेषलेअलग् आफ्नावशभयाका इ-
न्द्रियले विषयको सेवनगर्दाछदा नि-
र्मलान्तःकरण हुन्छ तवनिर्मलचित्तहु-
नाले तेस्कोसवदुःखनाशहुन्छन् तेस्ता
निर्मलान्तःकरण भयाका कोवुद्धिस्थिर
हुन्छ ॥ ६५ ॥ ६४ ॥

नास्ति बुद्धि रयुक्तस्य न चायु-
क्तस्य भावना ॥ नचा भाव-
यतः शांति रशांतस्य कुतःसु-
खं ॥ ६६ ॥

समता नभयाको जोवुद्धिसोस्थिरहुदैन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तेस्तालाइ आस्तिकताबुद्धिपनिहुदैन औजस्कोभावनाछैन तेस्लाइशान्तिछै नशान्तिनभयापछिसुखकसरिहोला६६

इन्द्रियाणांहि चरतां जन्मनोऽनुविधीयते ॥ तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवांभसि ॥६७॥
तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ॥ इन्द्रियाणीं द्रियार्थेभ्य स्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥

यस्कारण लेकि जौन मनविषयमालागेर इन्द्रियकापछिरहंछ त्योमनभयाकापुरुषको बुद्धिवायुलेजलमा जस्तानाउलाइनचाउंछ तेस्तैगरि इन्द्रियकापछिनाच्छ तस्कारणले हेमहाबाहोजस्लाइसवइन्द्रियइन्द्रियकाविषयलाइसर्वथा रोकियेकोछ तेस्कोबुद्धिप्रतिष्ठित छ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥

यानिशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ॥ यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्य-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तोमुनेः ॥ ६९ ॥

सर्वप्राणिहरुकोजोरात्रि अर्थात्सवसुतारहंछन् येस्ताजोपरमात्माविषयबुद्धितेस्मा इन्द्रियशम येमि जोहोस्त्रजागा रहन्छअर्थात् आत्मास्वरूपलाई देखत छजुनशब्दस्पर्शादि विषयेरूपपरात्मा सबप्राणिजागारहन्छन् स्त्ररात्रिज्ञानि जनकोहो ॥ ६९ ॥

आपूर्यमाण मचलप्रतिष्ठं स-
मुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ॥
तद्वत्कामायं प्रविशन्ति सर्वे
सशांतिमाप्नोति न कामका-
मी ॥ ७० ॥

जस्तोआफ्फैआफनदापरिपूर्ण भरिया कासमुद्रमा वाहिरबाटजलभरिन्छन-स्तैजस्कोसर्वकामना प्राप्तभयाकोछ त्योशान्तिप्राप्तिपाउंछ जोकामनाको इच्छागर्न्याछ त्योशान्तिपाउदैन॥७०॥

विहाय कामान्यः सर्वान् पुमां
श्चरति निस्पृहः ॥ निर्ममो
निरहंकारः स शांति मधिग-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

च्छति ॥ ७१ ॥

जुन् पुरुषमच अभिलाषाकनछोडेर इ-
च्छाअलगभयेरफिरच्छ रयोममता अ-
हंकारअलगभयाकोछदो शान्तिसुखक-
न पाउछ ॥ ७१ ॥

एषा ब्राह्मीस्थितिः पार्थ नैनां
प्राप्य विमुह्यति ॥स्थित्वाऽस्या-
मन्तकालेपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छ-
ति ॥ ७२ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्म विद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसम्वादेसांख्ययो-
गोनाम द्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥

हे पृथापुत्रअर्जुन यो निस्कामरूपकर्मइले
कहेंसो ब्रह्मप्राप्तिहुनेस्थितिहो येस्थि-
तिलाइ पाउन्यमोहहुदैन येस्कारणले
अन्तकालमापनिएसैस्थितिमारहेर ब्रह्म
सदृशमुक्तिपाउंछ अर्थात् सबकालमा
पनिमुक्तैरहंछभने तेस्तालाइ मुक्तिको
क्यासन्देहछ ॥ ७२ ॥

इति श्री गीताभाषा चन्द्रिकायाम् पोख्रेलोपनाम-
कविष्णुभक्ताख्याकृतायाम् द्वितीयोऽध्यायः॥२॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ तृतीयोध्यायः ।

अर्जुन उवाच ॥ ज्यायसी चे-
त्कर्मण स्तेमता बुद्धि र्जनार्दन॥
तत्किं कर्मिणघोरेमां नियोज-
यसि केशव ॥ १ ॥

यस्ताश्रीकृष्णकावाक्यलाइसुनेरअर्जुन लेबिचारगरेकिभगवानले पैह्ले मलाइअ-शोच्याशोचस्त्वं इत्यादि श्लोकले ग्यान योगउपदेसगर्नुभो फेरिबुद्धिर्योगेत्विमां श्रुणु इत्यादिश्लोकलेकर्मयोगउपदेशगर्नुभोतेस्मापनि श्रुतिविप्रतिपन्नाते इ-त्यादिश्लोकलेनिस्कामकर्मले आत्मज्ञानकैप्राप्तिकहे येस्कारणले निश्चयहुन्छ कि कर्मयोगभन्दापछि जोआत्मज्ञान सोहिश्रेष्ठछ भन्या येस्तोविचारगरेर अर्जुन भगवानसङ्गभन्नालागे हेजनार्दनजोकिकर्मयोगभन्दा ग्यानयोगैहजुर ले श्रेष्ठभनेकोछ भने हेकेशवघोरकर्म मामलाइकिनलगाइबक्सन्छ ॥ १ ॥

व्यामिश्रेणैव वाक्येन बुद्धिं मो-
हयसीव मे ॥ तदेकं वद निश्चि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयां ॥२॥
येस्तोजोमिश्रित कर्मयोग भंन्यावाक्यले मेराबुद्धिलाइ मोहागरेर्छौं गर्छौजुनवाक्य लेमलाइकल्याणहुन्छ सोएकानिश्चयेग रेर आज्ञागर्नूहोवस् ॥ २ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ लोकेऽस्मिन्
द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता म-
यानघ ॥ ज्ञान योगेन सांख्या-
नां कर्मयोगेन योगिनां ॥ ३ ॥

येस्ताअर्जुनकावाक्यसुनेर श्रीकृष्णभ-गवान आज्ञागर्दाभयेहेनिस्पापअर्जु-न् येस्लोकमाअघिमैह्ले दुइप्रकारकानि-ष्ठाकहेकोथिंजासो शांख्यायोगवाला लाइ ज्ञानयोगनिष्ठा औयोगिलाइक-र्मयोगनिष्ठा इ दुइनिष्ठाले ॥ ३ ॥

न कर्मणामनारंभा न्नैष्कर्म्यं
पुरुषोऽश्नुते ॥ न च संन्यसना
देव सिद्धिं समधिगच्छति॥ ४ ॥

शास्त्रोक्तकर्मनगर्नाले पुरुषनिस्कर्मस-र्वेन्द्रिय विषयनिवृत्तिपुर्वक् जोज्ञान निष्ठा तेस्कनपाउदैन औकर्मनगर्ना-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ले पनिसिद्धिपाउदैन ॥ ४ ॥

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु ति-
ष्ठत्यकर्मकृत् ॥ कार्यते ह्य व-
शः कर्म सर्वैः प्रकृतिजैर्गुणैः॥५॥

कोहीकालमा क्षणभरपनिकर्मगरेविना कोहिपुरुषनिश्चयेगरेर रहदैनाकिनभने सर्वशत्वाहि प्रकृतिकाजोगुण तिन्ले परवसकर्मैगर्नुपर्छ ॥ ५ ॥

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते
मनसा स्मरन् ॥ इन्द्रियार्थान्
विमूढात्मा मिथ्याचारः स उ-
च्यते ॥ ६ ॥

जोज्ञानयोग्मालाग्नाकानिमित्तकर्मेन्द्रियहरुलाइ जबरजास्तः खंचिराखेर इन्द्रियकाविषयेलाइ मनलेसम्झन्ल-म्झिकरहन्छ तेस्तामुढमतिवृथा योगिभनिकाहिन्छ ॥ ६ ॥

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा निय-
म्या रभतेर्जुन ॥ कर्मेन्द्रियैः
कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते७

औजो इन्द्रियहरुलाइ मनलेखिचिरा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

खेर विषयेमा आसक्तनभयाका कर्मेन्द्रियहरुले कर्मयोगगर्छे हेअर्जुनत्यो श्रेष्ठछ ॥ ७ ॥

नियतं कुरु कर्मत्वं कर्म ज्या-
यो ह्य कर्मणः ॥ शरीरयात्रा
पि च ते न प्रसिद्धे दकर्मणः ८

येम्निमित्ततिमिक्षत्रियधर्म उचित्कर्मगरकिनभनेकर्मनगर्नुभन्दा कर्मगर्नुश्रेष्ठ छ औकर्मगर्दैनभन्यातिमिलाइ ज्ञानयोगगर्न कानिमित्त शरिरनिर्वाहा पनिसिद्धहवैन ॥ ८ ॥

यज्ञार्थात्कर्मणोऽ न्यत्र लोको-
यं कर्मबंधनः ॥ तदर्थं कर्म कौं-
तेय मुक्तसंगः समाचर ॥ ९ ॥

जोकर्मलेबंधनभनेकोछ सोयस्तोकियज्ञभनेकाजोविष्णु तिन्कानिमित्तगरिन्या कर्मभन्दाभिन्न अरुकर्मगर्नाले त्योमनुष्य कर्मबन्धनमाप्राप्तहुन्छ हेकुन्तिपुत्रतिमिपनिफलको संङ्छोडियाका यज्ञैकानिमित्त कर्मगर ॥ ९ ॥

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्टा पुरो वाच

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

प्रजापतिः ॥ अनेन प्रसविष्यद्ध्व मेष वोऽस्त्विष्ट कामधुक् ॥ १० ॥

प्रजापतिजोपरमात्मा तिन्लेअघिसृष्टि कालमायज्ञसहितप्रजासृष्टि गरेरभनेकि यसयज्ञलेतिमिहरु बृद्धिहौवढये।यज्ञ तिम्रोतिमिहरुलेइच्छा गर्या।कोकामना पुरागर्न्याहोस् ॥ १० ॥

देवान् भावयतानेन तेदेवाभव यन्तुवः ॥ परस्परं भावयंतः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥ ११ ॥

येसयज्ञलेतिमिदेवता हरुकोपूजागरेर देवताहरुलाइवढाउतीदेवताहरुतिमीहरुलेपूजिवढेकाछदा तिनिहरुतिम्रोम नोरथपुरागरेरवढाउनन् यसरिपरस्पर वढाउँछातिमि औदेवताढुवैश्रेष्टकल्याणपाउला ॥ ११ ॥

इष्टान्भोगान्हि वो देवा दास्यंते यज्ञभाविताः ॥ तै र्दत्ता नप्रदायै भ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ॥ १२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ज्ञुनयज्ञगरौलातेसूयज्ञले बढेकादेवता तिमिलाइ इच्छापुर्णगरिदिनन् उनिह-रुलेदियाकोउन्‌लाइ नदिजोभोगगर्छ त्यो चोरतुल्यदण्डपाउला ॥ १२ ॥

यज्ञशिष्टाशिनः संतो मुच्यन्ते सर्वकिल्विषैः ॥ भुंजंते तेत्वघं पापा ये पचंत्यात्मकारणा-त् ॥ १३ ॥

देवतादिलाइ पूजनगरिउब्रेकोशेष अन्नादिभोगगर्नेहरू सबपापदेखिछुट्-छन् औजोआफ्नैनाउमाअन्नपाकगर्ने-पापीमनुष्य पापजसरीहुन्छ तस्तैगरि-खान्छ ॥ १३ ॥

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्या दन्नसंभवः ॥ यज्ञाद्भवति पर्ज-न्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥ कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षर समु-द्भवं ॥ तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नि-त्यं यज्ञेप्रतिष्ठितं ॥ एवं प्रव-र्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ॥ अघायु रिन्द्रिया रामो मोघं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पार्थ सजीवति ॥ १४॥ १५॥१६ ॥

अवदेखाउंछन् किलोकहरू औशास्त्र हरूष्टि भन्दासबकोमूलयज्ञहो सोयस्तो किसर्वभूतप्राणिअन्नरसदेखिहुन्छन् अन्नकोउत्पत्तिजलदेखिहुन्छ जलवृष्टियज्ञदेखिहुन्छ योशास्त्रमाप्रसिद्धछ सोभंछन् अग्नौप्रास्ताहुतिसम्यगादित्यमुपतिष्ठति आदित्याज्जायतेवृष्टिर्वृष्टेरन्नं ततः प्रजाः ॥ यज्ञकोउत्पत्तियज्ञकर्तालेगरेकाकर्मलेहुन्छ सोकर्मब्रह्मदेखिहुन्छ यस्तोजानब्रह्मनामप्रकृतिजाह्वाप्रकृतिकेरूपशरीरब्रह्मजान्नु तेस्माप्रथमश्रुतितदेतद्ब्रह्मनामरूपमन्नंचजायतेतस्तै जाह्वापनिभन्नेछन् ममयानिर्महतब्रह्मतस्मिन्गर्भंदधाम्यहं इत्यादिवाक्यलेजाहायैअर्थं होकिप्रकृतिलाइब्रह्मभंछन् तसैकोपरिणामयोशरीरलेकर्महुन्छयोसरिर अक्षरजोजीवतेस्ले सहितउत्पन्नहुन्छ अर्थात् सोजीवशरीरकोसबकर्मकोकर्ता हो शरीरैकर्मरूपहोयेस्नै निमित्त सबअधिकारमाये।गय

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शरीरयज्ञमानित्यप्रतिष्ठितछ अर्थात् यज्ञकोमूलकारणहोयस्तोयोईश्वरले गर्दाप्रवर्तमानयोचक्रकनजोकर्मकोअधिकारिअथवाज्ञानकर्मको अधिकारिछैन अर्थात्यज्ञविनाआफुमात्रपोसिंछ त्योइन्द्रियारामभयाकोपाप आयुर्दायुक्त व्यर्थजिउंछ चक्रभनेकोयोहोकि अन्न देखिशरीर अन्नजलदेखिजल यज्ञदेखि यज्ञकर्मले कर्मशरीरलेशरीरअन्नले यस्ताप्रवृत्तिन्हुछ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥

यस्त्वात्मरतिरेवस्यादात्मतृप्तश्च
मानवः ॥ आत्मन्येव च संतुष्ट
स्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ नैवत
स्य कृतेनार्थो नाकृते नेह
कश्चन ॥ नचास्य सर्वभूतेषु
कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥ १७॥१८ ॥

कर्मनगर्नाले कसैलाइदोषछैन सोभन् छन्किजो मनुष्यआत्मस्वरूपमा आनन्दछ आत्मस्वरूपैलेतृप्तछअन्नादिसंगप्रयोजनछैन औआत्मैमासन्तुष्टछते स्लाइगर्नुपर्न्या केहीछैन तेस्लाइकर्म ग-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

र्नाले वानगर्नालेकेहिप्रयोजनछैन ते-
स्लाइमसवचराचरमाकसैसंग प्रयोजन
छैन कोहीमनुष्य कर्मगरूंनगरूंन्तापप-
निचिन्ताछैन ॥ १७ ॥ १८ ॥

तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म
समाचर ॥ असक्तोह्याचरन्
कर्म परमाप्नोति पूरुषः ॥ १९ ॥

यस्तालाइदोषछैन तिमीता द्रव्यकुटुं-
वादिमारतछौयस्कारणले गर्नामायो-
ग्यस्त्रवर्णधर्मोचितकर्म सधैंगरकिन
भनेफलकोइच्छाछोडेर कर्म गर्नालेप्रा-
णीपरमात्मालाइपाउंछ ॥ १९ ॥

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता
जनकादयः ॥ लोकसंग्रहमेवापि
संपश्यन् कर्तुमर्हसि ॥ २० ॥

अवयोदेखाउंछन्कि ज्ञानीलाइपनि
कर्मगर्नुपर्छसोभंछन्कि यस्कारणले
कि जनकादि ज्ञानिपनिकर्मगरेरमोक्ष
पायातस्तैलोकसंग्रहलाइ पनिदेखेरकर्म
गर्नैयोग्यछौ ॥ २० ॥

यद्यदाचरति श्रेष्ठ स्तत्तदेवे-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रोजनः ॥ सयत्प्रमाणं कुरुते
लोकस्तदनुवर्तते ॥ २१ ॥

येस्माकारणछोछकिश्रेष्ठपुरुषले जोजो आचरणगर्छंअरुप्राणिपनितस्तैआचार गर्छंन्श्रेष्ठपुरुषजोप्रमाणमान्छ सबप्राणिपनित्य प्रमाणगर्नलागून्छन् ॥ २१ ॥

नमे पार्थाऽस्ति कर्त्तव्यं त्रिषु लो-
केषुकिंचन ॥ नानवाप्तमवाप्त-
व्यं वर्त्त एव च कर्मणि ॥२२॥

हेपृथापुत्रअर्जुनतीनैलोकमापनिमला-इहेर्,गर्नुपर्नेकर्म केहीछैनतापनिकर्म गर्दैरहन्छुऔमलाइत्रिभुवनमानपाउने रकेहिवस्तुकोइच्छापर्निछैन ॥ २२ ॥

यदिह्यहं नवर्त्तेयं जातु कर्म-
ण्य तंद्रितः ॥ ममवर्त्मानुव-
र्तंते मनुष्याः पार्थसर्वशः ॥२३॥

मैलेकर्मनगर्यारदियेलोकलेपनिगर्दैनन् हानिलोककोहुनेछ सोहीभंछन्कि जोकर्म गर्नुपर्नेछ सो।मैलेनगरेकोदेख्नालेअरुपनिगर्नैछैनन् ॥ २३ ॥

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां क-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मं चेदहं ॥ संकरस्य च क-
र्त्तास्या मुपहन्या मिमाःप्रजा२४

मैलेकर्मनगर्नालेधर्मलोपहुनेछ धर्मलो-
पलेप्रजानष्टहुनान् वेमर्यादाभयेरमना-
तनधर्मनष्टभयापछि दुराचारलेवर्णश
ङ्करपनिहुनेछन् आफ्नाप्रजाआफैलेन-
ष्टगरेकाठहर्नेछ ॥ २४ ॥

सक्ताः कर्मण्य विद्वांसो यथा
कुर्वंति भारत ॥ कुर्याद्विद्वां स्त-
थाऽसक्त श्चिकीर्षु र्लोकसंग्र-
हं ॥ २५ ॥

यस्कारणलेआत्मज्ञानीलेपनिकर्मगर्नु-
उचितछ लोककाशिक्षानिमित्त सोही-
मंछन् किहेअर्जुनकर्ममाआसक्तभयेर
जस्तोअज्ञानीहरुकर्मगर्छन् तस्तैलोक-
शिक्षानिमित्तज्ञानीलेपनिकर्म गर्नु धर्म
कोबाटोबनिरह्छ ॥ २५ ॥

न बुद्धिभेदं जनये दज्ञानां क-
र्म संगिनां॥ जोषयेत्सर्वकर्माणि
विद्वान्युक्तः समाचरन् ॥ २६ ॥

तेसोभयासबलाइ तत्वैउपदेशगर्नु भनो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

लाई साह्रु दैनजाकर्ममा आसक्तछतस्लाइत त्यउपदेशलेबुद्धिभेदनगर्नु आफुसमेत्सा वधानयोकर्म गरोस् ज्ञानीरअज्ञानिपनि गर्दछकर्ममापनिश्रद्धाहुन्छोभनें ज्ञानमा-पनिहुन्छरदुवैंतीरविग्रन्छ अज्ञानीकर्म मापनिभयंनतत्वमापनिहुदैन ॥ २६ ॥

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः क-र्माणि सर्वशः ॥ अहंकारवि-मूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ तत्वविनु महाबाहो गुणकर्म विभागयोः॥ गुणागुणेषु वर्तन्त इतिमत्वा न सज्जते ॥२७॥२८॥

जोज्ञानले पनिकर्म गर्नु पर्छोभनेज्ञानि अज्ञानिकोकेफरकसोभंछन्कि प्रकृति जोमायातेस्कासत्वादिगुणले गरिया-कोजोकर्म अहंकारले युक्तमूढत्यामैले गरेभन्नेयस्तोठान्छजोसत्वादिगुणातिन कोकर्मलेतत्वजान्दछ किसत्वादिगुण-आफ्नुआफ्नुकार्यमावर्तमांछं भन्ने यस्तोजानेरआसक्तहुदैनन् ॥२७॥२८॥

प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जन्ते गु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

णकर्मसु ॥ तानकृत्स्नविदोमं-
दान्कृत्स्नविन्नविचालयेत् ॥२९॥

प्रकृतिकासत्वादिगुणका कार्यलेभुलेका जोपुरुषतिसत्वादिगुण कर्म फलमाआस क्तहुंछन तिअल्पजान्नेमन्द बुद्धिभया-कालाइ सर्वज्ञपुरुषलेतेस्ताकर्म मार्गमा लागेकालाइनचलाउनु ॥ २९ ॥

मयिसर्वाणि कर्माणि संन्य-
स्याध्यात्मचेतसा॥ निराशी-
र्निर्ममोभूत्वा युध्यस्व विगत
ज्वरः ॥ ३० ॥

हेअर्जुनअध्यात्मजोस्वभावसोस्वभावो ध्यात्मउच्यते येसप्रमाणलेक्षत्रियकोजो शूरत्वादिस्वभावछ तेस्माचित्तलागेका तिनलेसर्वकर्ममा अर्पणगरेरफल को आसा छोडेर मैलेगरेभन्नेममत्वछोडेर कर्मवन्धनरूपजरालेछोडीयेकालड ३०

ये मे मतमिदं नित्यमनुति-
ष्ठंति मानवाः ॥ श्रद्धावंतोऽन-
सूयंतो मुच्यंते तेपि कर्मभिः॥
ये त्वेतदभ्यसूयंतो नानुतिष्ठं-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ति मे मतं सर्वज्ञानविमूढांस्ता
न्विद्धि नष्टानचेतसः ॥३१॥३२॥

जोमनुष्ययेमेरामतलाइ नित्यधारणग
र्छ जोनित्ययेस्माश्रद्धाराखछ औजोय
स्कोनिन्दागर्दैननूतिपनिकर्म बन्धनदे-
खिछुट्छन् औजोमेरामतको निन्दाग
र्दाछदायस्ताइग्रहणगर्दैनन् तिसवज्ञान
विषयमामूढतिनलाइनष्टजान ॥३१॥३२॥

सदृशंचेष्टते स्वस्याः प्रकृते-
र्ज्ञानवानपि ॥ प्रकृतिंयांति भू-
तानि निग्रहः किंकरिष्यति३३॥

जोज्ञानीछसोपनि आफ्नुजातिस्वभाव
तुल्यचेष्टागर्छ अज्ञानीलेगर्छोभन्ने ताश
द्धैछैन सबप्राणिआफ्नुजातिखभाव-
कर्म गर्छन्एस्मानिग्रहकेगर्ला ॥ ३३ ॥

इन्द्रियस्येंद्रियस्यार्थेरागद्वेषौव्य
वस्थितौ ॥ तयोर्न वशमागच्छे
त्तौ ह्यस्य परिपंथिनो ॥ ३४ ॥

जबकर्मस्वभावैलेहुछ भनेतस्कोनिग्रह
कसरि सोभंछन् कीकर्मेन्द्रियज्ञानेन्द्रिय
इन्कानिमित्तरागद्वेषछतिन्कावशनहनु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

किनभनेयस्कोशत्रुहुन् अर्थात् जीवका बन्धनगर्नैछन् ॥ ३४ ॥

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः पर-
धर्मात्स्वनुष्ठितात् ॥ स्वधर्मे
निधनंश्रेयः परधर्मोभयावह३५॥

रागद्वेषकोवशहुनाले स्वधर्मत्याग परधर्म निष्ठाहुंछ तेस्कोनिवारणगर्दाछदा श्रीकृष्ण भंछन्कि नेत्रआदिइन्द्रिय काप्रीतिले अर्जुनस्वधर्मत्यागगर्नैइ स्वजनलाइ देखिमलाइदयालाग्छ यस्कारणले नलडिभिक्षमागिखाला सोनिवारणगर्छन् जस्ताकिश्रेष्ठकर्मछतापनि अर्काकोधर्म भन्दाआफ्नुधर्म कमतीछ तापनिकल्याणदिनेछ स्वधर्ममामनुकल्याणदायकछअर्काकोधर्ममनुभन्दापनि अनिकठिनछ ॥ ३५ ॥

अर्जुन उवाच ॥ अथ केनप्र-
युक्तोऽयं पापं चरति पूरुषः ॥
अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादि
व नियोजितः ॥ ३६ ॥

अर्जुनभगवानसङ्ग सोध्छन्किहेवृष्णिवं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शोत्पन्नहेश्रीकृष्ण हर्जूलभन्नु भोधर्मै श्रेष्ठछ अरुधर्म भयदायकछ यस्तोजो जान्दछ तापनिस्वधर्मपूर्वकज्ञानयोग-मा लागेर विषयपनित्यागेकाछं योपुरुषविषयको इच्छागर्दैन तापनिजबर्द-स्तिविषयमा युक्तछदोकस्लेलगाउनाले पापगर्छ ॥ ३६ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ काम एष
क्रोध एष रजोगुण समुद्भवः ॥
महाशनो महापाप्मा विद्धयेन
मिह वैरिणं ॥ ३७ ॥

अर्जुनकाप्रश्नसुनेर श्रीकृष्णभगवान्भं छन्की जोयोरजोगुणदेखिजन्मेकोकाम ना सोव्रडोपापीअतिविषयसेवनरूपवडोखाने यैक्रोधरूपहु छ यस्लाइयो ज्ञा-नविषयमाबैरिजान ॥ ३७ ॥

धूमेनाव्रियते वह्निर्यथा दर्शो
मलेन च ॥ यथोल्बेनावृतो ग-
र्भस्तथा तेनेदमावृतं ॥ ३८ ॥

जस्तैआगोधुवांलेढाकिंछ मैलालेऐना-ढाकिंछ जस्तागर्भमाबालखशालले

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रियाकोछ तस्तैयोग्यानकामनालेढाकि येकोछ ॥ ३८ ॥

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ॥ कामरूपेण कौं- तेय दुःपूरेणा नलेनच ॥ ३९ ॥

हेकुन्तीपुत्रयोग्यानीकोनित्यवैरीदुःखले पनिभर्नंनसकेकोथेस्कारण लेअपरिपूर्ण इच्छाचारियस्तोयोकामनालेग्यान ढा- कियेकोछ ॥ ३९ ॥

इन्द्रियाणि मनोबुद्धिरस्याधि- ष्ठानमुच्यते ॥ एतैर्विमोहयत्ये- ष ज्ञानमावृत्य देहिनं ॥ ४० ॥

जवशत्रुलाइजित्नुछभनेपैह्लेकामनास्था नआफ्नुअधीनगर्नु कामनाकोस्थानभ न्छन् सबइन्द्रियमन बुद्धिइकामनाका स्थानहुन् येयिनैलेज्ञानढाकेरजीवलाइ मोहगर्छन् ॥ ४० ॥

तस्मात्वं मिंद्रियाण्यादौ निय- म्य भरतर्षभ ॥ पाप्मानं प्रज- हि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनं४१॥

हेभरतवंशमाश्रेष्ठतेस्कारणले तिमिपैह्ले

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

इन्द्रियहरुलाइखिचर स्वरूपज्ञानअ विग्यानजोभक्ति यस्लाइनाशगर्नेयोका मना पापीलाइमार ॥ ४१ ॥

इंद्रियाणिपराण्याहु रिंद्रियेभ्यः
परंमनः ॥ मनसस्तु पराबुद्धि
र्योबुद्धेः परतस्तु सः ॥ ४२ ॥

जोग्यानकोबिरोधिछ तेस्कनविद्वानहरुप्रवलभंछन् इंद्रियभन्दामनप्रवलछ मनभन्दाबुद्धिबलियोछ औजोबुद्धिभन्दा बलियोछ सोकामनाभनिकहिन्छ ॥४२॥

एवं बुद्धेःपरं बुध्वा संस्तभ्या-
त्मान मात्मना ॥ जहिशत्रुं
महाबाहो कामरूपं दुरासदं४३॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे कर्मयोगो नामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

हेमहाभुजअर्जुनयस्तोबुद्धिभन्दा बलियोमरेकोकार्यगर्नेसहन न सकिनेकामनारूपशत्रुकन जानेरफेरिमनलेबुद्धिलाइरोकेर कामनाशत्रुलाइमार ॥ ४३ ॥

इति श्री गीता भाषाचन्द्रिकायाम् पोख्रेलोपनास कविष्णुभक्ताज्ञयाकृतायाम् तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

माधवो जयति

अथ चतुर्थोऽध्यायः ।

विषयमासंसर्गीभन्या ग्यानयोगमा अधिकारिहुनसक्तैनयस्कारणले तेस्रा अध्यायमातेस्ता लाइ कर्मयोगउपदेशगरेतस्तै ग्यानयोगीलाइ पनिमकर्ताहुभन्नेत्याग गरेरकर्मगर्नुनैउत्तमछ भनेजनसंग्रहकानिमित्तपनिकर्मगर्नै श्रेष्ठभनेअवजगतउद्धारकानिम्तिमन्वंतरकाअगाडीयै कर्मयोगकोउपदेशगरेथ्येतेसैलाइ योचेथोअध्यायमादृढगर्छन्कि ग्यानयोगपनि यैकर्मयोगकाभित्र अन्तर्भावछ येस्कारणले यांकर्मयोगग्यानयोगाकारदेखायेरकर्मयोगकोरूपओमदतेस्तेतस्को ग्यानांशकोप्रधानताका प्रसङ्गलेभगवान्काअवतारनिश्चयगरेरभंछन् ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययं ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वा-
कवेऽब्रवीत् ॥ १ ॥

श्रीकृष्णभगवान्अर्जुनसगभंछन्कि जो योयागमैलेतिमिसगभनेकेवलयुद्धमाउत्साहबढाउनालाइ मात्रतिमीलाइभनेकोहोइन यो योगकल्पकाआदिमापनि भनेकाथियें सोसुनपैह्लु मैलेयोअव्ययकर्मयोगलाइसूर्यसगभन्यासूर्यलेछोरावैवस्वतमनुसगभन्यावैवस्वतलेराजाइक्ष्वाकुसगभन्या ॥ १ ॥

एवं परंपराप्राप्तमिमं राजर्षयो
विदुः ॥ सकालेनेह महता यो-
गोनष्टः परंतप ॥ २ ॥

यैरीतलेपरंपरादेखिचलिआयाकोयोकर्मयोगकनराजर्षिहरुजान्दछन् सोयो योगआचकालढेरैकालभयाको हुनालेनष्टभयाकोथियो ॥ २ ॥

सएवाऽयं मयातेऽद्य योगः
प्रोक्तः पुरातनः ॥ भक्तोसि मे
सखाचेति रहस्यं ह्येतदुत्तमं ३॥

सोहियेयोगपुरातन मैलेतिमिसगआज

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कह्या किनभन्यातिमीमेराभक्त सगीहौ योउत्तमरहस्यहो ॥ ३ ॥

अर्जुनउवाच ॥ अपरं भवतो जन्म परंजन्म विवस्वतः ॥ कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥

यस्तोसुनेरअर्जुनभंछन्कि तिम्रोाजन्म अैहेभो विवस्वान्सूर्यकोजन्मपैह्लेभोतिमीलेअघिकहदाभयौयोकुरामकसरिजानु ॥ ४ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ वहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ॥ तान्यहं वेद्मि सर्वाणि नत्वं वेत्थ परंतप ॥ ५ ॥

अर्जुनकाप्रश्नलाइ श्रीकृष्णभगवान उत्तरदिन्छकि येसैमा आफ्नुअवताकाेप्रयोजनभन्छकि हेपरंतपशत्रुलाइ संतापगर्नै हेअर्जुनमेरोर तिम्रोढेरै जन्मवितिसक्याकोछ तिसवजन्ममजान्दछुतिमीजान्दैनौ ॥ ५ ॥

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानां

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मीश्वरोपि सन् ॥ प्रकृतिंस्वाम
धिष्ठाय सम्भवाम्यात्ममाय-
या ॥ ६ ॥

येस्माकारणलेत्रास्तव हानिनभयाको अव्ययात्मजन्मशून्य प्राणिहरुकोअपर्नियंतृ शक्तिलेरहन्छु तापनि सत्वगुणात्मिकाजोमेरि प्रकृतितेस्मा,रहेरआफ्निमायाले म अवतारादि लिन्छु ॥६॥

यदा यदाहि धर्मस्य ग्लानिर्भ-
वति भारत ॥ अभ्युत्थानमध-
र्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहं॥७॥

हेभारतजंह्ला जैह्ले धर्मकोहानि अधर्मको वृद्धिहुन्छउहिलेउहिलेमरूपधारणगर्छु

परित्राणाय साधूनां विनाशा-
य च दुष्कृतां ॥ धर्मसंस्थाप-
नार्थाय सम्भवामि युगेयुगे॥८॥

साधुसज्जनहरुलाइ रक्षागर्नाकानिमित्त कुकर्मिपापीदुर्जन् हरुकोनाशगर्नाकानिमित्त सनातनजोधर्मसेतु सोस्थापन गर्नानिमित्त युगयुगमाम अवतारलिन्छु ॥ ८ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जन्मकर्म च मे दिव्यमेवं यो
वेत्ति तत्त्वतः ॥ त्यक्त्वा देहं पुन
र्जन्मनैति मामेति सोऽर्जुन ॥९॥

मेरो यस्तो दिव्य जन्मकर्म लीलाकन तत्त्वपूर्वक जो जान्दछ प्राणिसो देहलाइ छोडेर फेरि जन्मनु पर्दैन हे अर्जुन त्यो प्राणि ममा प्राप्त हुन्छ ॥ ९ ॥

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मा-
मुपाश्रिताः ॥ बहवो ज्ञानतप-
सा पूता मद्भाव मागताः ॥ १० ॥

गयाकोछन् रागद्वेषभयक्रोधजस् काम मालागेका मेरा आश्रयगर्नेहरु धेरै ज्ञानतपस्याले पवित्रभयाकाछन्हा मेरो सायुज्यमुक्तिपाउदाभया ॥ १० ॥

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तां स्त-
थैव भजाम्यहं ॥ मम वर्त्मानुव
र्त्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥११॥

जस्ले इन्द्र वरुण कुवेरादिकन जौन रूप लाइ जुन् कामनाले भजन् गर्छन्तापनि सकामकर्म निष्काम कर्म भन्ने मार्ग हुन् जुन् रूपको जस्ले जस्तो भजन् गर्‍याकोछउ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्तैगरिमपनीभजद्छु ॥ ११ ॥

काङ्क्षंतः कर्मणां सिद्धिं यजन्त
इह देवताः ॥ क्षिप्रं हि मानुषे
लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥१२॥

कर्मसिद्धिकोइच्छागरिकन यस्लोकमा मनुष्यहरु देवताहरुकोपूजनगर्छन् तापनिजरुतोकर्मगरेकोछ उस्तैसिद्धि-हुन्छ ॥ १२ ॥

चातुर्वर्ण्यं मयासृष्टं गुणकर्म
विभागशः ॥ तस्यकर्तारमपि
मां विद्ध्यकर्त्तारमव्ययं ॥ १३ ॥

चारबर्णमैले सृष्टिगर्या तस्माब्राह्मण लाइ सत्वगुणरशमादिषड्कार्यमाल-गाजा क्षत्रियलाइसत्वगुणररजोगुणमिश्रितगुणरशूरत्व गोब्राह्मणकोरक्षण सं-ग्रामगर्नुइकार्य्यदिजा वैश्यलाइरजोगु-णतमोगुणमिश्रितगुणरखेतिगाइपाल्नु वेपारगनु इकार्यखटाजाशूद्रलाइतमो गुणगुणरब्राह्मणक्षत्रिय वैश्य इतिन वर्णकोटहल् गनु भनयामैले खटायाको होतरइन्कोकर्तापनिमलाइजान अक-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तापनिमैलाइजान ॥ १३ ॥

नमां कर्माणि लिंप्यंति नमे कर्मफले स्पृहा ॥ इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न सबध्यते१४॥

मलाइकर्मलेपनहुन सक्तैनन् मलाइ कर्मफलमा इच्छापनिछैन यस्तोमकन जोजान्दछत्योमनुष्य कर्मादिले बन्धनहुनसक्तैनन् ॥ १४ ॥

एवं ज्ञात्वाकृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ॥ कुरुकर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतं ॥ १५ ॥

अघिकासमयमा मनुइत्यादि मुमुक्षु जनहरुले पनियस्ताजानेरकर्मगरेकाछन् यस्कारणलेतिमि अघिकामुमुक्षु हरुलेगरेकोकर्मैलाइगर ॥ १५ ॥

किंकर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ॥ तत्तेकर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १६ ॥

कर्मक्याहो अकर्मक्याहो यस्तोयस्त्रिषयमा कविहरुपनिमोहहुनदाभये

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सोकर्म म तिमीलाइ कहन्छुजुन्लाइ जानेर संसारदेखिमुक्तहौला ॥ १६ ॥

कर्मणो ह्यपि वोद्धव्यं बोद्धव्यं
च विकर्मणः ॥ अकर्मणश्च बो-
द्धव्यं गहना कर्मणोगतिः १७॥

जुन्कारणकि गर्नामायोग्य जुन् कर्म- तस्कोरूप पनिजान्नुचाहिन्छ विकर्म अर्थात् जुन् एककर्ममा अनेकप्रकारछ तेस्कोरूपपनिजान्नुचाहिन्छ औ अक- र्मजोनिश्चयात्मकबुद्धिले केवलईश्वरा- राधनकानिमित्त जोनिष्कामकर्म ते- स्कोरूप पनिजान्नुचाहिन्छयस्कारणले कर्मको गतिजान्नु कठिन्छ ॥ १७ ॥

कर्मण्य कर्मयः पश्येदकर्म-
णि च कर्मयः ॥ सबुद्धिमान्म-
नुष्येषुसयुक्तः कृत्स्नकर्मकृत्॥१८॥

अवकर्म अकर्मकोस्वरूपजान्नुभन्छन् जोप्रारंभितकर्ममा अकर्म अर्थात् आ- त्मज्ञानदेखोस् अर्थात् योनिष्काम कर्मैले ज्ञानहोला येस्निमित्त योज्ञा- नैहो औजोमनुष्य अकर्मजोआत्मज्ञान

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तेस्मायोकर्मलेभयाको कर्मैहो य स्तो-
देखने मनुष्यमनुष्यमा बुद्धिमानहोत्यो
योगी सोही सबकर्म गर्नेहो जोभने-
कि कर्मगतिजान्नु कठिन्छफेरभनेकि-
कर्म अकर्मनिषिद्धकर्म कातत्त्वज्ञानिक-
र्मगरोस् त्यैकर्मगतिको कठिनतादे-
खाउदाछदातत्वभन्छन् जुन्कायथार्थ
ज्ञानमा पण्डितहरुपनिमोहहुन्छन् औ
जुन्ज्ञानलेसन्सारदेखिछुठिजान्छन् त्यो
ज्ञान्मभन्छु तीमीसुनभंन्यायो प्रति-
ज्ञागरेथे सोअबभन्छन्की भगवत्
आराधनरूपकर्मकौनै प्रकारज्ञानला-
इ बाधागर्दैन भनेत्योकुन्कर्महो तेस्-
लाइअकर्मै अर्थात् कर्मसंन्यासैजोदेख
दछन् सोहीभनियोकिअकर्मयः पश्येत्
औशास्त्रविहित कर्मनगर्नालेदोषहुन्छ
फेरित्यानगर्नुज्ञानको प्रतिबन्धहुन्छ
यस्कारणलेशास्त्रोक्त जोसकामकर्मछ
सोनगर्नु जोअकर्मफलरहित कर्मदेख
दछ सोहीकर्मीपुरुषहरुकामध्यमा बु-
द्धिमान्होभनी भगवान् तेस्कोप्रसंसा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गर्नुहुन्छ यस्तोकर्मगर्न्यापुरुष ज्ञान
योगीहो औतिनैलाइ भगवत आरा-
धनरूपकर्मकामित्र सबकर्मछन् तसर्थ-
सकलकर्म कर्ताठहर्छन्तसर्थ तेस्तोकर्म
गर्नु र निष्कामहुन्छ कर्मनगरि निष्का-
महुदैन नकर्मणामनारंभान्नैकर्म्मपुरु-
षोश्नुते सबज्ञानहुनाले फेरकर्मको आ-
वश्यकछैन सोहीतिन् अध्याका १७
श्लोकमाभनेकोछकि यस्त्वा त्मरति इ २
वैकुरायो श्लोकमा असलगरिकहियो
औकर्मैन्द्रियाणिसंयम्य यो ३ अध्याय
को ८ श्लोकलेभनेइन्द्रियभन्दा आत्मा
भिन्नहोकर्मगर्न्याकोहिछैन यस्तोमनु-
ष्यदृढसमाधिमा समजोरहंछ त्योक
तिकष्टनपायेको अन्नादिभोजनगर्छता-
पनित्योसबकर्म गरोस्तापनि योगीहो
तिनलाइनिषिद्धकर्म मृगमांसादिभोज-
नकोदोषपनिछैन किनभन्या तिनलाइ
इत्यादिवस्तुकोआग्रहपनिछैन परन्तुआ
ग्रहिलाइ आग्रहपनिछ रुचिपनिछ
येस्कारण मृगमांसमा अज्ञानीलाइ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

दोषछ यस्त्तिमोक्तनिषिद्धकर्मको तत्व भानयोतत्वजानेर सबकर्ममाप्रवृत्तिहुनुमैलेभनेकोतिमिठीक् जान ॥ १८ ॥

यस्य सर्वेसमारंभाः कामसंक
ल्पवर्जिताः ॥ ज्ञानाग्निदग्धक-
र्माणं त माहुः पंडितं बुधा १९

जोकर्मप्रत्यक्षगरिरहेछन् तिनकोज्ञान कर्ता कसरिहोला सोभन्छन्किजस्कोसबलौकिकवैदिक कर्ममाकामनाछैन ज्ञानरूपअग्निलेडढेकाछन् बंधनरूपकर्मछजस्कातेस्लाइविद्वानहरुपण्डितभंछन् ॥ १९ ॥

त्यक्त्वा कर्मफलासंगं नित्यतृ
प्तो निराश्रयः ॥ कर्मण्य भिप्र
वृत्तोऽपि नैव किंचित् करोति
स ॥ २० ॥

जोकर्मफलका संबंधलाइछाडेरनिरन्तर आत्मैमात्रमाहुन्या संसारकोआधाररहितकर्ममा प्रवृतिछतापनिसोकेहिगर्दैन ॥ २० ॥

निराशी यंतचित्तात्मा त्यक्तस-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

र्वपरिग्रहः ॥ शारीरं केवलं क-
र्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषं॥२१

जोकर्मफलकाआशालाइछोडेर चित्त
औमनजस्कोखिचियेकोछ जस्लेपर-
मात्माप्रितिविना सबउपासनात्यागे-
कोछ सोकेवलशरीरसंबंधिकर्मलाइग-
र्दैछदोकर्मबंधनरूप पिडाकनपाउदै
न ॥ २१ ॥

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वंद्वातीतो
विमत्सरः ॥ समः सिद्धाव सि-
द्धौ च कृत्वा पि न निवद्धय-
ते ॥ २२ ॥

जोआफसेआफ जतिमिल्योतेतिलेतुष्ट
रहंछ जोसुखदुःखादिद्वन्दर्देखिरहित्छ
मत्सरजोअर्काको सुखसहन नसकनुते
श्लेरहितकार्यसि द्धिअसिद्धिमापनिस-
मबुद्धिछन्तिबंधनूपर्दैनन् ॥ २२ ॥

गतसंगस्य मुक्तस्य ज्ञानाव-
स्थितचेतसः ॥ यज्ञाया चरतः
कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥ २३ ॥

निवृतभयेको छ आत्मानंदसंगविना

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अरुसंगजस्कोऔ संसारकामनाभन्दा मुक्तछजोआत्मज्ञानमा लागेकोछ-चित्तजस्कायस्ताले य ज्ञनिमित्तकर्म भनेतस्काबंधन कारकसबपुरानाकर्म-नाशहन्छन् ॥ २३ ॥

ब्रह्मार्पणं ब्रह्महवि र्ब्रह्माग्नौ
ब्रह्मणाहुतं ब्रह्मैव तेन गंतव्यं
ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥ २४ ॥

निष्काम कर्मलेज्ञानहुन्छ येस्भेदलें-कर्मकोज्ञानकर्ताभनियो अबपरमा-त्माअसंधानले सोहीनिष्कामकर्मको ज्ञानकर्ताभन्छन् सोयस्तोंक्रिजलेहं-विअर्पणगरिन्छ सोसुराआदिकवस्तु ब्रह्मकैकार्यहो घृतादिहविपनिब्रह्महो ब्रह्मरूपअग्निमा त्योब्रह्मरूपहविमा ब्रह्मरूपहोताले होमगर्छ यस्तायोसब ब्रह्मरूपहोत्योब्रह्मकर्म नियमगरेर ब्रह्मैमाप्राप्तहुनामायोग्यहुंछ ॥ २४ ॥

दैवमेवा परे यज्ञं योगिनः पर्यु-
पासते ॥ ब्रह्माग्नाव परे यज्ञं य-
ज्ञेनै वो पजुव्हति ॥ २५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्तोकर्मयोगकोज्ञानकर्ताभनेर अब-कर्मयोगकोभेदभन्दछन्कि अपरेअकारोवैविष्णुयोस्तुलिप्रमाणले जोविष्णुमातत्परछन् तियोगी दैवयज्ञअर्थात् प्रतिमापूजनरूपयज्ञगछन् इभन्दाअरुपनियस्तै योगीब्रह्मात्मकअग्निमा यज्ञसाधनसामग्रीगरेर हवनात्मकयज्ञैमाहबनगछन् ॥ २५ ॥

श्रोत्रादिनीन्द्रियाण्य न्येसंयमा-
ग्निषुजुव्हति ॥ शब्दादीन्वि
षयान न्ये इन्द्रियाग्निषुजुव्ह-
ति ॥ २६ ॥

अरुकतियोगीहरुकर्णादि इन्द्रियहरुकनसंयमरूपअग्निमाहोमगछन् अर्थात् श्रोत्रादिइन्द्रियलाइ हरिकीर्त्तनसुन्नैमालाउंछन् अरुकतियोगिहरु शब्दस्पर्शरूप रसगन्धइनिहरुकनस्रोत्रत्वक् चक्षुजिभ्रानासिकारूपइन्द्रियमाहोमछन् अर्थात्हरिकीर्तनबिनाअरुसुन्दैनन् ॥२६॥

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्मा-
णि चा परे ॥ आत्मसंयमयो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते २७

अरुकतियोगीहरु सबइन्द्रियादिकाक-र्मकनऔप्राणादिकर्मलाइ ज्ञानलेप्रज्व-लितमनसंयमरूपअग्निमाहोमछन् अ-र्थात्मनलेइन्द्रियप्राणकर्मबृत्तिलाइ स-न्सारविषयदेखिनिवारणगरेरआत्मज्ञा नमालाग्नेयमछन् ॥ २७ ॥

द्रव्ययज्ञा स्तपोयज्ञा योगयज्ञा स्तथापरे ॥ स्वाध्यायज्ञानयज्ञा श्च यतयः संशितव्रता ॥ २८ ॥

अरुकनियोगी द्रव्यलेयज्ञगर्छन् अर्था-त्दानादिगर्छन्कोहीउपवासादिरूपय-ज्ञगर्छन् तस्तैअरुकाहिपुण्य क्षेत्रवास रूपयज्ञगर्छन् औकति दृढव्रतीहरुवेद पाठवेदार्थबिचाररूपयज्ञगर्छन् ॥ २८॥

अपाने जुव्हति प्राण प्राणे ऽ-पानं तथा परे ॥ प्राणापानग-तीरुध्वाप्राणायामपरायणाः२९ अपरे नियताहाराः प्राणान्प्रा णेषुजुव्हति ॥ सर्वेऽप्येते यज्ञ विदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥३०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यज्ञशिष्टामृतभुजो यांति ब्रह्म
सनातनं ॥ नायंलोको ऽस्त्य
यज्ञस्य कुतो ऽन्यः कुरुसत्तम३१

अरुकतिकर्मयोगीप्रमाणलेआहारगर्नैह
रुजस्ताआधापेटअन्नलेभरोस् चौथा-
इजलले चौथाइवायुखेलूनानिमित्तखा
लीराखेरप्राणायाममासतपरछन् यस्ता-
योगीअपानवायुमाप्राण वायुलाइहोम-
छन् अर्थात् पूरकगर्छन् येस्तैकतियो-
गीहरु प्राणवायुमाअपानवायुहोमगर्छ
नअर्थात्रेचकगर्छन्यस्तैअरुप्राणअपा
नदुवैवायुकागतिलाइ रोकेरप्राणादिवा
युकनप्राणैमाहोमगर्छन अर्थात्कुंभक-
गर्छंयेतिसवै यज्ञजान्नेहरु यज्ञगर्दा-
पापरहितभयाका यज्ञशेषरूपअमृतरू
पअन्नखानेहरु सनातनब्रह्ममाप्राप्तहुं-
छन् हेकुरुवंशमाश्रेष्टअर्जुन् जोयज्ञग
र्दैनतेस्लाइयो लोकपनिछैनभनेपरलो
ता कसरिहोला ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥

एवंबहुविधायज्ञा वितता ब्रह्म
णोमुखे ॥ कर्मजान् विद्धि ता-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्सर्वा नेवंज्ञात्वा विमोक्ष्यसे३२

यस्तैधरैप्रकाकायज्ञवेदमा विस्तारगरेर कहेकाछन् तिसवलाइ कर्मदेखिन् जन्मनेजान अर्थात् तिसवकर्मैलेहुनेजान यस्तोजानिकर्मगरिमुक्तहौ ॥३२॥

श्रेयान् द्रव्यमयाद्यज्ञा ज्ज्ञान-
यज्ञः परंतप ॥ सर्वं कर्मा ऽखि
ले पार्थं ज्ञाने परिसमाप्यते॥३३

हेपरन्तपद्रव्यमय यज्ञभन्दाज्ञानयज्ञश्रेष्ठछ कारणयोकिद्रव्यदानरूप यज्ञलेपनिफलज्ञानैहो हेपार्थफलसहित सवकर्मज्ञानैमा समाप्तहुन्छ अर्थात् ज्ञानकानिमित्त यज्ञगर्छन् ॥ ३३ ॥

त द्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्ने न
सेवया ॥ उपदेक्ष्यति ते ज्ञान
ज्ञानिन स्तत्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥

सोज्ञानतत्वदर्शिज्ञानि जनतिमिलाइ उपदेशदिनन् तिमिउनीहरुका सेवागरसत्कारपूर्बक नमस्करगर तिनसंग प्रश्नगरेर जानयेस्मा श्रीकृष्णभगवानलेकेवलज्ञानीजनको प्रसंसानिमित्त इ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वाक्यभनेकोहो औ अविनाशितुतद्वि
द्धियो श्लोकदेखिन् एषातेभिहितासां-
ख्येजाहा सम्मज्ञानउपदेशतागरिसक्
छन् ॥ ३४ ॥

यज्ज्ञात्वा न पुन र्मोह मेवंया
स्यसि पांडव ॥ येन भूतान्य
शेषेण द्रक्ष्यस्या त्मन्य थो
मयि ॥ ३५ ॥

हेपाण्डपुत्रजुनज्ञानलाइ जानेरयस्तो
मोहयोगपावैनौ जुनज्ञानलेगर्दासवप्रा-
णि आफुजस्तादेखौला जस्तोकिप्रकृति
भन्दाभिन्नभयेपछिज्ञानकर्तालि सवस-
मानछ आफुजस्तोदखेपछि फेरिमस-
मानदखौला अर्थात् ज्ञानप्राप्तभये प-
छिजीवमतुल्यहुन्छन् सोपनि अगाडि-
भंनेछन् इदंज्ञानमुपाश्रित्य ममसाध-
र्म्यमागताः यस्माब्रह्मसूत्रपनि प्रमाणछ
श्रुतिपनिप्रमाणछ भोगनात्रसाम्यलिं-
गाच्च ॥ तथाविद्वात् पुण्यपापेविधूय
निरंजनः परमंशांतिमुपैति इत्यादिप्र-
माणलेनामरूपरहित अर्थात् सूक्ष्मात्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्थामाआत्मापरमात्माको स्वरूपसमता निश्चयहुन्छ ॥ ३५ ॥

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ॥ सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥ ३६ ॥

जोकिसबपापिहरु भन्दापनितिमिबडापापीकर्ताहौलातापनियो ज्ञानरूपैलाइ नाउगरेर सर्वदुःखमयसन्साररूपसमुद्रदेखितरौला ॥ ३६ ॥

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ॥ ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ३७

हेअर्जुनजस्तैबलेका अग्निलेदाउरालाइ भस्मगर्छतस्तैविज्ञानरूप अग्निलेसबकर्मबन्धनलाइ भस्मगर्छ ॥ ३७ ॥

न हि ज्ञानेनसदृशंपवित्रमिह विद्यते ॥ तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विंदति ॥३८॥

यस्लोकमानिश्चयगरेर ज्ञानबराबरपवित्र अर्कोछैनतेसज्ञानलाइ केहिदिन् कर्मगर्दागर्दाकर्मयोगले सिद्धिभयाको

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

छदो आफैमा आफैप्राप्तहुन्छ ॥ ३८ ॥

श्रद्धावां ल्लभते ज्ञानं तत्परः सं
यतेंद्रियः ॥ ज्ञानं लब्ध्वा परां-
शांतिमचिरेणाधिगच्छति ॥३९॥

ज्ञानप्राप्तिमालागेका इन्द्रियहरुकन-
खिचेकाश्रद्धावान् पुरुषज्ञानलाइ पा-
उछन् तेसूज्ञानूकनपायेर थोरैदिन्मा
परमशान्तिहुन्छन् ॥ ३९ ॥

अज्ञश्चाऽश्रद्धधानश्च संशयात्मा
विनश्यति ॥ नायं कोलोस्ति न
परो न सुखं संशयात्मनः ॥४० ॥

जोअज्ञानूछ औज्ञानप्राप्तिमा श्रद्धाको
पनिधारणा गर्दैन मनमासंसयराष्छ
सो नष्ट भ्रष्टसंसारमाघुंदैरहन्छ जसका
मनमासंसयछतेसूलाइ यहलोकमासुख
छैन परलोकमाताक्यासुख येस्तालाइ
काहिपनिसुखछैन ॥ ४० ॥

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछि
न्नसंशयं ॥ आत्मवंतं न कर्मा-
णि निबध्नंति धनंजय ॥ ४१ ॥

हेअर्जुनपरमेश्वराराधनरूप निष्काम

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कर्मयोगतेस्कर्म योगकनपरमात्मामा अर्पणगरेकोछ जस्लेज्ञानलेकाटियाको छन् सन्देहजस्कायस्तास्थिरचित्तज्ञानी लाइ कर्मलेबन्धनगर्दैन ॥ ४१ ॥

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ॥ छित्वैनं संशयं योग मातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ज्ञानसंयोगो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

हेभरतवंशोत्पन्न अर्जुन्तिम्निमित्तजो अज्ञानलेउत्पन्न तिम्नाहृदयमार हेको छ यस्तोयोतिम्रोसंशयमलाइ ज्ञानरूप खड्गलेकाटेरउठ औंकर्मयोगमा प्रवृत्ति- हौ अर्थात् क्षत्रियकोकर्मयुद्धगर ॥४२॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमा भाषायां ज्ञान संयोगोनाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमोध्यायः ।

॥ अर्जुन उवाच ॥ संन्यासं क

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

र्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंस-
सि ॥ यच्छ्रेय एतयोरेकं तन्मे
ब्रूहि सुनिश्चितं ॥ १ ॥

श्रीकृष्णलाइ अर्जुनसोद्धुछन् कि कर्म कोसंन्यासजोज्ञानतस्लाइ औफेरक-र्मयोगलाइ भन्नुहुन्छ इ२ माजोनिश्चय श्रेष्ठगरियाकोछ तेसैकनभनजस्तैदो-श्राअध्यायमा कहियोकिमुमुक्षुलेपैह्लै कर्मगरेर अन्तःकरणशुद्धभये पछिज्ञान योगगरेर आत्मदर्शन कोउपायगरोस् तेश्राचौथाअध्यायमा ज्ञानीलाइपनि कर्मगर्नुश्रेष्ठभन्छन् यस्तोदुवैभन्दछौ-जोइदुवैमाश्रेष्ठछ सोभन्नुहोस् ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ संन्यासः क-
र्मयोगश्च निःश्रेयसकरा वु-
भौ ॥ तयोस्तु कर्मसंन्यासा त्क-
र्मयोगो विशिष्यते ॥ २ ॥

जव अर्जुनलेप्रार्थनागरेतव श्रीकृष्ण भगवान् बोलेकिसंन्यासजोकर्मकोत्या-ग औकर्मयोग इदुवैकल्याणगर्नेछन्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्मापनिकर्म संन्यासयोगभन्दाकर्म योगश्रेष्ठछ ॥ २ ॥

ज्ञेयः स नित्यसंन्यासी यो न-
द्वेष्टि नकांक्षति ॥ निर्द्वंद्वो हि
महाबाहो सुखं बंधात्प्रमुच्य-
ते ॥ ३ ॥

हेमहावाहो जोकोहिवस्तुकोद्वेषगर्दैनन् चाहागर्छसोमनुष्य सुखदुःखादिशीत उष्णादिरहित नित्यसंन्यासीजान्नु त्यो मनुष्यसुखपूर्वकनिश्चय वन्धनदेखिमुक्तहुन्छ ॥ ३ ॥

सांख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदं-
ति न पंडिताः ॥ एकमप्यास्थि-
तः सम्यगुभयोर्विंदते फलं ॥४॥

जोमूर्खछन्ति सांख्ययोग अर्थात् ज्ञानकर्मलाइ भिन्नभिन्नभन्छन् पण्डितहरुभन्दैनन् इश्माएकमापनिवढियातवलें रह्याकोछदोदुवैकाफल् लाइपाउछन् ॥ ४ ॥

यत्सांख्यैः प्राप्यते स्थानं त-
द्योगैरपि गम्यते ॥ एकं सां-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

एव्यं च योगं च यः पश्यति स
पश्यति ॥ ५ ॥

जुनसथानज्ञानलेप्राप्तहुन्छ सोहीकर्मग-
रेर पनिप्राप्तहुन्छ यसकारणलेज्ञानको
औकर्मकन एकजान्दछसो अर्थात् वि-
द्वान्हो ॥ ५ ॥

संन्यासस्तु महाबाहो दुःख
माप्तुमयोगतः ॥ योगयुक्तोमु-
नि ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति६

हेमहाबाहोयोसंन्यासकर्मबिना प्राप्त
हुनुकठिन्छ जोकर्मयोगयुक्त आत्मा
ज्ञानमामनलगायेकाछन् सोथोरैदिन्मा
ब्रह्ममाप्राप्तहुंछन् ॥ ६ ॥

योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजिता
त्मा जितेंद्रियः ॥ सर्वभूतात्म-
भूतात्माकुर्वन्नपि न लिप्यते॥७॥

जोकर्मयोगयुक्त अर्थात् निष्कामकर्मग-
र्छन् जसका बाणीलेहरिकीर्तनगर्छन्
मनलेहरिस्मरणगर्छन् इन्द्रियविषयला
इग्रेष्ठजान्दैनन् औसर्वभूतप्राणीको
आत्मा अंतर्यामीपनिछन् आत्मामा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मनजस्कासो पुरुषकर्मगर्छेता पनिलेपन हुदैन ॥ ७ ॥

नैव किंचित्करोमीति युक्तो
मन्येत तत्ववित् ॥ पश्यं च्छृ
ण्वन्स्पृशन् जिघ्रन्नश्नन् ग-
च्छन् स्वप ञ्छ्वसन् ॥ प्रलपन्
विसृजन् गृण्हन्नुन्मिष न्निमिष
न्नपि ॥ इन्द्रिया णींद्रियार्थेषु व
र्त्तंत इतिधारयन् ॥ ८ ॥ ९ ॥

इन्द्रियहरुकाविषयमा इन्द्रियमात्रर्त्तमान् रहन्छन् भंन्येयस्तोबुद्धिधारणगर्दा भयाका तत्वज्ञानि कर्मया गिहरुदेषना शुन्दाखादासुत्ता हिंड्दास्वास लिदा बोल्दा छोड्दा समाउदा नेत्रखोल्दा चिम्लदामा पनिमकहिप निर्गर्दिन भन्या यस्तो मान्दछ न् ॥ ८ ॥ ९ ॥

ब्रह्मण्याधाय कर्माणिसंगं त्य-
क्त्वा करोति यः ॥ लिप्यते न
स पापेन पद्मपत्रमिवांभ-
सा ॥ १० ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोशरिरमा अर्थात् शरिरस्थ इंद्रियमा रह्याकाकर्मलाइ धारणागरेर अर्थात् कर्मगर्न्याहरु इन्द्रियहुन् यस्तोजानेरक र्मफल्कालालचात्यागगरेरकर्मगर्छतयो मनुष्यपापलेलिप्तहुदैन जलमारह्याका कमलपत्रझैं ॥ १० ॥

कायेन मनसाबुद्ध्या केवलै रिन्
द्रियैरपि ॥ योगिनः कर्म कुर्वन्
ति संगंत्यक्त्वात्मशुद्धये ॥ ११ ॥

जोयोगिछ त्योफल्कोसंगकनछोडेर आत्मासुद्धिकानिमित्त अर्थात् आत्मागत प्राचिनकर्मबन्धनछुट्नाकानिमित्त शरिरलेमनलेबुद्धिले केवलइन्द्रियहरुले पनिकर्मगर्दछन् ॥ ११ ॥

युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वाशान्ति
माप्नोति नैष्ठिकीं ॥ अयुक्तः
कामकारेण फलेसक्तो निवद्ध्य
ते ॥ १२ ॥

आत्मायोगयुक्तपुरुष कर्मफलकनछोडेर ईश्वररूपशान्तिप्राप्तहुन्छ जोआत्माज्ञानलेरहित छसोमनुष्यइच्छापुर्व-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कफलमा आसक्तभयाकोछ सोजिवव-
द्धहुन्छ ॥ १२ ॥

सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्या स्ते
सुखं वशी ॥ नवद्वारेपुरे देही
नैव कुर्वन्नकारयन् ॥ १३ ॥

जस्कोचित्तवश्भयाकोछ यस्तादेहधा-
रिजिव् नवद्वारलेयुक्तभयाका जोपूर
तेसमामनलेकर्मादिलाइराखेर नगर्दान-
गराउदोभयाकोसुखजसरिहुन्छ तशैग-
रिरहन्छ ॥ १३ ॥

न कर्तृत्त्वं न कर्माणिलोकस्य
सृजति प्रभुः ॥ न कर्मफलसं-
योगं स्वभाव स्तु प्रवर्त्तते ॥१४॥

अविनाशि आत्माजोछ सेःलोकजोदे-
वादितिन्कन न कर्ताछनकर्मगर्छन क-
र्मफलका संयोगकनसृष्टिगर्छ किनभने
योस्वभाव अर्थात् अनादिकाल प्रकृ-
तिस्वभाव वासनाप्रवृतिहुन्छ ॥ १४ ॥

नादत्ते कस्यचित्पापं न चैव
सुकृतं विभुः ॥ अज्ञानेनावृतं
ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जंतवः ॥१५॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जस्तैंकिकर्तृत्वलेकर्मलाइ उत्पन्नगर्न सक्तैन यसैकारणलेयेजीवात्माको नै- शरीर सम्बन्धिपापकनपनिग्रहणगर्नंस क्तैन औपुण्यपनिग्रहणगर्नंसक्तैनकिन- भने जस्कोज्ञानलेदेहका अज्ञानलेढाकि येकोछ तस्मैत्योजीवमोहहुन्छ अर्थात् अज्ञानलेदेहका उपआसक्तितस्मै दुःख हुन्छ ॥ १५ ॥

ज्ञानेनतु तदज्ञानंयेषां नाशित मात्मनः ॥ तेषामादित्यवज्ज्ञा- नं प्रकाशयति तत्परं ॥ १६ ॥

जस्को आत्मासन्वन्धीज्ञानलेत्यो अ- ज्ञाननष्टभयाकोछ त्यस्कोत्योपरमेश्वर ज्ञानसूर्यतुल्यप्रकासगर्छ अर्थात् संसा- रदुःखरहित भयाकोछदोमुक्तहुन्छ १६

तद्बुद्धय स्तदात्मान स्तन्निष्ठा स्तत्परायणाः ॥ गच्छंन्य पु- नरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्म- षाः ॥ १७ ॥

त्योआत्माज्ञानैमा बुद्धिछजस्कोतसै- माछ मनजस्काउसैमाछ निष्ठाजस्को

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्यै आत्मैमाछ्यंष्ठवासस्थान जुनम-
नुष्यको येसप्रकारकोज्ञानले नष्टभयाका-
छन् मनकाविकार जुन् पुरुस्कातिपु-
रुषमुक्तिपाउछन् ॥ १७ ॥

विद्याविनयसम्पन्ने ब्राह्मणे ग-
वि हस्तिनि ॥ शुनिचैव श्वपा-
के च पंडिताः समदर्शिनः १८॥

विद्यारनम्रताले युक्तभयाकाब्राह्मणमा
गाईमा हाथिमा कुत्तमा औ चा-
ण्डालमापनि पंडितहरुशमदर्सिहुन्छ
न् अर्थात्आत्मालाइ आफुजस्तोजा
न्दछन् ॥ १८ ॥

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां सा-
म्येस्थितं मनः ॥ निर्दोषं हि
समं ब्रह्म तस्माद्ब्रह्मणिते स्थि-
ताः ॥ १९ ॥

जस्कोमन् यस्तोसमतामा रह्याकोछ
तिन्लेयसैलोकमा संसारजित्येकोछ ये
स्कारणले कि ब्रह्मनिर्दोसि सर्वत्रसमा-
नछन् तेस्कारणले तिब्रह्मप्राप्ति नि-
मित्त रहेकाछन् ॥ १९ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न प्रहृष्ये त्प्रियं प्राप्य नो द्विजे
त्प्राप्य चा प्रियं ॥ स्थिरबुद्धिरसं
मूढो ब्रह्मबिद्‌ब्रह्मणि स्थितः २०

प्रियवस्तुलाइ पायेरहर्षनहुनु अप्रियव
स्तुलाइपायेर व्याकुलनहुनु यस्तोस्थि-
रबुद्धि विचारशिल् ब्रह्मजान्येब्रह्मप्राप्ति
हुनाकानिमित्तस्थिररह्याकाछन् ॥२०॥

बाह्यस्पर्शे ष्वसक्तात्मा विन्द-
त्यात्मनि यत्सुखं ॥ स ब्रह्मयो-
गयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नु ते२१॥

शब्दादिकबिषयमा आसक्तनभयाको
जोआत्मामासुखपाउछ त्यो ब्रह्मप्राप्ति-
कानिमित्त चित्तादिन्यापुरूष् अक्षयसुख
पाउछ अर्थात् मुक्तपाउछ ॥ २१ ॥

येहि संस्पर्शजाभोगा दुःखयो-
नय एव ते ॥ आद्यन्तवंतः कौं-
तेय न तेषु रमते बुधः ॥ २२ ॥

हेकुन्तीपुत्र जोशब्दस्पर्शादिभोगछन्
तिदुःखविषयका कारण आद्यन्तवन्त
अर्थात् जन्म स्थिर मरण हुंछ अर्थात्
अल्पसुखछयस्तोनिश्चयगरेर तेस्माप-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ण्डितजनरमणगर्दैनन् ॥ २२ ॥

शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक्
शरीरविमोक्षणात् ॥ कामक्रो-
धोद्भवंवेगं स युक्तः स सुखी
नरः ॥ २३ ॥

जोमनुष्यकामक्रोधकोबेग शरीरबाटनि
ष्कर्दैपैह्लै अर्थात् शरिरबाटनिष्कर्दैते-
स्वेगकनसहनजोसक्छत्योयोगीहोत्यो
मनुष्ययसैलोकमा पनिसुखिहोः ॥ २३ ॥

योन्तः सुखोऽन्तरारामस्तथांत-
र्ज्योति रेव यः ॥ स योगी ब्र-
ह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति २४

जोआत्मैमा सुखिऔआत्मैमा विश्रा-
मछ जस्कोतस्तै जोअन्तर्ज्योति अर्था-
त् आत्मज्ञानैलेप्रकाशितछ तेहीयोगी
ब्रह्मप्राप्तिनिमित्त तत्परब्रह्मभै मुक्ति
पाउन्छ ॥ २४ ॥

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाण मृषयः क्षी-
णकल्मषाः ॥ छिन्नद्वैधा यता-
त्मानः सर्वभूतहितेरताः ॥ २५ ॥

जस्कोलाभ अलाभसुखदुःख इदुवैउ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पद्रवनष्टभयाकोछ जस्कोमनईश्वर्मा लागेकोछ जासबप्राणिको हितमालागे कोछ यस्कारणलेतिन्को पापक्षीणभयाकोछ यस्ताऋषिजन ब्रह्मतुल्यमुक्ति पाउंछन् ॥ २५ ॥

कामक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेतसां ॥ अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनां ॥ २६ ॥

जोकामक्रोधरहितछन् ईश्वरप्राप्तिनिमित्तयत्नगर्छन् चित्तजस्कोवशमाछ यस्ताआत्मज्ञानिहरुकोसवप्रकारले ब्रह्म सुखप्राप्तिभैरहन्छन् ॥ २६ ॥

स्पर्शान् कृत्वा बहिर्बाह्यां श्चक्षुश्चैवांतरं भ्रुवोः ॥ प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाभ्यंतरचारिणौ ॥ यतेंद्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः ॥ विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदामुक्त एव सः ॥ २७ ॥ २८ ॥

वाह्यइन्द्रियकाविषय स्पर्शजोशव्दादिकविषयत्यागगरेर फेरभ्रुकुटीकाबिच

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

माहर्षिगरेर नासिकाकाभित्रैवायुसंचारगरेर यस्तोप्राण अपानकनसमगरेर जोमनशील मुनिपुरुष इन्द्रियमनबुद्धि वशगरेर मोक्षैमा आसक्त इच्छा भय क्रोधलेरहितछ त्योसदामुक्तैछ॥२७॥२८॥

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकम-
हेश्वरं ॥ सुहृदं सर्व भूतानां ज्ञा-
त्वा मां शांतिमृच्छति ॥ २९ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे कर्मसंन्यासयोगोनाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

अत्रअतिसुगममोक्षउपायभन्छन्किसब यज्ञतपस्याकाभोगगर्ने जोसबलोकका-अर्थात्लोकेश्वरकापनिमहेश्वरसबप्राणि कामित्र यस्तोमकनजानेरपनिमुक्तिप्राप्तहुन्छ ॥ २९ ॥

इति श्री गीताभाषाचन्द्रिकायाम् कर्मसंन्यासयोगो नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ षष्ठोध्यायः ।

अनाश्रितः कर्मफलं कार्यंकर्म करोति यः ॥ स संन्यासीच योगीच न निरग्निर्न चा क्रियः॥१॥

कर्मयोगभनेर अत्र ज्ञानकर्मसाध्यआत्मदर्शनरूपयोगाभ्यासभंछन् त्याहाकर्मयोगकोअपेक्षारहितयोगसाधनहृढ़गर्नुकानिमित्तज्ञानकारकर्मयोगलाइ योगशिरोमणिभंछन् त्योयस्ताकि जोकर्मफलकोचाहर्दैन आफु जातिउचितगर्नामायोग्यकर्मकनगर्छसोसंन्यासीहो औयोगीहो जस्ले अग्निकर्मकनत्यागगरेकोछ सोसंन्यासीयोगीहोइन जस्ले क्रियाकर्मत्यागेकोछ सोपनिसन्यासीयोगीहोइन ॥ येस्माश्रीकृष्णको अभिप्रायदेखाउंछनकि कलियुगमासंन्यासकोनिर्वाहहोवैन किनभनेंमनुष्यको बुद्धिचञ्चलहोला सोदेखनामापनिआउंछकि जोघरछोड्दछंतापनिसंन्यासीभयेरमठबाधेर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

व्यापारगर्छन् जोस्त्रीबिवाहगरेकोछैन भनेपरस्त्रीगमनगर्छन् छोराकाठांउंमा शिष्यतुल्याउंछन् यस्तैतवलेंसामान्य गृहस्तिभन्दापनिअधिकहुंछन् केवल प्रपञ्चमारतहुंछन् यस्कारणलेश्रीकृष्ण लेनिष्कामकर्मगर्न्यैलाइ संन्यासीयोगी भनेकाछन् औअग्निकर्मतस्तैक्रियात्यागगर्नाकोनिषेधगरेकाछन् ॥ १ ॥

स संन्यासमिति प्राहु र्योगं तं
विद्धि पाण्डव ॥ न ह्य संन्यस्त
संकल्पो योगी भवति कश्चन २॥

अवकहियाकाकर्मयोगमा ज्ञानपनिदेखाउछनहेपाण्डुपुत्रजुनलाइसंन्यासभन्छन् तेस्लाइभेदनगरेरयोगैजानुन् जुन् कारणलेकिकर्मफलको सङ्कल्पनत्यागीक नकोहिपनियोगीकहिदैनन् हुदैनन् अर्थात् कर्मफलकन ईश्वरार्पणविना योगीसंन्यासीहुदैनन् जोकर्मफलकन ईश्वरार्पणगर्छ सोहीसन्यासीयोगीहो॥२॥

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म का-
रण मुच्यते ॥ योगारूढस्य त-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रुयैव शमः कारणमुच्यते ॥३॥

आत्मज्ञानकोप्राप्ति चाहिन्यामनन-शीलहरुकोज्ञान प्राप्तिकारणकर्मैभने कोछ त्यैज्ञानप्राप्तिभयाकालाइ मुक्ति कोकारण सङ्कल्पविकल्प त्यागपूर्वक् कर्मैभनेकोछ ॥ ३ ॥

यदाहि नेंद्रियार्थेषु न कर्मस्व
नुषज्जते ॥ सर्वसंकल्पसंन्यासी
योगारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥

जउन् इन्द्रियका विषयमा नकर्ममा आसक्तछतवसर्व सङ्कल्पकोत्यागी योगारूढभनिन्छ यस्कारणलेकर्मगर्नु अवश्यछ ॥ ४ ॥

उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मान
मवसादयेत् ॥ आत्मैव ह्यात्म-
नो बंधु रात्मैव रिपु रात्मनः ५

यस्तोआफ्नुवशमा मनगरेर आफ्नु उद्धारगर्नु आफ्नुअवसाद् अर्थात् घात नगर्नु अधोगतिनगर्नु कारणकि आफ्नुमित्रछ औत्योमन्आफ्नुशत्रुछ ५

बंधु रात्मात्मनस्तस्य येना

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्मैवात्मना जितः ॥ अनात्मन
स्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रु-
वत् ॥ ६ ॥

जस्ले बुद्धिद्वारा मनकन जित्याको छ तेस्
जीवात्माको मन मित्र छ जस्ले मन जी-
त्याको छैन तेस्को मन शत्रु ता मा शत्रु ज-
स्तो हुन्छ ॥ ६ ॥

जितात्मनः प्रशांतस्य परमा-
त्मा समाहितः ॥ शीतोष्णसु-
खदुःखेषु तथा मानापमानयोः॥
ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो
विजितेंद्रियः ॥ युक्त इत्युच्यते
योगी समलोष्टाश्मकांचनः ७।८॥

शीत उष्ण सुख औ दुःख मा तेस्तै मान अप-
मान् मा जितेको छ मन् जस्ले यस्ता शां-
तको बुद्धि अत्यन्त परिपूर्ण रहन्छ ॥ ७ ॥
ज्ञान जो आत्मज्ञान विज्ञान जो विशेषज्ञा
न अर्थात् आत्म अनात्म विवेक इनले ज
स्को मन् तृप्त छ कूटस्थ अर्थात् सकल शरी
र मा आत्मालाइ वरोबर जानेर निर्विकार य
स कारण्ले जितेन्द्रिय यस् जितेन्द्रियत्यले

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोखबटोढुंगो सुवर्णमाणिकादिकनवरो बर्जान्दछयस्तोयोगीयुक्तअर्थात् आत्म दर्शनयोगयुक्त भनियेकोछ ॥ ८ ॥

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वे-
ष्यबंधुषु ॥ साधुष्वपि च पा-
पेषु समबुद्धिर्विशिष्यते ॥ ९ ॥

मित्रभन्नुत्योकि आफुलेउपकारनगरि आफ्नुउपकारगर्न्या मित्रपररुपरउपकारि जोप्रीति बरोरमारहीत्छसोमध्यस्थजोसर्वकालमा प्रेमवयेरबरोवरद्वेष्यसधैंईर्षागर्दछ जोसधैंहित्को इच्छागर्छे सोबन्धुजोधर्मासिल्छ सोसाधुहो औ जोपापमासिल्छ सोपापि इसवैमापनि जस्कावरोवरसमताबुद्धिछ सोश्रेष्ठ हो ॥ ९ ॥

योगी युंजीत सततमात्मानं
रहसि स्थितः ॥ एकाकी यत
चित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः १०

येकलैरह्याकोआफावस मामनचित्तभयाकोसन्सारको आशाछैडयाकोआत्मा बाहेक केहिनलिन्यायेस्तोयोगि एका-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्तमा बसेकोछदो मनकनसदा परमा-
त्माकनलगाउदैरहन्छ ॥ १० ॥

शुचौदेशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमा-
सनमात्मनः ॥ नात्युच्छ्रितं ना-
तिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरं॥११॥
तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तें
द्रियक्रियः ॥ उपविश्यासने
युंज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥१२॥

अबयोगाभ्यासको आसननियमभन्छन्
जस्तैपवित्रस्थानमा नअतिअल्गो न
अतिहोचोकुशासन् मृगासन्वस्त्रासन्
यस्तास्थिर आफ्ना आसनओच्छ्यायेरते-
सआसनमाबसेर मनलाइयेकाग्रगरेर
चित्तरइन्द्रियहरुकाकर्म आफ्नावस्मा ग-
र्याको आफ्नुबन्धनछु टाउंनकानिमि-
त्तयोगकनगरोस् ॥ ११ ॥ १२ ॥

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्न-
चलं स्थिरं ॥ संप्रेक्ष्य नासिका
ग्रं स्वं दिशश्चा नवलोकयन्॥
प्रशांतात्मा विगतभीर्ब्रह्मचा
रिव्रतेस्थितः ॥ मनः संयम्य

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मच्चित्तो युक्त आसीतमत्पर१३।१४

अववस्त्राको नियमभन्छन् कायाजोम-
ध्यशरिर शिर कुम्इन् लाइ अचलस्थि-
रवरोवरराखेकाछदा आफूननाककाटु-
प्पालाइ हेरेर अरुअरुन हेरेकोछदोनदे-
ख्याकोछदो प्रशान्तचित्तभयाकोडरन
भयाको ब्रह्मचर्यव्रतमारह्याकोममाचि-
त्तलाउन्या भयाकोमनकनखिचेर आ-
त्मामा निष्ठाभयाको पुरुष्ममालिनभया
कोछदोवसि रहोस् ॥ १३ ॥ १४ ॥

यंजन्नेवं सदात्मानं योगीनि-
यतमानसः ॥ शांति निर्वाणप-
रमां मत्संस्थामधिगच्छति ॥१५॥

यस्तोनियममामनछजस्का यस्तोयोगि
यस्तैतवलेँसबकालमा मनकन ममा ल-
गायाकोछदो आनन्दछ उदकृष्टछं जउ-
न्पद्मातेपद्दतुल्य शान्तिकनपाउन्छ १५

ना त्यश्नतस्तुयोगोऽस्ति नचै
कांतमनश्नतः ॥ न चातिस्वप्न-
शीलस्य जाग्रतो नैव चार्जु-
न ॥ १६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अब योगिहरुका आहारको नियम भन्छन् जस्तै कि अर्जुन् जो अति धेरै भोजन् गर्छ तस्को योगसिद्धि हुदैन औ जो क्यै पनि भोजन् गर्दैन भने तस्को पनि योगसिद्धि हुदैन औ अति सुत्न्याहरुलाइ पनि योगसिद्धि हुदैन औ अति जाग्न्याहरुलाइ पनि योगसिद्धि हुदैन ॥ १६ ॥

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥ युक्तस्वप्नावबोधस्य योगी भवति दुःखहा ॥ १७ ॥

जो आहार औ स्त्रिभोग् प्रमाणहीन मागरोस् आहार प्रमाण भन्छन् कि आधा पेट् अन्नले भरोस् चौथाइ जलले भरेर चौथाइ वायु चल्नाका निमित्त राखोस् स्त्रिसंग प्रमाण यो भन्छन् कि अत्यंत भोगको इच्छा छ भने स्त्रिभोग गरोस् जो कोइ ये स्कुरामा शङ्का गरुन् कि योगिहरुलाइ ता ब्रह्मचर्य गर्नु भन्न्या भन्नु भयाको छ जस्तै कि यसै अध्यायका चौधौं श्लोकमा भन्नु भयाको छ सो सत्य हो परन्तु ऋतौ भार्यामुपेयात्। यो श्रुति प्रमाणले ऋतुकाल

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मास्त्रिप्रसंगगर्नामापनि येकब्रह्मचर्यछ अरुपनिभनेकोछ इन्द्रियाणिइन्द्रियार्थेषुवर्त्तन्त इतिधारयन् । कर्मेन्द्रियाणि मनशानियम्यारभतेर्जुन इत्यादितस्तैभन्याछन्कि अथवा योगिनामेवकुलेभवतिधीमताम् जोयोगि भन्दछंकितास्त्रिप्रसंगगरेनभने तेस्काकुलमाजन्मकशरिहोला इत्यादिप्रमाणले योगिस्त्रिप्रसंगप्रमाणैलेगरोस योबिहार शब्द अर्थ सिद्धभो एस्तैकर्ममापनिचेष्टाप्रमाणैलेगरोस्अति परिश्रमनगर्नु यस्मा भागवत् प्रमाणदिन्छन् सिद्धे ऽन्ययथार्थेनयतेततत्रपरिश्रमम् तत्रशमीक्षमाणः यस्तोदुतियस्कन्धका दोश्राअध्यायका तेश्राश्लोकमाभन्याकोछ यस्तैजोप्रमाण लेसुच्छ जोप्रमाणलेजागुछ तेस्कोदुःख नासगर्न्यायोगसिद्धहुन्छ ॥ १७ ॥

यदा विनियतं चित्त मात्मन्ये
वावतिष्ठते ॥ निःस्पृहः सर्व-
कामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा १८

जबआत्मैमा अतिस्थिर चित्तलागिर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हन्छ तबसबकामनादेखिन् इच्छानभ
याको त्येपुरुष्युक्त योगिभनिन्छ १८

यथा दीपो निवातस्थो नेंगते
सोपमास्मृता ॥ योगिनो यत-
चित्तस्य युंजतो योगमात्म-
नः ॥ १९ ॥

जस्तैवायुनलाग्नेस्थानमा राखियाकोदि
प् हल्नुडोलनुगर्दैन तस्तैवसभयाकोछ
चित्तजस्का यस्तायेगकनगर्न्याहरुका
मनकोउपमाकह्याकोहो ॥ १९ ॥

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योग
सेवया ॥ यत्र चै वात्मना त्मानं
पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥ २० ॥

योगसेवनगर्नाले बिषयभोगादिदेखिन्
जाहांवस्न विश्राम कनपाउंछ ओज़-
हांबुद्धिकांद्वाराले आत्मस्वरूपकोनिश्च-
यगर्दोछदोमनैमोसन्तुष्टहोस् ॥ २० ॥

सुख मात्यंतिकं य त्त द्बुद्धिग्रा-
ह्य मतींद्रियं ॥ वेत्ति यत्र न चै
वा य स्थित श्चलति यत्वतः २१

जोइन्द्रियहरुलेजान्नामाआउदैनबुद्धिले

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ग्रहण्गर्नामाआउंछ यस्तोअत्यन्तसुख तेस्कनजुन्योगमारह्याकोजोपुरुष् जान्दछ यस्तोनिश्चयफेरिआत्मस्वरूपदेखिन्चलायमान्हुंदैन अर्थात् चल्दैन ॥ २१ ॥

यं लब्ध्वा चाऽपरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ॥ यस्मिन्स्थितो न दुःखेन गुरुणापि विचाल्यते ॥ २२ ॥

जउन् आत्मस्वरूपकन पायेरफेर त्यो आत्मस्वरूपभन्दा बढ्ताश्रेष्ठ अर्थोक लाभमान्दैन जुन्स्वरूपमाप्रवृतिभयोकाप्राणि भारिदुःखपाउन्तापनि घवराउंदैनन् ॥ २२ ॥

तं विद्या दुःखसंयोगं वियोगं योगसंज्ञितं ॥ सनिश्चयेन योक्तव्यो योगो निर्विरूणचेतसा ॥ २३ ॥

तेस्कादुःखसमुहसंयोग कोवियोग् गर्न्या योगनामकन जान्नु त्योयोग् निर्विकल्प अर्थात् येकचित्तलेनिश्चयगरेर गर्नैयोगयछ ॥ २३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

संकल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ॥ मनसैवेंद्रियग्रामं विनियम्य समंततः ॥ शनैः शनैरुपरमेत् बुध्या धृतिगृहीत-या ॥ आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किंचिदपि चिंतयेत् २४॥२५॥

स्पर्शदेखिजन्म्याको औसंकल्पदेखि जन्म्याको इदुइभेददेखिन् जन्म्याका कामना इदुइ प्रकारकाछन् तिन्मास्पर्श जभन्या सित उष्णादि संकल्पजभन्नुपुत्र ऐश्वर्यादि इन्मास्पर्शजकोत्यागस्वरूप हुनसक्तैन यस्कारणलेसंकल्पजसबका-मनाहरुकन सबमनैलेत्यागगरेर सब इन्द्रियहरुलाइ सर्वत्रबाटखिचेर विवे-कशुद्धबुद्धिद्वारा सुस्तसुस्त विश्राम स्थिरकन फेरिमनलाइ आत्मस्वरूपै मास्थिरगरेर आत्मस्वरूपबाहेक् क्यै-मापनिचिन्तनानगर्नु ॥ २४ ॥ २५ ॥

यतोयतो निश्चरति मन श्चंचल मस्थिरं ॥ ततस्ततो नियम्यै-त दात्मन्येव वशंनयेत् ॥ २६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

योमन्चनचल्छ यसैकारणले आत्म-
स्वरूपमास्थिररहदैन सोयोमन् जाहा
जाहालाग्छ तांहातांहावाटफिरायेर
आत्मस्वरूपैमालगाउंनु ॥ २६ ॥

प्रशांतमनसंह्येनं योगिनं सुख
मुत्तमं ॥ उपैति शांतरजसं ब्र-
ह्मभूतमकल्मषं ॥ २७ ॥

कारणभन्छन्कि जस्कामनआत्मस्व-
रूपमा स्थिरछतेसैले तस्कोरजोगुणप-
निनष्टछ तेसैलेत्योनिस्पापछ तेसैले-
त्यो आफ्नास्वरूपमा स्थिररह्याकोछ
यस्तोयोगिकन उत्तम अर्थात् आत्मा-
अनुभवरुपसुखप्राप्तिहुन्छ ॥ २७ ॥

युंजन्नेवं सदात्मानं योगीवि-
गतकल्मषः ॥ सुखेन ब्रह्मसंस्प-
र्शमत्यंतंसुखमश्नुते ॥ २८ ॥

यस्तैनिस्पापयोगि येसैरितले सधैंमन
कनस्वरूपज्ञानमा लाउंदालाउंदा ब्रह्म
अनुभवरूप अत्यन्तसुखकन सुखदेषी-
पाउंछ ॥ २८ ॥

सर्वभूतस्थ मात्मानं सर्वभूता-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नि चात्मनि ॥ ईक्षते योगयु-
क्तात्मा सर्वत्रसमदर्शनः ॥२९॥

सर्वत्रसव् शत्रु मित्रादिमा वरोवरदृष्टियोग् जोद्वौसुपर्णौशयुजौ शखायौ योश्रुतिप्रमाण्ले सत्त्वरूपसंयोगमा मनलायाकोछ जस्ले त्यो आफूनुरुपलाइ आकाशादि सव्प्राणिमारहाको औति आकाशादिसबप्राणिलाइ आफुमैदेखूतछ ॥ २९ ॥

योमां पश्यति सर्वत्र सर्वं च
मयि पश्यति ॥ तस्याहं नप्र-
णश्यामि स च मे न प्रणश्य-
ति ॥ ३० ॥

यस्तोजोमेरोसर्वत्र मालाकामणिमा धागोझैंदेखूतछ औसव् जगत् धागामा उनियाकामणिझैं ममादेखतछ मतेस्ला-इनदेखिन्याहुन्न औत्योममा अदृश्यछैन ॥ ३० ॥

सर्वभूतस्थितं यो मां भजत्येक-
त्व मास्थितः ॥ सर्वथावर्त्तमा-
नो पि स योगी मयिवर्त्तते ॥३१॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोएकत्व अर्थात् सबमामित्रभाव ए-
कत्वकोअर्थ जोस्वरूपको येकतागर्छ
अनेकस्कोभजन्गरोस् यस्कारणले
मित्रताहीहो वाल्मिकिय्सुन्दर काण्ड
मापनि रामसुग्रिवयोरै क्यदेय्येवंसम-
जायत योहनुमानकावाक्यलेपनि येक-
ताको अर्थपनिमित्रतैहो जोसवसंग
मित्रतामा रहयाको सवप्राणिमाव्यापक्
मकनभजन्गर्छ निश्चयत्योयोगि सर्व
आचारकनगर्दोछ्दो मेराहृदयमा वसि
रहन्छ ॥ ३१ ॥

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं प-
श्यति यो ऽर्जुन ॥ सुखं वा य-
दिवादुःखं सयोगी परमोमतः ३२

हेअर्जुन् जोसुखवादुःखकन आफले
समगरेर सर्वत्रशमानदेष्छ त्योयोगि
उत्तम्छ याश्लोक् ऊनन्तिसौं श्लोक्
कोखुलासागर्न्याछ ॥ ३२ ॥

अर्जुनउवाच ॥ योऽयं योग
स्त्वया प्रोक्तः साम्येन मधुसू-
दन ॥ एतस्याहं न पश्यामि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

चंचलत्वातिस्थतिं स्थिरां ॥३३॥

श्रीकृष्णकावाक्यसुनेर अर्जुन् बोल्दा-भयेकि हेमधुसुदन जोयोग् शमतागरेर हजुरलेभन्नुभो सोमनकाचञ्चलताले मयस्कोस्थिरस्थितिदेखतिन ॥ ३३ ॥

चंचलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि
बलवद्दृढं ॥ तस्याहं निग्रहं
मन्ये वायोरिव सुदुष्करं ॥३४॥

हेकृष्णजुन् कारणलेयोमन् चञ्चल् इन्द्रियहरुकनजगाउंन्या क्षोभगराउंन्या दृढवलियोछ म यस्मन्कन रोक्नसक्नु वायुरोक्नु जस्तोनसकिन्यामान्छु ॥३४॥

श्रीभगवानुवाच ॥ असंशयं म-
हावाहो मनो दुर्निग्रहं चलं ॥ अ-
भ्यासेन तु कौंतेय वैराग्येण
च गृह्यते ॥ ३५ ॥

यस्तावचनसुनेर श्रीकृष्णभगवानभन्छन्किहेमहावाहो योमन्चञ्चलछ यसैकारणलेरोकनामाकठिन्छ यस्मासंशय छैनतापनि हेकुन्तिपुत्रः अभ्यासगरेर औवैराग्यगरेर रोक्नामा आउंछ ॥३५॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मतिः ॥ वश्यात्मना तु यतता शक्यो ऽवाप्तु मुपायतः ॥ ३६ ॥

योयोग् जस्को मन् वस्गर्याको छैन तेस्लाइ प्राप्तहुन्याछैन यस्तो मेरामतछ औ जस्कोमन् बस्गर्याकोछ तेस्लाइ यत्नगर्दागर्दा उपायले प्राप्तिहुनसक्छ ॥ ३६ ॥

अर्जुनउवाच ॥ अयतिः श्रद्धयो पेतो योगा च्चलितमानसः ॥ अप्राप्य योग संसिद्धिं कां गतिं कृष्ण गच्छति ॥ ३७ ॥

नेहाभिक्रमनाशोस्ति प्रत्यवायोनविद्यते । इत्यादिवाक्यलेयोगमाहात्म्यसुनेथें तापनि विशेषज्ञानकानिमित्तफेरिसोद्धछन् जस्तैकिहेकृष्णजोश्रद्धालेयुक्तयत्न गर्नसक्नै यस्कारणलेमनचलायमानभयाकोयोगसिद्धि कननपायाकोकौनगति माजांछ ॥ ३७ ॥

कच्चिन्नो भयविभ्रष्ट श्छिन्नाभ्रमिव नश्यति ॥ अप्रतिष्ठो महा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि ३८

हेमहावाहो वेदमार्गमा भुलेका स्वर्गप्राप्ति निमित्तकर्मत्यागेर निष्काम कर्मरूपयोग कन पनि प्राप्तिभयेन यस्कारणलेत्यो अप्रतिष्ठित उभयभ्रष्ट अर्थात् स्वर्गादिप्राप्तिगर्न्याकर्म पनि छोड्यो औ योग पनि पाएन यसैले कदाचित् छिन्नाभ्रका झैं जस्तै ठुलाबादलवाट निस्केर मेघको टुक्राअर्का मेघमा प्राप्त नभै बीचैमा नष्ट हुन्छ तस्तै नष्ट हुदैन ॥ ३८ ॥

एतन्मे संशयं कृष्ण च्छेत्तु महर्स्य शेषतः ॥ त्वदन्यः संशयस्यास्य छेत्ता न ह्युपपद्यते ३९

हे कृष्ण यो मेरो संशयकन असल तवर्लेकाटनामा योग्य छौ किनभने यो सन्देहकाटन्या अर्को हजुर्बिना कोहि पाइनेछैनन् ॥ ३९

श्रीभगवानुवाच ॥ पार्थ नैवेह ना मुत्र विनाश स्तस्य विद्यते ॥ न हि कल्याणकृत्कश्चि द्दुर्गतिं तात गच्छति ॥४०॥

अर्जुनका वाक्य सुनेर कृष्ण भंछन् कि हे

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पार्थत्योयोगीकोनाश यो लोकमाछ न परलोकमाछ शुभगर्ने कोहीपनिदुर्गति माप्राप्तहुदैनन् ॥ ४० ॥

प्राप्य पुण्यकृतां ल्लोकानुषित्वा-
शाश्वतीसमाः ॥ शुचीनां श्रीम-
तां गेहे योगभ्रष्टो ऽभिजायते४१

जोयोगमा पुरानभैसक्योभनेतापनित्यो योगभ्रष्टपुण्यगर्नेहरु का लोकमाप्राप्तभै ताहाअनेकवर्षरहिपवित्र धनवानहरु काघरमाप्राप्तभैजन्मन्छ ॥ ४१ ॥

अथवा योगिनामेवकलेभवति
धीमतां ॥ एतद्धि दुर्लभतरं लो-
केजन्म यदीदृशं ॥ ४२ ॥

अथवाबुद्धिमान्योगीहरुका कुलमैजन्म न्छ जोयस्तोयोजन्मसोयो लोक मापा उंनदुर्लभछ ॥ ४२ ॥

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौ-
र्वदैहिकं ॥ यतते च ततो भू-
यः संसिद्धौ कुरुनंदन ॥ ४३ ॥

हेकुरुनन्दनवाहाजन्मलियेर त्यैपूर्वदेह सम्वन्धिबुद्धिलाइ पायेरताहापछित्यो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सिद्धिकानिमित्त फेरयत्नगर्छ ॥ ४३ ॥

पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते ह्य व-
शोऽपि सः ॥ जिज्ञासुरपि योग-
स्य शब्दब्रह्मातिवर्त्तते ॥ ४४ ॥

जोगर्नु चाहिदैनन् इन्द्रियजित् हुदैन तापनित्योपुरुष् त्येपूर्वअभ्यासले तेसक नपाउंछ कि नभनेजायोग्लाइ जान्ना-कोइच्छागर्छतापनिशब्दब्रह्म अर्थात् देवादिनामशब्दयुक्त जोप्रकृति तेसकन नाघेरजान्छअर्थातभक्तहुन्छ॥ ४४ ॥

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी सं-
शुद्धकिल्बिषः ॥ अनेकजन्मसंसि-
द्ध स्ततो याति परांगतिं ॥ ४५ ॥

यस्तोप्रयत्नले योगगर्द्दागर्दानिष्पापभ-ये कोछदायोगी अनेकजन्मलेसिद्धभया कोनवनियम मुक्तिपाउंछ ॥ ४५ ॥

तपस्विभ्योऽधिकोयोगी ज्ञानि
भ्योऽपिमतोऽधिकः ॥ कर्मि-
भ्य श्चाधिको योगी तस्मा
द्योगी भवार्जुन ॥ ४६ ॥

हेअर्जन्योगी जोनिष्काम कर्मगर्छसो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सकामिकनतपस्विभन्दा अधिकमानेको छ ज्ञानीभन्दापनिअधिकछ औसकामकर्मगर्नेभन्दापनियोगी अधिकहोते स्कारणलेतिमीयोगीहौ अर्थात्निष्काम रूपक्षत्रियको धर्मयुद्धगर ॥ ४६ ॥

योगिनामपि सर्वेषां मद्गते नान्तरात्मना ॥ श्रद्धावान् भजते यो मां स मे युक्ततमोमत ॥४७॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता सूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे अभ्यासयोगोनाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

जोश्रद्धावान्पुरुष् ममा लागीरहने जो चित्तयस्तोचित्तलेमलाइ भजन्गर्छ सो सर्वयोगिमापनिश्रेष्ठयोगीहो यस्तो मेरोअभिप्रायछ ॥ ४७ ॥

इतिश्रीमनोरमाभाषायां अभ्यासयोगोनाम षष्ठोध्यायः

—*—

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

प्रथमषट्कम् समाप्तम् द्वितीयषट्कम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

प्रारम्भः ॥ प्रथमषट्कअर्थात् पैल्हाछ अध्यायमाइश्वरप्राप्तिको उपायरूप् भक्तियोग्कोअंग आत्मस्वरूप् ज्ञानको प्राप्तिज्ञानयोग् कर्मयोग् लेभनियो अत्रमध्यमाषट्क अर्थातछेदेखिन् १२ पर्यन्तछअध्यायमा परमात्मस्वरूप् कोयथार्थ ज्ञानतेसज्ञानको महात्म्यपुर्वक् भगवत्को उपासनाअर्थात् भक्तिइनैकोप्रतिपादन्गछंन् यस्कोखुलासा अठारौंअध्यायमा ३५ सिलोक्पछि यतप्रवृतिआहादेखि मद्भक्तिंलभतेपरां ॥ यो ५४ सिलोक्पर्यन्तभन्या.छन् अबभगवान् ७ तौं अध्यायमा आफ्नुस्वरूप ऐस्वर्य वर्णन् गर्न्याछन् ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युंजन्मदाश्रयः ॥ असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥ १ ॥

हेपृथापुत्रअर्जुन् तिमिममाचित्तलगाइ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

याका ममा आश्रित भयेरयोगमायुक्त भयाकाछदा जसर्तै सनदेहरहित् सब ऐश्वर्यसहित् बलसहित्मकनजानौला सोसुन ॥ १ ॥

ज्ञानंते ऽहं स विज्ञान मिदं व-
क्ष्याम्यशेषतः ॥ यज्ज्ञात्वा नेह
भूयोन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥२॥

म तिमिलाइयोविज्ञानसहित् ज्ञानकन संम्पूर्णगरेरभनछुजुन् ज्ञानकनजानेर फेर्यस्लो।कमाअरुजान्नामायोग्यरहदैन

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्य-
तति सिद्धये ॥ यततामपि सि-
द्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्वतः॥३॥

हज्जारौमनुष्यमा आत्मज्ञानसिद्धिका निमित्तकैऽयौ जतन्गर्छन्यत्नगर्ने सिद्ध हरुमापनिकैजुमकननिश्चयगरेरजान्दछ न् अर्थात्येस्ताजान्ने हरुदुर्लभछन् ॥३

भूमि रापोऽनलो वायुः खं मनो
बुद्धिरेव च ॥ अहंकार इति यं
मे भिन्ना प्रकृति रष्टधा ॥ अ-
परे यमितस्त्वन्यां प्रकृतिंविद्धि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मे परां ॥ जीवभूतां महाबा-
हो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥

हेमहाबाहोहेअर्जुन्पृथिवजलअग्निवायु
आकास्मन् औअहंकारयेस्ताटप्रका-
लेभिन्नभयाकि योजोमेरीप्रकृतिस्वरूप
अपराअर्थात्जडछ औयस्भन्दाअर्को
अरुजिवरूपलाइमेरिपराअर्थात्चेतना
प्रकृतिजान जुन्प्रकृतिलेयोजगत्धार
णाभयाकोछ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्यु
पधारय ॥ अहंकृत्स्नस्य जगतः
प्रभवः प्रलय स्तथा ॥ ६ ॥

सबभूतचराचरप्राणिइनैदुइदेखिन् प्र-
कटहुन्छन् येस्तोजानमसब जगत्को
उत्पतिस्थानप्रलयस्थान् पनिहुं ॥६॥

मत्तः परतरं किंचिन्नान्यद-
स्ति धनंजय ॥ मयि सर्व मिदं
प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥७॥

धागामा मालाकोमणितुल्यममा योस-
ब्जगद्गुउनियाको यस्कारणलेहेधनंजय
मदेखिअलग्अरुकेहिपनिछैनः ॥ ७ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रसोऽहमप्सु कौंतेय प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ॥ प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८॥

सुत्रेमणिगणाइवयसैकन देखाउछौंकि हेकुन्तिपुत्र जलमारस्चन्द्रसूर्यमाकान्ति सबवेदमाओंकारआकाशमाशब्द पुरुष् हरुमा पुरुषार्थमैहौंअर्थात् इजलादि कासारजोरसादि तिन्कोपनिशरीरीमै हौंतिमेरा शरिरहुन् यस्तोअहंशब्दको अर्थसबजगगामाशरीरशरिरी संवन्ध लेजानु ॥ ८॥

पुण्यो गंधः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ ॥ जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९॥

पृथ्विमापवित्र गन्धअग्निमातेजमैहौं सबप्राणिमाचराचर आयुस्यओसबतपस्विहरुकोतप्पनिमैहौं ॥ ९ ॥

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनं ॥ बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहं ॥१०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हेपार्थसवप्राणिहरुकोसनातन उत्पत्ति कारण् मलाइजानुन्मबुद्धिमान्हरुमाबुद्धिमान् तेजस्विहरुमातेजस्विहुं ॥ १०॥

वलंबलवतां चाहं कामरागवि-
वर्जितं॥ धर्मा ऽविरुद्धो भूतेषु
कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥ ११ ॥

हेभरतर्षभमजुन्वस्तुप्राप्तहुदैंनतेस्माकामनागर्दिन प्राप्तवस्तुकोरक्षाविनावलीहरुकोवलऔभूतप्राणिमाधर्मले विरोध नभयाकोकाममहुं ॥ ११ ॥

ये चैव सात्विका भावा राजसा
स्तामसाश्च ये॥ मत्तएवे तिता,
न्विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि १२

जोशमादिकसात्विकभावऔद्वेषादिराजसभावऔजोमोहादितामसभावछन्ति-मैदेखि छन् यस्तोतिन्कन जानतापनि मतिन् माछैनअर्थात्तिन्कोस्वाधिनछै-न तिमेरास्वाधीन्छन् ॥ १२ ॥

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्व
मिदं जगत् ॥ मोहितं नाभि-
जानाति मामेभ्यः परमव्य-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यं ॥ १३ ॥

इतिन्गुणकाभावले मोहितयोसर्वजगत् इदेखिपर अविनाशी मकनजान्दैनन् ॥ १३ ॥

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ॥ मामेव ये प्रपद्यंते मायामेतां तरंति ते ॥ १४ ॥

जुन्कारणलेकियो गुणमयीदैवीअर्थात् मसंबंधी मेरीमाया दुरत्ययजान्नकठिन्छ यसैकारणलेजोमेराशरणमाहुछन् तियो मेरीमायाकन अनायासपारतर्छन् ॥ १४ ॥

नमां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ॥ माययापहृतज्ञाना आसुरंभाव माश्रिताः ॥१५॥

मायालेहरणभयाकोछ ज्ञानजस्कोयस्तामनुष्य तिराक्षसपनामाप्राप्तछदानिन्दितकर्मगर्नेहरु मनुश्यमाअधममूर्खमलाइभजदैनन् ॥ १५ ॥

चतुर्विधा भजंते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ॥ आर्तो जिज्ञा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सुरर्थार्थी ज्ञानीच भरतर्षभ १६
तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्ति
विशिष्यते ॥ प्रियोहि ज्ञानि
नोऽत्यर्थमहं च सच मे प्रियः१७

हेअर्जुन्एकप्रकारले जोसन्सार्दैखिदुः-
खीदोभ्नोजान्नाको इच्छागर्नैहरुतेभ्नोध
नादि चाहिनेहरुचौथाज्ञानीअर्थात् स्व
रूपजान्नेयस्ताचार प्रकार्कासुकृतीजन्
मकनभजनगर्छन् तेस्माज्ञानीनित्ययो
गयुक्तमेरोमुख्यभक्तिगर्नैभ्रे ष्ठछन्कारण
कि ज्ञानीकोमअत्यंतप्रियछुतिमेरा अ-
त्यंतप्रियछन् ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥

उदाराः सर्व एवैते ज्ञानीत्वात्मै
व मे मतं ॥ आस्थितः स हि
युक्तात्मा मामेवानुत्तमांगतिं१८

तिसवैउदारछन्तापनि ज्ञानीमेरापुत्र
भैपियाराछन् यस्तोमेरोअभिप्रायछ
कारणकितिमैमाचित्त लगायाकाछदा
सर्वोत्तमप्राप्तिभैमै कनध्यानगर्छन्१८॥

वहूनांजन्मना मंते ज्ञानवान्मां
प्रपद्यते ॥ वासुदेवः सर्वमिति

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स महात्मा सुदुर्लभः ॥ १९ ॥

अनेकजन्मका अंतयमा सब जगत् वासुदेवरूपछ यसतो ज्ञानवान् हुन्छ अर्थात् वासुदेवात्मकजानेर अभिलाषाजब रहित् हुं छतयमलाइ भजन् गर्छ सो महात्मा अतिदुर्लभछ अर्थात् कोट्यावधिमाको हिएक हुं छन् ॥ १९ ॥

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यंते ऽन्यदेवताः ॥ तंतं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया २०

अरुसवै आफ्नुराजस तामस प्रकृतिलेराजस तामस कर्ममा लागेका ततत् कामना गरेर नष्टज्ञान भयेका ततत् पुत्रादिनिमित्त नियमकन धारणागरेर अरुदेवताहरुकन भजन् गर्छन् ॥ २० ॥

योयो यांयां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमिच्छति ॥ तस्यतस्याचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहं ॥
स तया श्रद्धया युक्तस्तस्याराधनमीहते ॥ लभते च ततः कामान्मयैव विहितान्हितान् ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्य-
ल्पमेधसां ॥ देवान् देवयजो
यांति मद्भक्ता यांति मामपि
॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥

तदेवाग्निस्तत्सूर्यस्तदु चन्द्रमाइत्यादि श्रुतिहरुको अर्थखुलासागर्न्याजोयस्या-दित्यः शरीरंइत्यादिश्रुतिहरुको अर्थ रूपइनश्लोकलेअरूदेवताहरुकनपनिभग वान् आफ्नैस्वरूपहुन्भनीदेखाउंछन्ज स्तैकिजोजोभक्तजुन्जुन् इन्द्रादिरूपमे राशरीरकनश्रद्धालेपूजागर्नचाहन्छन्ते स्तेस्भक्तकनमतेर्हातेही अचलश्रद्धाक नधारणागराउछुत्योभक्तत्यैश्रद्धालेयुक्त त्पैइन्द्रादिरूपमामेरामूर्त्तिकनआराधन् गर्छत्येसैलेमैलेगर्दानियमितगरियेकाहि तकामनाकनप्राप्तहुन्छ परंतुतिअल्पबु द्धिहरूकोत्योफलनाशवान् हुन्छज स्तै किइन्द्रादिदेवपूजागर्नेहरुइन्द्रादि देवताकनपाउंछन् मेराभक्त ममा प्राप्तहुन्छन् ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥

अव्यक्तं व्यक्ति मापन्नं मन्यंते

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मामबुद्धयः ॥ परंभावमजा-
नंता ममाव्ययमनुत्तमं ॥२४॥

मअविनासीसर्वोत्तम् परस्वरुपकनन-
जान्ने मुर्खहरु जोमसयक्ताहृदयमामूर्त्ति
स्वरूपलेप्राप्तहुनछु तेस्तामकनअव्यक्त-
अर्थात्अमूर्तिमान्छन् तात्पर्य्ययेसैले
अन्यदेवतालाइ भजनगर्छन् ॥ २४ ॥

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमा-
यासमावृतः ॥ मूढोऽयं नाभि
जानाति लोको मामजमव्ययं२५

यस्मानजान्नाकोकारणकि योगमायाले
ढाकियाकोमसबलाइ देखिन्नयसैकारण्
लेजोमूर्खजन् अजन्मअर्थात्नजन्मन्या
अविनासिअर्थात्कैल्हे नासनहुन्याम-
कनजान्दैन ॥ २५ ॥

वेदाहं समतीतानि वर्त्तमानानि
चार्जुन ॥ भविष्याणि च भू-
तानि मांतु वेदन कश्चन ॥२६॥

हेअर्जुनमजोअघिभयाकोहो सोजान्दछु
औजोछतेस्कनपनिजान्दछुऔजोहुन्या
छ सबभूतप्राणिमात्रकनपनिजान्दछु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

परन्तुमकनकोइजान्दैनन् ॥ २६ ॥

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वंद्वमोहेन
भारत ॥ सर्वभुतानि संयोहं स
र्गे यांति परंतप ॥ २७ ॥

हेभारतहेपरन्तपइच्छारद्वेषदेखिजन्म
भयाका सुखदुःखलाभअलाभादिद्वंद्व
रूपमोहलेगर्दा सबभूतचराचरप्राणि-
संसारमामोहप्राप्तिहुन्छन् ॥ २७ ॥

येषां त्वं तं गतं पापं जनानां
पुण्यकर्मणां ॥ ते द्वंद्वमोहनिर्मु-
क्ता भजंते मां दृढव्रताः ॥२८॥

औजौन्पुण्य कर्मभयाकामनुष्यहरूको
पापनाशभयाकोछति द्वंद्वमोहदेखिछु
टेकातिदृढव्रति मकनभजन्छन् ॥२८॥

जरामरणमोक्षाय मा माश्रित्य
यतंति ये ॥ ते ब्रह्म त द्विदुः
कृत्स्न मध्यात्मं कर्म चा खिलं२९

जोममा आश्रितभयेर जन्ममरणछुट्
नाकानिमित्त यत्नगर्छतितेसब्ब्रह्मकन
औसब अध्यात्मक सबकर्म कनजान्द-
छन् इब्रह्मशब्दहरूको खुलासा आ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ठौं अध्यायमा हुनेछ ॥ २९ ॥

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं
च ये विदुः ॥ प्रयाणकालेपि च
मां ते विदु र्युक्तचेतसः ॥ ३० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयो
गशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादेविज्ञानयोगोनामस
प्तमो ऽध्यायः ॥ ७ ॥

जोमलाइअधिभूतअधिदैव अधियज्ञ
सहित् जान्दछन्तिमनुष्यै ममानित्य
चित्तलगायाका मरणकालमापनि मक
नजा न्दछन् ॥ ३० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायां विज्ञानयोगो
नामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

॥ अथाष्टमोऽध्यायः ॥

अर्जुनउवाच ॥ किं तद्ब्रह्म कि
मध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ॥
अधिभूतं च किंप्रोक्त मधिदैवं
कि मुच्यते ॥ १ ॥

जोसातौं अध्यायमा भनेकोथियोकि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोजन्ममरणदेखि मुक्तहुनानिमित्त मे-
रोआसागरेर यत्नगर्छन् तिनेस्ब्रह्मकन
सबअध्यात्मकन औसबकर्मकनपनि
जान्दछन् इत्यादिसुनेर अर्जुन् कृष्ण
संगसोद्धछन्कि हेपुरुषोत्तम जोहजूर्ले
भन्नुभोत्योब्रह्मकुन्हो अध्यात्मभनेको
कुन्होकर्मभनेकोकेहो औ अधिभूतक
स्लाईभनिन्छ अधिदैवभनेकोक्याहो॥१॥

अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मि
न्मधुसूदन ॥ प्रयाणकाले च
कथं ज्ञेयोसि नियतात्मभिः ॥२॥

हेमधुसूदन यादेहमा अधियज्ञकसरिभो
औकुन्हो औयोलोकमा मरणकालमा
जस्ले मनजीतेकोछ तिन्लेकसरिजान्दस
क्छन् ॥ २ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ अक्षरं ब्रह्म
परमं स्वभावोऽध्यात्म मुच्यते ॥
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्म-
संज्ञितः ॥ ३ ॥

यस्ताअर्जुन्कावचनसुनेर श्रीकृष्णभग-
वान् बोल्छन् किपरछ प्रकृति जस् दे-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

खि अर्थात् प्रकृतिमुक्तजोअक्षर अ-
र्थात् मुक्तजीव सोब्रह्महो स्वभाव अ-
ध्यात्मभनिकहिन्छ जोसबभूतप्राणिह-
रुको उत्पत्तिगर्छेविसर्ग अर्थात् सृष्टि
लाइकर्मभनिन्छ ॥ ३ ॥

अधिभूतं क्षरोभावः पुरुषश्चा-
धिदैवतं ॥ अधियज्ञोऽहमेवात्र
देहे देहभृतांवर ॥ ४ ॥

जोक्षरभाव अर्थात् नाशवान्देहादिसो
अधिभूतहो औपुरुष जोसूर्यमण्डलमा
रहनेमेरैएकरूपसो अधिदैवताहो हेदे-
हधारिहरुमा श्रेष्ट अर्जुन योदेहमा अ-
धियज्ञमहुं अर्थात् जीवकोपूज्यमहुं ४

अन्तकालेच मामेव स्मरन्मुक्त्वा
कलेवरं ॥ यः प्रयाति स मद्भा-
वं याति नास्त्यत्र संशयः ॥५॥

जोपुरुष अन्तसमयमामैकन स्मरणग-
र्दागर्दादेहलाइ त्यागेर योलोकदेखि
जांछ त्योमसमानप्राप्तहुन्छ येस्मासं-
शयछैन ॥ ५ ॥

यं यं वापि स्मरन् भावं त्यज

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्यजन्ते कलेवरं ॥ तं तमेवैति
कौंतेय सदा तद्भावभावितः ॥६॥

जोमेरोसधैं अन्तकालमास्मरणगर्दागर्दाशरीरत्यागगर्छन् तितामैकनपाउंछन् अथवाजोजोभाव अर्थात् वस्तुअथवाकोहीप्राणिकनसंझदा संझदातेसैमा लीनभयाकोछदो अन्त्यमादेहकन त्यागद्छ हेकुन्तीपुत्रउसैउसैमा प्राप्तहुन्छ६

तस्मात्सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर
युद्धय च ॥ मय्यर्पितमनोबुद्धि
र्मामेवैष्यस्य संशयः ॥ ७ ॥

तेसकारणले सब्कालमामेरोस्मरण्गर औयुद्धगर यसरीतिलेममामन बुद्धिकन लगायिकाछद्या मैकनपाउला यसमा सन्देहछैन ॥ ७॥

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा ना-
ऽन्यगामिना ॥ परमं पुरुषं दि-
व्यं याति पार्थानुचिंतयन् ॥८॥

हेपृथापुत्रसधैं अभ्यासयोगमायुक्त आत्मस्वरूपभन्दा अर्कोनजान्नेहरूय स्ताचित्तलेमेरो चिन्तनागर्दागर्दादिव्य

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मान् प्रकासअतिउत्तिम् यस्तोजोपरम पुरुष् त्योममाप्राप्तहुन्छ॥ ८॥

कविं पुराण मनुशासितार मणोरणीयां समनुस्मरेद्यः॥ सर्वस्यधातारमचिंत्यरूप मादित्यवर्णं तमसः परस्तात्॥
प्रयाणकाले मनसाऽचलेन भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव॥
भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक् स तं परं पुरुष मुपैति दिव्यम्॥ ९॥ १०॥

जोकोइभक्तिलेयुक्तपुरुष् मरणकालमा अचलमनले औयोगवल्ले दुइभ्रुवाका मध्यमा अर्थात् भ्रुकुटिमा निश्चलस्थिर वढियातचरले प्राणादिकनप्रबेसगरेर अर्थात् कुम्भक्गरेर जोसर्वज्ञपुरातन सवलाइसिक्ष्यागर्नै उपदेसगर्नै सुक्ष्म भन्दापनिसुक्ष्मसवकोपालनागर्न्या चिन्तागर्नामा आउंदैन स्वरूपजस्का सूर्य तुल्यप्रकाशमान् जोपुरुष् औ प्रकृति देखिन् पर तेस्कनस्मरण्गर्छ त्यो प्र-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कृतिदेखिनूपर दैदिप्यमानपुरुषकनपा-
उंछ ॥ ९ ॥ १० ॥

यदक्षरं वेदविदो वदंति विशं-
ति यद्यतयो वीतरागाः ॥ य-
दिच्छंतो ब्रह्मचर्यं चरंति तत्ते
पदं संग्रहेण प्रवक्ष्ये ॥ ११ ॥

वेदजान्याहरुजस्लाइ अक्षरभन्छन् ग-
याकोछ राग् जस्का ईश्वरप्राप्तिकानि-
मित्तयत्नगर्नेहरु जस्कनपाउंछन् जस्क-
न चांहिनेहरु ब्रह्मचर्यगर्छन् तेस्पदकन
तिमिलाइसंक्षेपले भनुला ॥ ११ ॥

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि
निरुद्ध्य च ॥ मूर्ध्न्याधायात्म-
नः प्राण मास्थितो योगधार-
णां ॥ १२ ॥ ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म
व्याहरन्मामनुस्मरन् ॥ यः
प्रयाति त्यजन् देहं स याति
परमां गतिं ॥ १३ ॥

जोयोगिदेहकन त्यागूगर्दामा सवइ-
न्द्रियकनखिचेर औ हृदयमामनकन
रोकेर आफ्नाप्राणकनमस्तक्मा चढा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

येर योगधारणामास्थिरभयाको ओंयो एकअक्षर ब्रह्मको उच्चारण गर्दागर्दा मकन सम्झदासम्झदा देहत्यागग-रेरजान्छ त्यो अतिउत्तिमगतिकनपा-उंछ ॥ १२ ॥ १३ ॥

अनन्यचेताः सततं यो मां स्म-
रति नित्यशः ॥ तस्या हं सुल-
भः पार्थनित्ययुक्तस्य योगिनः१४

हेपृथापूत्रअर्जुन् जो अन्नेत्रचीत्तनदी मकनअखण्डित् सधैसमेर्णागर्छ त्योनी त्यमेरोसंयोगकनचाहीन्यायोगीलाइम सुलपूछु ॥ १४ ॥

मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखाल-
य मशाश्वतं ॥ नाप्नुवंति महा-
त्मानः संसिद्धि परमां गताः१५

जाहादेषीन अध्यायसमाप्ती सम्मज्ञा-नीजोकैवल्लरअपेक्षागर्न्या तेसकोमुक्ति औऐस्वर्यचाहीन्याहरुलाइ पुनर्जन्म भन्दछन् सोयस्तोकीजोमेरो उपासनहृ-दयपरसोद्धीमाप्राप्तभयाकाछन्तीमहा-त्माजनहरूमकनप्राप्तभयकाफेरदुषको

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

घरनाशहुन्याजन्मकन पाउंदैनन् ॥१५॥

आब्रह्मभुवना ल्लोकाः पुनराव-
र्तिनोऽर्जुन ॥ मामुपेत्यतु
कौंतेयपुन र्जन्म न विद्यते १६

हेअर्जुन् ब्रह्मलोकसम्मसब्लोक पुनरावर्तिछन् अर्थात्फेरि २ जन्मन्याछन् औहेकुन्तीपुत्रअर्जुनममाप्राप्तीभयापछीफेरिजन्मनुपर्दैन ॥ १६ ॥

सहस्त्रयुगपर्यंत महर्य ब्रह्मणो
विदुः ॥ रात्रीं युगसहस्रांतां ते
होरात्रविदोजनाः ॥ १७ ॥

ब्रह्मलोकपर्य्यन्त पुनरावृत्तीफेरफेरजन्मदेषनालाइ ब्रह्माकादीनरात्रीका प्रमाणदेषाउंदाछदा तेसप्रमाणलाइ जान्याहरूकनश्रेष्ठताभन्छन् ब्रह्माकोहज्जार चतुरयु गपर्यन्तदीन् औ हज्जारचतुरयुगसम्मरातहोभनेर जोजान्दछत्योमनुष्यदीन रातृकनजान्येहो अर्थात् दीर्घदर्सीहो ॥ १७ ॥

अव्यक्तात्व्यक्तयः सर्वाः प्रभवं-
त्यहरागमे ॥ रात्र्यागमेप्रली-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यंते तत्रैवाव्यक्तसंज्ञिके ॥१८॥

दीर्घदर्सीदेषाउंछं सो यस्तोकीब्रह्माको दीनआउंदामाब्रह्मकासरिरदेषीन् सब जीवादीकासरिरहुन्छन् रात् आउंदाती जीवतिनैब्रह्माकासरिरमालीनहुन्छन्१८

भूतग्रामः स एवायं भूत्वाभूत्वा प्रलीयते ॥ रात्र्यागमे ऽवशः पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥ १९ ॥

हेपृथापुत्रसोहीयो भुतप्राणीको समुदाय कर्मलेपरवस्भय।का सधैंरात् आउंदामा लीनहुन्छन्दीन आउंदाउत्पन्न हुन्छन् ॥ १९ ॥

परस्तस्मात्तु भावो ऽन्यो ऽव्यक्तो ऽव्यक्ता त्सनातनः ॥ यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्स्वपि ननश्यति ॥ २० ॥

तीब्रह्मकांजडप्रकृतीसरिर देषीन श्रेष्ठअरूजो अव्यक्तसनातन् भावछ अर्थात् शुद्धचैतन्न छ सोसबआकाशादीसरिर नष्टहुदामापनी नष्टहुदैन ॥ २० ॥

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहुः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

परमांगतिं ॥ यं प्राप्य न निव-
र्तंते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥

अव्यक्त अक्षरयस्तोभन्याकोछ कूटस्थो क्षरउच्यतेइति तैसैकनकर्मगतीभन्छन् जुन् सुद्धरूपकनप्राप्तिभयेर जन्महुदैन त्यो मेरोसवभन्दा उत्तम् धामहो अर्थात् जस्तैप्रकृतीमा मेरोसरिरछ औ जीवपनीमेरोसरिरहो परन्तु जस्तैपुरूस्लाइ सवघरघरैहो उस्मापनीआफ्नुघर श्रेष्ठहुन्छ तस्तै जीवप्रकृतीमा औमजीवमारहन्छु यस्कारणले जिव मेरोमुख्यसरिर्छ यं।कैवल्ल्यमुक्तीकहीयो अव ऐस्वर्यप्राप्तीभन्छन् ॥ २१ ॥

पुरुषः स परः पार्थ भक्त्या ल-
भ्यस्त्वनन्यया ॥ यस्यांतस्थानि
भूतानि येन सर्वमिदं ततं॥२२॥

हेपृथापुत्र जउन्सवभुतप्राणिजस्का अन्तमारह्याकाछन्औयोसवजगत्जस्ले फैलायाकोछसो परपुरूष् अर्थात परमात्मा अनन्यभक्तीले अर्थात् एकभक्तीले प्राप्तहुनामायोग्यछ ॥ २२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं
चैव योगिनः ॥ प्रयाता यांति
तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ२३

हेपुरुषहरुमाश्रेष्ठ जुन्कालमा देह-
त्यागगरेर गयेकायोगी अनावृत्ति अ-
र्थात् फेर्जन्मनुनपर्ने आवृत्तिकनजा-
न्छन् तेस्काललाइमभन्छु ॥ २३ ॥

अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षण्मा-
सा उत्तरायणं ॥ तत्र प्रयाता ग-
च्छंति ब्रह्म ब्रह्मविदोजनाः २४

जुन्कालमा अग्निप्रकाशकछन् तस्तैदि
नशुक्लपक्षछ यस्तैछमैह्नाउत्तरायण ते-
स्मागयेकाब्रह्मज्ञानीजन ब्रह्मकन प्रा-
प्तहुन्छन् ॥ २४ ॥

धूमो रात्रि स्तथा कृष्णः षण्मा
सा दक्षिणायनं ॥ तत्र चांद्रमसं
ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्त्तते २५

जुन्कालमा धूमरात्रितस्तै कृष्णप-
क्षछमैह्नादक्षिणायनतेस्मागयेका योगी
चान्द्रमसज्योतिकन अर्थात् स्वर्गपाये-
रयज्ञादिफलभोगगरेर फेर्होजाहींजन्म

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हुन्छ ॥ २५ ॥

शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः
शाश्वते मते ॥ एकया यात्य-
नावृत्ति मन्यया वर्त्तते पुनः २६

इशुक्ल कृष्णमार्गजगतको सनातननि-
यमछ येकमार्गलेमुक्तिहुन्छ एकमार्गले
फेरजन्मलिन्छ ॥ २६ ॥

नैते सृती पार्थ जानन्योगी मु-
ह्यति कश्चन ॥ तस्मात्सर्वेषुका
लेषुयोगयुक्तो भवार्जुन ॥२७॥

हेपृथापुत्र इमार्गकनजान्ने भयाका को-
हीयोगीपनिमोहहुदैनन् तेस्कारणलेति-
मिपनिसवकालमायोगयुक्तहोउ ॥ २७ ॥

वेदेषु यज्ञेषु तपःसुचैव दानेषु
यत्पुण्य फलं प्रदिष्टं ॥ अत्येति
तत्सर्वमिदं विदित्वा योगी
परं स्थानमुपैति चाद्यं ॥२८॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे अक्षरब्रह्मयो-
गोनाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

मनुष्ययस्कनजानेर फेरिपुण्यफलबेद

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अध्यापनमा यज्ञमातपमा औदानमा भनेकोछ तिसवकन अतिक्रमणगर्छ अर्थात् तेरुभन्दापनि अधिकफलपाउं- छ फेरयोगीभयेरसवभन्दा उत्तम आ- दिस्थानकनपाउंछ अर्थात् मुक्ति- हुन्छ ॥ २८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतायां मनोरमाभाषायां अक्षर ब्रह्मयोगोनाम अष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ इदं तुते गु- ह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ॥
ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १ ॥

सातौंआठौं अध्यायमाहजूर्कोस्वरूप प्राप्तिभक्तिल्येकहि वक्तियो अवहजू- कौंनवौं अध्यायमा सवमाउत्तम प्र भावरभक्तिको प्रभावपनिभन्छन् सो यस्तोकि हेअर्जुनयो अतिगुप्तगर्नामा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

योग्य विज्ञानसहित् ज्ञानलाइ असुया जोअर्काकागुणमादोष् लगाउनु तस्ले रहित् तिमि कसदेखिभनौला जस्लाइ जानेर संसारदुःखदेखिछुटौला ॥ १ ॥

राजविद्याराजगुह्यं पवित्र मि-
द मुत्तमं ॥ प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं
सुसुखं कर्त्तु मव्ययं ॥ २ ॥

योभक्तिज्ञानविद्या औ गोप्यवस्तूमा सर्वोतम् पवित्र अतिउत्तम प्रतक्षफल रूपधर्ममा लगाउंनाकनपनि अतिसुगम्औ अविनासिछ ॥ २ ॥

अश्रद्दधानाः पुरुषाधर्मस्या स्य
परंतप ॥ अप्राप्य मां निवर्तं-
ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥

हेपरन्तप अर्जुन् योधर्मसंबन्धिश्रद्धा कन धारणानगर्न्ये पुरुषहरु मकनप्राप्तिनहुन् ज्याल् मृत्युरूप् संसारमार्गमाफिर्दैरहम्छन् ॥ ३ ॥

मयाततं मिदं सर्वं जग दव्य-
क्तमूर्त्तिना ॥ मत्स्थानि सर्व-
भूतानि न चाहं तेष्व वस्थितः॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नचमत्स्थानि भूतानि पश्य मे
योगमैश्वरं ॥ भूतभृन्न च भू-
तस्थो ममात्मा भूतभावनः॥ ५ ॥

योसर्व्जगत् अतिसुक्ष्म अन्तरयामि
रूप् मैह्लै व्याप्तछ यस्कारणले सर्व्भू-
तप्राणि मेराश्वाधिनछन् औमतिन्मा
स्थितरह्याकोछैनअर्थात् तिप्राणिकोश्वा
धिनछैन औतिभूतप्राणि ममास्थित
छैनन् अर्थात् जस्तै गाग्रामाजल् रह-
न्छ तस्तैरहन्न मेराईश्वर सम्वन्धि
योयोगकन्देख प्राणिहरुको पालन-
पोशणगर्न्यैपनि मेरोआत्मा अर्थात्
मेरोशरिर भयाको जीवात्माप्राणिहरु
को धारणगर्न्या औ प्राणिहरुमास्थि-
तछैन ॥ ४ ॥ ५ ॥

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः
सर्वत्रगो महान् तथा सर्वाणि
भूतानि मत्स्थानीत्युपधा-
रय ॥ ६ ॥

जस्तैठुलोवायुनित्य आकाशमा रहे-
कोमेराआधारले सर्वैजग्गामा घुम्छ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सर्वभुतप्राणिमेरा आधारमाछन् यस्तोनिश्चयगर ॥ ६ ॥

सर्वभूतानि कौंतेय प्रकृतिं यांति मामिकां ॥ कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहं ॥ ७ ॥

हेकुन्तीपुत्रप्रलयकालमा सर्वभूतप्राणि मेराप्रकृतिमालिनहुन्छन् कल्पकाआदिमामतिनहरुकन फेरअनेकप्रकारलेउत्पन्नगराऊंछु ॥ ७ ॥

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः ॥ भूतग्राममिमं कृत्स्न मवशं प्रकृतेर्वशात् ८

आफ्नाप्रकृतिकन आधारदियेर पूर्वस्वभावकावशले परवशइभूतप्राणिकासमुदायकनवारंवार सृष्टिगराउंछु ॥ ८ ॥

न च मां तानि कर्माणि निबध्नंति धनंजय ॥ उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु ॥ ९ ॥

हेअर्जुनजोभनौलाकि यस्तोविषम सृ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ष्टिगर्नैलाइ विषमताकावैषम्यनिर्दय-
ताकोदोषकिनलाग्दैन तेस्मासुनजोति
सृष्ट्यादिकर्मगर्छु तेस्कर्ममा असक्त
औउदासीनजस्तोरहेको यस्तोमकनति
कर्मबन्धनगर्दैनन् ॥ ९ ॥

मयाऽध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते
सचराचरं ॥ हेतुनानेन कौंतेय
जगद्विपरिवर्त्तते ॥ १० ॥

हेकुन्तीपुत्रजबम अध्यक्ष अर्थात् स-
बकृत्यकोसंभारगर्नेहुन्छु तब मैलेगर्दा
प्रकृतिचराचरजगतकन उत्पन्नगर्छै य-
स्कारणलेगर्दाजगत उत्पन्नहुन्छ ॥१०॥

अवजानंति मां मूढा मानुषीं
तनुमाश्रितं ॥ परंभावमजा-
नंतो मम भूतमहेश्वरं ॥ मोघा-
शा मोघकर्माणो मोघज्ञाना
विचेतसः ॥ राक्षसीमासुरीं चैव
प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ॥११॥१२

जोराक्षसी औ आसुरी आफुजस्ताप्र-
कृतिमोहगर्न्या प्रकृतिकन धारणागरे
काछन् अर्थात् यस्तास्वभाववाला

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

निष्फलछआशाभयेका निष्फलकर्मवाला निष्फलज्ञानवान् तेस्ताभ्रष्टचित्तपुरुषजोसवभुतका ईश्वरकोपनि ईश्वरमैरोप्रभावकनजानेकाछदा मूर्ख अति करुणाले मनुष्यरूपशरीरमा रहेकामलाइ अपहेलनगर्छन् अर्थात् तुच्छगर्छन् ॥ ११ ॥ १२ ॥

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ॥ भजंत्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययं ॥ १३ ॥

हेपृथापुत्रदैवी प्रकृतिकन प्राप्तिभयेका महात्माजनमकनसवभूतका आदिमारहेको अविनाशिजानेर अन्यत्रमन् न भयेकामकनभजनगर्छन् ॥ १३ ॥

सततं कीर्त्तयंतो मां यतंतश्च दृढव्रताः ॥ नमस्यंत श्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥१४॥

अवमहात्माहरुको भजन्कोरितिभन्छन् जस्तैकि सधैंमेराकीर्तन गर्दाछदा औदृढसंकल्पगरियाकाम लाइपाउनकानि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मित्तयत्नगर्न्याऔ भक्तिलेगरेरमलाइन मस्कारगर्दाछदा सधैंमेराशमागमक्कनइ च्छागर्न्याहरु मेरोउपासनगर्छन् ॥१४॥

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजंतो मा
मुपासते ॥ एकत्वेन पृथक्त्वेन
बहुधा विश्वतोमुखं ॥ १५ ॥

अरुकतिमहात्माएकत्वले अर्थात् मि· त्रभावले औ कतिज्यु पृथक्त्वले अर्थात् दास्य भावले यस्ता बहुधा अर्थात् कोहिवात्सल्यऔकोहिशृङ्गार इत्यादि भावनालेगरेरसर्वतोमुख अर्थात् सर्व व्यापि मलाइ इत्यादीग्यानयज्ञगरेर पुजागर्दाछदा उपासनागर्दछन् ॥१५॥

अहं क्रतु रहं यज्ञः स्वधा ऽह
मह मौषधं॥ मंत्रो ऽह महमेवा-
ज्यमहमग्निरहं हुतं ॥ १६ ॥

अवआफ्नुसर्व व्यापित्व देखाउंछन सोएस्तोकिभगवानभन्छन क्रतुअर्थात् अग्निष्टोमादिक स्रौतयज्ञमहुं यज्ञजो- स्मार्त्त पञ्चमहायज्ञसोमहुं स्वधाजोपि- तहरुको श्राद्धादिकर्म सोमहुं औषध

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अर्थातअन्नसोमैहौं मन्त्रमैहौं आज्य अर्थात्घृतमैहौं अग्निमैहौंहोममैहौं यो- निश्चयेछ ॥ १६ ॥

पिता ऽहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ॥ वेद्यं पवि- त्र मोंकार ऋक् साम यजुरेव च ॥ १७ ॥ गति र्भर्त्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत् ॥ प्रभवप्रलयस्थानं निधानं बीज मव्ययम् ॥ १८ ॥

योजगत्का पिता माता धायि पिताम- ह जोजान्नामायोग्यसो औ जोपवित्र छसो औ ओंकारऋग्वेदसामवेदयजुर्वे- द योजगत्कोगतिपालनागर्न्यास्वामिमा लिकसुभअशुभकर्म कोसाक्षिवस्नाको स्थानइच्छागरेकाबस्तु कर्नादिनेअनिष्ठ कोनिवारणगर्नेसुहृद्मित्रजन्मनासको- स्थानधारणगर्न्या अविनासिउत्पतिको कारण सबमैहौं ॥ १७ ॥ १८ ॥

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णा- म्युत्सृजामि च ॥ अमृतं चैव

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥ १९ ॥

हेअर्जुन् अग्निऔसूर्यरूपभयेरपृथ्वीता पितगराउछु मग्रीष्मादिऋतुमावर्षाद वन्दगछु औवर्षाऋतुमावर्षादगराउंछु अमृतऔमृत्युसतअसतमामानिश्चयछु१९

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयंते ॥
ते पुण्यमासाद्य सुरेंद्रलोकम-
श्नंति दिव्यान् दिविदेवभोगान्॥
ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोके विशं-
ति ॥ एवं त्रयीधर्म मनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभंते
॥ २० ॥ २१ ॥

यस्तवलैमहात्माज्ञानि हरूकोवयवहार औआफ्नुवैभवभनेअवसकामीजनहरू को रहनीरीतिभन्छन् जस्तैकित्रैविद्या अर्थात् ऋग्वेद सामवेदयजुर्वेदोक्तइ-न्द्रादिदेवताहरुकानिमित्त यज्ञगनैसोम-पानगरियेकापापरहितयज्ञले इन्द्रादि रूपमकन आराधनगरेर स्वर्गप्राप्तिक

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नमान्छन् तिपुण्यरूपइन्द्रलोकमाप्रा-
प्तिभयेरवाहास्वर्गलोकमादिव्यदेव भो-
गकनभोगगर्छन् फेर्तित्योविशालस्वर्ग
भोगेर पुण्यक्षीणहुनालेयोमनुष्यलोक-
माप्राप्तहुन्छन् यस्तैरोतिलेत्रेदत्रयीका
धर्मकनवारंवारगर्दाछदासकामीजन ग
तागनअर्थात् स्वर्गजानुमनुष्यलोकमा-
आउंनुफेर्जानु फेआंउनु एस्ताफलकन-
पाउंछन् ॥ २० ॥ २१ ॥

अनन्याश्चिंतयंतो मां येजनाः
पर्युपासते ॥ तेषां नित्याभियु-
क्तानां योगक्षेमं वहाम्यहं २२

जोमनुष्यमदेखिअर्को शरणनभयेकामे-
रोचिन्तनगर्दागर्दामकनभजनगर्छन् ति
नित्यमेरासंयोग चाहिनेहरुकोयोगजो-
धनादिककोऔमेरा प्राप्तिक्षेमजोधना-
दिसंरक्षणऔफेरजन्मनुइन्लाइमप्राप्ति
गर्छु ॥ २२ ॥

येप्यन्यदेवताभक्ता यजंते श्र-
द्धयान्विताः॥ तेपि मामेव कौं-
तेय यजंत्यविधिपूर्वकं ॥ २३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोकिअरुदेवताहरुका भक्तउनकोश्रद्धा लेयुक्तपूजनगर्छन् तिपनिमेरैपूजनगर्छ न्परन्तु हेकुन्तीपुत्रतिअविधिपूर्वकपूज नगर्छन् अर्थात्विधिपूर्वकगर्दैनन् २३

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च
प्रभुरेवच ॥ न तु मामभिजा-
नंति तत्वेना ऽतश्च्यवंति ते २४

मनिश्चयगरेर सवयज्ञकाभोगगर्न्याऔ स्वामीपनिहुं परन्तुति सकामीजन मक नयस्तोनिश्चयगरेर जान्दैनन्यस्कारण लेजन्ममरणलाइ प्राप्तहुं छन् ॥ २४ ॥

यांति देवव्रता देवान् पितृन्यां-
ति पितृव्रताः॥भूतानि यांतिभुते-
ज्या यान्तिमद्याजिनोऽपि मां॥

अहोजोभनौलाकि एकैकर्ममा संकल्प-लेमात्र कसरिभेदभयो तेस्मासुन जोइ-न्द्रादिदेवताकन भक्तिपूर्वक आराधन गर्छन् तितिनैदेवताकनप्राप्तहुन्छन्पितृ भक्तपितृकनप्राप्तहुन्छन् जोकोइराजा साधुचोरइत्यादि प्राणिकनसेवागर्छन् तिउनैकन पाउंछन् जोमेरैभक्तिगर्छन्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तिमैकनपाउंछन् अर्थात् मेरासमताकनपाउंछन् ॥ २५ ॥

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥ तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥ २६ ॥

जोभनौलाकिवडालाइ खुसीगराउनत्रडैउपायचाहिन्छतेस्मासुन जोकोहि पत्र पुष्पफलजलमकनभक्तिले युक्तअर्पणगर्छमत्योशुद्धचित्त भक्तले अर्पणगरेकाति पत्रादिपदार्थकन ग्रहणगर्छु ॥ २६ ॥

यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोसि ददासि यत् ॥ यत्तपस्यसि कौंतेय तत्कुरुष्व मदर्पणं ॥ २७ ॥ शुभाशुभफलै रेवं मोक्ष्यसे कर्मबंधनैः ॥ सन्यास योगयुक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥ २८ ॥

हेकुन्तीपुत्र मकन यस्तासुलभजानेर जोकोहि तीमीगर्छौ जोखान्छौ जोहोमगर्छौ जोदिन्छौ जोतपस्यागर्छौत्योममाअर्पणगर्दाभयेका गर्दागर्दाजोक-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

र्मबन्धनगर्न्याछन् तिशुभाशुभकर्मफल देखिछुटौला यस्तैयोकर्मफल अर्पणसंन्यासयोगयुक्त चित्तभयेका तिमिमुक्त भयेकाछदा मकनपाउला ॥ २७ ॥२८॥

समोहं सर्व्वभूतेषु न मे द्वेष्यो
ऽस्ति न प्रियः ॥ ये भजंति तु
मां भक्त्या मयि ते तेषु चा
ऽप्यहं ॥ २९ ॥

मसवप्राणिमासमछु मेरानकोहि प्रियछन् न कोहि अप्रियछन् परन्तु जोमकनभक्तिगरेर भजन्गर्छन् तिमेराहृदयमा औउनकाहृदयमा मनिश्चयगरेर रहुन्छु ॥ २९ ॥

अपि चेत्सुदुराचारो भजते मा
मनन्यभाक् ॥ साधुरेव स मंत-
व्यः सम्यग्व्यवसितो हि सः ३०
क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छां-
तिं निगच्छति ॥ कौंतेय प्रति
जानीहि न मे भक्तः प्रणश्य-
ति ॥ ३१ ॥

जोकदाचित् कोहीपुरुष अतिदुराचारी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पनिहोस् त्योमकनअनन्यभाक् अर्थात्
अरुकोभागनदिदोछदो सबजग्गामा
मैकनजानेर सबकर्ममैमा अर्पणगर्दो
भयाकोभजनगर्दोहोस् त्योसाधुनैहोय
स्तोजान्नु चाहिन्छ जस्तैकित्यो बढिया
तत्वलैनिश्चयगरियाकोछ तेस्लेत्योचाडै
धर्मात्माहोला औमोक्षकनपाउला हे-
कुन्तीपुत्रतिमीयो निश्चयजान कि मे-
राभक्तनाशहुदैनन् अर्थात्मुक्तिकनपा-
उंछन् ॥ ३० ॥ ३१ ॥

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि
स्युः पापयोनयः ॥ स्त्रियो वै-
श्यास्तथा शूद्रास्तेपि यांति
परांगतिं ॥ किं पुनर्ब्राह्मणाः
पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ॥
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्रा-
प्य भजस्व मां ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

हेपृथापुत्रनिश्चयपूर्वकमकन आश्रयग-
रेर जोपापयोनिपनिहोस् तस्तैस्त्रीशू-
द्रवैश्यपनि मोक्षमाजान्छन् जोपवित्र
ब्राह्मण तस्तैक्षत्रियभक्तछन् उनलाइ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मोक्षकोकेशंका यस्कारणलेकी अनित्य दुःखरूपयसलोककन पायेरमलाइभ-ज ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी
मां नम स्कुरु ॥ मामेवै ष्यसि
युंक्तै व मात्मानं मत्परायणः३४

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे राजविद्याराज गुह्ययोगो नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥

भजनगर्न्यारीतियोकि मैमा मनकन युक्तगरियेका मेरैभक्तिमारहेकामेरैपूजागर्नैहौ मैकननमस्कारगर यस्तोमन लाइममायुक्त गरेरमैमातत्पर भयेका छदामैकनपाउला ॥ ३४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता भाषाचन्द्रिकायाम् पोखेलोपनामकविष्णुभक्ताद्वयाकृतायाम् नवमोऽध्यायः ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

॥ अथ दशमोऽध्यायः ॥

सप्तमआदिक ति नौअध्यायमा श्रीकृ-ष्णजीले आफ्नु भगवत्तत्त्वऔविभूति वर्णनगरे जस्तैकिसातौंमा रसोहमप्सु-कौन्तेय इत्यादिअष्टममाअधियज्ञोह-मेवात्र इत्यादिनवममाअहंक्रतुः इत्या दिले संक्षेपगरेरभने तसैकन औभक्ति कोआवश्यकताअव योदशमाध्यायमा विस्ता गरिभन्छन् ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ भूयएव म-
हाबाहो शृणु मे परमं वचः ॥
य त्ते ऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि
हितकाम्यया ॥ १ ॥

श्रीकृष्णभगवान कहन्छन् कि हेमहा वाहो मेरासर्वोत्तम वाक्यलाइ फेरसुन जौन्वाक्यामातिमीमेराप्रेमीहुनालेकाहि न्यावाक्यतिम्राहितकानिम्तिमकहन्छु ॥

न मे विदुः सुरगणाः प्रभव न्न

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

महर्षयः ॥ अहमादिर्हि दे-
वानां महर्षीणां च सर्वशः ॥२॥

मेरोजन्मभन्यायस्ता देवताहरूपनिजा
न्दैनन् ऋषिहरुपनिजान्दैनन् कारण
नजान्नामाग्याकि मसवदेवताहरुकोस-
बऋषिहरुकोआदिछुतसर्थ ॥ ३ ॥

यो मा मज मनादिं च वेत्ति लो
कमहेश्वरं ॥ असंमूढः स मर्त्ये-
षु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

जोमकनअजन्म अर्थात् नजन्मनेअ-
नादिलोककोमहेश्वरजान्दछ त्योमनु-
ष्यहरुमाज्ञानीहो औसबपापदेखिछुटे
कोछभनिजान ॥ ३ ॥

बुद्धि र्ज्ञान मसंमोहः क्षमा स-
त्यं दमः शमः ॥ सुखं दुःखं भ-
वो भावो भये चा भयमेव च
अहिंसा समता तुष्टि स्तपो दा-
नं यशो ऽयशः ॥ भवंति भावा
भूतानां मत्तएव पृथग्विधाः ५

वुद्धिज्ञान अव्याकुलता क्षमा सत्य दम
शम सुख दुःख उत्पत्ति नाश भय अ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भयपनि औ अहिंसा समता संतोषतप दान यश अयश इभिन्नभिन्नप्राणिहरु कोभावमैदेखिहुन्छन् ॥ ४ ॥ ५ ॥

महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मन-
व स्तथा ॥ मद्भावा मानसा
जाता येषां लोक इमाः प्रजाः६

सातमहाऋषि अर्थात मरीचिवशिष्ठादिमहाऋषिचार इदेखिपनिअघिभयेकासनकादिऋषितथाचौधमनु मेरासंकल्पदेखिमनइच्छा प्रमाणउत्पन्नहुदाभयाजस्कालोकमाइप्रजाछन् ॥ ६ ॥

एतां विभूतिं योगं च मम यो
वेत्ति तत्वतः ॥ सो ऽविकंपेन
योगेन युज्यते ना त्र संशयः ७

जोपुरुषमेरीमहर्षी इत्यादिकोउत्पत्तिरूपयाविभूतिरुनरकल्याणगुणादिरूपकन तत्वलेजान्दछ त्योअचलभक्तियोगले युक्तहुन्छयस्मासन्देहछैन ॥ ७ ॥

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं
प्रवर्त्तते ॥ इति मत्वा भजंते
मां बुधा भावसमन्विताः ॥८॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मसवकोउत्पत्तिस्थानहुं मदेखिन्सवव र्त्तमानहुन्छन् यस्तोमलाइमानेर भाव लेसंयुक्तज्ञानीजन मकनभजदछन्॥८॥

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयंतः
परस्परं ॥ कथयंतश्च मां नि-
त्यं तुष्यंति च रमन्ति च ॥९॥

उन्कोभजनप्रकार्योकि-मैमाजस्कोचित्त छ ध्यासलिदामाफेर्दामापनि मेरोस्मर-णगर्छंपरस्पर एक२ लाइ उपदेशग-र्दछदो तिश्चयपूर्वकमलाइ अर्थात् मेरैगुणगणनाकनभन्छन् सधैंसन्तुष्टहु-न्छन् औमैलेगरेकाक्रीड़ाकन गर्नला-ग्छन् ॥ ९ ॥

तेषां सततयुक्तानां भजतां
प्रीतिपूर्वकं ॥ ददामि बुद्धि-
योगं तं येन मामुपयान्ति ते१०

यस्ताभ्तिसधैंमेरासङ्गीमकन प्रीतिपूर्व-कभजनेलाइ बुद्धियोगदिन्छुकि जुन् बुद्धियोगलेमकन पाउंछन् ॥ १० ॥

तेषामेवानुकंपार्थ मह मज्ञान-
जं तमः ॥ नाशयाम्यात्मभाव-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्थो ज्ञानदीपेन भास्वता ॥११॥

उनैलाइदयाकानिमित्त उनकामनवृत्ति मारहेका मप्रकाशितज्ञानरूपदीपले उन्काअज्ञानदेखिजन्मेका अन्धकारको नाशगर्छु ॥ ११ ॥

अर्जुनउवाच ॥ परंब्रह्मपरंधाम पवित्रं परमं भवान् ॥ पुरुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेव मजं विभुं ॥ १२ ॥ आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारद स्तथा ॥ असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे ॥ १३ ॥

यस्ताश्रीकृष्णजिका वाक्यलाइ सुनेर हजुरपरब्रह्महौ श्रेष्ठप्रभावहौ अतिपवित्रहौ सवऋषिजन् हजुर्लाइ अविनासि दिव्यपुरुष् आदिदेवअजन्मव्यापक यस्तोभन्छन् तिजन कहीन्छन् जस्तैकिदेवऋषिनारद तस्तैअसितदेवल व्याश औ हजुरपनिमसंगभन्न हुन्छ ॥ १२ ॥ १३ ॥

सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वद-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सि केशव ॥ न हि ते भगवन्
व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः १४

हेकेशवजोमसंगभन्नुहुन्छ योसबसत्य मान्छु कारणयोकि हेभगवन् हजुर काजन्मकोउत्पत्तिकन नदेवताजान्दछन नदानवजान्दछन् ॥ १४ ॥

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं
पुरुषोत्तम ॥ भतभावन भूतेश
देवदेव जगत्पते ॥ १५ ॥

हेपुरुषोत्तम हेभूतभावन प्राणिहरुले भावनागरिन्या हेभूतेश अर्थात् प्राणिहरुको नियन्ता हेदेवताका देव हेजगत्कापते हजुर आफुलाइ आफ्नैबुद्धिले आफैजान्नुहुन्छ ॥ १५ ॥

वक्तु मर्हस्यशेषेण दिव्या ह्या-
त्मविभूतयः ॥ याभिर्विभूति-
भिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्यतिष्ठ-
सि ॥ १६ ॥

जोदिव्य हजुरकि विभुतिऐश्वर्यछ तेस्कन संपर्णकहनामायोग्यछौ जुनविभूति ऐश्वर्यलेयसलोकमा व्याप्तभयेर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रह्योकाछौ ॥ १६ ॥

कथं विद्यामहं योगी त्वां सदा परिचिंतयन् ॥ केषुकेषुच भावेषु चिन्त्योसि भगवन्मया ॥ १७ ॥ ॥

मभक्तियोगमायुक्तभयाको हजुरलाइ सधैंध्यानगर्दो भयाकोकसरिजानु हे भगवन् हजुरकनमैले कउन् २ रूप मा ध्यानगर्नयोग्यछौ ॥ १७ ॥

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन ॥ भूयः कथय तृप्ति र्हि शृण्वतो नास्ति मेऽमृतं ॥ १८ ॥ ॥

हेजनार्दन् हजुरकनप्राप्ति उपाय औ बिभूति अर्थात् वैभव विस्तारले फेरि भन्नुहवस् अर्थात् संक्षेपले भन्नुभो अववि‌स्तारगरि भन्नुहवस् किनभनेयो अंमृत् रूपमहात्मालाइसुन्दासुन्दा मलाइतृप्तिहुदैन ॥ १८ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ हंत ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मवि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भूतयः ॥ प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ
नास्त्यंतो विस्तरस्य मे ॥१९॥

यस्तोसुनेर भगवान्बोलेकि हन्त अर्थात् हेअर्जुन् तिमिसंगदिव्यमेरीवि-भूतिकन प्रधानताले अर्थात् मुख्य २ भनूलाकिनभनेहेकुरुश्रेष्ठ मेराविस्तार-को अन्तछैन ॥ १९ ॥

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूता-
शयस्थितः ॥ अहमादिश्च म-
ध्यं च भूतानामंत एव च ॥२०॥

पैह्लु जोभनिआजेकि सवकोश्रिष्टिकर्ता औ नियन्ता महुं तेसैअर्थलाइ अ-वपष्टगरेर भन्छन् हेअर्जुन् सव प्रा-णिमेरा शरिर रूपहुन् प्राणिका हृद यमा आत्मारूपलेरहेकोछु आत्मा भनेकोशरिरको नियंतामालिक् तेसमा प्रमाणभन्छन् ॥ सर्वस्यचाहंहृदिसंनि विष्ठोमत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ईश्वरः सर्वभूतानांहृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ॥ भ्रामय न्सर्वभूतानियंत्रारूढानिमायया ॥ श्रु-तिश्च ॥ यःसर्वेषुभूतेषुतिष्ठन् सर्वेभ्यो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भूतेभ्योंतरोयं सर्वाणिभूतानिनविदुः ॥
यस्यसर्वाणि भूतानिशरीरयः सर्वाणि
भूतान्यन्तरोयमयति एषनसर्वान्त र्या-
म्यमृतः ॥ यआत्मनितिष्ठा न्नात्मनो
न्तरोयमात्मानवेद ॥ यस्यआत्माशरी
रंयआत्मान मन्तरोयमयतिसतआत्मा
न्तर्याम्यमृतइति इत्यादि प्रमाणालेसब
भूतप्राणिमात्रमेराशरीररूपहुन् तिन्को
मआत्मत्वलेगरेररहेकोछु तिन्का आ-
दिमध्य अन्तपनिमैहुं यस्तैजाहाजाहा
भगवान्भन्नन्फलानुमैहुं ताहाताहायो
अर्थकियोमेरोश्रेष्ठ विभूतिमाछयोमेरो
कृपापात्रहो नत्र एकमा आफुछन्ता-
अर्कामाकोछ जोअर्कोभयोभन्याईश्वर
पनीअर्कोचाहिन्छ यस्कारणलेअहंभन्न
माश्रेष्ठत्वै ग्रहणगर्नुपर्छ औशरीरवा-
चीशब्द हरुको शरीरी जोतस्शरीरको
अन्तर्यामीहोतसै प्रवृत्तिहुंछ जस्तै कि
यो पुरुषपैह्ले देवताथियो अबमनुष्य
भयोता त्यो शरीरलेदेवताभयेकोथियेन
परन्तु अंगुलीशरीर कातिर्गर्नालेउस्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

आत्माको बोधभंायसैतवले आत्मा अहं यस्तोभन्नामा अन्तर्यामी अर्थ हुन्छ ॥ २० ॥

आदित्यानामहं विष्णु र्ज्यो-
तिषां रविरंशुमान् ॥ मरीचि
र्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहंश-
शी ॥ २१ ॥

द्वादशादित्यमा विष्णु नामआदित्यमै हुं ज्योतिहरुमाकीरणवान् सूर्यमैहु उ-नन्चासवायुमा मरीचिनामा मरुत्मै हुं नक्षत्रहरूमाचन्द्रमामहुं ॥ २१ ॥

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवाना-
मस्मि वासवः ॥ इन्द्रियाणां
मनश्चास्मि भूतानाम स्मि
चेतना ॥ २२ ॥

वेदमासामवेदहु देवतामाइन्द्रहुं औइ-न्द्रियमामनमैहुं भूतप्राणिमाचेतना म-हुं ॥ २२ ॥

रुद्राणांशङ्कर श्चास्मि वित्तेशो
यक्षरक्षसां ॥ वसूनां पावक-
श्चास्मि मेरुः शिखरिणामहं २३

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रूद्रादिमाशंकरमहुं यक्षराक्षसमाकुवर महुं अष्टवसुमाअग्निनामामहुं पर्वत मासुमेरुमैहुं ॥ २३ ॥

पुरोधसांच मुख्यं मां विद्धि पा-
र्थ वृहस्पतिं ॥ सेनानीनामहं
स्कन्दःसरसामस्मि सागरः ॥२४॥

हेपृथापुत्रपुरोहीतहरु मावृहस्पति महुं सेनापतिहरुमा स्वामिकार्त्तिक०सरोवर हरुमासमुद्रमैहुं ॥ २४ ॥

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्म्ये-
क मक्षरं ॥ यज्ञानां जपयज्ञो-
ऽस्मि स्थावराणां हिमालयः२५

महर्षिहरुमाभृगु०वाक्यहरुमाएकअक्षर अर्थात् ओंमहुं यज्ञहरुमाजपयज्ञ०स्था-वरादिमाहिमाचलहुं ॥ २५ ॥

अश्वत्थः सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां
च नारदः ॥ गन्धर्वाणां चित्र-
रथः सिद्धानां कपिलोमुनिः २६

सववृक्षहरूमापीपल्वृक्ष० औदेवऋषि मानारद०गंधर्वादिमाचित्ररथ०सिद्धादि माकपिलमैहुं ॥ २६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उच्चैःश्रवस मश्वानां विद्धि माम-
मृतोद्भवं ॥ ऐरावतं गजेंद्राणां
नराणां च नराधिपं ॥ २७ ॥

घोडादिमाअमृतदेखिउत्पन्नउच्चैश्रवा-
नामा०हातिमाऐरावत०मनुष्यादिमारा-
जामैकनजान ॥ २७ ॥

आयुधानामहं वज्रं धेनूना-
मस्मि कामधुक् ॥ प्रजनश्चा-
स्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वा-
सुकिः ॥ २८ ॥

आयुधमावज्रम० धेनुहरुमाकामधेनुमै
हुं उत्पत्तिकारक कामदेवमहुं एकाशि-
रभयाकासर्पादिमा वासुकीसर्पमहुं २८॥

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो
यादसामहं ॥ पितृणामर्यमचा-
स्मि यमः संयमतामहं ॥ २९ ॥

अनेकशिरवाला सर्पादिमाशेषजीम०
जलजीवनमामवरुणहुं पितृहरुमाअर्य-
मा०शासनगर्नेहरुमायमराजहुं ॥२९॥

प्रल्हादश्चास्मि दैत्यानां कालः
कलयतामहं ॥ मृगाणां च मृगें

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

द्रो ऽहं वैनतेयश्च पक्षिणां ॥३०॥

दैत्यादिमाप्रह्लादहुं वशगर्नैमाअथवा संख्यामाकालमहुं मृगादिमासिंहहुं पक्ष्यादिमागरूडहुं ॥ ३० ॥

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहं ॥ झषाणां मकरश्चास्मि स्रोतसा मस्मि जाह्नवी ॥ ३१ ॥

पवित्रगर्नैमापवनहुं शस्त्रधारिहरुमा-रामसाक्षात्मैहुं येस्माअस्त्रधारणमात्र विभूतिहुं माछादिमामकरनामामहुं नदीहरुमाजाह्नवी अर्थात्भागिरथीना-मामैहुं ॥ ३१ ॥

सर्गाणा मादिरंतश्च मध्यं चैवाहमर्जुन ॥ अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहं ॥ ३२ ॥

शर्गजोब्रह्मकादिन् उन्मा आदिउत्पत्ति गर्न्याअन्तयमाप्रलयगर्न्या औमध्यमा पालनागर्न्या पनि मैहुं हेअर्जुन् सव विद्यामा अध्यात्मविद्या० वादगर्न्या

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हरुमाग्राद अर्थात् शिद्धान्तमैहौं ॥३२॥

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वंद्वः सा-
मासिकस्य च ॥ अहमेवाक्षयः
कालो धाताहं विश्वतोमुखः ३३

अक्षरहरुमा अकारहौं समास्माद्वंद्वमैहौं कालमा अक्षयकालमैहौं चारैतरफछमुखजरुका यस्तोसबकोभरण पोषणगर्न्यामैहौं ॥ ३३ ॥

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च
भविष्यतां ॥ कीर्तिः श्रीर्वा-
क्च नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः
क्षमा ॥ ३४ ॥

सबलाइहरणगर्नेमृत्युमैहौं आफ्नु वृद्धिचाहिनेमैहौं स्त्रिहरुमाकीर्ति श्रीवाक् स्मृति मेधा धृति क्षेमामैहौं ॥३४॥

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री
छन्दसामहं ॥ मासानां मार्ग-
शीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः३५

तस्तैसामबेदकामंत्रमा वृहत्साम० छन्दहरुमागायत्रिमंत्र० मैन्हामामांसिर० ऋतुमावसंतमैहौं ॥ ३५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

द्यूतं छलयतामस्मि तेजस्तेज-
स्विनामहं ॥ जयोस्मि व्यव-
सायोस्मि सत्वं सत्ववतामहं ३६

छलगर्न्यामाजुवा० तेजस्विमा तेज०
जितन्यामाजये० निश्चयवान्मानिश्चय०
उदारमा उदारतामैहौं ॥ ३६ ॥

वृष्णीनां वासुदेवोस्मि पांड-
वानां धनंजयः ॥ मुनीनामप्य
हं व्यासः कवीनामुशनाः क-
विः ॥ ३७ ॥

वृष्णिवंसहरुमा वासुदेवजाहां वसुदे-
वपुत्रत्त्व मात्रविभूतिजान्नु पाण्डवा-
दिमाअर्जुनतिमि जोहौंसोश्रष्टविभूति
होएस्काणलेतिमिपनिमैहौ मुनिमाव्या-
स०कविजो शास्त्रदर्सिमा शुक्राचार्य्य क
विमैहौं ॥ ३७ ॥

दण्डो दमयतामस्मि नीतिर-
स्मि जिगीषतां ॥ मौनंचैवा-
स्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवता-
महं ॥ ३८ ॥

श्राफ्नुवसगर्नामादण्ड० जयचाहिनेह-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रुमानितिहुं गुप्तमामौन० ज्ञानिहरुमा ज्ञानमैहौं ॥ ३८ ॥

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं त-
दहमर्जुन ॥ न तदस्ति विना
यत्स्यान्मया भूतं चराचरं ३९

हेअर्जुन् सर्वप्राणिको जो आदिकारणहोसोमहुं चराचर प्राणिमवाहेक्छैनन् ॥ ३९ ॥

नांतोऽस्ति मम दिव्यानां वि-
भूतीनां परंतप ॥ एष तू हेश-
तः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरोमया४०

हेअर्जुन् दिव्यविभूतिहरुको अन्तछैन परन्तुयोविभूतिविस्तार मैले संकेत मात्र लेक्ह्याकोहो ॥ ४० ॥

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदू-
र्जितमेव वा ॥ तत्तदेवाऽवग-
च्छ त्वं मम तेजोंशसंभवं ॥४१॥

जोजोप्राणि ऐश्वर्यवान् स्वभायमान् अथवा वडोछ सोसोमेरातेज अम्सले युक्तछ यस्तोतिमिजान ॥ ४१ ॥

अथवा बहूनै तेन किं ज्ञातेन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तवार्जुन ॥ विष्टभ्याहमिदंकृत्स्न
मेकांशेन स्थितो जगत् ॥ ४२ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मवि-
द्यायांयोगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनस-
म्वादे विभूतियोगो नाक दश
मोऽध्यायः ॥ १० ॥

हेअर्जुन् अथवायो धेरैज्ञानले तिमि-
लाइ क्याप्रयोजनछ म योसवजगत्
लाइ येकअंसले धारणगर्दो छदो
रह्याकोछु ॥ ४२ ॥

इति श्रीमद्भगवत्गीता मनोरमाभासायाम् विभूतियो-
गोनाम दसमोऽध्यायः ॥ १० ॥

अथ एकादशोऽध्यायः

अर्जुनउवाच ॥ मदनुग्रहाय प-
रमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितं ॥ यं-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्वयोक्तं वच स्तेन मोहोऽयं
विगतो मम ॥ १ ॥

जवभगवानले आफ्नुविभूतिभनी औ
तेस्माआफ्नुस्वरूपवर्णन गर्न्यारसोसु-
नेर अर्जुनलेहेर्नाको इच्छागरेर बोलेकि
हेभगवन् मेराअनुग्रहकानिमित्त स-
र्वोत्तमगोप्य अध्यात्मसंज्ञित अर्थात्
आत्मज्ञानविषयकजो वचनहजूर्लेभ-
न्नुभोतेस्ले मेरोमोहगयो ॥ १ ॥

भवाप्ययौहि भूतानां श्रुतौ वि-
स्तरशो मया ॥ त्वत्तः कमलप-
त्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययं २

कारणयोकि हेकमलदलनयन प्राणिह-
रूको उत्पत्तिप्रलयकोविस्तारहजूरदेखि
सुने औहजूर्को अक्षयमहात्म्यपनिसु-
न्ये ॥ २ ॥

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं प-
रमेश्वर ॥ द्रष्टुमिच्छामि ते रूप
मैश्वरं पुरुषोत्तम ॥ ३ ॥

हेपरमेश्वरहजूआफुलाइ जस्तोभन्नुहु
न्छ यो यस्तैहो हेपुरुषोत्तम हजूर्कोज्ञान

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शक्ति वल ऐश्वर्य पराक्रम तेज इछवै-
ऐश्वर्ययुक्तरूपकनहेर्नाको इच्छागर्छु॥३॥

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया
द्रष्टुमिति प्रभो ॥ योगेश्वर ततो
मे त्वं दर्शयात्मान मव्ययं ॥४॥

हेप्रभोजोत्योरूपमैलेदेखनामा योग्य-
मात्रहुन्छभने हेयोगेश्वर हजूर्अविना-
शिहजूर्कोरूपमकनदेखाउनुहोस् ॥ ४ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ पश्य मे पा-
र्थरूपाणि शतशो ऽथ शहस्रशः
नानाविधानि दिव्यानि नाना
वर्णाकृतीनि च ॥ ५ ॥

यस्ताअर्जुनका वचनकनसुनेर भगवा-
न् बोल्छन्कि हेपृथापुत्र सयकडोर ह-
जारौं अनेकप्रकारदिव्य अनेकवर्ण आ-
कारमेरारूपकनदेख ॥ ५ ॥

पश्यादित्यान् वसून् रुद्रान-
श्विनौ मरुतस्तथा ॥ बहून्यदृष्ट
पूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भार-
त ॥ ६ ॥ इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं
पश्याद्य सचराचरं ॥ मम दे-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हे गुडाकेश यच्चान्य द्द्रष्टुमिच्छ-
सि ॥ ७ ॥

हेभारतमेरादेहमाद्वादशसूर्य अष्टवसु११ रुद्र अश्विनीकुमार४९वायुदेखतस्तै जो तिमीले पैह्लै नदेखेका आश्चर्यपनिदेख हे गुडाकेशयोमेरादेहमा सबचराचरजगत् एकैजग्गामा एकैठाउंमा आजदेख औअरुपनिजोजोहेर्नचाहन्छौ सोपनि हेर ॥ ६ ॥ ७ ॥

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव
स्वचक्षुषा ॥ दिव्यं ददामि ते
चक्षुः पश्य मे योग मैश्वरं॥८॥

योतिम्रा द्दृष्टिले मकनदेखनाकन समर्थछैनौ यस्कारणलेतिमीलाइ दिव्यनेत्र दिन्छु तेस्ले मेरोईश्वरसंबंधियोगकन देख ॥ ८ ॥

संजय उवाच ॥ एवमुक्त्वा ततो
राजन्महायोगेश्वरो हरिः ॥ द-
र्शयामासपार्थाय परमं रूप मै-
श्वरं ॥ ९ ॥

संजयधृतराष्ट्रसंगभन्छन्कि हेराजन्म-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हायोगेश्वर श्रीकृष्णले यस्तै।भनेर फेरिसर्वोत्तम ईश्वरसम्बन्धीरूप अर्जुन कनदेखाउंदाभया ॥ ९ ॥

अनेकवक्त्रनयन मनेकाद्भुतद-
र्शनं ॥ अनेक दिव्याभरण दि-
व्यानेकोद्यतायुधं ॥ १० ॥

जुन्रूपमा अनेकरूप औनेत्रछन् औ अनेक आश्चर्यदेखिन्छन् अनेकसुन्दर गहनालेयुक्तछन् दिव्यअनेकआयुधछ- न् जस्रूपमा ॥ १० ॥

दिव्यमाल्यांबरधरं दिव्यगन्धा-
नुलेपनं ॥ सर्वाश्चर्यमयं देव म-
नन्तं विश्वतोमुखं ॥ ११ ॥

दिव्यमाला दिव्यवस्त्र धारणगरेका दि- व्यचन्दनादि शुगन्धलेपन् गरीयाका सवआश्चर्यमय प्रकाशमान् अनन्तभ- यंकाछन् मुखजस्काएस्तोरूप अर्जुन्क- न देखाउंदाभया ॥ ११ ॥

दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगप
दुत्थिता ॥ यदि भाः सदृशी सा
स्याद्भासस्तस्य महात्मनः ॥ १२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जोआकाशमा हज्जारौंसूर्यको एकैवख-
त्मा उत्पन्नभयाको तेज्होस्त्योतेज्
तिमाहात्मा भगवान्कातेजको शमान्
होस् ॥ १२ ॥

तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभ-
क्तमनेकधा ॥ अपश्यद्देवदेवस्य
शरीरे पांडव स्तदा ॥ १३ ॥

तिदेवताकापनि प्रकाशक् कृष्णका
शरीरमा तेसशमयमा अनेकप्रकार
का भिन्नभिन्न एकैस्थान एकठाभया
को यस्तासबजगत्कन अर्जुनदेष्ता
भया ॥ १३ ॥

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरो-
मा धनंजयः ॥ प्रणम्य शिरसा
देवं कृतांजलि रभाषत ॥ १४॥

तब आश्चर्यले व्याप्तरोमांचले युक्तति
अर्जुन् कृष्णाकन शिरले प्रणामगरेर
हातजोडेर बोल्दाभये ॥ १४ ॥

अर्जुनउवाच ॥ पश्यामि देवां
स्तव देव देहेसर्वांस्तथा भूतवि-
शेषसंघान् ॥ ब्रह्माणमीशं क-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मलासनस्थमृषींश्चसर्वानुरगां
श्च दिव्यान् ॥ १५ ॥

अर्जुनभन्छन्कि हेदेवतिम्रा शरिरमा देवताकन तस्तैसब्बभुत प्राणिका समुह कन तस्तैब्रह्महजुरकन औसबऋषि औदिव्यसर्प हरूकनदेखूछु ॥ १५ ॥

अनेकबाहूदरवक्तनेत्रं पश्यामि
त्वां सर्वतोऽनन्तरूपं ॥ नांतं
न मध्यं न पुन स्तवादिं प-
श्यामिविश्वेश्वर विश्वरूप ॥१६॥

हेविश्वे श्वेर हेविश्वरूप तिमिलाइ चारैतरफबाट अनेकभुजा पेटमुख औ अनेक आंखालेयुक्त अनन्तरूप देखूतछु हजुरको अन्त मध्य आदिपनि देखतिन ॥ १६ ॥

किरीटिनं गदिनं चक्रिणंच ते-
जोराशिं सर्वतो दीप्तिमंतं ॥
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समं-
ताद्दीप्तानलार्कं द्युतिमप्रमेयं १७

हजुरकन किरिट्गदालियेका औतेजका रासिचारैतरफ बाटप्रकाशमान् चौतर-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

फ्याटहेर्नसकिन्या प्रज्वलित अग्नि औसूर्यका कान्तिझैं प्रकासमान् औ प्रमाण गर्ननसकिन्या रूप्कनदेखत् छु ॥ १७ ॥

त्व मक्षरं परमं वेदितव्यं त्व
मस्य विश्वस्य परं निधानं ॥
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता स-
नातनस्त्वं पुरुषोमतो मे ॥१८॥

जौनुमुख्य मुमुक्षुजनहरूलेजान्नामा योग्यसर्वोत्तमविष्णु हजुरैव्हैवक्तीन्छ यो संसारको श्रेष्ठआधार सनातन धर्मको रक्षागर्न्याकैह्लै नासनहुन्या सनातन पुरुष् आफैमैवाक्तिन्छ योमैलेजानेकोछ ॥ १८ ॥

अनादिमध्यांत मनंतवीर्य मनं-
तबाहुं शशिसूर्यनेत्रं ॥ पश्यामि
त्वां दीप्तहुताशवक्त्रं स्वतेजसा
विश्वमिदं तपंतं ॥ १९ ॥

छैनआदि मध्य अन्तजस्का अन्तछैन पराक्रम्को जस्का अनन्तछ भुजाजस्का चन्द्रसूर्य नेत्रछन्जस्का प्रज्वलित

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अग्नितुल्यमुख भयाका जौनहजुरका ते-
जले संसारकनतप्यमान गरियाकोछ
एस्ता हजुरकनदेखछु ॥ १९ ॥

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्चसर्वाः ॥
दृष्ट्वाऽद्भुतं रूपमुग्रं तवेदं लो-
कत्रयं प्रव्यथितं महात्मन्॥२०॥

हेमहाशरीर द्यावापृथिवीको योअन्त
अर्थात् याब्रह्माण्डको मुख्यआफै हजू
लैंप्राप्त औसर्वदिशामाप्राप्तछ अर्थात्
उच्चाइगरेरब्रह्माण्ड गोलऔचौडाइगरेर
सर्वदिशा पुर्णभयेकोछ यस्तोहजुरको
योअद्भुतउग्ररूपकनदेखेर तिनैलोकका
निवासी देवमनुष्यादि व्याकुलछन् २०

अमीहित्वां सुरसंघा विशन्ति
केचिद्भीताः प्रांजलयो गृणंति ॥
स्वस्तीत्युक्ता महर्षिसिद्धसंघाः
स्तुवंति त्वां स्तुतिभिः पुष्क-
लाभिः ॥ २१ ॥

इदेवताहरुकोसमुह हजुरकासमिपमा
प्राप्तभयेकाछन् कतिडरलेयुक्त हातजो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

डियेका हजुरकोगुणनाम उच्चारणगर्छ
न् महर्षि औसिद्धहरुको समुहस्वस्ति
यस्तोभनेर तिम्रोअनेकप्रकारका स्तु-
तिगर्छन् ॥ २१ ॥

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ॥
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसंघा वीक्ष्यं-
तेत्वां विस्मिताश्चैव सर्वे ॥२२॥

एकादशरुद्रद्वादश आदित्य अष्टवसु
साध्यतेह्र विश्वेदेव. औअश्विनिकुमा-
रउनन्चासवायु औपितृ गंधर्वयक्षदे-
वता औसिद्धइन्को समुहइसव् आश्चर्य
मानेका तिमिलाइ देखिरहेछन् ॥२२ ॥

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्रं महाव-
हो बहुबाहूरुपादं ॥ बहूदरं व-
हुदंष्ट्राकरालं दृष्ट्वालोकाः प्रव्य-
थिता स्तथाहं ॥ २३ ॥

हेमहाबाहोधेर्छन् मुखनेत्रजस्मा तेस्तै
धेरछन् भुजाजंघे चरणजस्मा धेरछन्
उदरजाहां धेरैदाह्राले भयंकरयस्तो ह-
जुरकोरूप्कन देखेरलोक व्याकुलछ त-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्तैमर्पानिव्याकुलञ्छु ॥ २३ ॥

नभःस्पृशं दीप्त मनेकवर्णं व्या-
त्तानन दीप्तविशालनेत्रं ॥ दृ-
ष्ट्वाहित्वांप्रव्यथितान्तरात्मा धृ-
तिंन विंदामि शमंच विष्णो२४
दंष्ट्राकरालानिच ते मुखानि दृ-
ष्ट्वैव कालानलसन्निभानि ॥ दि-
शो न जानेन लभेच शर्म प्रसी-
द देवेश जगन्निवास २५ अमी
चत्वां (दृष्ट्वादिशो न जानंतिश
र्म नलभन्ते इतिपूर्वेणचतुर्विंश-
तितमेन पद्येनान्वयः) ॥ धृ-
तराष्ट्रस्य पुत्राः सर्वे सहैवाव-
निपालसंघैः ॥ भीष्मो द्रोणः
सूतपुत्र स्तथासौ सहास्मदी-
यैरपि योधमुख्यैः ॥ वक्त्राणि ते
त्वरमाणा विशंति दंष्ट्राकराला-
निभयानकानि ॥ केचिद्विलग्ना
दशनांतरेषु संदृश्यन्ते चूर्णितै
रुत्तमांगैः ॥२४॥२५॥२६॥२७ ॥

हेविष्णो नभ जोप्रकृति देखियेर आका-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्र् वैकुण्ठ ताहांसम्मछ स्पर्शजस्को
जोप्रकासमान् अनेकवर्ण युक्तरूपमुख
फैलायेका प्रकाशित विसालनेत्र एस्तो
हजुरकन देखेरजुन्ले म व्याकुलचित्तभ
याकोधैर्य औशान्ति मां प्राप्तहुं दिन-
औदाह्राछन्करालजुन्मा औकालानल-
तुल्यछन् एस्तातम्रामुखकनदेख्दैमादि
शाकनजान्दिन औसुखकनपनि पाउंदि
नऔराजाहरुका समुहलेसहित् इसत्र
धृतराष्ट्रका छोरातस्तै भिष्मद्रोण
कर्ण हाम्म्राजोद्धामा मुख्यजोछन् तिन्
ले सहित्तिमिलाइ देखेर दिशाजान्दै-
नन्सुख पाउंदैनन् एस्तोपैह्लाका चौवि
सौंश्लोकलेअन्वयछ इसव् अतिवेगकन
पायेका दाह्राछन्कराल जस्मा एस्ता
भयानक् हजुरकामुखमा प्रवेसगर्छन्
कतिचूर्णभये का सिरले सहित् तिम्मा
दांतका मध्यमाअडकेका देखिन्छन् ए
स्कारणले हेदेवेश हेजगन्निवाश हजुर
कृपागर्नुहवस् अर्थात् हामिसवै डराउं
छौयस् निमित्त हजुरपैल्हेका जस्तोसु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्दररूप धारणगर्नुहोस् ॥ २४ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ २७ ॥

यथा नदीनां बहवोंबु वेगाः
समुद्रमेवाभिमुखाद्द्रवंति ॥ त-
था तवामी नरलोकवीरा विश-
न्ति वक्त्राण्यभितोज्वलंति २८

जस्तैनदीधेरैपानिकाबेगलेसमुद्रै कोस-न्मुखभैदौडन्छन् तस्तैइ नरलोकवीर हरुतिम्रै प्रज्वलितमुखमा प्रवेशगर्छ-न् ॥ २८ ॥

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतंगा वि-
शन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ॥
तथैव नाशायविशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः२९

जस्तैपतंगहरु आफ्नुनाश कानिमित्त प्रज्वलित अग्निमा प्रवेशगर्छन् तस्तै अतिबेगलें इजनहरुपनि आफ्नुनाश-कानिमित्त तिम्राम्रुखमा प्रवेशगर्छ-न् ॥ २९ ॥

लेलिह्यसे ग्रसमानः समंता-
ल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तेजोभिरापूर्य जगत्समग्रं भाव-
स्तवोग्राः प्रतपंति विष्णो ॥३०॥

हेविष्णोप्रज्वलित आफ्नामुखलेसव प्राणिलाइ चौतर्फबाटघेरेकाछदा खादैजान्छौ तिम्राउग्रप्रकाश सवजगत्कन आफ्नातेजले परिपूर्णगरेर तापितभैरहेछौ ॥ ३० ॥

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपोन
मोस्तुते देववर प्रसीद॥विज्ञातु
मिच्छामि भवंतमाद्यं न हि प्र-
जानामि तव प्रवृत्तिं ॥ ३१ ॥

हेदेवश्रेष्ठ यस्ताउग्ररूप हजूरकोहौ सो-
मसंगभनकिनभने तिम्राप्रवृत्तिकन म-
जान्दीन जोहजूआदिछौ सोजान्नाकन
इच्छागर्छु हजूरकृपागर्नुहोस् हजूर्ला
इनमस्कारछ ॥ ३१ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ कालोऽस्मि
लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो लोकान्स-
माहर्त्तुमिह प्रवृत्तः ॥ ऋतेऽपि
त्वां न भविष्यंति सर्वेयेऽवस्थि-
ताः प्रत्यनीकेषु योधाः ॥ ३२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्तोसुनेर श्रीभगवान् बोलेकिम इज नहरुको क्षयगर्ना का निमित्त बढेरको कालहुं जाहाइनिहरुलाइ संहारगर्ना-निमित्त प्रवृत्तिभयेकोछु जो इयोधा तिम्राशत्रु सेनामाखडाछन् इसवति-मित्रिना निश्चयपूर्वकरहनेछैनन् ॥३२॥

तस्मात्त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून् भुंक्ष्वराज्यं स-
मृद्धं ॥ मयैवैते निहताः पूर्व-
मेव निमित्तमात्रं भव सव्यसा-
चिन् ॥ ३३ ॥

हेसव्यसाचि हेअर्जुन यस्अर्थलेकि इसबमन्यैछन् तसर्थतिमीउठयशलेइ शत्रुकनजित वृद्धिभयाकाराज्यको भो-गगर पैह्लै मैलेइसबमारि राखेकाछन् तिमितानिमित्त मात्रहोउ ॥ ३३ ॥

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथा न्यानपि योधवीरा-
न् ॥ मयाहतां स्त्वं जहि मा
व्यथिष्ठा युध्यस्व जेतासि रणे
सपत्नान् ॥ ३४ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

द्रोणभीष्मजयद्रथकर्ण औंअरुपनि शूरवीर इपैलेमारियेकातिमीमार दुःखितनहोउ रणमाशत्रु हरुकनजीतौलायुद्धगर ॥ ३४ ॥

संजयउवाच ॥ एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य कृतांजलिर्वेपमानः किरीटी ॥ नमस्कृत्वा भूयएवाह कृष्णं सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ॥ ३५ ॥

संजयधृतराष्ट्र संगभन्छन्कि किरीटी जोअर्जुन्सो श्रीकृष्णकायेति वचनसुनेर कामूदैकांदैहातजोडेका नमस्कारगरेर फेरिडरलेयुक्त प्रणामगरेर गद्गद कंठयुक्त श्रीकृष्णसगबोलदाभये ॥३५॥

अर्जुनउवाच ॥ स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च ॥ रक्षांसि भीतानि दिशोद्रवंति सर्वे नमस्यंति च सिद्धसंघाः ॥ ३६ ॥

अर्जुनभन्छन्कि हेहृषीकेशतिम्राउत्तम कित्तिले जगत् आनन्दहुन्छ औह-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जुरसंगप्रीतिगर्छन् राक्षस भयिकनपा-
याकाछदा सर्वदिशातरप्भाग्छन् स-
वसिद्धसमुह नमस्कारगर्छन् सोयो
योग्यैछ ॥ ३६ ॥

कस्माच्च तेन नमेरन् महात्मन्ग
रीयसेब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे॥अनन्त
देवेश जगन्निवास त्वमक्षरं सद
सत्तत्परं यत् ॥ ३७ ॥

हेमहात्मन् ब्रह्माभन्दापनि वडा आदि
कर्त्ता जो हजुरयेस्ता तिमिकन तिन्-
हेरुकिननमस्कार नगरुन् अर्था-
त् गर्दैगरुन् हेअनन्त हेदेवेशहे-
जगन्निवाश जोअक्षर अर्थात् जि-
वतत्व सत्जोकार्य स्थूलप्रकृति अ-
सत् जोसुक्ष्म प्रकृतिकारण तत्पर
जोशुद्ध आत्मा सोसब् आफैहौ अ-
र्थात् सबकाअन्तरयामिहौ ॥ ३७ ॥

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराणस्त्व
मस्य विश्वस्य परं निधानं ॥
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनंतरूप ॥३८॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हजुर आदिदेव् पुराण पुरुषहौ हजुर योसंसारको परमआधारहौ एस्कनजान्या औजान्नामायोग्य औ एस्कोसर्वोत्तम वाशस्थानहौ हेअनन्त रूप योसंसारतिमिले व्याप्तछ ॥ ३८ ॥

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशांकः पितामहस्त्वं प्रपितामहश्च ॥ नमोनमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः पुनश्च भूयोऽपि नमोनमस्ते ॥ ३९ ॥

वायुअग्नि यम वरुण चन्द्रमा प्रजापति ब्रह्मा औ प्रपितामह ब्रह्मलाइ पनिजन्माउंन्या हजुर्कन मेरो सहस्र २ प्रणाम् छ फेरिफेरि पनिसहस्र सहस्र प्रणामछ ॥ ३९ ॥

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ॥ अनंतवीर्यामितविक्रमस्त्वं सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्व४०

हेसर्वसर्वात्मातिमिकनअगाडिवाट औ पछाडिवाट नमस्कार औ तिमिकन सबतरफबाटपनिनमस्कारछ अनन्त-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वलऔअमितपराक्रम अर्थात् प्रमाण गर्नसकिंदैन पराक्रम् जस्का एस्ताति-मिसवमाव्यापकहुौ येसैह्लै तिमिसर्व रूपछौ ॥ ४० ॥

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति ॥
अजानता महिमानं तवेदं म-
या प्रमादात्प्रणयेन वा ऽपि
॥ ४१ ॥ यच्चावहासार्थ मस-
त्कृतोसि विहारशय्यासनभो-
जनेषु ॥ एको ऽथवाप्यच्युत
तत्समक्षं तत्क्षामये त्वा मह
मप्रमेयं ॥ ४२ ॥

हेअच्युत तिम्म्रा महिमाकन औ-विश्वरूपकन नजान्याजो म तेस्तो मैलेप्रमादले अथवाप्रेम्लेपनि सखा यस्तोमानेर हेकृष्णहेयादव हेशखेए स्तोहठले जोभनेंकोछ औक्रीडाशयन आसन तस्तैभोजनकालमा येक्लै अ-थवाअरुतिशखि हरूकासंमुखठट्ठाका-निमित्त जोहजुरको अपमान गऱ्या

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कोछु सोप्रमाणरहित् जोहजुरतेरुता हजुरसंग मक्षमागराउंछु ॥४१॥ ॥४२॥

पितासि लोकस्य चराचरस्य त्व
मस्य पूज्य श्च गुरु र्गरीयान् ॥
न त्वत्समोस्त्यभ्यधिकः कु-
तोन्यो लोकत्रये प्यप्रतिमप्र-
भाव ॥ ४३ ॥ तस्मात्प्रणम्य प्र-
णिधाय कायं प्रसादये त्वा म-
हमीशमीड्यं ॥ पितेव पुत्र-
स्य सखेव सख्युः प्रियः प्रि-
यायार्हसि देव सोढुं ॥ ४४ ॥

हेसर्वोत्तम प्रभावहजूयौ चराचर्लोक का पिताहौ औसबगुरुभन्दाबडागुरुहौयेसै कारणले पूज्यहौ तीनैलोकमापनि हजूरसमान अर्कोछैन भनेपछिअधिकृता कहांवाटहोला तेस्कारणलेम शरीरकन पृथ्वीमाधारण गरियेको प्रणामगरेर हे ईश्व यंसैलेस्तुति गर्नामा योग्यहजूलाइ प्रसन्नगराउंछु हेदेव पुत्रलाइ प्रियका निमित्त पिताजस्तै मित्रलाइप्रियगर्ना कानिमित्तमित्रजस्तैयस्तो मेरोप्रियहजू

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हुनुहुंछ मलाइप्यारो गर्नाकानिमित्त अपराध क्षमा गर्नामा योग्य हुनुहुन्छ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ॥
तदेव मे दर्शय देव रूपं प्रसीद
देवेश जगन्निवास ॥ ४५ ॥

जुनरूपमैले प्रथमदेख्याकोथियेन सो रूपदेखेर आश्चर्यभयाकोछु औडरले मेरोमन व्याकुलभैरहेछ हेदेव मलाइउइ पैह्लेको रूपदेखाउ हेदेवेश हेजगन्निवास हजूर मंपर प्रसन्नहुनुहोस् ॥ ४५ ॥

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्तमिच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ॥
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन सहस्र
बाहो भव विश्वमूर्ते ॥ ४६ ॥

हेसहस्रबाहोहेविश्वमूर्त्ते मउस्तै किरीटगदाचक्रयुक्तहजूर्कनदेख् नचाहन्छु यस्कारणले उइचतुर्भुजरूपले युक्तहुनुहोस् ॥ ४६ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ मया प्रसन्ने-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न तवार्जुनेदं रूपं परं दर्शित
मात्मयोगात् ॥ तेजोमयं विश्व
मनन्तमाद्यं यन्मेत्वदन्येन न
दृष्टपूर्वम् ॥ ४७ ॥

यस्तोअर्जुनको प्रार्थनासुनेर भगवान् बोलेकि हेअर्जुन जोतेजोमयविश्वरूप अन्तरहित सब्बका आदितिमीशिवाय अरुकसैलेपैह्लैन देखेकोसोयोपरमरूपप्रसन्न मैलेआफ्नुसत्यसङ्कल्परूपयोगले तिमीलाइदेखाञा ॥ ४७ ॥

न वेदयज्ञाऽध्ययनैर्न दानैर्न च
क्रियाभिर्न तपोभि रुग्रैः ॥ एवं
रूपः शक्य अहं नृलोकेद्रष्टुं त्व-
दन्येन कुरुप्रवीर ॥ ४८ ॥

हेकुरुवंशिमाश्रेष्ठवीर योरूपमैले योमनुष्य लोकमातिमिशिवाय अरुवेदपाठी यज्ञगर्नै मन्त्रजपने दानगर्नैयोगगर्नैउग्रतपस्या क्यैलेपनि देख्नामा योग्यछैन ॥ ४८ ॥

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
दृष्ट्वारूपं घोरमीदृङ् ममेदं ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वं
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ॥४९॥

यस्तोघोरमेरायोरूपकन देखेरतिमीला-इवैथानहोस् औमोहभावपनिनहोस् भयरहित प्रसन्नमनले तिमी उइग्योमेरा रूपकनफेरहेर ॥ ४९ ॥

संजयउवाच ॥ इत्यर्जुनं वासु-
देवस्तथोक्त्वास्वकं रूपं दर्श-
यामास भूयः ॥ आश्वासयामा-
स च भीतमेनं भूत्वा पुनः सौ-
म्यवपुर्महात्मा ॥ ५० ॥

सञ्जयधृतराष्ट्रसंगभन्छन्कि हेराजन् वसुदेवकापुत्रकृष्णलेयस्तो अर्जुनलाइभनेरउस्तैअगाडिकोऋै रूपआफ्नुफेरदेखाउंदाभया औजोठुलोशरीरयुक्तथियेसो सौम्यरूपभयेरडरलेयुक्तअर्जुनकन साहासूदियेरसंझ्झाये ॥ ५० ॥

अर्जुनउवाच ॥ दृष्ट्वेदं मानुषं
रूपं तव सौम्यं जनार्दन ॥ इ-
दानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्र-
कृतिं गतः ५१ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तवअर्जुनबोलेकिहेजनार्दनहजूरकोयो-
सौम्यमानुषरूपकनदेखेर अवसचेतभ-
याकोछदोहजूको स्वभावपायेकोसाव
धानमा छुं ॥५१॥

श्रीभगवानुवाच ॥ सुदुर्दर्शमिदं
रूपं दृष्टवानसि यन्मम ॥ दे-
वाअप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्श-
नकांक्षिणः ॥ ५२ ॥

अर्जुनकावाक्यसुनेरश्रीकृष्णबोलेकि हे
अर्जुनजोअतिदुर्लभ दर्शनयोमेरोरूप-
तिमीलेदेख्यौयोरूपकोदर्शनगर्नाकनदे-
वताहरुपनिइच्छागर्छन् ॥ ५२ ॥

नाहं वेदेर्न तपसा न दानेन न-
चे ज्यया ॥ शक्य एवं विधोद्र-
ष्टुं दृष्टवानसि मां यथा ॥ भ-
क्त्यात्वनन्यया शक्यं अहमे-
वंविधो ऽर्जुन ॥ ज्ञातुंद्रष्टुं च
तत्वेन प्रवेष्टुं च परंतप ॥५४॥

हेअर्जुन जस्तैमलाइ तिमीलेदेखदाभ-
यौयस्तो म नवेदले नतपस्याले नदान
लेनयज्ञलेदेख्नसकछन् हेपरंतपयस्तो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

म एकभक्तिले निश्चयपूर्वकजान्नाकन देखनाकन औसमीपप्राप्तिहुनाकनपनि सक्छु ॥ ५३ ॥ ५४ ॥

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सं-
गवर्जितः ॥ निर्वैरः सर्व्वभूतेषु
यः समामेति पाण्डव ॥ ५५ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता सूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे विश्वरूपदर्शनोनाम एकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

हेपाण्डवजो मनुष्यमेरानिमित्त लौकिकवैदिकसब्बकर्मगर्छ मैलाइ अतिउत्तम सर्वस्वमानीरहेछ मेरैभक्त छ मेरासम्बन्धीविनाअरुकोसङ्गतछैन औसबप्राणिमानिर्वैरछ सोमकनप्राप्तहुन्छ ॥ ५५ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायां विश्वरूपदर्शनयोगोनाम एकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ द्वादशोऽध्यायः ।

अर्जुनउवाच ॥ एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ॥ ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ॥ १ ॥

यस्नोपैह्लॆ आत्मज्ञानकोमहिमा श्रीकृष्णजीलेंवर्णन्गरे भक्तिले नैजान्नामादेखनामा प्राप्तहुंदामाआंउंछु एस्तोदुवैवाक्यलाइ सुनेरअर्जुनसोद्धछन्कीनिरंन्तरभक्तिलेयुक्तभयेका जोभक्त एस्ता एस्ता जोहजुर लेपछिल्लाअध्यायका अन्तमाभन्नुभो तस्तै हजुरकोउपासनगर्दछन् ओजो इन्द्रियकाअदृश अक्षर अर्थात् आत्मस्वरूप उस्कोउपासनागर्छन् तिदुइमा अतिश्रेष्ठकुन्हो अर्थात् आत्मज्ञानिश्रेष्ठहो किहजुरका उपासनागर्न्याश्रेष्ठ होसोभन्नुहोस् ॥१॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्रीभगवानुवाच ॥ मय्यावेश्य
मनोयेमां नित्ययुक्ता उपासते ॥
श्रद्धया परयो पेतास्तेमे युक्तत
मा मताः ॥ २ ॥

एस्तोअर्जुनका प्रश्नसुनेर श्रीकृष्ण भगवान्बोलेकि जोनिरन्तरभक्ति योग लेयुक्त ममामनकन लगायेर उत्तमश्र- द्धालेयुक्त मेरोभजनगर्छन् तियोगिहरू माश्रेष्ठमेरामान्याहुन् ॥ २ ॥

येत्वक्षर मनिर्देश्य मव्यक्तं प-
र्युपासते ॥ सर्वत्रग मचिंत्यं च
कूटस्थ मचलं ध्रुवं ॥ सन्नियं-
म्येंद्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयः ॥
ते प्राप्नु वन्तिमामेव सर्वभूतहिते
रताः ॥ क्लेशो ऽधिकतरस्तेषा
मव्यक्तासक्तचेतसां ॥ अव्यक्ता
हि गतिर्दुःखं देहवद्भि रवा-
प्यते ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥

जोकोहीइन्द्रियलाइ नियममाराखेरस- र्वत्रसमबुद्धि सब्बप्राणिका हितमारत भयेका अनिर्देश्य अर्थात् देवादिशरी-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रशब्दल कहनामा नआउने यस्तो अ-
व्यक्त अर्थात् इन्द्रियगोचर्नभयेकासर्व
त्रगं अर्थात् सर्वत्रदेवादि शरीरमा
रहनेअचिन्त्य ध्यानमानआउन्या
औकूटस्थ सर्वत्रएकैभै रहन्याअचल
आफ्नु स्वरूपैमारहन्या यसैकारण
नित्यअक्षर यस्तोआत्म स्वरूपको भ-
जन्गर्छन् अर्थात्आत्मस्वरूपैकन अनु
संधानगर्छन् तिपनिमैमाप्राप्तहुन्छन् प
रन्तु आत्माज्ञान दशो दुःख पूर्वकदेह
धारिभयेर प्राप्तहुन्छ यसनिमित्तति
अव्यक्तासक्तचित्तहुनेको क्लेशअत्यन्त-
छ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥

येतु सर्वाणिकर्माणि मयि सं-
न्यस्य मत्पराः ॥ अनन्येनैव
योगेन मां ध्यायंत उपासते ॥
तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसार
सागरात् ॥भवामि न चिरात्पार्थ
मय्यावेशित चेतसां ॥ ६ ॥ ७ ॥

हेपृथापुत्र जोकोहिसबकर्मकन ममा
अर्पणगरेर मेरैशरणभयेका एकभक्ति

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

योगले मेरोध्यान पूजनगर्छन् यस्तो ममालागेकोछ चित्तजस्का उन्कोमथो रैदिन्मा मृत्युदुःखरूप सन्सारदेखि उद्धार गर्न्याहुंला ॥ ६ ॥ ७ ॥

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय ॥ निवसिष्यसि मय्येव अतऊर्ध्वं न संशयः ८

यस्कारणले तिमीमैमा मनलगाउ मैमाबुद्धिलगाइ योमनबुद्धिलायेपछि मेरै समीपमाहौला यस्मासंशयछैन ॥ ८ ॥

अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयिस्थिरं ॥ अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनंजय ॥ ९ ॥

हेअर्जुन् जोकदाचित् ममाचित्त समाधानस्थिरगर्न नसक्या अभ्यासयोग गरेर ममाप्राप्तिहुनाकन इच्छागर्दैरहुन् ९

अभ्यासेप्य समर्थोसि मत्कर्म परमो भव ॥ मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि ॥१०॥

जोअभ्यासमापनि असमर्थछौ ता मेरोपूजादिकर्ममामुख्यस्थिरहोउ मेराअर्थमा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पनिकर्म गर्दा मेरा प्राप्तिरूप सिद्धिकन प्राप्तहुौला ॥ १० ॥

अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रितः ॥ सर्वकर्मफलत्यागं ततः कुरु यतात्मवान् ११

जोकितिमि येोपनिगर्न असक्तछौ तामनलाइ सावधान गरेकामेराभक्तियोगको आश्रयगरियेका सवकर्मफलको त्यागगर ॥ ११ ॥

श्रेयोहि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञा नाद्ध्यानं विशिष्यते ॥ ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छांतिरनंतरम् ॥ १२ ॥

जुन्लेकि अभ्यासले कल्याणदायक ज्ञानहुन्छ ज्ञानले बिचारहुन्छ विचारले कर्मफलको त्यागहुन्छ कर्मफल त्यागहुनालेफेर शान्ति अर्थात् संसार देखिबैराग्यहुन्छ ॥ १२ ॥

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुणएव च ॥ निर्ममो निरहंकारः समदुःखसुखः क्षमी ॥ संतु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ष्टः सततं योगी यतात्मा दृढ
निश्चयः ॥ मय्यर्पितमनोबुद्धि-
र्योमद्भक्तः स मे प्रियः १३ ॥ १४ ॥

जोसवप्राणिको द्वेषनगर्न्या औसब
कोमित्रहोस् औ दयालु ममता न भया
को अहंकार रहित् सुखदुःखमा सम
क्षमावान् जत्तिमिल्यो उत्तिमातुष्ट नि-
रंतर भक्तिमान् जितचित्त दृढनिश्चय
ममामन् बुद्धिलायाको सोमेरोभक्त म-
लाइप्रियछ ॥ १३ ॥ १४ ॥

यस्मान्नोद्विजते लोको लोका
न्नोद्विजते च यः ॥ हर्षामर्षभ-
योद्वेगैर्मुक्तोयः सच मे प्रियः१५

जुन्कारण कोइ पनिजन्तु भयनपावोस्
औजोकसै देखिपनि दुःखनपावस् औ
जोहर्षईर्षाभय उद्वेगलेरहित्होस् रहि-
त्छ जोसोमेरोप्रियछ ॥ १५ ॥

अनपेक्षःशुचिर्दक्ष उदासीनो ग-
तव्यथः ॥ सर्वारंभपरित्यागी
यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १६ ॥

जोमनुष्यमेरा संगबिना सर्वत्र अपेक्षा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रहित् शुचिअर्थात् सुद्धआहारि औता-
हिमाटो जलादिले औभित्र चित्तकोसु-
द्धतागरेर पवित्र स्वधर्मगर्नामा चतुर
शत्रुमित्रादिलेरहित् शास्त्रोक्त कर्म
गर्नामा व्यथारहित् सबकर्मका फल
औममता कात्यागि एस्तोमेरोभक्त सो
मलाइप्रियछ ॥ १६ ॥

यो न हृष्यति न द्वेष्टि नशोचति
न कांक्षति ॥ शुभाशुभपरित्या-
गी भक्तिमान्यः स मे प्रियः १७

जोसुखदायक वस्तुपायेर हर्षहुदैन दु-
खकारक् वस्तुपायेर बिस्माद्गर्दैनसो
कनिमित्तमा सोकगर्दैन हर्षदायेक्को
इच्छागर्दैन जोसुभासुभ कर्मफलको
त्यागी भयाको भक्तछ सो मेरोप्रिय
छ ॥ १७ ॥

समः शत्रौच मित्रेचतथामानाप-
मानयोः ॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु
समः संगविवर्जितः ॥ तुल्यनिं-
दास्तुतिर्मौनी संतुष्टो येनकेन
चित् ॥ अनिकेतः स्थिरमतिर्भ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

क्तिमान्मे प्रियोनरः ॥१८॥१९॥

शत्रु औमित्रमा सम तस्तै मान अपमानमा औसीतउष्ण सुखदुःखादिमा शमछ विसयको आसारहित् निन्दास्तुति बराबर मान्यामितभासि जोआफूसैआफ्प्राप्तछ तेसैलेसन्तुष्ट घरमा अनासक्त स्थिरबुद्धि भक्तिमान मनुष्य मेरो प्रियछ ॥ १८ ॥ १९ ॥

येतु धर्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते ॥ श्रद्दधानामत्पर मा भक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः २०

इति श्रीमद्भगवद्गीता सूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे भक्तियोगोनाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

जोकोहि श्रद्धाधारणभयेका मैलाइ सर्वोत्तम्जान्न्ये भक्त योएथोक्त धर्मरूप अमृतकन आर्थात् ममामनलगाउ इत्यादि धर्मरूप अमृतकनसेवागर्छन् तिमनुष्यमेराअत्यन्तप्रियछन् ॥ २० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायां भक्तियोगोनाम द्वादशोध्यायः ॥ १२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ त्रयोदशोऽध्यायः ।

श्रीभगवानुवाच ॥ इदं शरीरं
कौंतेय क्षेत्रं इत्यभिधीयते ॥
एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञं इ-
ति तद्विदः ॥ १ ॥

प्रथमका छ अध्यायमा ईश्वरप्राप्तिको उपायभयाको उपासना औउपासनाको अंगभयाको आत्मस्वरूपज्ञानकह्यां औत्योआत्म स्वरूप् ज्ञानकोप्राप्ति ज्ञानयोग कर्मयोग निष्ठालेहुं छ यस्तोकह्यें मध्यकाछ अध्यायमा परमात्मास्वरूपको यथार्थज्ञान औतस्कोमहात्माज्ञान पूर्वकउपासना जुन्उपासना भक्तिपनिभन्छन् सोकहंदाभयेकन अबअंत्यकाछ अध्यायमा प्रकृतिपुरुषको निरूपण औयेप्रपंचको प्रकृतिपुरुष कासंयोगलेहुं छ भन्नेकुरोभन्याछन् औपेह्लेवाह्रौं अध्यायमा जोपरमा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्मा स्वरूपको यथार्थनिश्चय औकर्म ज्ञान भक्तिस्वरूप् औइन्को ग्रहण्को निमित्त भिन्नभिन्न प्रकार भन्न्या छन् ताहांतेह्रः अध्यायमा देहऔआत्मा को स्वरूप औआत्मस्वरूप प्राप्तिको उपाय तस्तै प्रकृति मुक्तआत्माको स्व-रूप् औतेस्को प्रकृतिसंबंधको कारण औप्रकृति पुरुस विवेक्को अनुसंधान प्रकारभन्न्याछन् श्रीकृष्णभगवान् भ-न्छन्कि हेकुन्तिपुत्र यो शरीरकन क्षे-त्रयस्तो भनेकोछ जोयस्कन जान्दछ तेस्लाइदेहात्म ज्ञानिजन क्षेत्रज्ञ यस्तो-भन्दछन् अर्थात् देहक्षेत्र आत्माक्षेत्र ज्ञछ ॥ १ ॥

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रे-
षु भारत ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं
यत्तज्ज्ञानं मतं मम ॥ २ ॥

हेभारत सबक्षेत्रमा अर्थात् सबदेहमा-क्षेत्रज्ञ जोजिव औमजोपरमात्मा त्यो मकन पनिजान जोक्षेत्र औ क्षेत्रज्ञको ज्ञानअर्थात् इन्कोबिवेकज्ञानछ सो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ज्ञानमलाइ अंगिकारछ जाहां जोशरीर
मा आत्मापरमात्मा दुवैकहे तेस्मा
प्रमाणछ द्वासुपर्णौसयुजौ सखायौस-
मानं वृक्षंपरिषस्वजाते: ॥ तयोरेकः
पिप्पलं स्वाद्वत्पनश्नन्नन्योऽभिचाकशी
ति अर्थ दुईपक्षि सङ्संगैरहन्ये परस्प-
र संगिएक वृक्षमा रहन्छन् तिन्माएक
तेस् वृक्षको स्वादुफल ५ खान्छ अ-
र्को भिनाखायेर प्रकाशताछ अर्थात्
ईश्वरऔजिव सधैसंगरहन्छन् परस्पर
सखा एकैदेहमारहन्छन् तिन्माजिवस-
रिर जन्यकर्मफलको भोगगर्छ औईश्वर
साक्षिमात्र प्रकासकछ अर्कोअर्थयो
हुन्छ कि क्षेत्रक्षत्रज्ञ मैहुं इदुवैको अ-
न्तरयामिहुं तापनिदेहान्तरयामिजीव
जीवान्तरयामि परमात्मायस्तोपनिउ-
इअर्थ सिद्धभयोजोजाहा जिवऔईश्व
र एकैभन्छन् तिन्कन उत्तम पुरषस्त्व-
न्य जाहांअर्थकोपञ्चाएत हुनाकोअन्त-
रयामित्व माता ईश्वर सर्वभूतानां
हृद्देसेर्जुनतिष्ठति नतदस्ति विनायत्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्यान्मयाभूतंचराचरं औएस्यात्माश-
रीरंयआत्मनितिष्ठन् यआत्मानमन्तरो
यमयतियमात्मानवेदसते आत्माअमृत
इत्यादिश्रुतिपनिप्रमाणछन् ॥ २ ॥

तत्क्षेत्रं यच्च यादृक्चयद्विकारि
यतश्च यत ॥ सच यो यत्प्रभा-
वश्चतत्समासेन मे शृणु ॥ ३ ॥

सोक्षेत्र जुन्द्रव्यकोहो औजस्काआधार
माछ औ जउन्वीकारादि लेयुक्तछऔ
जौन् प्रयोजनकानिमित्त उत्पन्न भया
कोछ औ जुन्रुपलेवर्त्तमानछ औ त्यो
क्षत्रज्ञजोछ अर्थात् जस्तारूप लेयुक्त
छ औजस्ताप्रभावछ सोसंक्षेप मेरामु
खबाटसुन ॥ ३ ॥

ऋषिभिर्बहुधा गीतं छंदोभि-
र्विविधैः पृथक् ॥ ब्रह्मसूत्रपदै
श्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ॥ ४ ॥

त्योक्षेत्र क्षेत्रज्ञको स्वरुपधेरैप्रकारले
पराशरादिऋषिहरुले औऋग्वेदयजु-
र्वेदसामवेद एस्ताअनेकप्रकारका भेद
ले औ ब्रह्मकनप्रतिपादनगर्न्येजो ब्रह्म

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सूत्र अर्थात् व्यासकृत शारीरकसूत्रपद हरुलेजोकारणयुक्त अर्थात् सिद्धान्तग र्न्या हरु उन्लेपनि क्षेत्र क्षेत्रज्ञ कास्वरू पकन भिन्नभिन्न भनेकाछन् सोमसंक्षे पलेकहुंला तिमि मवाटसुन ॥ ४ ॥

महाभूतान्य हंकारो बुद्धि रव्य-
क्तमेव च ॥ इन्द्रियाणां दशैकं
च पंचचेंद्रियगोचराः ॥ इच्छा
द्वेषः सुखं दुःखं संघात श्चेत-
ता धृतिः ॥ एतत्क्षेत्रं समा-
सेन स विकारमुदाहृतं ॥५॥६॥

पञ्चमहाभूत् अहंकार बुद्धि अर्थात् म हत्तत्व अव्यक्त अर्थात् सूक्ष्मरूप प्रकृति ई क्षेत्रको उत्पतिकारक द्रव्यहुन् अब विकार अर्थात् कार्यभन्छन् दश औ एक एस्ताएघार इन्द्रियछं तस्तैकि का न्छाला आंखां जिभ्रो नासिका इ पाच ज्ञान इन्द्रिय वाणिहात पाउ गुदद्वार लिङ्ग इ पांच कर्मइन्द्रिय येकमन यस्ता एघारइन्द्रिय औशब्द स्पर्श रूप रस गन्ध इपांच इन्द्रियकाविसयहुन् इसोर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

विकारछन् इच्छा द्वेस शुख दुःख संघात अर्थात् विकारभयाकोसमुहःचेतनाजोज्ञानसक्ति धृतिधैर्य येस्तासंक्षेपले विकारसहित् या क्षेत्रकहियो। ॥५॥६॥

अमानित्व मिदं भित्व महिंसा
क्षांति रार्जवं ॥ आचार्योपासनं
शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥७॥

अव क्षेत्रदेहमा आत्मज्ञानकासाधना निमित्त ग्रहणगर्न्यागुणभन्छन् जस्तैकि श्रेष्ठजनहरुमा मानकोचाहानगर्नु लोकलाइदेखाउंनानिमित्तधर्मकर्मरुपदंभनगर्नु अर्कालाइपिडारुपहींसानगर्नु आफुभन्दा वलहिनकोअपराधसहन पक्षमाराखनु सवैसंगसोझोरहनु मन् वचनकर्मले गुरुकोसेवागर्नु मृतिकाजलादि लेवाहिर औ शुद्धचित्तले ईश्वर स्मणरुप अन्तरमायस्तासौचगर्नु आत्मज्ञानमा स्थिररहनु मनलाइसवविषयदेखिन् निवारणगरेर इश्वरमालाउनु ॥ ७ ॥

इन्द्रियार्थेषु वैराग्य मनहंकार

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

एत्र च ॥ जन्ममृत्युजराव्याधि
दुःखदोषानुदर्शनं ॥ ८ ॥

इन्द्रियकाविषयमा गुणबुद्धिनगर्नु औ देहमा औदेहसम्बन्धि पदार्थमा अहं बुद्धिनगर्नु जन्ममृत्यु वृद्धअवस्थाअनेकरागयस्ताशरिरमा इदुःखरुपदोषादि कोविचारगर्नु ॥ ८ ॥

असक्तिरनभिष्वंगः पुत्रदारगृ-
हादिषु ॥ नित्यं च समचित्त-
त्व मिष्टानिष्टोपपन्निषु ॥ ९ ॥

आत्माविना अन्यत्रआसक्तिरहीत् पुत्रस्त्रि घर इत्यादिमा अतिमिलाप न राखनु औ इष्ट अनिष्ट वस्तुकाप्राप्ति मासधैं समचित्तरहनु ॥ ९ ॥

मयिचानन्ययोगेन भक्ति रव्य
भिचारिणी ॥ विविक्तदेशसेवित्व
मरतिर्जनसंसदि ॥ १० ॥

ममाएकयोगलेअखण्ड भक्ति एकान्त रहनामाप्रितिजनसभामाअप्रिति ॥१०॥

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं . तत्व-
ज्ञानार्थदर्शनं ॥ एतज्ज्ञानमिति

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

प्रोक्त मज्ञानं यदतोऽन्यथा ॥११॥

आत्मासम्बन्धि ज्ञानको नित्यता त-
त्व ज्ञानकाप्रयोजन कनबिचारगर्नु य
स्तोयोज्ञानकहियो औ जोयेस् देखिन्
अन्यथाछ सोअज्ञानहो ॥ ११ ॥

ज्ञेयं यत्तत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा
ऽमृतमश्नुते ॥ अनादिमत्परं
ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते ॥१२॥

जोजान्नामायोग्यछ सोकहन्छु जस्लाइ
जानेर मोक्षपाउंछ त्योयस्तोछकि-
अनादि अर्थात्जन्मरहित् छ मत्पर
अर्थात् तेस्भन्दाश्रेष्ठमैहौं । त्योकेव
ल मैरैस्वाधीनछ ब्रह्म अर्थात् प्रकृति मु-
क्त शुद्धचैतन्य जिवात्माछ तयोआत्मा
नसत् नअसत् कहनामा आउंछ अर्था
त् कार्यकारण दुवैअवस्था लेरहित्छ१२

सर्वतः पाणिपादं तत् सर्वतो
ऽक्षिशिरोमुखं ॥ सर्वतः श्रुतिम
ल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥१३॥

त्योजिवात्मासवतिरबाट हातपाउवा-
लाछ सबतरफबाट नेत्रसिरमुखवाला

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

छ सब्बतरफबाट कानबान्छ लोकमा बस्तुमात्रमाव्यापकभयेररहंछ योस्वरु-प मुक्तजिवको कहियो मुक्तदशामाजि-वको समतापरमात्माकाजस्तोछ सोजा हांगितामापनि कह्न्याछन् इदंज्ञानमु पाश्रित्यममसाधर्म्यमागताः ७७ सूत्रप निछ भोगमात्रसाम्यलिङ्गाच्च औ तथा विद्वान् पुण्यपापेविधुयनिरजनपरमं साम्यमुपैति यस्तोजोपरमात्माकोसम-ता कहियोता परमात्माजस्तो स्वरुपहु नामाक्यासंकाछः ॥ १३ ॥

सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रिय
विवर्जितं ॥ असक्तं सर्वभृ च्चैव
निर्गुणं गुणभोक्तृ च ॥ १४ ॥

सब्बइन्द्रियकोबृत्ति नगरेरपनि विषया दिकन जान्नामासमर्थछ औआफ्नुस्व भावले सब्बइन्द्रियादिले रहित पनिछ अर्थात् इन्द्रियादिकावृतिविनापनिवि-षयादिजान्नामासमर्थछ आफैंस्वयम् देवादिशरिरमा आसक्तछैन औसब् देवादिसरीरको धारणगर्न्याछ सत्वादि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गुणरहित् औ गुणहरूकोभोगगर्नर्याछः१४

वहिरंतश्च भूतानामचरं चर-
मेव च ॥ सूक्ष्मत्वा त्तदविज्ञेयं
दूरस्थं चांतिकेच तत् ॥ १५ ॥

त्योआत्मामुक्त अवस्थामापृथिव्या-
दि भूतकोबाहिरऔवद्धअवस्थामाभि-
त्ररहंछ । स्वयम् आफु अचलछ औदे
हसंयोगभयामाचरहुंछ सूक्ष्मछ यस्का
रणले जान्नामायोग्यछैन त्योआत्मा
अज्ञानिलाइ टाढाछ औज्ञानिलाइन-
जिकमाछ ॥ १५ ॥

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमि-
व च स्थितं ॥ भूतभर्तृ च त-
ज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च १६

त्यो पृथिवआदि भूतविकारदेवादिशरि
रमा एकरसरहन्छ औअज्ञानि हरुको
देवादिसरीरतुल्य देष्तछकि योदेब् यो
मनुष्ययोपशु इत्यादि अलग् जस्तोर
ह्याकोदेखतछ औ सबप्राणिहरुकोपा-
लन्गर्छ औ अन्नादि प्राणिहरुकोभक्ष
कछ देहरुपले आहारगर्नेछ औतेइअ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्नादि विकारले उत्पत्ति कर्त्तापनिछ
यस्तोजान्नामायोग्यछ ॥ १६ ॥

ज्योतिषामपि तज्ज्योति स्तम-
सः परमुच्यते ॥ ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञा-
नगम्यं हृदि सर्वस्य धिष्ठितं१७

त्योसूर्यादिक ज्योतिकनपनि प्रकासन्छ
सूक्ष्मकारणरूप् प्रकृतिले पर अर्थात्
भिन्न कहाउंछ ज्ञानरुप जान्नु यो-
ग्यज्ञानलेप्राप्तहुनामा योग्यसबकाहृद-
यमारहन्छ अर्थात् सब देवमनुष्यपशु
पक्ष्यादि शरीरकाहृदयमारहन्छ ॥१७॥

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चो-
क्तं समासतः ॥ मद्भक्त एतद्वि-
ज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ॥ १८ ॥

यस्तो महाभूतान्यहंकार जांहां देखि-
लियेर संघातश्चेतनाधृति जाहांसम्म
क्षत्रकहियो तथाअमानित्व जाहांदेखि
तत्वज्ञानार्थ दर्शनम् जाहांसम्यज्ञान
कहे औ अनादिसत्परं जाहांदेखिलिये
र हृदिसर्वस्वधिष्ठितम् याहांस म्मज्ञय
अर्थात् जान्नामायोग्य आत्मस्वरुपक

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हे यस्तोयेसंक्षेपले कहेयेतिलाइजानेर मेरोभक्तभयेर मेरोजस्तो स्वरुप्कन प्राप्तहवस् ॥ १८ ॥

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्ध्यनादी उभावपि ॥ विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसंभवान् ॥ १९॥

प्रकृतिकन औपुरुषकन अर्थात् जिव् ईदुवैलाइपनि अनादिअर्थात् सनातन जान जोवन्धन्कारक् इच्छाद्वेषसुखदुःखादिकविकारउन्कनऔ मोक्षकारक अमानित्व अदंभित्व उन्कननिश्चये पुर्वक प्रकृतिसंभव् जान अर्थात् इच्छादिविकार युक्त प्रकृतिपुरुषकोवन्धन् गर्न्या औ अमानित्वगुणयुक्त मोक्षदायेकहुन्छ ॥ १९ ॥

कार्यकारणकर्त्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते ॥ पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतु रुच्यते ॥ २० ॥

अबएकसङ्गमा रहेका प्रकृतिपुरुषका कार्यभेदभन्छन् जस्तैकि कार्यजोप्रकृतिपरिणाम् देह कारणमनसहित् इन्द्रि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यादि इन्को व्यापारगराउनामा कारण प्रकृतिकहियाको छ सुखदुःखादिको भोगगर्नामाकारण पुरुषकहियाकोछ अर्थात् भोगसाधनकर्मकोआश्रयप्रकृतिपरिणाम् औपुरुषयुक्त देह तस्तै सुखादिभोक्तृत्वआश्रयपुरुषछ ॥ २० ॥

पुरुषः प्रकृतिस्थोहि भुंक्ते प्रकृतिजान् गुणान् ॥ कारणं गुणसंगोऽस्य सदसद्योनिजन्मसु २१

जुन्कारणलेकि योपुरुष् प्रकृतिमैरहेको प्रकृतिजन्य गुणको भोगगर्छ तेस्कारणले उचानिचायोनिमाजन्म लिनामाकारण प्रकृति गुणको अर्थात् सत्वादिगुणकोसङ्ग छ अर्थात् तिगुणको आसक्तिलेउचनिचजनमहुन्छ ॥ २१ ॥

उपद्रष्टाऽनुमन्ता च भर्त्ताभोक्ता महेश्वर ॥ परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन् पुरुषः परः २२॥

योदेहमायोपुरुष् देख्न्याछ अर्थात् चौकसि गर्न्याछ औ अनुमोदनादिन्या अर्थात् सल्लाहादिन्छ औयोदेहकनपा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ल्छ भोग्दछ औ देहकोमहेश्वरछ ज-
स्तैकीयोदेहमा ईश्वरइन्द्रियमन् इत्या
दिछन् उन्कापनिइश्वर छन् येस्तोयो
देहदेखि योजव् भिन्नछ तापनि अ-
ज्ञानलेकेवलयोदेह येस्तोकहाउंछ॥२२॥

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च
गुणै सह ॥ सर्वथावर्त्तमानो-
ऽपि न स भूयोऽभिजायते ॥२३॥

जोयस्तोयोजिव्कन औ गुणादिसहित्
प्रकृतिकनजान्नछ सो सव्प्रकारलेसं-
सारमारहन्छ तापनिफेरि उत्पन्नहु
दैन ॥ २३ ॥

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचि-
दात्मानमात्मना ॥ अन्ये सां-
ख्येन योगेन कर्मयोगेन चा
परे ॥ अन्येत्वेव मजानंतः श्रु-
त्वाऽन्येभ्य उपासते ॥ तेपि
चातितरंत्येव मृत्युं श्रुतिपरा-
यणाः ॥ २४ ॥ २५ ॥

कत्यूं पुरुषआफ्नाअन्तकरणमाबुद्धिले
विचारगरेर येस्जिवात्माकनजान्नछन्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

औ कत्यूंशांख्ययोगलेजान्नछन् औअरु
कत्यूं कर्मयोगगरेर अर्थात् कर्मईश्वरा
र्पणगर्दागर्दा जान्नछन् औकत्यूंअरु
येस्तोनजानेकाछंदा अरुदेखिसुनेर
पासनागर्छन् अर्थात् सुनेर पैह्लै जस्तो
उपायेगरेर जान्नछन् औकत्यूं फगत्
श्रद्धायुक्त श्रवणै हरिभजनश्रवणैगर्दै
रहन्छन् ता तिपनि संसारकनतर्द
छन् ॥ २४ ॥ २५ ॥

यावत्संजायते किञ्चित्सत्वंस्थाव
रजंगमं ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगा
त्तद्विद्धि भरतर्षभ ॥ २६ ॥

हेभरतवंसिमाश्रेष्ठहेअर्जुन् जोकुछ्स्था
वरऔजंगम प्राणिउत्पन्नहुन्छन् उन्का
क्षत्र औ क्षत्रज्ञ कासंयोगले अर्थात्
सरीर औजिवकासंयोगलेजान ॥ २६ ॥

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठंतं परमे
श्वरं ॥ विनश्यत्स्व विनश्यन्तं
यः पश्यति स पश्यति ॥ २७ ॥

जोकोहिसबप्राणिमासमरह्याकाकेवल-
मनइन्द्रियादिको ईश्वरयोजिव् ई इ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न्द्रियादिकोनासहुदामापनि योजिवको नासरहितदेखतछ अर्थात् जान्नछ सो हि जान्नछ ॥ २७ ॥

समं पश्यन् हि सर्वत्र समव-
स्थितमीश्वरं ॥ न हिनस्त्या-
त्मनात्मानं ततो याति परांग-
तिं ॥ २८ ॥

सबदेवादिसरिरमा एक जस्तोरह्याको इमनइन्द्रियादिकोईश्वर जिवात्माक-न समदेखदोछदो जोकोबुद्धिपुर्वक आ-फुकन हंताछैन अर्थात् संसारमागिर्दै न तेस्कारणले त्यो परमगतिकन अ-र्थात् मुक्तिकनपाउंछ ॥ २८ ॥

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमा-
णानि सर्वशः ॥ यः पश्यति त-
थात्मानमकर्त्तारं स पश्यति २९

जोसबकर्मादिकोप्रकृतीलेगरेर अर्थात् प्रकृतिविकार इन्द्रियादिले गरेकोजा न्दछ औतस्तैआफुकन अकर्त्ताजान्द-छत्योजान्दछ ॥ २९ ॥

यदा भूतपृथग्भाव मेकस्थम-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

नुपश्यति ॥ तत एव च वि-
स्तारं ब्रह्म संपद्यते तदा ॥३०॥

जवप्राणिहरुकोपृथक्भाव अर्थात् दे-
वमनुष्यादि काशरिरको छोटाइ व-
डाई मोटाइपतल्याइ इत्यादिक्भि-
न्नभिन्नभावको एकस्थ अर्थात् एक
प्रकृतिमैदेख्तछ औउसैप्रकृतिमैपु-
त्रादिरूपविस्तारकनदेख्तछ तव शुद्ध
स्वरूपकन प्राप्तिहुन्छ ॥ ३० ॥

अनादित्त्वान्निर्गुणत्वा त्परमा-
त्मा य मव्ययः ॥ शरीरस्थोपि
कौंतय न करोति न लिप्यते ३१

हेकुन्तिपुत्रयोजिवात्मा अनादिहुनाले
अविनासिछकेवलशरीरमारह्याकोपनि
निर्गुणहुनाले नकेहिकर्मगर्छे नउनकर्म
फललेलिप्तहुन्छ ॥ ३१ ॥

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं
नोपलिप्यते ॥ सर्वत्रावस्थितो
देहे तथात्मानोपलिप्यते ॥३२॥

जस्तैसव्वजगामा प्राप्तभयाको आकाश
सूक्ष्मताले तिभूतादिका गुणलेलि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

म्हुंदैन तस्तैसब्बदेवादि शरीरमारह्याको जिवात्मादेह गुणलेलिम्हुदैन ॥३२॥

यथा प्रकाशयत्येकः कृत्स्नं लोकमिमं रविः ॥ क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत ॥ ३३ ॥

हेभारनजस्तैयेक् सूर्य्योसब्बलोककन प्रकासगर्छन् तस्तैयोजिव् सब्बशरीरको प्रकाशताछ ॥ ३३ ॥

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेव मन्तरं ज्ञानचक्षुषा ॥ भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यांति ते परं ॥ ३४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता सूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे प्रकृतिपुरुषविवेकयोगोनाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

जोकोइज्ञान दृष्टिलेक्षत्र औक्षत्रज्ञको यस्तोअन्तरकन औभूतप्रकृतिका मोक्षकन जान्नछन् तिमलाइ पाउंछन् ॥३४॥

इति श्रीभगवद्गीता मनोरमा भाषाटिकायां त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ चतुर्दशोऽध्यायः ।

श्रीभगवानुवाच । परं भूयः प्र
वक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमं ॥
यज्ज्ञात्वा मुनयःसर्वे परां सि-
द्धिमितो गताः ॥ १ ॥

श्रीकृष्णभगवान् अर्जुनसंग आज्ञाग-र्छन् किसबज्ञानमा उत्तम्प्रसिद्धभयाको ज्ञानफेरकहन्छु जुन्ज्ञान लाइजानेरसबमुनिजन जाहांदेखिन् श्रेष्ठसिद्धिकन अर्थात्परमपदमा जादाभये॥१॥

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम सा-
धर्म्यमागताः ॥ सर्गेऽपि नोप-
जायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च २

जोभंछुयोग्यानकन प्राप्तभयेर मेरोसोधर्मताको अर्थात्मेरो समानरूप औ ऐस्वर्य्यकन तिमुनिजन प्राप्तभयाकाति उतपति कालमा उत्पत्तिहुदैनन् औ प्रलयकालमा दुखीहुदैनन् ॥ २ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन् ग-
र्भं दधाम्यहं ॥ संभवः सर्वभू-
तानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥

हेभारतमम महद्ब्रह्म अर्थात् मेरिप्रकृ-
तिसब प्राणिको योनी अर्थात् उत्पत्ति
स्थानहो मउनप्रकृतिमा जीवरूपगर्भ-
कन धारणगर्छु तब तेस्लेसबप्राणीका
उत्पत्तिहुन्छ ॥ ३ ॥

सर्वयोनिषु कौंतेय मूर्त्तयः सं-
भवन्ति याः ॥ तासां ब्रह्म मह-
द्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥

हेकुन्तिपुत्र देवमनुष्यादि सबयोनिमा
जोदेह उत्पन्नहुन्छन् तिसबकोमहत्ब्र-
ह्म अर्थात्प्रकृति कारणछ मचैतन्य-
रूप् विजकन दिन्यापिताहुं ॥ ४ ॥

सत्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृ-
तिसम्भवाः ॥ नि बध्नन्ति म-
हाबाहो देहे देहिनमव्ययं ॥ ५ ॥

हेमहाबाहो सत्वगुणरजोगुण औतमो-
गुण इ प्रकृतिदेखिन् उत्पन्नगुणयस्
देहमा अविनासि जिवकन बन्धंगर्द-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

छन् ॥ ५ ॥

तत्रसत्वं निर्मलत्वा त्प्रकाशक
मनामयं ॥ सुखसंगेन बध्नाति
ज्ञानसंगेन चाऽनघ ॥ ६ ॥

हेनिस्पाप तिगुणमा सत्वगुण निर्मल ताले प्रकासक् अर्थात् शुभअशुभ कर्म देखाउने रोगरहित्छ येसैकारणले यो सुखको आसक्तिले ज्ञानकासंगले वन्धन् छ अर्थात् ज्ञानसुखले शुभकर्म शुभ कर्मले स्वर्गादि फेरउत्तम कुलमाजन्म फेरज्ञानसुख् यस्तोवंधनगछं ॥ ६ ॥

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासं-
गसमुद्भवं ॥ तन्निबध्नाति कौंते-
य कर्मसंगेन देहिनं ॥ ७ ॥

हेकुन्तिपुत्र त्रिष्णा औस्त्रि धनादिमा आसक्ति गराउन्या रजो गुणविषयादि माप्रीति उत्र्जाउन्या जान त्यो जिव कोकर्म संगलेवन्धन्छ जस्तैप्रीत्यात्मक कर्मले उत्कर्मसंगि हरुमाजन्म फेरकर्म फेरजन्मयस्तो ॥ ७ ॥

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं स-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वंदेहिनां ॥ प्रमादालस्यनिद्रा-
भिस्तन्निबध्नाति भारत ॥८॥

हेभारत सब् देहधारि जीवादिको मो-
हगर्न्यै भयाको तमोगुण अज्ञानको
कारणजान त्योप्रमादआलस्य औनि-
न्द्राले वन्धनगर्दछ ॥ ८ ॥

सत्वं सुखे संजयति रजः कर्म-
णि भारत ॥ ज्ञानमावृत्यतु त-
मः प्रमादे संजयत्युत ॥ ९ ॥

हेभारतसत्वगुण मनुष्यकन सुखमाल-
गाउंछ रजोगुण कर्ममालगाउंछ तमो-
गुण ज्ञानलाइ ढाकेर फेर प्रमादमा
लगाउंछ ॥ ९ ॥

रजस्तमश्चा भिभूय सत्वं भव-
ति भारत ॥ रजः सत्वं तमश्चैव
तमः सत्वं रजस्तथा ॥ १० ॥

हेभारत यद्यपिइगुण प्रकृतिका हुन्ता
पनि बिपरितको कारणयोकी रजोगुण
तमोगुणकन जितेर सत्वगुण प्रवल-
हुन्छ औरजोगुण सत्वगुणकन जितेर
तमोगुण प्रवलहुन्छ तस्तैतमोगुण स-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्वगुणकन जितर रजोगुण प्रबलहुन्छ येस्माकारण प्राचीनकर्म औ नित्य-आहारादिछ ॥ १० ॥

सर्वंद्वारेषु देहेऽस्मिन् प्रकाश
उपजायते ॥ ज्ञानं यदा तदा
विद्याद्विवृद्धं सत्व मित्युत ॥
लोभः प्रवृत्ति रारंभः कर्मणा-
मशमः स्पृहा ॥ रजस्येतानिजा-
यंते विवृद्धे भरतर्षभ ॥११॥१२॥

हेभरतबंसिमा श्रेष्ठ यस् देहमा जबसर्व नेत्रादि द्वारमा प्रकाशअर्थात् वस्तु कोयथार्थ निश्चय सोहिज्ञान उत्पन्न होस्तब सत्वगुणबढेछ यस्तोजान्नु औ रजोगुण बढनाले लोभजो धनादिखर्च बिना आरूपाउना को इच्छा प्रवृत्ति अर्थात् प्रयोजन बिना चंचलता कर्मादि कोआरंभ इन्द्रियलोलुपता विषयइच्छाये तिउत्पन्नहुन्छ ॥ ११ ॥ १२ ॥

अप्रकाशो ऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो
मोह एव च ॥ तमस्येतानि जा-
यंते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥ १३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हेकुरुनन्दन तमोगुणवढ़नाले विवेकको
हानि उद्यम् कोहानि औनगर्न्याकाम-
गर्न्या औविपरितज्ञान येतिहुन्छन् १३

यदा सत्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं या-
ति देहभृत् ॥ तदोत्तमविदां लो
कानमलान्प्रतिपद्यते ॥ १४ ॥

जवसत्वगुणकोवढने समयमा देहधारि
प्राणि प्रलय अर्थात् मरणकालप्राप्ति
हुन्छ तव आत्मज्ञानिहरुकोशुद्धलोक
कनप्राप्तहुन्छ अर्थात् आत्मज्ञानिका
कुलमा आत्मज्ञान जान्नामा योग्य
शरिरकन पाउंछ लोकस्तुभुवनेजने
यस्प्रमाणले जाहांलोकशब्दजनवाचि
छ ॥ १४ ॥

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसंगिषु
जायते ॥ तथा प्रलीन स्तमसि
मूढयोनिषु जायते ॥ १५ ॥

रजोगुणवढेमा मरणप्राप्तिभोभने कर्म
संगिमाजन्मलिंछ अर्थात् उन्माजन्म-
लियेर सकामकर्मगरेर स्वर्गजान्छ फेर
उनैमाजन्मलियेर फेरकर्मगरेर स्वर्ग

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यैरित्ले फिर्दैरहन्छ तस्तै तमोगुणवढे-
मा मर्योभनेनिचयोनिमा जन्मन्छ वां-
हांपनिउस्तैक्रम् जान्नु ॥ १५ ॥

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्विकं
निर्मलं फलं ॥ रजसस्तु फलं
दुःख मज्ञानं तमसः फलं ॥१६॥

पुण्यकर्मकोफल सात्विक निर्मलभन्छ-
न् अर्थात् कर्मगर्दागर्दाकोहिजन्ममा
मुक्तहुन्छ औ रजोगुणीकर्मकोफलदुःख
अर्थात् उस्पकामकर्मले स्वर्ग स्वर्गत्रा-
ट मर्त्यलोक फेरस्वर्गयस्तोसंसारदुःखै-
छ तमोगुणकोफल अज्ञानउस्लै नरकै-
हुन्छ ॥ १६ ॥

सत्वात्संजायते ज्ञानं रजसो
लोभएव च ॥ प्रमादमोहौ तम-
सो भवतो ऽज्ञानमेव च ॥ १७ ॥

सात्विककर्मलेज्ञान् हुन्छ औराजस-
कर्मलेलोभहुन्छ तामसले प्रमाद औ-
मोहहुन्छ औअज्ञानपनिहुन्छ ॥ १७ ॥

उर्ध्वं गच्छंति सत्वस्था मध्ये
तिष्ठंति राजसाः ॥ जघन्यगुण

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वृत्तिस्था अधो गच्छंति ताम-
साः ॥ १८ ॥

सात्विककर्मगर्नें मुक्तिपाउंछन् राज-सकर्मगर्नेंमध्यमा स्वर्गमृत्युलोकैमा र-हन्छन् जस्तैपुण्यले स्वर्गपुण्यक्षीणहु-नाले मनुष्यलोक फेरपुण्यले स्वर्गय-स्तैरीतलेवारंवार मध्यैमारहन्छन् त-मोगुणी नीचका वृत्तिमारहने तामसी नीचजातिपशू कीटादिमा जन्मदैरह-न्छन् ॥ १८ ॥

नान्यं गुणेभ्यः कर्त्तारं यदा
ऽद्रष्टानुपश्यति ॥ गुणेभ्य श्च
परं वेत्ति मद्भावं सो ऽधिगच्छ-
त ॥ १९ ॥

जवविवेकोपुरुष सत्वादिगुणलेविना कसैलाइ कर्त्ताजान्दैन आफुलाइ गु-णदेखिन् भिन्नजान्दछ तव त्योमेरा-साम्यताकन पाउंछ ॥ १९ ॥

गुणानेतानतीत्यत्री न्देही देह-
समुद्भवान् ॥ जन्ममृत्युजरादुः-
खै र्विमुक्तो ऽमृतमश्नुते ॥२०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

योदेहधारीजीवदेहमा उत्पन्नभयेका इ सत्वादितीन् गुणकन उल्लंघनगरेर जन्ममृत्युजरादिदुःखलेछुटे को छदो मोक्षकन पाउंछ गुणयुक्तहुदैन ॥ २० ॥

अर्जुनउवाच ॥ कैर्लिंगैस्त्रीन् गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ॥ किमाचारः कथं चैतां स्त्रीन् गुणानतिवर्त्तते ॥ २१ ॥

यस्तोसुनेर अर्जुन सोभछन्कि हेप्रभो कौनचिह्नले इतिनगुणकन उल्लंघनगरियाकोहुन्छ त्योकस्तो आचार वालाहुन्छ इ तिन्गुणकनकसरि उल्लंघनगर्छ ॥ २१ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पांडव ॥ न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि कांक्षति ॥ उदासीनवदासीनो यो गुणै र्न विचाल्यते ॥ गुणा वर्त्तंत इत्येव योवतिष्ठति नेंगते ॥ समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्ठाश्मकांचनः ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तुल्यप्रियाप्रियो धीर स्तुल्य-
निंदात्मसंस्तुतिः ॥ मानापमा-
नयोस्तुल्य स्तुल्यो मित्रारिप
क्षयोः ॥ सर्वारंभपरित्यागी गु-
णातीतःसउच्यते२२॥२३॥२४॥२५

अर्जुनकाप्रश्नकन सुनेर भगवान् भ-
न्छन्कि हेपाण्डुपुत्र जोपुरुषप्रकाश
अर्थात् आरोग्यादि सत्वगुणकोकार्य
औ प्रवृत्ति अर्थात् रजोगुणको कार्य
मोह अर्थात् तमोगुणकोकार्य इजोप्र-
वर्तभयाताइनकन त्यागचाहिंदैन औ-
निवृत्तिभयेका इन्कोचाहदैन उदासी
जस्तोरहेको गुणले चलायमान हुदैन
आफु आफ्नुकार्यमा गुणैवर्त्तमानछ
यस्तो जोस्थिरछ सो चलायमानहुदैन
सुखदुःखमा समसवस्थखवटा कंकणप-
त्थर सुनछ समजस्को वरावछ प्रिय
अप्रिय जस्कोधीर यसैकारणले आ-
फ्नुनिन्दास्तुति समानजान्दछ मान
अपमान तुल्य शत्रु मित्र मातुल्यमेरो
सेवाविनासर्वारंभकात्यागीजो सोगुणा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तीतभनिकहिन्छ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥२५॥

मां च यो ऽव्यभिचारेण भक्ति-
योगेन सेवते ॥ स गुणान् सम-
तीत्यै तान् ब्रह्मभूयाय कल्पते
॥ २६ ॥ ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठा ऽह
ममृतस्या व्ययस्यच ॥ शाश्वत-
स्य च धर्मस्य सुखस्यै कांति-
कस्य च ॥ २७ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंबादेगुणत्रयविभागयो गोनामचतुर्दशोऽध्याय ॥ १४ ॥

जुन्कारणकि मरणधर्मरहित औयसैले अविनाशीजोब्रह्म अर्थात् मुक्तजीव उस्को औजोसनातनधर्मजोभक्तियोग उस्को औमुख्यसुखजो सो स्वरूपप्राप्ति उस्को म आधारहुं यसैलेजो अखण्डित भक्तियोगगरेर मकन भजदछ सोइ गुणकन उल्लंघनगरेर मेरासमतालाइ पाउंछ ॥ २६ ॥ २७ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायां गुणत्रयोविभाग योगोनाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ पञ्चदशोऽध्यायः ।

श्रीभगवानुवाच ॥ ऊर्ध्वमूल
मधःशाख मश्वत्थं प्राहु रव्य-
यं ॥ छंदांसि यस्य पर्णानि य
स्तंवेद स वेदवित् ॥ १ ॥

तेह्रौंअध्यायमा क्षेत्ररूपप्रकृति औक्षेत्र ज्ञरूपपुरुष् अर्थात्जीवइन्को स्वरूप भने शुद्धजिवात्माकोपनि प्रकृतिसंवं-धिगुणका प्रवाहनिमित्त देवादिक आ-काररलेपरिणाममाप्राप्त भयाकोजोप्रकृति उस्कोसंवंध अनादिकहे चौधौंअध्याय माभनेकी योजिवकोजोकार्य औकारण अवस्थामा योगुणसंग प्रवाहमुल् प्रकृ-ति संवंध सो भगवानैले गरेकाछन् ये-स्तोकहेर विस्तारसहित् गुणसंगप्रकार कनकह्यरभनेकी गुणसंगनिवृत्ति पुर्वक सो स्वरूपकोप्राप्ति भगवत् भक्तिमुलै

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हो अब्रपंह्रौ अध्यायमा जोभजनमा योग्य भगवान् आफ्नु कल्लाणगुणादि ले वद्धमुक्त दुवैप्रकारको जिव्देखि वि- लक्षणभिन्न उन्कनपुरुषोत्तमत्व भन्ना कोजायोबंधन् आकारले बिस्तरित् प्र- कृतिको परिणाम् विशेष संसार उस्लाइ पिपल् वृक्षेरूप कल्पितगरेर श्रीकृष्ण भगवान् बोल्दाभयेकी जौनवृक्षको वेदपात्भये अर्थात् जस्तैपातले वृक्ष- वढधछ तस्तैयोसंसार रूपवृक्ष वेदोक्त कर्मगर्नाले बढदछ येस्कारणले बेद्पत्ता रूपछन् ऊर्द्ध मुल् अर्थात् सत्यलोकमा ब्रह्माजौनबेदका मुल्छन् अधःशाखा अर्थात् सत्यलोक्देखितल जोदेवमनुष्य कीटपतंगपर्यंन्तशरिर इ उस्बेदकाशा- खाछन् येस्तोअव्यय अर्थात् सम्यक् ज्ञानप्राप्तिहुनाले पैह्ले अज्ञान दशामा प्रवाहरूपले छेदन गर्नाकन अयोग्य येसैकारणले अज्ञानिको अबिनासिछ येस्तायो संसारकन पिपलवृक्षरूपछ भनिश्रुति कहन्छे ॥ तेस्कन ज्ञाजान्दछ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्योबेदजान्याहोअर्थात् बेद योसंसार को छेदनगर्न्या उपायकहन्छभने ता जोयेस्कन जान्लाता छेदनगर्न्या उपा येपनिजान्ला येस्निमित्त त्योबेदज्ञा न्य.हो ॥ १ ॥

अध श्चो र्ध्वं प्रसृता स्तस्यशा-
खा गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः॥
अध श्च मूला न्यनुसंततानि
कर्मानुबंधीनि मनुष्यलोके ॥२॥

अबतेससंसार बृक्षका अरुपनि बिल-क्षणकहन्छन् जस्तैकीसत्व आदिगुणले बढियाका औशब्दादि बिषयजस्का कोमलपाततुल्यछ अर्थात् जोनयां एकदिनमा निक्लेकापात रूपछ विष-यजस्का येस्तातेस्पिपल बृक्षकाशाखा तलमनुष्य लोकमा औमाथि देवगंधर्वा दिलोकमा फैलिरह्याकोछ अर्थातनिच कर्मले निचमनुष्यादिमापनि निचपशु आदिशरिरमाथि उत्तमकर्मले उत्तमदे-वादि शरिररूप हांगाफैलिरहेका तल मनुष्यलोकमापनि उस्को कर्मानुसारि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मूलजरा फैलिरह्याकोछ अर्थात्मनुष्य लोकमा जोउच्चनिचकर्म सोहिमूलरूप छ उच्चनिच पदाबिकर्मबिना कर्मछैन मनुष्य शरीरबिनाकर्महुदैन ॥ २ ॥

न रूप मस्येह तथो पलभ्यते नांतो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ॥ अश्वत्थ मेन सुविरूढमूल मसंगशस्त्रेण दृढेन छित्वा॥ ततः पदं त त्परिमार्गितव्यं यस्मिन् गता न निवर्त्तंति भूयः ॥ तमेवचाद्यं पुरुषं प्रपद्ये यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ३।४

योसंसार बृक्षको येलोकमा जस्ताक ह्याकोछ तस्तोरूप अज्ञानिजनले जान्नामा आंउदैन नतेस्कोअन्त औनआदि औनस्थिति जान्नामा आंउछ येस्तोयोपिपल बृक्षकनअति दृढवैराग्य रूप शस्त्रलेछेदन गरेरफेर जसदेखिन् योप्राचीन प्रवृत्ति अर्थात् गुण मय भोगरूप् संसारप्रवाह विस्तारछ उइ आदिपुरुस्को शरणागतभयेर उसपद

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कनखाजन् किजुनपदमा गयेकामुनि जन् फेरि यससंसारमा आउंदैनन् ॥३॥४

निर्माणमोहा जितसंगदोषा अ-
ध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः॥
द्वन्द्वै र्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञै र्ग-
च्छ त्यमूढाः पद मव्ययं तत् ५

जोमान् मोहलेरहित् छ औजस्ले संगदोषकन जित्याकोछ औ जोअध्यात्मशास्त्रैमा नित्यरहेकोछ औ जस्कोकामुनानिवृत्ति भयाकोछ औ जोसुखदुःख माद्वंद्वदेखिन् छुटेका तिनैज्ञानिजन उस् अविनासिपदकन प्राप्तहुन्छन् अर्थात् सो स्वरूपकन पाउंछन् ॥ ५ ॥

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को
न पावकः ॥ यद्गत्वान निवर्त्तन्ते
तद्धाम परमं मम ॥ ६ ॥

सूर्य उस् आत्माकन प्रकाशगर्नसक्तैनन् न चन्द्रमासक्छन् न अग्निसक्छन् जौनशुद्ध आत्मस्वरूपकन प्राप्तभयेर संसारमा आउंदैनन् सोमेरो परमधामहो अर्थात् मेरारहने मुख्यस्थान मे-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

रशरिहो येस्जगमा यस्यात्माशरीर योश्रुतिप्रमाणपनिछ ॥ ६ ॥

ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ॥ मनः षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ७

जो योयस्तावर्णन् गरियो सोमेरै सनातन् अंसहो अर्थात् जस्तै प्रकृति औ अनन्तजिव् मेरैहुन् उन्मा योयेक् मेरैविभूतिहो सोयोजिवलोकमा जिवभूत् अर्थात् अति संकुचित् ज्ञानभयाका पांच् ज्ञानेन्द्रिय औ येक्मन् सहितछ प्रकृतिविकार यो देहमा रह्याका छदि इन्द्रियादीकन खिचतै रहन्छे ॥ ७ ॥

शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ॥ गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गंधानिवाशयात् ॥ ८ ॥

जव योजिव् शरीरकन प्राप्तहुन्छ औ जव वर्त्तमान शरीरदेखिजान्छ तव योमन इन्द्रियादिका ईश्वर आफ्नुसेनारूप् इ इन्द्रियकन वायु पुष्पादिक

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शुगन्धस्थानदेखि गंधकन ग्रहणगर्छ जस्तै तस्तै ग्रहणगरेरजान्छ ॥ ८ ॥

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं
घ्राणमेव च ॥ अधिष्ठाय मन
श्चायं विषयानुपसेवते ॥ ९ ॥

योजिवात्मा श्रोत्रइन्द्रिय कान नेत्र औ स्पर्शजो त्वगेन्द्रिय रसनाजोजिह्वाघ्राण जोनासिका औमन येतिलाइ आश्रयगरेर विषयकन सेवागर्छ ॥ ९ ॥

उत्क्रामंतं स्थितं वापि भुंजानं
वा गुणान्वितं ॥ विमूढानानुप-
श्यन्ति पश्यंति ज्ञानचक्षुषः१०।

योजोगुणले युक्तआत्मा तस्कन देहत्यागगर्न्याका अथवा देहमारहंदाभयाका अथवा विषयभोग्दोभयाकापनि अज्ञानिजन देख्तैनन् जस्काज्ञान दृष्टिछ ति देख्तछन् ॥ १० ॥

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्या-
त्मन्यवस्थितं ॥ यतन्तोऽप्यकृ-
तात्मानो नैनं पश्यंत्यचेतसः ११

योगिजनयत्नगर्दागर्दा आफ्ना अन्त-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

करणमा रह्याका यस आत्माकन देख्तछन् औ जो विषयासक्तछन् ति शास्त्रद्वाराउपायेगरूं तापनि तिअज्ञानि येस् आत्माकन देख्तैनन् ॥ ११ ॥

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयते ऽखिलं ॥ यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकं ॥१२॥

जो सूर्यमारह्याकोतेज सर्वजगत् कन प्रकाशगरिरहेछ औजोतेज चन्द्रमामाछ जो अग्निमाछ उसतेजकन मेरैतेज जान ॥ १२ ॥

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यह मोजसा ॥ पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥ १३ ॥

म पृथिवमा प्रवेसभयेर अफना अचिन्त्य सामर्थ्यले सबप्राणिकन धारणा गर्छु औ अमृतमय चन्द्रभयेर धान्यादि सब औषधिकन पालनगर्छु ॥ १३ ॥

अहं वैश्वानरोभूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ॥ प्राणापानसमा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

युक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधं ॥१४॥

मजठराग्निभयेर सबप्राणिकादेहमा रह्याकोप्राण औ अपान संयुक्त भक्ष भोज्य लेह्य पेय यस्ता चारप्रकारको अन्नकन पचाउंछु ॥ १४ ॥

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो
मत्तः स्मृतिर्ज्ञान मपोहनं च ॥
बेदैश्च सर्वै रहमेव वेद्यो वेदां-
तकृद्वेदविदेव चाहं ॥ १५ ॥

मसबकाहृदयमा प्रवेसछु औ सबको स्मृतिग्यानविचार मैदेखिहुन्छ औसबवेदले मैजान्नामायोग्यछु औ वेदान्त कोकर्त्ता औवेदजान्यामैहौं ॥ १५ ॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्ष-
रएव च ॥ क्षरः सर्वाणि भूता-
नि कूटस्थोक्षर उच्यते ॥ उत्त-
मः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्यु-
दाहृतः ॥ यो लोकत्रयमावि-
श्य विभर्त्यव्यय ईश्वरः १६॥१७

यस्लोकमा क्षरऔ अक्षर यस्तायोदुइ प्रकारले पुरुषछ तिन्मासबशरीरधारि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भूतप्राणिक्षेर औ मुक्तजिव अक्षर कहाउंछ ईदुइदेखिन् उत्तमपुरुष अर्कोछ जोपरमात्मा यस्तो कहाउन्छ जो अविनासिईश्वर तिन्लोकमा प्रवेसगरेर सबत्रिलोकि को भरणपोसणगर्छ ॥ १६ ॥ १७ ॥

यस्मात्क्षरमतीतोऽह मक्षराद्‌-
वि चोत्तमः ॥ अतोऽस्मिलोके
वेदेच प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥१८॥

जुन्कारणलेकि म वद्धावस्था जिव देखिश्रेष्ठ औमुक्तभन्दापनि उत्तमछु यस्कारणले स्मृति औवेदमापनि पुरुषोत्तमभन्या प्रसिद्धछु ॥ १८ ॥

यो मामेव समंमूढा जानाति
पुषोत्तमं ॥ स सर्वविद्भजति मां
सर्वभावेन भारत ॥ १९ ॥

हेभारत जोग्रढिया ज्ञानिपुरुष् यस्तोमकनपुरुषोत्तमजान्दछ सोसर्वज्ञताहो यसैले त्यो सर्वभाव अर्थात् मातापितामित्र धनादिक् मकनजानेर मैलाइ भजनगर्छ ॥ १९ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ॥ एतद्बुध्वा बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्च भारत ॥ २० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता सूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे पुराण पुरुषोत्तमयोगोनाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

हेनिस्पाप यस्तो यो अतिगोप्य शास्त्रमैलेकहैँरा हेभारत यस शास्त्रकन जानेर बुद्धिमान् औ कृत्तकृत्त्यहुन्छन् ॥ २० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायाम् पुराण पुरुषत्वम्नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

अथ षोड़शोऽध्यायः ।

यस्तोतेह्रौं अध्यायदेखि पनह्रौंसमाप्ति पर्यन्त क्षत्रऔक्षत्रज्ञको विवेक् औतिन्गुणको विभाग् औक्षराक्षर अर्थात् बद्धमुक्त जिवकोस्वरूप तस्तैपरमात्मा को पुरुसोत्तमत्व औसामर्थ्य कहं-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

दाभयं अञ्चसोह्रौं अध्यायमा जिवको शास्त्रवश्यता औदैवासुरसंपत्ति विभाग्कहन्याछन् ।

श्रीभगवानुवाच ॥ अभयं सत्वसंशुद्धिर्ज्ञान योगव्यवस्थितिः ॥ दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवं ॥ अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनं ॥ दयाभूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्री रचापलं ॥ तेजः क्षमाधृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता ॥ भवन्ति सम्पदं दैवी मभिजातस्य भारत ॥ १॥२॥३॥

श्रीकृष्णभगवान अर्जुनसंग बोलेकि हेभारत दैवीसंपत्ति कन प्राप्तभयाको मनुष्य निर्भयरहनु अन्तःकरणको शुद्धप्रकृति देखिभिन्न आत्माछ यस्तो निष्ठासुपात्रलाइ कहिदिनु औमनकन विषयदेखि निवृत्तिगर्नु औनिस्काम नाले भगवानको पूजनरूप पंचमहायज्ञगर्नु वेदमंत्रादिको जपएकादश्यादि

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

व्रतादिरूप तपगर्नु सबसंग सोझ्कार-
हने जीवमात्रकन पीडानदिनु हित औ
यथार्थभाषण क्रोधनगर्नु उदारता
इन्द्रियादिकन वशगर्नु चुकूलीनगर्नु
भूतप्राणिमादया परस्त्रीधनादिमा इ-
च्छानगर्नु अक्रूरतालज्जा व्यर्थकामन
गर्नु तेजसहन शीलताधैर्य पवित्रनागर्नु
द्रोहनगर्नु मानप्राप्तिका निमित्तअति
माननगर्नु इ २६ गुणदैवीसंपत्तिभनि
कहिन्छ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥

दंभो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः
पारुष्यमेव च ॥ अज्ञानं चाभि-
जातस्य पार्थ संपद मासुरीम् ४

हेपृथापुत्र आसुरि सम्पत्तिकन पाया
का मनुष्यको दंभदर्प औअभिमान
क्रोध कटु भाषण औअज्ञान येतिल-
क्षणहुन्छन् ॥ ४ ॥

दैवीसंपद्विमोक्षाय निबंधायासुरीमता ॥ मा शुचः सम्पदं
दैवी मभिजातोऽसि पांडव ॥५॥

हेपाण्डुपुत्र दैवीसम्पति मोक्षकानिमि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्तछ आसुरीसम्पत्ति बन्धनका निमित्त छ योनिश्चयगरियाकोछ तिमिदैवी सम्पत्तिकनप्राप्तहौ शोकनगर ॥ ५ ॥

द्वौ भूतसर्गौ लोके ऽस्मिन्दैव
आसुरएव च ॥ दैवो विस्तरशः
प्रोक्त आसुरं पार्थ मे शृणु ६

हेपार्थ येस्लोकमा दुइप्रकारका प्राणिछन्येकूदैव औ अर्को आसुरदैव विस्तारले कहें आसुरकनसुन ॥ ६ ॥

प्रवृत्तिंच निवृत्तिंच जना न वि
दुरासुराः ॥ न शौचं नाऽपिचा
चारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥७॥

असुरस्वभाव भयाकामनुष्यको संसारमाधन् औमोक्षसाधन्पनि जान्दैनन् तिन्मानपवित्रता औनशास्त्रको आचरण न सत्यतारहन्छ ॥ ७ ॥

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहु
रनीश्वरं ॥ अपरस्परसंभूतं कि
मन्यत्कामहैतुकं ॥ ८ ॥

ति असुरस्वभाविक् मनुष्ययेस् जगत्कन कोहितो असत्यअर्थात् मिथ्याऔ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भ्रमभन्छन् कोहिअप्रतिष्ठित अर्थात्येस्
जगत्को कोहिआधारछैन येस्तोभन्छन्
कोहि अनिईश्वर भन्छन् स्त्रीपुरुषकाप
रस्परसंयोग भयेबिना अरुजगत्क्याछ
केवलकामैका निमित्तले अर्थात्स्त्रीपु-
रुष्का संयोगैलेहुन्छ येस्तोभन्छन् ८

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानो
ऽल्पबुद्धयः॥ प्रभवंत्युग्रकर्माणः
क्षयाय जगतो ऽहिताः ॥ ९ ॥

तिअज्ञानिजन स्नानपानादिक अल्प
पदार्थमा बुद्धिमान् येस्तोसंसार ग्रहण
गरेर उपक्रर्मगर्नेहरु अर्थात् परस्त्रि-
धनपुत्रादि हरणगर्ने सबका अहित् ज-
गत्नासका निमित्त प्रवर्तहुन्छन् ॥९॥

काम माश्रित्य दुःपूरं दंभमान
मदान्विताः॥मोहाद्‌ गृहीत्वा ऽस
द्ग्राहान् प्रवर्त्तंते ऽशुचिव्रताः१०

जोदुःखलेपनिपुराहुनसक्तैन यस्तो का-
मनाको आश्रित्भयेर दंभमानऔम-
दयुक्तभयेका मोहले ग्रहणगर्ननहुन्याकु
शेग्रहणगरेर अर्थात् मारणमोहनवसि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu.

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

करण को उपाययतर्या यस्तोभ्रष्ट आ-
चार स्विकार गरेर अपवित्रव्रतभूतादि
सेवागर्नैभयेका उनैकामनमा प्रवृत्तहु-
न्छन् ॥ १० ॥

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयांता
मुपाश्रिताः ॥ कामोपभोगपरमा
एतावदिति निश्चिताः ॥ ११ ॥

अपार औस्मरणान्तचिन्ताको प्राप्तभ-
येका कामभोगमा तत्पर येतिसुखहो
भन्या यस्तोनिश्चयगरियेका ॥ ११ ॥

आशापाशशतै र्बद्धाः कामक्रो-
धपरायणाः ॥ ईहंते कामभोगा
र्थ मन्याये नार्थ संचयान् ॥१२॥

सयकणौं आशाकाफांसिले वांधियाका
कामऔकोपकास्वाधिन्छदा कामभो-
गकानिमित्त अन्यायगरेर द्रव्यजोर्ना-
को उपायगर्दैरहन्छन् ॥ १२ ॥

इदमद्य मया लब्धमिमं प्रा
प्स्ये मनोरथं॥ इदमस्तीदमपि
मे भविष्यति पुनर्धनं ॥ १३॥

मैलेआजयोपायां येस् मनोरथकन पा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उंला मेरोयोधनछ फेरियस्तोपनिहो-
ला ॥ १३ ॥

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये
चापरानपि ॥ ईश्वरो ह म
हं भोगी सिद्धो ऽहं बलवा
न्सुखी ॥ १४ ॥

मैलेयोवैरीमान्यां औ अरूकनपनि
मारुला म ईश्वरहौं मभोगिहौं मसि-
द्धहौं वलवान्हुं सुखिहुं ॥ १४ ॥

आढ्यो ऽभिजनवानस्मि को
ऽन्यो ऽस्ति सदृशो मया ॥ य
क्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्य
ज्ञान विमोहिताः ॥ १५ ॥

मैयोग्यहौंउत्तमकुलमा जन्म्याकोछु म-
वरावर अर्काकौनछ येज्ञगरूला दान-
दिउंयुंला आनन्दगरूला यस्तो अज्ञा-
नमा मोहमारहन्छन् ॥ १५ ॥

अनेकचित्तभ्रांता मोहजालस-
मावृताः ॥ प्रसक्ताः काम
भोगेषु पतंति नरके ऽशु-
चौ ॥ १६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अनेक् जग्गामाचित्तलाग्नाले भ्रमिष्ट मोहकाजालमा फसेका कामभोगमा आसक्त ति अपवित्रनरकमापर्छन् १६॥

आत्मसंभाविताः स्तब्धा धन-
मानमदान्विताः ॥ यजंते नाम
यज्ञै स्ते दंभेनाऽविधिपूर्वकं१७

जोआफुलाइ आफै श्रेष्ठमानिरहेका-छन् औ अनम्रछन् धनमानमदयुक्त-छन् तिदंभले अविधिपूर्वक नाममात्र यज्ञले भजनगर्छन् ॥ १७ ॥

अहंकारं वलं दर्पं कामं क्रोधं
च संश्रिताः ॥ मा मात्मपरदेहेषु
प्रद्विसंतोऽभ्यसूयकाः ॥ १८ ॥

अहंकार वल दर्प कामक्रोधको आश्र-यगरिरहेका यस्ता ति आफ्नु औ अ-र्काकादेहमा रहेकोमदेखिन् द्वेषगर्नैमे-रोनिन्दागर्छन् ॥ १८ ॥

तानहं द्विषतः क्रूरान्संसारेषु
नराधमान् ॥ क्षिपाम्यजस्र म-
शुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥१९॥

मतिद्वेषगर्नै क्रूरअशुभनराधमहरुक-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

न सन्सारमा आसुरी योमैंद्मारंत्रारप-
छार्छु ॥ १९ ॥

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा ज-
न्मनिजन्मनि ॥ मामप्राप्यैव
कौंतेय ततो यात्यधमांगतिं २०

हेकुन्तीतिपुत्र मूर्खजन्मजन्ममा आसु-
रीयोनिकन प्राप्तभयेका मलाइन पाया
काफेरअधमगति पाउछन् ॥ २० ॥

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशन
मात्मनः ॥ कामः क्रोध स्तथा
लोभस्तस्मादेतत्त्रयं त्यजेत्॥२१॥

काम क्रोधलोभ इ तिन् प्रकार्कानरक्
काद्वार आफ्नुनाशगर्न्यांछन् अर्थात्सं-
सारमा घुमाउन्यैछन्यस्निमित्त इ तिन्
कनत्यागगर ॥ २१ ॥

एतैर्विमुक्तः कौंतेय तमोद्वारै
स्त्रिभिर्नरः ॥ आचरत्यात्म-
नः श्रेयस्ततो यातिपरांगतिं२२

हेकुन्तीपुत्र इतिनैनरकद्वारले छुटेको
मनुष्य आफ्नुकल्याणको साधनगर्छ
तेस्कारणले परमपद पाउछ ॥ २२ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यः शास्त्र विधि मुत्सृज्य वर्त्त-
ते कामकारतः ॥ न स सिद्धि
मवाप्नोति न सुखं न परांग-
तिं ॥ २३ ॥

जोशास्त्रकोविधिकनत्यागेर स्वइच्छा-
प्रमाणचल्दछ त्योसिद्धिकनपाउदैन
सुखमोक्ष कहीपाउदन ॥ २३ ॥

तस्माच्छास्त्र प्रमाणं ते कार्या
कार्य व्यवस्थितौ ॥ ज्ञात्वा शा-
स्त्र विधानोक्तं कर्म कर्त्तुमि-
हार्हसि ॥ २४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या-
यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे दैवा-
सुरसंपद्विभागयोगोनाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

यसकारणलेतिमिला इ कार्यअकार्य व्य
वस्थामा शास्त्रप्रमाणजानेर योलोकमा
शास्त्रविधानोक्तकर्मगर्नामायोग्यछौ २४

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायांदैवासुर सं-
पद्विभाग योगोनाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथ सप्तदशोऽध्यायः ।

अर्जुनउवाच ॥ ये शास्त्रविधि
मुत्सृज्य यजंते श्रद्धयान्विताः ॥
तेषां निष्ठातु का कृष्ण सत्व
माहो रजस्तमः ॥ १ ॥

सोह्रौं अध्यायमा ईश्वरतत्वको ज्ञान औ ईश्वर प्राप्तिको उपाय इ दुइका मुलकारण वेदैहो भन्या येस्ताकहे औ अध्यायका अन्तमा कहेको शास्त्रविधिहिन कर्म गर्नेलाइ सुखादिक हुदैन भन्या येस्तो सुनेर अर्जुनले विन्ती गरेको हे कृष्ण जो शास्त्र विधिकन त्यागेर श्रद्धाले युक्त पुजन गर्छन् उन्को क्या निष्ठा छ सत्वगुण होकि किम्बा रजोगुण तमोगुण हो ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ त्रिविधा
भवति श्रद्धा देहिनां सा स्व-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

भावजा ॥ सात्विकी राजसी
चैव तामसी चेति तां शृणु ॥२॥

अर्जुन्काप्रश्नसुनेर श्रीकृष्ण भगवान् आज्ञांगर्छन्की सात्विकि औराजसि औतामसि येस्तातिन्प्रकारका निश्चये श्रद्धाहुन्छन् स्व देहधारि हरुको स्वभावैले हुन्छ उसकनसुन ॥ २ ॥

सत्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भ-
वति भारत ॥ श्रद्धामयो ऽयं
पुरुषो यो यच्छ्रद्धः सएवसः ३

हेभारतसबको श्रद्धाअन्तकरण अनुसारहुन्छ यो पुरुष्श्रद्धाभयेकोछ योजस्तो श्रद्धावालोछ सो उहिहुन्छ जस्तैसात्विको श्रद्धावाला सात्विकिहुन्छ राजसिवाला राजसीतामसिवाला तामसि ॥ ३ ॥

यजंते सात्विका देवान् यक्षर-
क्षांसि राजसाः ॥ प्रेतान् भूतग-
णांश्चान्ये यजंतेतामसा जनाः ४

सात्विकी पुरुष् देवताको पुजागर्छन् राजसि यक्षराक्षशको पुजा औ अरु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

तामसिजन् प्रेतभूत गणादिपूजनग-
र्छन् ॥ ४ ॥

अशास्त्र विहितं घोरं तप्यंते ये
तपो जनाः ॥ दंभाहंकारसंयु-
क्ताः कामरागबलान्विताः ॥ ५ ॥
कर्षयन्ति शरीरस्थं भूतग्राममचे-
तसः ॥ मां चैवातः शरीरस्थं
तान्विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥६॥

दंभऔअहंकार संयुक्त कामना औ विसयानुराग् इन्कै सेनायुक्त जो-मनुष्य ति अशास्त्रविहित अर्थात् जो शास्त्रमाप्रसिद्धछैन यस्तो घोरतपकन तप्न छन् ति अज्ञानिजन शरीरमा र-ह्याका भूतसमुहकन औ भित्रशरीरमा रहेको मलाइ पनि दुःखदिन्छन् ति-न्कन असुरनिश्चय अर्थात् असुरपना-मा निश्चय छ जस्को यस्तो उन्कन जान ॥ ५ ॥ ६ ॥

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिवि-
धो भवति प्रियः ॥ यज्ञ स्तप
स्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

णु ॥ ७ ॥

आहारपनिसबका तिनप्रकारका प्रिय-
हुन्छन् औयज्ञ तस्तै तप दान इ पनि
तिन्प्रकारकाछन् तिन्कोभेदयोसुन ॥७॥

आयुः सत्वबलारोग्यसुखप्रीति
विवर्द्धनाः ॥ रस्याः स्निग्धाः
स्थिरा हृद्या आहाराः सात्वि-
कप्रियाः ॥ ८ ॥

जो आहार लिनाले आयुष्य होसिया-
रि वल् आरोग्य सुख औ प्रितिवढने
यस्तामधुरादि रसलेयुक्त स्निग्ध स्थिर
अर्थात् धेरैकालतकरहने हृदयवर्धक्
यस्तो आहारसात्विकीजनको प्रिय
हुन्छ ॥ ८ ॥

कट्वम्ललवणात्युष्ण तीक्ष्णरूप-
विदाहिनः ॥ आहाराराजसस्ये
ष्टादुःख शोकाभयप्रदाः ॥ ९ ॥

अतिकटु जस्तै धेरै मरिच् पऱ्याको
पदार्थ अति अमिलोअतिनुनिलो अ-
तितातो अतितिक्ष्ण रायो अतिरुखो
औ पोलन्या राजसिहरुको प्रियआ-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हार दुःखसोक रोग इत्यादिदिन्याहु-
न्छन् ॥ ९ ॥

यातयामं गतरसं पूति पर्युषि-
तं च यत्॥उच्छिष्टमपि चा मे-
ध्यं भोजनं तामसप्रियं ॥ १०॥

जुन् भात गेह्र एकप्रहरवितेको होस्
तात्योठंडा पदार्थ रसहिन दुर्गन्ध भ-
याको औवासि औउच्छिष्टपनि यो
अपवित्र भोजन तामसिहरुकन प्रिय
हुन्छन् ॥ १० ॥

अफलाकांक्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो
य इज्यते ॥ यष्टव्यमेवे तिमनः
समा धाय स सात्विकः ॥११॥

यज्ञगर्नैयोग्यछ यस्तोमनकन समाधा-
नगरेर फलइच्छारहित् मनुष्यहरुले
विधिपुर्वक् जोयज्ञगरियाकोहोस् सो
यज्ञसात्विक् ॥ ११ ॥

अभिसंधा यतु फलं दंभार्थमपि
चैवयत् ॥ इज्यते भरतश्रेष्ठ तं
यज्ञंविद्धि राजसं॥१२॥

हेभरतश्रेष्ठ जोफलको इच्छागरेर द-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

म्भकानिमित्तपनि यज्ञगर्छ उस् यज्ञ-
कनराजसजान ॥ १२ ॥

विधिहिन मसृष्टान्नं मंत्रहीनम
दक्षिणं ॥ श्रद्धाविरहितं यज्ञं
तामसं परिचक्षते ॥ १३ ॥

जो यज्ञविधिहिन उचित् अन्नहिन म-
न्त्रहिन औश्रद्धारहित् यज्ञ तामसभ-
निकह्याकोछ ॥ १३ ॥

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमा
र्जवं ॥ ब्रह्मचर्यमहिंसा चशारीरं
तप उच्यते ॥ १४ ॥

देवब्राह्मणगुरु औविद्वानकोपूजा पवि-
त्रता सरलताब्रह्मचर्य औपरपीड़ावर्जन
योशरीरसम्बन्ध तप कह्याकोछं ॥१४॥

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यंप्रियहि-
तंच यत् ॥स्वाध्यायाभ्यसनं चै-
व वाङ्मयं तप उच्यते ॥ १५ ॥

जो वचनउद्वेगकारक न होस् औसत्य
प्रियहितहोस् औवेदपाठमंत्रजपादिक
को अभ्यासयोवाणीमय तपभनिकहि-
न्छ ॥ १५ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मनः प्रसादः सौम्यत्वं मौनमा-
त्मविनिग्रहः ॥ भावसंशुद्धि रि-
त्येत त्तपो मानसमुच्यते ॥ १६ ॥

मनको प्रसन्नतासदयपना अर्थात् क्रूरनहुनु मितभाषण मनकन वशागर्नु औ अन्तःकरणको शुद्धता योतपमानस भनिकहाउंछ ॥ १६ ॥

श्रद्धया परया तप्तं तपस्त त्त्रि-
विधं नरैः ॥ अफलाकांक्षिभि-
र्युक्तैः सात्विकं परिचक्षते ॥१७॥

फलका इच्छानगर्न्यैहरु योग्यपुरुषतिनले परमश्रद्धागरेर तपभयो सोतिनप्रकारको अर्थात् मानसीकायिक वाचिक तप सात्विक कहाउंछ ॥ १७ ॥

सत्कारमानपूजार्थं तपोदंभेन
चैव यत् ॥ क्रियते तदिह प्रोक्तं
राजसं चलमध्रुवं ॥ १८ ॥

जोतपसत्कारमा पूजाकानिमित्त औ दंभलेपनिगरिन्छ सो ज्ञाहांशास्त्रमा राजसचल औनाशमान भनिकहिंछ१८

मूढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यते तपः ॥ परस्योत्सादनार्थं
वा तत्तामसमुदाहृतं ॥ १९ ॥

जोतपदुराग्रहगरेर आफूनुपीडाकानिमित्त अथवा अर्काकोत्रिगारकानिमित्त गरियेकोतपछ भने सोतामस भनिकहिन्छ ॥ १९ ॥

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनु
पकारिणे ॥ देशे काले च पात्रे
च तद्दानं सात्विकं स्मृतं ॥ २०॥

जोदानदिनै पर्छभन्ने यस्तो बुद्धिगरेर कुरुक्षेत्रादिदेशमा औग्रहणादिकालमा जस्देखि आफूनुउपकारहुदैन यस्तालाइ तथा त्योपात्र अर्थात् तप स्वाध्यायले रक्षकहोस् तेस्कनदिनु सो दानसात्विक् कहेकोछ ॥ २० ॥

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य
वा पुनः ॥ दीयते च वरिक्लिष्टं
तद्राजसमुदाहृतं ॥ २१ ॥

जोप्रत्युपकारकानिमित्त अथवा फलकानिमित्तले फेरि पनिग्रहणादिक् कानिमित्त उग्रदानदीयिन्छ सोराजसभनि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कहियाकोछ ॥ २१ ॥

अदेशकाले य द्दान मपात्रेभ्य
श्च दीयते ॥ असत्कृत मवज्ञातं
त त्तामस मुदाहृतं ॥ २२ ॥

जोदान हेलां तिरस्कारपूर्वक् देस अर्थात कुरुक्षेत्रवाराणस्यादिकाल अर्थात् पौर्णमासी अमावास्यादिकविना औ कुपात्रलाइदियाको जोदान सोदान तामसभनि कह्याकोछ ॥ २२ ॥

ओंत त्सदिति निर्देशो ब्रह्मण
स्त्रिविधः स्मृतः ॥ ब्राह्मणा स्ते
न वेदा श्च यज्ञाश्चविहिताः पुरा२३

ॐ तत्सत् यस्तातिनप्रकारका वेदका निश्चयदेखायियाकोछ अर्थात् ॐ सब्दले कर्मको स्विकारगर्नु उचितछ तत् शब्दले तदर्थ अर्थात् जोगरियाको परमेश्वरकानिमित्त गर्नुउचितछ सत् सब्दले श्रेष्ठकर्म साधु वृत्तिलें गर्नु यस्तोवेदकोनिश्चयछ तेसै निश्चयलेयुक्त ब्राह्मण अर्थात् वेदकर्मगर्न्या तिनै वर्ण कर्म स्विकारकानिमित्त औ वेदजो ई-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्वरार्थ निमित्तकर्म कोप्रतिपादनगर्छन् औ यज्ञजोसत्वकर्म योमैले अघिका काल्मास्थापित् गरियाकाछन् ॥ २३ ॥

तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदान
तपः क्रियाः ॥ प्रवर्त्तंते विधा-
नोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनां॥२४॥

तेस्निमित्त वेदवादि तिनैकर्मवर्ण स्विकारकानिमित्त छन् तेस्कारणले ऊँ यस्तो भनेर अर्थात् कर्मस्विकारगरेर वेदवादि तिनैवर्णको विधिलेकहियाको यज्ञ दान तप क्रिया निरंतर प्रवर्त्तहुन्छन् ॥ २४ ॥

तदित्यनभिसंधाय फलं यज्ञत-
पः क्रियाः॥ दानक्रियाश्च विवि-
धाः क्रियंते मोक्षकांक्षिभिः॥२५॥

तत् अर्थात् कर्म तदर्थछ अर्थात् परमेश्वरकानिमित्त छ यस्तोबुद्धिले फलको अनुसन्धान अप्पेक्षानगरेर यज्ञ दानतपक्रिया औ अनेकप्रकारकोदान क्रिया मोक्षचाहिन्याहरुले गर्दछन् २५॥

सद्भावे साधुभावे च सदित्येत-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्प्रयुज्यते ॥ प्रशस्ते कर्मणि
तथा सच्छब्दः पार्थ युज्यते२६

हेअर्जुन् श्रेष्ठपनामा औ साधुभाव मा सत् यस्तो योवाक्य लगाउंछन् तस्तै श्रेस्ठकर्ममापनि सत् शब्दलगाउंछन् ॥ २६ ॥

यज्ञे तपसि दाने च स्थितिः
सदिति चोच्यते ॥ कर्म चैव त-
दर्थीयं स दित्येवाऽभिधीयते २७

जोयज्ञमा तपमा औदानमा स्थितिछ सोसत्येस्तो कहाउंछ औजोईश्वरका-निमित्तकर्मछ सोसत्निश्चयछ यस्तोभन्छन् इ चारौंश्लोक्मा ॐ तत्सत् इन्को खुलासागऱ्याकोछ ॥ २७ ॥

अश्रद्धाया हुतं दत्तं तपस्तप्तं
कृतंच यत् ॥असदित्युच्यते पार्थ
नच तत्प्रेत्य नो इह ॥ २८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मवि-
द्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
श्रद्धात्रयविभागयोगो नामसप्तदशो
ऽध्यायः ॥ १७ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हेपृथापुत्र श्रद्धाविना होमभयाको ह-
वि दियाकोदान तपगऱ्याकोतप् औ
गऱ्याकोकर्मछ सो असतयेस्तो कहा-
उंछ सोनपरलोकमा नयेस्लोकमासुख
दिन्छ ॥ २८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतायां मनोरमाभाषायां श्रद्धात्रय
विभागयोगोनाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

अथाष्टादशोऽध्यायः ।

अर्जुनउवाच ॥ संन्यासस्य म-
हाबाहो तत्वमिच्छामि वेदि-
तुं ॥ त्यागस्य च हृषीकेश पृ-
थक्केशिनिषूदन ॥ १ ॥

अबयोअठारौंअध्यायमा सबगीताको
सारांश निरूपणहोला तेस्माअर्जुनप्रश्न
गर्छन्की हेमहाबाहो हेऋषिकेश हेके-
शिनिशूदन संन्यासको औत्यागको त-
त्वभिन्नभिन्न जान्नाकोइच्छागर्छु ॥ १ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्रीभगवानुवाच ॥ काम्यानां
कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो
विदुः ॥ सर्वकर्मफलत्यागं प्रा-
हुस्त्यागं विचक्षणाः ॥ २ ॥

येस्तोअर्जुन्को प्रश्नसुनेर भगवान्श्री
कृष्ण आज्ञागनुहुंदो भोकि कविजो
सारासार विवेकि तिकाम्नाभयेका क-
र्मको छोड्नकन संन्यास जान्दछन् औ
विचक्षण जोतत्वज्ञानिछन् ति सबकर्म
कोफल त्यागकन त्यागगर्छन् ॥ २ ॥

त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म
प्राहुर्मनीषिणः ॥ यज्ञदानतपः
कर्म न त्याज्यमिति चापरे ३

कोइयेक् ज्ञानिपुरुष् दोष्भयेका कर्म
त्यागगर्नु पर्छभनि येस्तोभन्छन् औ
कत्युंअरु आचार्य यज्ञदान तपत्याग्
गर्नु पर्दैन येस्तोभन्छन् ॥ ३ ॥

निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भ-
रतसत्तम ॥ त्यागो हि पुरुष
व्याघ्र त्रिविधः परिकीर्तितः ॥
यज्ञदानतपः कर्म न त्याज्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कार्यमेव तत् ॥ यज्ञोदानं तप
श्चैव पावनानि मनीषिणां॥४॥५॥

हेभरतसत्तम उसत्यागमा मेरोनिश्चय
सुन हेपुरुषमाश्रेष्ठ जुन्हेतुलेकित्यागति
न्प्रकारको कह्योकोछ तेसैले यज्ञदान
तप रूपकर्म नत्यागनु गर्नैयोग्यछ य-
ज्ञदान तपइ ज्ञानिहरुकनपनि पवित्र
गर्नेछन् ॥ ४ ॥ ५ ॥

एतान्यपितु कर्माणि संगं त्य-
क्त्का फलानि च ॥ कर्त्तव्यानी
ति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमं ६

हेपार्थ इ यज्ञादिक् पनिकर्म ममताऔ
फलकन त्यागेर गर्नामायोग्यछ यस्तो
निश्चयगरियाको मेरोउत्तममतछ ॥६॥

नियतस्य तु संन्यासः कर्मणो
नोपपद्यते ॥ मोहात्तस्य प-
रित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ७

कारणकि जोनिमित्त सधैपंचमहा य-
ज्ञादिक्छ उसकर्मकोत्याग हुनसक्तैन
जोमोहले उसकोत्याग गर्‍योभन्या सो
तामसकहांउंछ ॥ ७ ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्ले-
शभयात्त्यजेत् ॥ स कृत्वा रा-
जसं त्यागं नैव त्यागफलं
लभेत् ॥ ८ ॥

जोकर्म दुःखयस्तो सरीरक्लेसका भयले त्यागछ सोराजस त्यागलेगरेर त्याग फलकन पाउंदैनन् ॥ ८ ॥

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं
क्रियतेऽर्जुन ॥ संगं त्यक्त्वा
फलं चैव स त्यागः सात्त्विको
मतः ॥ ९ ॥

हेअर्जुन् जोकर्मगर्नयोग्य यस्तोबुद्धिलेममता फलकनत्यागेर नियमितअर्थात्उचित् यस्तैबुद्धिलं गरोस् सोत्याग सात्त्विक्मान्नेकोछ ॥ ९ ॥

न द्वेष्ट्य कुशलं कर्म कुशले ना-
नुषज्जते ॥ त्यागीसत्त्वसमावि-
ष्टो मेधावी छिन्नसंशयः ॥ १० ॥

जोसत्वगुण युक्तबुद्धिमान् संदेहरहित् कर्मफल त्यागेकोछ सोअकुसलकन अर्थात् संसारकारक् कर्मकन न निन्दा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गर्छ नकुसल अर्थात् यज्ञादिक तिन्मा आसक्तहुंछ ॥ १० ॥

नहि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ॥ य स्तु कर्मफल त्यागिसत्यागीत्यभिधीयते ॥ ११ ॥

जुन्कारणलेकि देहधारि भयर सबकर्म त्याग् गर्नाकन नव्हैसक्तछ तेसनिमित्त जोकर्मफलको त्यागिछ सो त्यागि यस्तोकहेकोछ ॥ ११ ॥

अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलं ॥ भवत्य त्यागिनां प्रेत्य न च संन्यासिनां क्वचित् ॥ १२ ॥

अप्रियप्रिय औमिश्रित् यस्तोकर्मकोतिन प्रकारको फल कर्मफल अनुरागिहरुको मपरहुन्छ औकर्मफलत्यागि हरुको काहिंपनि हुदैन ॥ १२ ॥

पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे ॥ सांख्ये कृतांते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणां १३

हेमहाबाहो सबकर्म सिद्धिका निमित्त

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

इपांचकारण सांख्य सिद्धान्तमा कह्या-
कोमदेखिसुन ॥ १३ ॥

अधिष्ठानं तथा कर्त्ता करणं च
पृथग्विधं ॥ बिविधाश्च पृथ-
क् चेष्टा दैवं चैवात्र पञ्चमं १४

ति ईकि अधिष्टान् अर्थात् आधार
अर्थात् शरीर तस्तैकर्त्ता अर्थात् जिव
योजिवका कर्त्तापनमा ज्ञोतएवचकर्त्ता
शास्त्रार्थत्वात् योब्रह्मसूत्र प्रमाणछ औ
भिन्नभिन्न प्रकारका कारणअर्थात् मन
सहित् पञ्च इन्द्रियको व्यापार औ अ-
नेक् प्रकारकी भिन्नभिन्न चेष्टा अ-
र्थात् पांचप्राण वायुहरुको चेष्टा औ
जांहापांचौं दैवअर्थात् अन्तरयामि अ-
र्थात् मैहु भन्या येस्बिषयमा परात्तु
तच्छ्रुतेः योब्रह्मसूत्रपनि प्रमाणछ यस्ता
संकासमाधान वाक्यार्थ बोधनिमा ग-
र्याकोछ ॥ १४ ॥

शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभ
ते ऽर्जुन ॥ न्याय्यं वा विप-
रीतं वा पञ्चैते तस्य हेतवः१५

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

हेअर्जुन् शरीरवाणि औमनले जोन्याय अथवा अन्याय जोकर्म प्रारम्भ गरिदैजान्छ तेस्को इपांचकारणछन् १५

तत्रैवं सति कर्तारमात्मानं केवलंतु यः ॥ पश्यत्यकृतबुद्धित्वा न्न स पश्यति दुर्मतिः १६

यस्तोसिद्धान्त भयामापनि तेरुमा केवलआत्माकन कर्त्ताजान्दछ सोदुर बुद्धि पुरुष् अकृतबुद्धित्वले अर्थात् यथार्थ निश्चय कारक् वुद्धिहीनछ तस्ले जानदैन ॥ १६ ॥

यस्य नाहं कृतो भावो बुद्धि र्यस्य न लिप्यते ॥ हत्वापि स इमाल्लोकान्न हंति न निबद्धयते ॥ १७ ॥

जस्को आफ्नुकर्त्ता पन्कोभाव् छैन जस्को वुद्धिकर्ममा लिप्तहुंदैन सो इनिहरुकन गरेरपनि नमार्दछ नपापमा बाधिन्छ तात्पर्यकी तिमि भिष्मादिक् वधले डराउंछौ तेरुमा जोमनुष्य ममता अहंतारहित् भयेर स्वधर्मचरणगर्दछ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उस्कन उस्कर्म अन्यपाप पुण्यकोभ-
यछैन ॥ १७ ॥

ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा
कर्मचोदना ॥ करणं कर्म कर्त्ते-
ति त्रिविधः कर्मसंग्रहः ॥ १८ ॥

ज्ञान जोकर्त्तव्य कर्मकनजान्नु स्वयंजो स्वकर्म परिज्ञाता उस्कर्मकन यढियात वर्लैजान्या यस्तोतिनप्रकारको शास्त्र विधानछ तेस्माकरण जोकर्म गर्नाको शाधन् सामग्रि जस्तैयज्ञमा स्रुवादिक् युद्धमा शस्त्रादिग् कर्मजो गर्नुछ कर्ता गर्न्यैयस्तो तिनैप्रकारका कर्मका नि-मित्त संग्रहछ अर्थात् इनै लेहो इसक्का इयिनाहुदैन ॥ १८ ॥

ज्ञानं कर्म च कर्त्तेति त्रिधैव गु-
णभेदतः ॥ प्रोच्यते गुणसंख्या-
ने यथावच्छृणु तान्यपि ॥ १९ ॥

ज्ञानकर्मओकर्त्ता यस्ता ई गुणभेदले शांख्यशास्त्रमा तिनप्रकारै कहेकाछन् तिन्कनपनि यथावत् सुन ॥ १९ ॥

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्यय

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मीक्षते ॥ अविभक्तं विभक्तेषु
तज्ज्ञानं विद्धि सात्विकं ॥ १९॥

जुन्ज्ञानले ब्राह्मण क्षत्रियादि विभाग युक्त सबप्राणिमा विभागरहित् अर्थात् आत्मासबमा शमानछ यस्तोअविनासि येक् भावृकन देष्तछ तसृज्ञानकन सात्विक्जान ॥ २० ॥

पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नाना
भावान् पृथग्विधान् ॥ वेत्ति स
र्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि रा
जसं ॥ २१ ॥

औजोसब प्राणिमा अनेक ब्राह्मणादिक् छोटाबडा उत्तममध्यम भेदयुक्त आत्माकनपनि उत्तममध्यम भिन्नभिन्न जान्छ यस्तोजो भिन्नपना गरेर जो ज्ञानछ उसृज्ञानकन राजसिजान ॥२१॥

यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन् कार्ये स-
क्तमहैतुकं ॥ अतत्वार्थवदल्पं
च तत्तामससमुदाहृतं ॥ २२ ॥

जोकिएकै कर्ममासक्त अर्थात् आसक्त सबफलयुक्त जानोस् औत्यो निरर्थ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

होवस् कारणकि जुन्मा तत्वार्थछैन औतुच्छ अर्थात् भूतादि आराधनरूप ज्ञान सोतामसभनेकोछ ॥ २२ ॥

नियतं सङ्गरहित मरागद्वेषतः
कृतं ॥ अफलप्रेप्सुना कर्म य
त्त त्सात्विक मुच्यते ॥ २३ ॥

जोकर्मफलको ईच्छानगर्नैले नियत् अर्थात् कर्त्तव्य फलको संगरहित् औ रागद्वेषविना गरियाकोछ सोसात्विक् कहेकोछ ॥ २३ ॥

यत्तु कामेप्सुना कर्म साहंका-
रेण वा पुनः ॥ क्रियते बहुला-
यासं त द्राजस मुदाहृतं ॥ २४ ॥

जोधेरैपरिश्रम् युक्त कर्म कामनाको प्राप्तिइच्छागरेर अथवा फेर अहंकार सहित् गरियाकोछ सोराजसकहिया-कोछ ॥ २४ ॥

अनुबंधं क्षयं हिंसा मनवेक्ष्य
च पौरुषं ॥ मोहा दारभते क-
र्म य त्त त्तामस मुच्यते ॥ २५॥

कर्मकोपरिणामको दुःखसुकखादिगको-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

क्षय उस्कर्ममा प्राणिपिडा औ आफ्नु पुरुषार्थकन नदेखेर मोहले जोकर्म आरम्भगरिन्छ सोतामस्कहाउंछ २५॥

मुक्तसंगो ऽनहंवादी धृत्युत्सा-
हसमन्वितः ॥ सिद्ध्यसिद्ध्योर्नि-
र्विकारः कर्त्ता सात्विक उच्य-
ते ॥ २६ ॥

जोपुरुष् कर्मफलको आसक्तिरहित् म-कर्त्ताहुं यस्तोनभन्न्ये धैर्य उत्साहयुक्त सिद्धी औ असिद्धिमा निर्विकाररहोस् सोकर्त्ता सात्विक् भनिन्कहाउंछ ॥२६॥

रागी कर्मफलप्रेप्सु र्लुब्धो हिं-
सात्मको ऽशुचिः ॥ हर्षशोका-
न्वितः कर्त्ता राजसः परिकीर्ति-
तः ॥ २७ ॥

जोकर्ममा आसक्त कर्मफलको चाह-गर्ने लोभि अर्थात् कर्ममा यथार्थ ख-र्चनगर्ने प्राणिपिडागर्न्या अपवित्र हर्ष सोकयुक्त सोकर्त्ताराजस् कहियाको-छ ॥ २७ ॥

अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नै-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ष्कृतिको ऽलसः ॥ विषादी दी-
र्घसूत्री च कर्त्ता तामस उ-
च्यते ॥ २८ ॥

जोशास्त्रोक्त कर्मको अयोग्य विद्या-
हीन अनम्र मारणादी कर्मतत्पर ठ-
ग् अल्छी विषादगर्नै औ घटिया का-
ममा एकदिनलगाउंने सोकर्त्ता ताम-
स्कहाउंछ ॥ २८ ॥

बुद्धेर्भेदः धृतेश्चैव गुणतस्त्रि-
विधं शृणु ॥ प्रोच्यमानमशेषे-
ण पृथक्त्वेन धनंजय ॥ २९ ॥

हेधनंजय संपुर्णपना गरेर मैलेकह्याको
भिन्नभिन्नगुणले तिनप्रकारकाबुद्धिको
औ धैर्यको भेदसुन ॥ २९ ॥

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याका-
र्ये भयाभये ॥ बंधं मोक्षं च या
वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सा-
त्विकी ॥ ३० ॥

हेपार्थ जोबुद्धि प्रवृत्तिकन औ निवृत्ति
कार्य अकार्यकन औ भय अभय बंध-
नकन औ मोक्षकन जान्दछे सोबुद्धि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सात्विकि ॥ ३० ॥

यया धर्ममधर्मं च कार्यंचाकार्य-
मेव च ॥ अयथावत्प्रजानाति
बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥ ३१ ॥

हेपृथापुत्र जुन्बुद्धिले धर्मकन औ अ-
धर्मकन तस्तैकार्यकन औ अकार्यकन
पनि उल्टाजान्दछ सोबुद्धिराजसि ३१

अधर्मं धर्ममिति या मन्यते
तमसावृता ॥ सर्वार्थान्विप-
रीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ ता-
मसी ॥ ३२ ॥

हेपार्थ जोबुद्धि अज्ञानलेढाकियाकि
अधर्मकन धर्म यस्तोमान्छे औ सब
अर्थकन उल्टामान्छ सोतामसि ॥ ३२ ॥

धृत्या यया धारयते मनः प्रा-
णेंद्रियक्रियाः ॥ योगेनाव्यभि-
चारिण्या धृतिः सा पार्थ सा-
त्विकी ॥ ३३ ॥

हेपार्थ जुन् अखण्ड मोक्षसाधनरूप्
धारणागरेर योगबलले मनप्राणइन्द्रिय
हरुका क्रयाकन धारणागर्छ सोधार-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

णासात्विकी ॥ ३३ ॥

यया तु धर्मकामार्थान् धृत्या धारयते नरः ॥ प्रसंगेन फला-कांक्षी धृतिः सा पार्थराजसी३४

हेपार्थ फलकोइच्छागर्न्या पुरुष फल इच्छा प्रसंगले जुन् धारणागरेर धर्म अर्थ काम कामादिग् कन धारणगर्छ सोधारणाराजसि ॥ ३४ ॥

यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च ॥ नविमुंचति दुर्मे-धा धृतिः सा तामसी मता॥३५॥

दुष्टबुद्धिपुरुष् जुन्धारणागरेर स्वप्नभय् सोकविषाद औ मद इन्कनत्याग दैन सोधारणा तामसिमान्दछन् ॥ ३५॥

सुखंत्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भरतर्षभ ॥ अभ्यासाद्रमते य-त्र दुःखांतं च निगच्छति ॥ य-त्तदग्रे विषमिव परिणामे ऽमृ-तोपमं ॥ तत्सुखं सात्त्विकं प्रो-क्तमात्मबुद्धिप्रसादजं ॥३६॥३७॥

हेभरतश्रेष्ठ अब सुखपनि तिनैप्रकार

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कामदेखिसुन सोएस्तोकि जुन्सुखमा अभ्यास्गर्नाले मन्रम्दछ अर्थात् आनन्देछऔ दुखको नासहुन्छ जो उस्का पैह्लै विषतुल्यअंतयमाअम्मृत तुल्यसुख त्यो आत्माबुद्धिका प्रसन्नताले उत्पन्न सुखसात्विक् कह्याकोछ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥

विषयेंद्रियसंयोगाद्यत्तदग्रे ऽ-
मृतोपमं ॥ परिणामे विष-
मिव तत्सुखं राजसं स्मृतम्॥३८॥

जोविषयेन्द्रियका सम् योगले प्रारम्भमा अम्मृत तुल्य अंतयमा विषतुल्य सोसुख राजस्कहेकोछ ॥ ३८ ॥

यदग्रे चानुबंधे च सुखं मो-
हनमात्मनः ॥ निद्रालस्यप्रमा-
दोत्थं तत्तामसमुदाहृतम् ॥३९॥

जोप्रारम्भमा औ अंतयमापनि आफ्नु मोह सो निन्द्राआलस्य औप्रमादले उत्पन्न सुख् तामस्भनेकोछ ॥ ३९ ॥

न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि
देवेषु वा पुनः ॥ सत्वं प्रकृति-
जैर्मुक्तं यदेभिः स्यात्त्रिभि-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

गुणैः ॥ ४० ॥

जोवस्तु प्रकृतिले उत्पन्न इसत्वादि तिनैगुणले फेर युक्तहवस् सोपृथ्विमा अथवा स्वर्गमा अथवा फेर वाहि देवताहरुमा छैन ॥ ४० ॥

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परंतप ॥ कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥ ४१ ॥

हेपरन्तप ब्राह्मण क्षत्रिय वैश्यका औ शुद्रका स्वभावदेखिन् उत्पन्न गुणले कर्म भिन्नभिन्नगर्ध्याकाछन् ॥ ४१ ॥

शमो दम स्तपः शौचं क्षांति रार्जवमेव च ॥ ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजं॥४२॥

शम जोवाहेरन्द्रियादि को खिचूनु दम अन्तःकरणादी अर्थात् मन् बुद्धि चित्त अहंकार कन खिंच नु तप शास्त्रोक्त व्रतादिक सौच वाहिर औभित्र क्षमा औ सरलताज्ञान आफनु स्वरूप अर्काकोस्वरूप कनजान्नु विज्ञान जोस्वरूपज्ञानभयंपछि ईश्वर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कोभक्तिगर्नु आस्तिक्य जोवेदशास्त्रवाक्यादिमा विश्वास् इत्रब्राह्मणकाकर्म स्वभावैलेछ ॥ ४२ ॥

शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे
चाप्य पलायनं ॥ दान मीश्व-
रभाव श्च क्षात्रं कर्म स्वभाव-
जम् ॥ ४३ ॥

सुरपना तेज अर्थात् जसदेखि अर्को डराउंछ धैर्यचातुर्य औ युद्धमा न भाग्न उदारता औ प्रजाहरुकन स्वाधिनराखनुयोक्षत्रियकोकर्म स्वभावैदेखिन्हुनछ ॥ ४३ ॥

कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म
स्वभावजं ॥ परिचर्यात्मकं क-
र्म शूद्रस्यापि स्वभावजं ॥४४॥

खेतिगाइपालनु बेपारगर्नु यो वैश्यकर्म स्वभावैलेछ तिनैवर्णको सेवारूप् कर्म सुद्रको स्वभावैलेछ ॥ ४४ ॥

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं
लभते नरः ॥ स्वकर्मनिरतः सि-
द्धिं यथा विंदति तच्छृणु॥४५॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्तो आफ्ना आफ्ना कर्ममा त-
त्पर भयाकामनुष्य सिद्धिकन अर्थात्
मोक्षकन पाउंछ सोकर्ममा निष्ठपुरुष
जस्तो मुक्तिकन पाउंछ सोसुन ॥४५॥

यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्व-
मिदं ततं ॥ स्वकर्मणा तमभ्य-
र्च्य सिद्धिं विंदति मानवः॥४६॥

जुन् ईश्वरदेखि भूतप्राणिको उत्पत्ति
रक्षाछ जुन् परमेश्वरले योजगत्माव्या-
प्तछ उस् ईश्वरकन आफ्नुस्वभाव
ज कर्मले पुजेर मनुष्य मोक्षपाउंछ ४६

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परध-
र्मात्स्वनिष्ठितात् ॥ स्वभावनियत-
तं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बि-
षं ॥ ४७ ॥

अति उत्तम् परधर्मभन्दा आफ्नुधर्म
गुणहीनछ तापनि कल्याणकारक् छ
आफ्नुजातिविहित् कर्म गर्दोछदो पा-
पकनप्राप्तिहुंदैन तात्पर्य तिम्रोहिंसा-
त्मकधर्मछ तापनि तिम्रोकल्याण उ-
सैलेछ ॥ ४७ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सहजं कर्म कौंतेय सदोषमपि
न त्यजेत् ॥ सर्वारंभा हि दोषे-
ण धूमेनाग्निरिवावृताः ॥ ४८ ॥

हेकुन्तीपुत्र दोषयुक्तपनि आफ्नुवर्ण
उचितधर्मकन न त्याग्नु किनभनेसर्ब
ज्ञान कर्मादिक आरम्भ दोषले युक्त-
छन् धुवाँले अग्नि जस्तै युक्तछन् ॥४८॥

असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा
विगतस्पृहः ॥ नैष्कर्म्यसिद्धिं प-
रमां संन्यासेनाधिगच्छति॥४९॥

सब्रकर्ममा बुद्धि कन आसक्तनग-
र्नु मन् जितेका इच्छारहित् पुरुष् उ-
त्तम नइस्कर्म सिद्धिकन अर्थात् आ-
त्मज्ञानकन फलत्यागगरेर प्राप्तहुन्छ४९

सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथा
ऽप्नोति निबोध मे ॥ समासेनैव
कौंतेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा५०

हेकुन्तिपुत्र उस् आत्मज्ञानकन प्राप्त-
भयाको जस्तै ब्रह्मप्राप्तहुन्छ तस्तै सं-
क्षेप लेमदेखिसुन जोध्यानात्म ज्ञान
को उत्तमनिष्ठाछ अर्थात् उपायको

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सिमाछ ॥ ५० ॥

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्या-
त्मानं नियम्य च ॥ शब्दादी
न्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्यु
दस्य च ॥ विविक्तसेवी लघ्वा-
शी यतवाक्कायमानसः ॥ ध्यान
योगपरो नित्यं वैराग्यं समुपा-
श्रितः अहंकारं बलं दर्पं कामं
क्रोधं परिग्रहं ॥ विमुच्य नि-
र्ममः शांतो ब्रह्मभूयाय कल्प-
ते ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥

सो जस्तैकि शुद्धबुद्धिलेयुक्त औधारणा ले मन्कन बसगेरर शब्दादि विषय त्यागेर औरागद्वेषकन त्यागेर एकान्त मात्रस्याको अल्पआहारि सरीर वाणि मन्बसगरियाको नित्यध्यानयोगमा तत्पर वैराग्य धारणगर्न्याकोअहंकार बल्दर्प कामक्रोध ममता इसबत्यागेर निर्ममशान्त यस्तोपुरुष आत्मज्ञानमयहुन्छ ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥

ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोच-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

ति न कांक्षति॥ समः सर्वेषु-
भूतेषु मद्भक्तिं लभते परां॥५४॥

यस्तो आत्मज्ञानमय भयाको प्रसन्न मनयुक्त न कोयिवस्तु मशिवाय जोग् योता उस्कासोच्गर्छ नचाहगर्छ सबप्राणिमा समदृष्टि भयाको अतिउत्तम् मेरीभक्तिकन पाउंछ अर्थात् सवजगत् मा मेरा शरीरभूत् मेरिपरमऐश्वर्य जानेर पक्षपातरहित् सब मा मैलाइ देख्तोछदो मेरैस्मरण उन्मागर्छ कि इसब् मेरा स्वामिकाहुन् यैपरमभक्तिहो ॥ ५४ ॥

भक्त्या मामभिजानाति या-
वान्यश्चास्मि तत्वतः ॥ त-
तो मां तत्वतो ज्ञात्वा विशते
तदनंतरं ॥ ५५ ॥

मजति औ जोहु तेति औ तेस्तै मकन भक्तिगरेर निश्चयपूर्वक् जान्छ फेर मकन निश्चयपुर्वक् जानेर मैमावाहांपछि प्राप्तहुन्छ ॥ ५५ ॥

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

मद्व्यपाश्रयः ॥ मत्प्रसादाद-
वाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययं॥५६

मेरो आश्रित्जन सवलौकिक् वैदिक्
कर्मपनि सधैंगर्दोभयाको मेरा अनुग्र-
हले सनातननासरहित् पद पाउंछ ५६

चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्य-
स्य मत्परः ॥ बुद्धियोग मुपा-
श्रित्य मच्चित्तः सततं भव ५७

ममासरणागतभयाको चित्तले सवकर्म
ममैस्थापित् गरेर अर्थात् ममाअर्पण
गरेर ज्ञानयोगको ज्ञानयोगाश्रयगरेर
निरंतरममाचित्तलागायेर स्थितरहु॥५७

मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादा
त्तरिष्यसि ॥ अथचे त्व महं-
कारा न्न श्रोष्यसिं विनंक्ष्यसि ५८

ममाच्चित्तलगाइयेका मेरा अनुग्रहले
सवसन्सारदुःखादि तरौला जोकदाचि-
त् तिमि अहंकारले मेरोउपदेश सुने-
नौभनेनष्टहौला ॥ ५८ ॥

य दहंकार माश्रित्य न योत्स्य
इति मन्यसे ॥ मिथ्यैव व्यवसा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

यस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति ५९
जोअहंकारलाइआश्रयगरेर लड़ाजिग
र्दिनयस्तोमानौला सोपनितिम्रोनिश्चय
वृथाहोला किनभनेतिमीलाइतिम्रोजा
तिस्वभावैलेयुद्धमालाउंन्याछ ॥ ५९ ॥

स्वभावजेन कौंतेय निबद्धः स्वे-
न कर्मणा ॥ कर्त्तुंनेच्छसि य-
न्मोहात्करिष्यस्यवशोपि तत्॥६०

हेकुन्तीपुत्र जोयुद्धमोहले गर्नचाहदैनौ
भनेआफ्नु क्षत्रियस्वभावजन्म आफ्-
ना कर्मलेबाधियेका परबशभयेरपनिग
रौला ॥ ६० ॥

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन
तिष्ठति ॥ भ्रामयन् सर्वभूतानि
यंत्रारूढानि मायया ॥ ६१ ॥

हेअर्जुनईश्वर्आफ्नुमायालेयंत्रजोशरीर
तिन्मारहेका सबप्राणिकन भ्रमणग-
राउदासबप्राणिका हृदयस्थलमारहंछ
न् ॥ ६१ ॥

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन
भारत ॥ तत्प्रसादात्परां शांतिं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतं ॥ ६२ ॥

हेभारतसवभावनालेगरेर उसैपरमात्माकोशरणहोउ उसैका अनुग्रहलेपरम शांतिऔ सनातनस्थानकनपाउला॥६२

इति ते ज्ञान माख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया ॥ विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथाकुरु ॥ ६३ ॥

मैलेयोगोप्यमापनिगोप्यज्ञानतिमीलाइ कह्यायसलाइ बढियातसँ विचारगरेर जस्तोचाहिंछउस्तैगर ॥ ६३ ॥

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ॥ इष्टोसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितं ॥ ६४ ॥

सवगोप्यमापनि अतिगोप्यमेरोपरमवाक्यफेसु नमेराअतिदृढप्रियहौतेस्तिमित्त तिमीसंगयोहितउपदेशगर्छु ॥ ६४ ॥

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ॥ मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ६५

ममामनकनलगाउमेराभक्तहोउ मेरोपूजागर्नैहोउ मलाइनमस्कारगर मैकन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पाउला तिमिसितसत्यप्रतिज्ञागछु किनभने मेराप्रियछौ ॥ ६५ ॥

सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं
शरणं व्रज ॥ अहं त्वां सर्वपा-
पेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शु
चः॥ ६६ ॥

हेअर्जुनतिमि सबधर्मकन परित्यागगरेर अर्थात् सबधर्मफलत्यागेर यत्करोषिपदस्नासि इत्यारम्य तत् कुरुष्वमदर्पण म यसैरीतिलेममार्पणगरेर मुख्यमेराशरणप्राप्तहोउ अर्थात् स्वकर्मणातमभ्यर्च्यं सिद्धिं विन्दतिमानवः यसप्रमाणले मकनपूज्यऔप्राप्यमैलाइ जानेर मेरो आज्ञागर अर्थात् मेरोपूजनजानेरस्वधर्मरूपयुद्धगर मत्तिमीलाइ इभीष्मादि कायुद्धमामार्नै इत्यादि सबपापदेखिमुक्तगराउंलातिमिशोचनगर जाहांयोश्लोकमाकोहिविद्वद्भूषणअर्थगर्छन् कि चातुर्मास्ययागश्राद्धपितृतर्पण इत्यादि कर्मरूपधर्मकनत्यागेर मेराशरणहोउ अर्थात मलाइ आफुकनएकैजानयोए-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कताज्ञान रूपभक्तिगर तत्वबिचार गर्नु
चाहिंछकिप्रथमता उत्तमःपुरुषस्त्वन्य
परमात्मेत्युदाहृतः इत्यादि प्रमाणलेजी
वब्रह्मको स्वरूपएकताहुनसक्तैन मुक्त
भयापछिपनि ममसाधर्म्यमागताः औ
भोगमात्र साम्यलिंगाच्चतथा निरंजनं
साम्यमुपैति इत्यादिगीता ब्रह्मसूत्रश्रौ
श्रुतिप्रमाणलेपनि भोगादिमासमताहुं-
छ एकताछैनजाहां एकतापनिकहेको
छ ताहांअन्तर्यामीभावले अथवा द्वौ
सुपर्णौ इत्यादि श्रुतिप्रमाणमित्रलेकहे
कोछ अर्कोभजसेवायांधातुकोभक्तिश-
ब्दहुन्छ भक्तिअर्थात् सेवासोपनिए-
कतावन्नामाहुदैन यस्कारणलेजीवपर
मात्माभन्दा भिन्न परमात्माको स्वा-
धीनछ योसिद्धभयोतवजो अर्थगरेकि
मेरो औआफ्नु एकतारूपभक्तिगर सो
योअर्थतासिद्धभयेन अवजोधर्मत्याग
कोअर्थताहांगरियो धर्मसंस्थापनार्था-
यसंभवामियुगेयुगे श्रेयान्स्वधर्मोवि-
गुणः स्वधर्मेनिधनंश्रेयः इत्यादिवाक्य

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

माविरोधआउंछ येस्निमित्तसवधर्म
कोफलत्यागेर निष्कामऔ ईश्वपूंज-
नरूपजानेरगर्नु यैसिद्ध अर्थहो जाहांए-
सैअध्यायमाप्रमाणछ निश्चयंशृणुमेत
त्रत्यागेभरतसत्तम त्यागोहिपुरुषव्या-
घ्रत्रिविधः परिकीर्त्तितः याहांदेखिलि-
येर संगंत्यत्काफलंचैव स त्यागःसात्वि-
कोमतः यस्तुकर्मफलत्यागी स त्यागी
त्यभिधीयते इत्यादि अरुपनिकहेका
छन् ग्रन्थवढ्लाभन्नेभयलेलेखूतैनन् स-
ज्ञानिजनयेत्तिसंझेर धर्माचरणगर्नन् ६६

इदंतेनातपस्कायनाऽभक्तायक-
दाचन ॥ नचाऽशुश्रूषवेवाच्यं न
चमां योऽभ्यसूयति ॥ ६७ ॥

हेअर्जुन्जस्ले तपस्यानगर्याकोछ तस्तै
मेरा औ मेराभक्तजनकोभक्तनछ औ
जोगीताउपदेशगर्न्याको सेवागर्दैनऔ
जो मेरोनिन्दागर्दछ उस्तालाइ तिमि-
ले नकहनु ॥ ६७ ॥

य इदं परमंगुह्यं मद्भक्तेष्वभिधा-
स्यति ॥ भक्तिंमयि परां कृत्वा-
मामेवैष्यत्यसंशयः ॥ ६८ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

जो यो अतिगोप्य गीताशास्त्रकन मेरा भक्तजनका आगाडि मा प्रसिद्धगर्ला र्यो मेरि श्रेष्ठभक्तिले मैकनप्राप्तहोला। येस्मा सन्देहछैन ॥ ६८ ॥

नच तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रि-
यकृत्तमः ॥ भविता नच मे त-
स्मादन्यः प्रियतरो भुवि॥ ६९ ॥

उस् गीताकन भक्तजन्मा प्रसिद्धगर्न्यै भन्दाअधिक् मेरोप्रियगर्न्या पृथ्विमा अर्कोमनुष्यादिमा छैन औनउस्काघरो बअरुमकन प्रियहोला ॥ ६९ ॥

अध्येष्यतेच य इमं धर्म्यं संवा-
दमावयोः ॥ ज्ञान यज्ञेन तेना-
हमिष्टस्यामिति मे मतिः॥७०॥

जोमेरोतिम्रोधर्मवृद्धिकारक् संवादरूप गीताकनपाठगर्नन् उसलेमज्ञानयज्ञ लेपूजित् हुंला येस्तोममान्दछु ॥७०॥

श्रद्धावाननसूयुश्च शृणुयादपि-
यो नरः॥सोऽपि मुक्तः शुभांल्लो-
कान् प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणां ॥ ७१ ॥

जोनिन्दारहित् श्रद्धायुक्तश्रवणपनिग-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

लाई सोपनिसंसारदेखि मुक्तभयेर पुण्य कर्मगर्न्याहरूकोपदकनपाउला ॥ ७१ ॥

कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थत्वयैकाग्रेण-
चेतसा ॥ कच्चिदज्ञानसंमोहःप्र-
णष्टस्ते धनंजय ॥ ७२ ॥

श्रीकृष्णगोधनुहुन्छकि हेपृथापुत्र धनञ्जय यसज्ञानलाइ तिमिलेयेकाग्रचित्तगरेर सुन्योकिसुनेनौ जोसुन्यौ ताअज्ञानदेखिजन्म्याकोमोह तिम्रोनष्टभयो कि भयेन सोकहु ॥ ७२ ॥

अर्जुनउवाच॥नष्टो मोहः स्मृ-
तिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत॥
स्थितोऽस्मि गतसंदेहःकरिष्ये
वचनं तव ॥ ७३ ॥

श्रीकृष्णकावाक्यसुनेर अर्जुन् विंतिगर्छन्कि हेअच्युत हजुर्काअनुग्रहले मोहनष्टभयो औज्ञान प्राप्तभयोअवसन्देहरहित् भैरह्याकोछु हजुर्कोवचन्जो स्वधर्मरूपयुद्धगर्नाकोआज्ञासोगरूला७३

संजयउवाच ॥ इत्यहंवासुदेव-
स्य पार्थस्य च महात्मनः।संवा-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

द्भिममश्रौषमद्भुतंरोमहर्षणं ॥७४॥

सञ्जयधृतराष्ट्रसंगभन्छन्कि हेराजन् धृ-
तराष्ट्र यस्तोयोश्रीकृष्णाऔमहात्मा अ-
र्जुन्को सम्वाद अति अद्भुत् रोमाञ्च-
कारक मैलेसुने॥ ७४ ॥

व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्यम-
हंपरं ॥ योगंयोगेश्वरात्कृष्णात्सा-
क्षात्कथयतः स्वयं ॥ ७५ ॥

मैलेयो अतिगोप्ययोगकहदोभयांयोगे-
श्वर श्रीकृष्णाकामुखदेखिन् व्यासजिका
अनुग्रहले सुन्दोछदो ॥ ७५ ॥

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवाद-
मिममद्भुतं । केशवार्जुनयोः पु-
ण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहुः॥७६॥

हेराजन् यो श्रीकृष्णाऔअर्जुन्कोअद्-
भुतपुण्यदायकसम्वाद सम्भिसम्भिकन
बारंबारहर्सित् हुन्छु ॥ ७६ ॥

तच्च संस्मृत्यसंस्मृत्यरूपमत्यद्
भुतं हरेः ॥ बिस्मयो मे महाराज
नहृष्यामि च पुनःपुनः ॥ ७७ ॥

हेराजन् उअद्भुतभगवानकोविश्वरूप

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

कनपनिसंझिसंझि मलाइबड़ोआश्चर्य हुन्छ औबारंबारहर्षित् हुन्छु ॥ ७७ ॥

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्रपार्थो धनुर्धरः ॥ तत्र श्रीर्विजयोभूति ध्रुवानीतिर्मतिर्मम ॥ ७८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां-योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे मोक्षसंन्यास योगोनाम अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

हेराजन्जहांयोगेश्वर श्रीकृष्णछन् औ जहांअर्जुन् धनुर्धारिछन् तांहींअचल संपत्ति अचलविजय अचल ऐश्वर्यऔ अचलनीतिछ योमेरोनिश्चयंमतछ॥७८॥

इति श्रीमद्भगवद्गीता मनोरमाभाषायां मोक्षसंन्या-सयोगोनाम अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

Acc 1089/09 10

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

विज्ञापन

बिदित होस् कि पण्डितवर शिवपाणि कृत नेपालि भाषा भगवत्गीता श्रीशाङ्कर भाष्य का अभिप्राय द्वारा महात्मा सहित अरु रसतरङ्गिणी सुबोधनी वाक्यार्थबोधनी आनंदगिरिकृत टीका इ सबै को अभिप्रायली पिट का आम्ना ले परिश्रम पूर्बक डमरुवल्लभ मै संपूर्ण शोधि प्रख्यात गरे को छ हाम्रो यो प्रार्थना छ सम्पूर्ण विद्वान् कृपा पूर्वक म भूले नजाने कोर छपाउदामा छुटे को बुझि शुद्ध अशुधमा क्षमा राषि अधिकारि पुरुष् लाइ बताइ दीउन् २ भाषापनि अवलोकन् गरि सब प्राणि ईश्वर मा भक्ति वढाउन् । अलम् ॥

* सब् को होस् उपका बुंजिरसुधिसब् पालन् गरुन् लोकमा गीताधि संबमा अगमछ गुढमा काष्टैछ सास्त्रै महा ॥ तिस्तो हो तरतान बूजिकनताहासोग ख्यौलोकमा सूखैको मतलब् लियेर दुनिआ इच्छा गरुन् धर्ममा ॥ १ ॥

जउन्महासय लाइ लीनाको इच्छा छ बनारस रामघाट पण्डित डमरुबल्लभ द्वारामगाउन् ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

॥ श्रीः ॥

॥ सूचिपत्र नेपाली भाषा का ॥

ठुलोचंडि १।)
रामायण ७ काण्ड २)
नेपाली भाषा गीता मूल सहित २)
अग्नेस्थापना १॥)
रुद्राध्याय ।=)
चंडियंत्र ॥)
प्रश्नोतरा =)
गजेन्द्रमोक्षभाषा =)
चौरपंचासिका =)॥
सानु गुटिकाचंडि ॥)
गोर्खा समचार पत्र सात २ दिन मा पाइने
बर्ष दिन को २)
स्वस्थानी २)

॥ पछिछापिने ॥

बुद्धिचानक नेपालि भाषा ॥।)
नेपालि भाषाचंडि २)
रामगीता १।)

ठिकाना बनारस रामघाट पण्डित
डमरू वल्लभ के पास् शुभम् ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu